

T.C.
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

SEVGİ ÖZEL'İN ÖYKÜ VE ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)

Elif ER

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU

RİZE - 2013

T.C.

**RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI**

SEVGİ ÖZEL'İN ÖYKÜ VE ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)

Elif ER

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU

Tez Savunma Tarihi: 03.07.2013

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı	İmza
Başkan : Doç. Dr. İhsan SÂFİ	.....
Üye : Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU	.....
Üye : Yrd. Doç. Dr. Abdullah BAY	.....

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Salih Sabri YAVUZ
..... / ..... / 2013

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu tezi bilimsel metotlara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak hazırlayıp sunduğumu, tezde bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve sonuçları belirttiğimi ve kaynağımı gösterdiğimi beyan ederim.

09 / 07 / 2012

Elif ER

ÖN SÖZ

90'lı yıllarda yazın hayatına başlayan, öncesinde ise dil çalışmaları yapan ve dil kitapları çıkaran Sevgi Özel, ilk öykü kitabı *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*'yı 1994 yılında yayımlar. Ardından, *Aşk Bir Boncuktur* (1995), *Direncin Kuşları* (1996), *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış* (1997), *Bir Bulut Ayağıma Dolandı* (1999), *Aptal Dünya* (2002) isimli öykülerini ve *Uğur Olsun!* (2003), *Yıldızlar mı Suçluydu?* (2006), *Gümüşana* (2009) adlı romanlarını yayımlayarak, yazın hayatında ilerlemeye devam eder.

Bu çalışmada, dilci kimliğini bir kenara bırakarak yazar kimliği ile yazın hayatına devam eden Sevgi Özel'in öykü ve romanlarından yola çıkarak onun öykücülüğü ve romancılığının ele alınıp incelenmesi amaçlanmıştır.

Dilci kimliği hakkında yeterince bilgi bulunan Sevgi Özel'in öykücülüğü ve romancılığı konusunda herhangi bir çalışmanın varlığından söz etmek mümkün değildir. Bu çalışma, bu eksikliğin giderilmesiyle birlikte Sevgi Özel'in yazın hayatının ortaya konmasını sağlamış olacaktır.

Sevgi Özel'in *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)* adlı kitabında on iki, *Aşk Bir Boncuktur* adlı kitabında on üç, *Direncin Kuşları* adlı kitabında on yedi, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış* adlı kitabında on yedi, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı* adlı kitabında on altı, *Aptal Dünya* adlı öykü kitabında yirmi iki öykü yer alır. Çalışmada, Sevgi Özel'in altı öykü kitabında yer alan toplam doksan yedi öyküsü ve *Uğur Olsun!*, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, *Gümüşana* adlı üç romanı incelenmiştir.

Çalışma sonuç ve kaynakça bölümleri dışında beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde "Sevgi Özel'in Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserleri" başlığı altında yazarla yapılan özel görüşmeler çerçevesinde sanatçının hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Yazarın öykü ve romanlarının dışında kaleme aldığı eserler, dil kitapları, yaşamöyküsü/mektuplar ve çocuk kitapları başlığı altında yalnızca adları basım yeri ve yılı şeklinde belirtilmiştir.

İkinci bölümde "Öykülerin İncelenmesi" başlığı yer alır. Bu bölümde Özel'in öyküleri "Öykülerin Tanıtımı, İçerik, Anlatıcı ve Bakış Açısı, Kişiler,

Zaman, Mekân” başlıkları altında altı bölüm şeklinde ele alınmıştır. Öykülerin Tanıtımı başlıklı birinci alt bölümde, Özel’in altı öykü kitabı hakkında bilgi verilmiştir.

İçerik başlıklı ikinci alt bölümde, ele alınan temalar eserlerdeki önem derecesine göre tasnif edilmiştir. Bu tasnifte on başlık yer almıştır.

Üçüncü alt bölümde, anlatıcı ve bakış açısı konusuna değilmiş, “Anlatıcının Kimliği” ve “Anlatım Konumu” olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Dördüncü alt bölümde, Sevgi Özel’in öykülerindeki kişi kadrosu üzerinde durulmuştur. Yazarın, öykülerindeki kişileri kurgulama biçimine değindikten sonra, kişi kadrosu tasnif edilmiştir. Kişi kadrosu, cinsiyetlerine ve sosyo-ekonomik durumlarına göre tasnif edilerek incelenmiştir.

Beşinci alt bölümde, Sevgi Özel’in öykülerinde zaman kavramı ele alınmış, öykülerde kullanılan zamanın kronolojik olup olmadığına bakılmıştır.

Altıncı alt bölümde, öykülerdeki mekânlar incelenmiştir. Mekânlar, önce Ankara içi mekânlar ve Ankara dışı mekânlar olarak iki başlık altında sınıflandırılmış, daha sonra ise bu başlıklar iç ve dış mekânlar diye alt başlıklarda incelenmiştir.

Üçüncü bölüm “Romanların İncelenmesi” başlığını taşımakta ve kısmen ikinci bölüme benzemektedir. Bu bölüm, “Romanların Tanıtımı, Olay Örgüsü, Anlatıcı ve Bakış Açısı, Kişiler, Zaman, Mekân, Temalar” başlıkları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde “Anlatım Teknikleri” başlığı yer alır. Bu bölümde öykü ve romanlarda yer alan anlatım teknikleri “Diyalog Tekniği, Geriye Dönüş Tekniği, Montaj Tekniği, Mektup Tekniği, İç Çözümleme Tekniği, İç Monolog Tekniği, Leitmotif Tekniği, Özetleme Tekniği, Tasvir (Betimleme) Tekniği, Bilinç Akışı Tekniği, İç Diyalog Tekniği, Günlük Tekniği şeklindeki başlıklarından oluşan on iki başlıkta değerlendirilmiştir.

Beşinci bölüm “Dil ve Üslup” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Sevgi Özel’in öykü ve romanları dil ve üslup bakımından değerlendirilmiştir. Eserlerde,

ağız özelliklerinin, benzetmelerin, ikileme, pekiştirme ve önlemlerin, noktalama işaretlerinin vs. kullanımları incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda Sonuç ve Kaynakça yer almaktadır. Sonuç kısmında Sevgi zel'in ykclğ ve romancılığı, çalışmanın ortaya çıkardığı bulgular etrafında değerlendirilmiştir. Kaynakça kısmı ise, yazarın incelenen kitapları ve çalışmada yararlanılan eserler olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Bu çalışmayı hazırlarken yardımlarını benden esirgemeyen değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Görüşmelerimiz sırasındaki samimi, sevecen ve iten tavrıyla bana yardımcı olan, beni destekleyen Sevgi ÖZEL'e teşekkür ederim.

Yalnızca tez dönemimde değil, hayatımın her anında maddi manevi desteğini benden esirgemeyen, huzur, güven ve mutluluğumun temel kaynağı olan aileme, özellikle de biricik annem ve babama bana yaşattıkları her Şey için sonsuz teşekkür ederim.

ELİF ER

RİZE - 2013

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

GİRİŞ

1

I. BÖLÜM

SEVGİ ÖZEL'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1. Hayatı ve Edebi Kişiliği	6
2. Eserleri	9
2.1. Dil Kitapları	9
2.2. Yaşamöyküsü/Mektuplar	9
2.3. Öyküler	10
2.4. Romanlar	10
2.5. Çocuk Kitapları	10

II. BÖLÜM

ÖYKÜLERİN İNCELENMESİ

1. Öykülerin Tanıtımı	11
2. Öykülerde İçerik	14
2.1. Kadın	14
2.1.1. Evlilik Kurumu ve Kadın-Erkek İlişkileri	14
2.1.2. Evliliklerde Aldatma ve Boşanma	17

2.1.3. Hayat Kadınları ve Onlara Bakış Açısı	20
2.2. Kız Çocuklarına Bakış Açısı	21
2.3. İşsizlik ve Yoksulluk	25
2.4. Ölüm	27
2.4.1. Doğal Ölümler	27
2.4.2. İntihar	31
2.4.3. Cinayet	32
2.5. Siyasi Olaylar	34
2.6. Göç	37
2.7. Özlem	40
2.8. Aşk	42
2.9. Cinsellik	43
2.10. Diğer Konular	46
2.10.1. Yalnızlık	46
2.10.2. Doğa	48
2.10.3. Savaş	49
3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	50
3.1. Anlatıcının Kimliği	51
3.1.1. Üçüncü Tekil Anlatıcının Kullanıldığı Öyküler	51
3.1.2. Birinci Tekil Anlatıcının Kullanıldığı Öyküler	55
3.1.3. Birden Çok Anlatıcının Kullanıldığı Öyküler	59
3.2. Anlatım Konumu	63
3.2.1. Gözlemci Bakış Açısı	63
3.2.2. Hakim Bakış Açısı	66
4. Öykülerde Kişi	71
4.1. Cinsiyetine Göre Kişiler	73

4.1.1. Kadınlar	73
4.1.2. Erkekler	83
4.2. Sosyo-Ekonomik Durumuna Göre Kişiler	87
4.2.1. Dar Gelirli Kişiler	87
4.2.2. Orta Halli Kişiler	89
4.2.3. Varsıl Kişiler	91
5. Öykülerde Zaman	94
6. Öykülerde Mekân	103
6.1. Anlara ve Çevresindeki Mekânlar	105
6.1.1. İç / Kapalı Mekânlar	105
6.1.1.1. Ev	105
6.1.1.2. İşyeri	109
6.1.1.3. Hastane	110
6.1.1.4. Cezaevi	111
6.1.1.5. Taşıtlar	113
6.1.1.6. Lokanta / Pastane	116
6.1.1.7. Otel / Otel Odası	117
6.1.1.8. Diğer Mekânlar	118
6.1.1.8.1. İstasyon	118
6.1.1.8.2. Adliye	118
6.1.1.8.3. Genel Ev	119
6.1.1.8.4. Gazino	120
6.1.2. Dış / Açık Mekânlar	120
6.1.2.1. Mahalle / Sokak	120
6.1.2.2. Park Bahçe	121
6.1.2.3. Diğer Mekânlar	123

6.1.2.3.1. Plaj	123
6.1.2.3.2. Pazar Yeri	123
6.2. Ankara Dışındaki Mekânlar	123

III. BÖLÜM

ROMANLARIN İNCELENMESİ

1. Uğur Olsun!	125
1.1. Romanın Tanıtımı	125
1.2. Olay Örgüsü	125
1.3. Anlatıcı ve Bakış Açıcı	136
1.4. Kişiler	138
1.4.1. Uğur Mumcu	138
1.4.2. Hakkı Şinasi Bey	142
1.4.3. İbrahim Ethem	143
1.4.4. Nadire Hanım	144
1.4.5. Güldal Mumcu	144
1.4.6. Çocukları	145
1.4.7. Diğer Kişiler	146
1.4.7.1. Uğur Alacakaptan	146
1.4.7.2. Emin Değer	146
1.4.7.3. Münci Kapani	146
1.4.7.4. Kardeşleri	147
1.5. Zaman	147
1.6. Mekân	151
1.7. Temalar	155

1.7.1. Siyasi Konular	155
1.7.2. Ölüm	159
1.7.3. Başkaldırı (İsyan)	161
1.7.4. Örgütlenme	162
1.7.5. Diğer Temalar	163
1.7.5.1. Aşk	163
1.7.5.2. Özlem	163
1.7.5.3. Savaş	164
2. Yıldızlar Mı Suçluydu?	165
2.1. Romanın Tanıtımı	165
2.2. Olay Örgüsü	165
2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	171
2.4. Kişiler	174
2.4.1. Canan	174
2.4.2. Betül	174
2.4.3. Diğer Kişiler	175
2.4.3.1. Semiha, İclal, Nesrin	176
2.4.3.2. Murat Bey	176
2.4.3.3. Utku ve Gözde	176
2.4.3.4. Filiz	176
2.5. Zaman	177
2.6. Mekân	182
2.7. Temalar	186
2.7.1. Ölüm	186
2.7.2. İsyân	187

2.7.3. Örgütlenme	189
2.7.4. Diğer Temalar	190
2.7.4.1. Aşk	190
2.7.4.2. Korku	191
3. Gümüşana	192
3.1. Romanın Tanıtımı	192
3.2. Olay Örgüsü	193
3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı	199
3.4. Kişiler	201
3.4.1. Kadınlar	201
3.4.1.1. Gümüşana	201
3.4.1.2. Gülcan	203
3.4.1.3. Ülkü	205
3.4.1.4. Gülsevil	206
3.4.1.5. Suna Hanım	206
3.4.1.6. Seher	207
3.4.1.7. Zeliha	208
3.4.1.8. Diğer Kişiler	209
3.4.1.8.1. Kıymet	209
3.4.1.8.2. Elif	210
3.4.1.8.3. Sevim	210
3.4.1.8.4. Ümmü	211
3.4.1.8.5. Gülizar	211
3.4.1.8.6. Pakize Teyze	211
3.4.1.8.7. Hatice	212

3.4.1.8.8. Canan	212
3.4.1.8.9. Rezzan Hanım	212
3.4.1.8.10. Nermin Hanım	213
3.4.1.8.11. Nefise Ebe	213
3.4.2. Erkekler	213
3.4.2.1. Bekir	214
3.4.2.2. Tufan	215
3.4.2.3. Erdal	215
3.4.2.4. Gündüz	216
3.4.2.5. Mehmedali	216
3.4.2.6. Veli Ağa	216
3.4.2.7. Ömer Dayı	217
3.4.2.8. Mustafa	217
3.4.2.9. Diğer Kişiler	218
3.4.2.9.1. Kara Hakim	218
3.4.2.9.2. Başçoban	219
3.4.2.9.3. Vehbi Bey	219
3.4.2.9.4. Hamdi	218
3.4.2.9.5. Zeliha'nın Kocası	219
3.4.2.9.6. Murat	219
3.4.2.9.7. Doktor Erdinç	219
3.4.2.9.8. Hami Bey	219
3.4.2.9.9. Nedim	219
3.4.2.9.10. Deniz	220
3.5. Zaman	220

3.6. Mekân	224
3.7. Temalar.....	227
3.7.1. Toprak Kavgası	227
3.7.2. Göç	229
3.7.3. Değişen Alışkanlıklar ve Değerler	229
3.7.4. Kadına Şiddet	232
3.7.5. Evlilik Kurumu	233
3.7.6. Kız Çocuklarına Bakış Açısı	234
3.7.7. Eğitim	235
3.7.8. Ölüm	236
3.7.9. İletişimsizlik	237
3.7.10. Özlem	238
3.7.11. Siyasi Olaylar	239
3.7.12. Cinsellik	240
3.7.13. Tecavüz	242
3.7.14. Yalnızlık	243

IV. BÖLÜM

ANLATIM TEKNİKLERİ

1. Diyalog Tekniği	244
2. Geriye Dönüş Tekniği	250
3. Montaj Tekniği	256
4. Mektup Tekniği	259
5. İç Çözümleme Tekniği	264
6. İç Monolog Tekniği	267

7. Leitmotif Tekniği	272
8. Özetleme Tekniği	273
9. Tasvir (Betimleme) Tekniği	277
10. Bilinç Akışı Tekniği	281
11. İç Diyalog Tekniği	283
12. Günlük Tekniği	284

V. BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP

Dil ve Üslup	286
--------------------	-----

SONUÇ	311
--------------	-----

KAYNAKÇA

ÖZET

ABSTRACT

ÖZGEÇMİŞ

KISALTMALAR

C.	:	Cilt
Çev.	:	Çeviren
Ed.	:	Editör
Haz.	:	Hazırlayan
s.	:	Sayfa
S.	:	Sayı
vs.	:	Vesaire
Yay.	:	Yayınevi
A.Y.	:	Adına Yaraşırçasına
B.B.	:	Babalı Babasız
B.B.A.D.	:	Bir Bulut Ayağıma Dolandı
B.B.İ.A.B.Ç.	:	Bir Baba; iki Artı Bir Çocuk
B.K.B.K.	:	Bir Kadın; Birçok Kadın
B.O.	:	Belli mi Olur?
B.S.K.	:	Bağışla Sevgili Kadın
BR.	:	Biriciksin
BZT.	:	Benzetmek
DŞ.	:	Düşmek
DZ.	:	Düzenciler
E.B.	:	Elde Bir
EA.	:	Elartığı
G.A.	:	Gizli Aşk
G.E.S.	:	Goncagül Erken Soldu

G.K.E.Ş.	:	Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır
G.Y.Y.	:	Gül Yanağın Yarısı
GA.	:	Gümüšana
H.B.	:	Hayal Baba
H.D.	:	Hadi Bakalım
H.K.A.A.	:	Her Kapıyı Açan Anahtar
İ.Ş.Y.	:	İşin Şakası Yok
N.B.	:	Nokta Burun
N.Ç.V.	:	Ne Çok Varmış
O.K.	:	O Kadın
P.Ö.	:	Pazarcının Öfkesi
S.A.	:	Sanal Aşk
S.Y.B.G.	:	Sana Yalan Bana Gerçek
Ş.D.	:	Şef Davulcu
Ş.D.G.	:	Şimdi Daha Güzelsin
Ş.Ş.K.	:	Şahini Şahin Kapmış
U.O.	:	Uğur Olsun!
Y.K.	:	Yürek Kaymaları
Y.S.	:	Yıldızlar mı Suçluydu?
Y.T.	:	Yalnızlığın Tekdüzeligi
Z.D.	:	Zaman Değişti

GİRİŞ

“Sevgi Özel’in Öykü ve Romanları Üzerine Bir İnceleme” başlığını taşıyan bu çalışmada yazarın inceleme kapsamındaki altı öyküsü ve üç romanının biçim ve içerik özellikleri belirlenmeye çalışılmış ve Sevgi Özel’in Türk edebiyat tarihindeki yeri ve önemi değerlendirilmiştir.

Bu çalışmadaki amacımız, yirmi yılı aşkın bir süredir yazın hayatının içinde olan, ancak dilci kimliği ile anılan ve ön planda olan Sevgi Özel’in yazar yönünü incelemek, öykü ve romanlarında sıradan insanların sıradan yaşamışlıklarını okuyucuya sunan yazarın, öykü ve roman anlayışını ve Türk öykü ve romancılığındaki yerini belirlemeye çalışmaktır.

90’lı yıllarda öykülerini yayımlamaya başlayan, 2000’li yıllarda ise romanlarını okuyucuyla buluşturan Sevgi Özel’in öykü ve romanlarına geçmeden önce, yazarın Türk edebiyatındaki yerini değerlendirebilmek açısından Özel’e gelinceye kadar Türk edebiyatında öykü ve romana genel hatlarıyla bakmak yerinde olacaktır.

Türk edebiyat tarihi sürecinde değişik içerik ve biçimlerle kendini göstermiş olan öykü ve roman türünün temellerine İslâmiyet öncesi dönemde oluşturulan destanlarda, İslâmî dönemde meydana getirilen mesnevilerde ve paralel zaman diliminde karşımıza çıkan halk hikâyelerinde rastlamaktayız. *Edebî terim olarak birbirinden ayrı ve farklı ki tür olan hikâye ve roman, bütün Tanzimat edebiyatı boyunca birbirine karıştırılmış,¹ Batı edebiyatında yaşanan gelişmelerle birlikte Tanzimat edebiyatından itibaren birbirlerinden ayrı olarak ele alınmışlardır. Tanzimat Dönemini takiben yani Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti, Milli Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemlerinde roman ve hikâye türünde önemli gelişmeler kaydedilmiştir.*

19. yüzyıl, özellikle de Tanzimat’ın ilanı ve ilk gazetelerin yayımlanmasından sonra edebiyatımızda yeni oluşumların ve gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Tanzimat’ın ilanından sonra benimsenmeye ve

---

¹ Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Dergâh Yay., 2005, s.67.

kullanılmaya başlanan Batılı anlamda roman ve öykü türü, edebiyatçılarımızın Batı'dan özellikle de Fransız edebiyatından gördüğü ve benzerlerini ortaya koymak için çabaladıkları bir tür olmuştur.

Başlangıçta bir düzyazı geleneği olan öykü ve roman, Tanzimatla birlikte sosyal, siyasi ve tarihi değişimlerin etkisinde gelişme göstermiştir. Tercüme eserler, ilk dönem romanlarının karakteristik özelliğini belirlemede önemli bir ölçüt olmuş, Türk edebiyatındaki ilk yerli roman ve öykü örnekleri bu tercüme eserlerden ve tabii ki gelenekten izler de taşıyarak ortaya konmuştur. *Edebiyatçılarımızın, tercüme ederek Batı'dan aldıkları örnek metinler, giderek edebiyatseverler tarafından ilgi görmeye başlamış ve Batı edebiyatı ürünleri Türk edebiyatı çevrelerinde önem kazanmıştır.*²Ahmet Mithat Efendi *Letaif-i Rivayat* ve *Kıssadan Hisse*, Aziz Efendi'nin *Muhayyelât*, Emin Nihat Bey *Müsameretnâme*, Samipaşazade Sezai'nin *Küçük Şeyler* adlı öyküleri ve Şemseddin Sami'nin *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*, Ahmet Mithat Efendi *Felâh-ı Bey ile Rakım Efendi*, Namık Kemal *İntibah*, Rezaizade Mahmut Ekrem *Araba Sevdası*, Samipaiazade Sezai *Sergüzeşt*, Nabizade Nazım'ın *Karabibik* isimli romanları bu dönemde karşımıza çıkmaktadır.

*Batılı manasıyla başarılı bir roman tekniğine geçiş*³ ve *Türk edebiyatında romanda asıl büyük hamle Servet-i Fünûn edebiyatında görülür.*⁴ Romanlarda olduğu gibi öykülerde de Servet-i Fünûn dönemi gelişim ve değişimin sürecinin yaşandığı bir dönem olmuştur. Servet-i Fünûn romanı denildiğinde akla iki isim gelir: Halit Ziya Uşaklıgil ve Mehmet Rauf. *Bu iki büyük ismin dışında, Hüseyin Cahit Yalçın, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Safveti Ziya gibi isimler bu devrin estetik anlayışına uygun eserler vermişlerdir.*⁵ Servet-i Fünûn romancıları, romana yeni bir tat katarken, onlarla aynı dönemde olan fakat Servet-i Fünûn topluluğuna katılmayan Hüseyin Rahmi Gürpınar da, roman ve öykü alanında başarılı örnekler

² Ertuğrul Aydın, "Edebiyatımızda Batıya Açılma", *Hece* (Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı), Haziran Temmuz Ağustos 2004, s.84.

³ Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, s.69.

⁴ Şemsettin Kutlu, *Başlangıçtan Günümüze Türk Romanları*, İstanbul: Toker Yay., 1999, s.14.

⁵ Ali İhsan Kolcu, *Servet-i Fünûn Edebiyatı*, Erzurum: Salkımsöğüt Yay., 2005, s.259.

ortaya koyar. Kenan Akyüz, Gürpınar için “*Ahmet Mithat popüler roman çığırını tek başına ve büyük kudretle devam ettiren tek yazardır.*”⁶ der.

Tanzimat döneminde romantik özellikler taşıyan roman ve öykü, Servet-i Fünûn döneminde yerini realist bir anlayışa bırakmıştır. Gözlem ön plana çıkmış, yazarların İstanbul’un seçkin yerlerinden seçtikleri kişiler hem bireysel hem de toplumsal ilişkiler çerçevesinde eserlere yansıtılmış, yapılan ruh çözümlemeleri bu kişilere gerçeklik ve derinlik katmıştır. Bütün bunların yanında Tanzimat dönemi öykü ve romanlarında görülen yazarın araya girerek anlatılanlara müdahale etmesi olayı bu dönem eserlerinde azalmıştır. *Halit Ziya Uşaklıgil’in Aşk-ı Memnu, Mai ve Siyah, Kırık Hayatlar, Nesl-i Ahir romanları edebiyatımızda hem üslup açısından hem realizm, natüralizm, hem de psikolojik gerçeklik açısından yeni açılımlar getirmiş eserlerdir.*⁷ Mehmet Rauf’un *Eylül* romanı psikolojik çözümlerin ağırlıkta olduğu bir roman olarak yerini alır yine bu dönemde. Öykü alanında yine Uşaklıgil, *Bir Şir-i Hayal, Bir Yazın Tarihi* adlı eserleriyle Avrupaî tarzda yazılmış ilk öykü örneklerini ortaya koymuştur.

1908 II. Meşrutiyet’in ilanından sonra ferdi temaları işleyen Servet- Fünûn neslinin devamı olan ve sosyal meselelere ilgisiz kalan Fecr-i Ati topluluğu, öyküde Servet-i Fünûncuların yaptığı gibi Maupassant’ı örnek almış, realizm ve natüralizm akımlarının etkisi altında kalarak, roman ve öykülerde teknik ve içerik olarak zayıf; dil olarak da ağır, ağdalı ve süslü bir dil kullanmıştır. Cemil Süleyman Alyanakoğlu ve İzzet Melih Devrim dönemin öne çıkan öykü ve roman yazarlarıdır.

Fecr-i Âti dönemine kadar modernleşme adına birçok adımın atılmasına rağmen, milli kimlikten uzak bir edebiyatın oluşması kimi aydınları rahatsız etmiş ve daha çok hayata ve sosyal meselelere yönelen, konuşma dilini ve üslubunu hâkim kılmaya çalışsan, dilde sadeleşmeden yana olan bir öykü ve roman tarzını benimseyen edebi bir dönem başlamıştır. 1911-1923 yılları arasında devam edecek olan bu dönem Milli Edebiyat Dönemi olarak anılır. *Türk edebiyatında hikâyede ilk kez bu dönemde kavmî döneme ve Türklerin uzak geçmişine yer*

⁶ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatı Ana Çizgileri 1860-1923*, İstanbul: İnkılap Kitapevi, 1995, s.141.

⁷ Kolcu, *Servet-i Fünûn Edebiyatı*, s.260.

verilmeye başlanır.⁸ Bu dönem eserlerinde halka açılma söz konusu olduğu için, konu olarak genellikle toplumsal sorunlar ve Kurtuluş Savaşı işlenmiştir. Millî edebiyat döneminin roman ve hikâyecileri arasında Ömer Seyfettin, Halide Edip Adivar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin, Refik Halit Karay, Peyami Safa gibi isimler görülür. Bu dönem yazarlarımızdan öyküye gerekli ağırlığı tanıyan ilk yazarımız Ömer Seyfettin olurken, Yakup Kadri Milli Edebiyat döneminin sağlam çizgilerini atan kişi olur.

1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra toplumda her anlamda yeni düşüncelerin ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Cumhuriyet Dönemi Türk edebiyatı olarak adlandırılan bu dönem 1923-1950 dönemi, 1950-1970 dönemi, 1970 sonrası dönemi olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır.

1923–1950 yılları arasında gerçeklik ve doğallıktan toplumcu gerçekçiliğe doğru yol alan bir dönem oluşmaya başlamıştır. Öykü sınırları İstanbul'un dışına çıkmış, yazarlar duygu ve düşüncelerini öykünün içine aktararak bu türün gelişimine katkı sağlamışlardır. Memduh Şevket Esenal, Sabahattin Ali ve Sait Faik Abasıyanık bu dönemde verdikleri eserlerle Türk öykücülüğünün gelişmesini sağlayan üç önemli isimdir. Toplumcu gerçekçi anlayışla eser veren *Cumhuriyetin ilk devre yazarları, çeşitli toplum meselelerine eleştirel bir gözle bakmışlar ve eserlerinde yaşadıkları dönemin gerçeklerini nesnel biçimde yansıtmaya çalışmışlardır.*⁹

1950-1970 dönemi, II. Dünya Savaşı'nın tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de ilk yıllardan başlayarak *hayatın her alanında pek çok değer yargılarını, duygu ve düşünceleri değiştirmeye başladığı*¹⁰ bir dönem olmuştur. Bu dönemde, *tarihle, dinle, gelenekle ilişkileri zayıflayan nesiller, geçmişle bütün bağları koparan bir karamsarlığa bürünmüşlerdir.*¹¹ Bunların yanında, ülkede yaşanan 27 Mayıs ihtilali ile edebiyatta bir suskunluk dönemi boy gösterirken, eserlerde sosyalist yaklaşımla ülkedeki sınıfsal farklar ve kapitalizme duyulan

---

⁸ Selim İleri, "Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri", *Türk Dili*, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 1975, C.32, S.286, s. 9.

⁹ Enver Okur, "Çok Partili Demokrasi Dönemi Türk Romanı", *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, S.65-66-67, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, s. 75.

¹⁰ Kutlu, *Başlangıçtan Günümüze Türk Romanları*, s.16.

¹¹ Köksal Alver, "Toplumsal Değişme ve Öykü", *Hece Öykü Dergisi*, S. 12, Aralık-Ocak 2005, s.60.

öfke konu edilmiştir. 1970'li yıllara gelindiğinde toplumsal çelişkiler yerini kıyasıya çatışmalara bırakmış, bu dönemde edebiyat daha fazla siyasetin buyruğu altına girmiştir. Tarık Dursun, Füzûzan, Pınar Kür, Muzaffer Buyrukçu, Osman Şahin gibi toplumcu gerçekçi yazarların yanında, Tomris Uyar, Tezer Özlü, Sevgi Soysal gibi isimler de dönemin diğer edebiyatçılarıdır. Leyla Erbil de bu dönem *toplum sorunlarına bireyden hareket ederek eğilen*¹² yazarlarımızdandır.

Cumhuriyet dönemi roman ve öykücülüğünde son dönem olan 1970 sonrası dönem, modern ve postmodern eğilimlerin bir arada götürüldüğü bir dönem olmuştur. Hulki Aktunç, Nazlı Eray, Erendiz Atasü, Cemil Kavukçu, Ayla Kutlu, Turgay Gönenç, İnci Aral, Yusuf Atılgan, Oğuz Atay, Nazan Bekiroğlu, Sevinç Çokum, Sevgi Soysal, Ayla Kutlu gibi yazarlar 70 ve 80 sonrası yazarlarımızdan bazılarıdır. Bu dönemde kendinden önceki dogmaları reddederek ortaya çıkan modernizmin giderek kendi kurallarını dogmalaştırmalarını reddediş olarak da değerlendirebileceğimiz post-modernizm tüm kurum ve kuralları ile mevcut düzene karşı çıkmıştır. *Özellikle akılcılığa, bilimin tartışılmazlığına, teknolojinin reddediciliğine, devletin kuşatıcılığına, dinin ve ahlakın kural koyuculuğuna temelden bir karşı koyuş geliştirmiştir.*¹³

Postmodern edebiyatın yeni konu ve temalarını; dil ve edebiyat, toplum ve birey, yabancılaşma, iç dünyaların yıkılması, sıradan cinayetler cinsellik ve modern toplumsal güçlerin hayata egemen olmadığı, kişinin/insanın değerinin çok azaldığı bir dünyanın görünümü oluşturmuştur.¹⁴

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, günümüz öykü ve roman yazarlarının birçoğu sosyal gerçekliği eserleri için gerekli saymakta ve önemsemektedir. Ancak unutulmaması gereken bir nokta vardır ki *bunların bir kısmı bu gerçekliği evrensel açıdan ele alırken bir kısmı milli ve milliyetçi bir görüşe bağlı kalmıştır.*¹⁵

---

¹²Olca Öner, "Cumhuriyet Döneminde Hikâye", <http://www.turkceciler.com>

¹³Ayşenur Külahlıoğlu İslam, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839–2000* Grafiker Yay. Ank. 2004 s.330.

¹⁴Külahlıoğlu İslam, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839–2000*, s.331.

¹⁵ Kutlu, *Başlangıçtan Günümüze Türk Romanları*, s.17.

I.BÖLÜM

SEVGİ ÖZEL'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1. Hayatı ve Edebi Kişiliği

Sevgi Özel, 9 Ocak 1948 yılında, Ankara'nın 70 kilometre ötesindeki Polatlı ilçesinin Beyceğiz köyünde doğar.¹⁶ Ancak yazarın doğum tarihi net değildir. Bu konu da kendisi şunları söyler:

Baba dedem, dört (biri bebekken ölen) oğlandan sonra ben doğunca pek bozulmuş; aylarca adımı koymamış. Sonra ilçedeki bir arkadaşının kalp romatizmasından ölmek üzere olan kızının adıyla seslenmiş kulağıma: Sevgi. Adımı koymamış; ama doğum tarihim 9 Ocak 1948 olarak yazdırmış. (Köylerde kızların yaşı çoğunca büyük yazdırılır; erken evlendirmek için.) Annem haziranın son gününde, yani 30 Haziranda doğduğumu, babam da “Demokrat Parti, seçimi kazanalı bir buçuk ay oldu” diye savını doğrulardı.¹⁷

Sevgi Özel, varlıklı bir ailenin ağa torunu olarak dünyaya gelir. Dedesinin ağa olarak anılma sebebini ise; *köyün bütün olay, oluşumlarını, her türlü durumunu bilen, iş edinen, sözünü sakınmayan, yoksulu, haksızlığa uğrayanı arkalayan; muhtar olan ya da “ihtiyar heyeti”nde görev alıp devletle bağı kuran kişilerden biri*¹⁸ olmasıyla açıklar. Ancak varlıklı bir aile olmalarının tadını çıkaramazlar. Toprakla uğraşan birçok aile gibi onlar da türlü sorunlar yaşar. Sevgi Özel, yaşanan sorunları şu cümlelerle dile getirir:

Çoğu akrabamız olan köylülerle, yıllar yılı filmlerde görülen türden kavgalar yaşandı. Tehdit, silahlı çatışma, yol kesme, ev basma, samanlık yakma... Abartmıyorum. Bu nedenle ailem toprağı ve hayvanlarıyla yeterince ilgilenemedi, davalı olmayan topraklarını ve hayvanlarını da satmak zorunda kaldı; bir de aile içi mal kavgası başlayınca... İniş hızlandı.¹⁹

¹⁶ Hikmet Altunkaynak, *Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*, İstanbul: Doğan Kitap, 2007, s.517.

¹⁷ Sevgi Özel, Görüşme, 25.12.2012.

¹⁸ Sevgi Özel, “Yaşamöyküsü”, <http://www.sevgiozel.com.tr/p/yasam.html>.

¹⁹ Özel, Görüşme, 25.12.2012.

Annesi Miyase okuma yazma bilmez, babası Seyit Ahmet ise, ‘Aliler mektebi’nde öğrenir. Annesi okuma yazma bilmediği için de bütün çocuklarının okuması için çok çaba sarf eder.

Sevgi Özel, 1956-57 ders yılında Polatlı Atatürk İlkokulunda öğrencilik serüvenine başlar. İlkokul beşinci sınıfa geçtiğinde ise, Ankara’ya göçerler. Öğrenimine Anafartalar Lisesi’nin orta ve lise kısmında devam eden Özel, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinin Türk Dili Bölümüne girer ve 1971’de de mezun olur. Köyünün üniversite bitiren ilk kızı olan Özel, öğretmen olmak istemediği için de pedagoji belgesi almaz. Ne yapacağını düşündüğü sırada ise, Türkiye Türkçesi hocası Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, kendisini Türk Dil Kurumu’na çağırır ve TDK’da Dilbilgisi Kolu’nda çalışmayı teklif eder. Özel, fakülteden çıkış belgesini aldıktan beş altı gün sonra da Türk Dili Kurumu’nda Dilbilgisi Kolunda işe başlar. Başlangıçta, birçok bilimcinin çırağı oldur; giderek bilgisi ve deneyimi çoğalır. Sonrasında Türkiye Türkçesi Temel Dilbilgisini oluşturacak dizinin bazı bölümleri Sevgi Özel imzasıyla çıkar; TDK’nin aylık dergisinde de dille ilgili yazıları yayımlanır.

TDK, 17 Ağustos 1983’te kapatıldığında, Eylül 1983’te kendi isteğiyle oradan ayrılır. 10 Ekim 1983’te Bilgi Yayınevine girer ve yaklaşık on yıl orada yayın sorumlusu olarak çalışır. 1992 baharında Ümit Yayıncılığa, 23 Kasım 1998’de de Uğur Mumcu Vakfına geçer. 2002 Temmuzunda da *sabah 9.00’da başladığım, hiçbir işyerimde akşam 18.00’de bitiremediğim*²⁰ dediği çalışma yaşamını sonlandırır. 22 Nisan 1987’de eski TDK üyelerinden otuz dört yazarla birlikte Dil Derneğinin kurucuları arasında yer alan²¹ derneğin genel yazmanı, astbaşkkanı olarak görevler yapan Özel, 2002 Eylülünden bu yana derneğin başkanlığını yürütmektedir.

Sevgi Özel’in yazın hayatının başlamasında yaşadıklarının ve tanık olduğu olayların payı çok büyüktür. Bunların başında gerek aile içi mal mülk kavgasıyla artan geçim sıkıntısı yüzünden, gerekse annesi Miyase Hanım’ın çocuklarını okutma isteği nedeniyle göçtükleri Ankara’nın gecekondu mahallesinde yaşadıkları ve tanık oldukları gelir. Yalnızca çevresinde olup bitenden değil,

²⁰ Özel, <http://www.sevgiozel.com.tr/p/yasam.html>.

²¹ İhsan Işık, “Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi”, Ankara: Uyum Ajans, 2001, s.741.

gittiği gördüğü yerlerdeki insanların yaşadıklarından da etkilenir. Özel, Dil Derneği'ni kurmadan önce ve kurulduktan sonra artan yurt gezilerinde, her şehrin, her ilçenin vitrini sayılan ana caddelerinin dışında, arka sokaklarını, beldelerini, köylerini gezer, orada yaşananlara tanık olur ve tanık olduklarına da asla duysız kalmaz. Bu durumu ise, şu cümleleriyle açıklar.

Belleğim, çocukluğumun başladığı yerden yeniyetmeliğime geçen dönemi, sonrasını saklıyor; salt kendi “ben”ime takılıp kalmamayı da dünya görüşüm belirliyordu. Kendimizi aydın olarak tanımlıyorsak, toplumcu sayıyorsak, nasıl bir coğrafyada yaşadığımızı bilmek zorundaydık. At gözlüğüyle gezemezdik. İstesem de gezemezdim; öyküler dünyasında doğmuştum çünkü.²²

*Ben sokaktayım; sokaktaki insan ve sokak her yönüyle benim ilgi alanım içinde.*²³ diyen Özel, hiç işi, alacak verecek bir şeyi olmadan kıyı semtlerin pazarlarına, mahalle aralarına, adliyeye gider, belediye otobüsleri yahut dolmuşlara binerek, yaşadığı coğrafyanın insanını gözlemler ve tanımaya çalışır. Bunu yaparken de ilkin çocuklara, gençlere, kadınlara, onların yanı sıra çevreye alıcı gözle bakar. Halkın içinde olmadan onların yaşadıklarını anlamamanın ve dolayısıyla da onları yazmanın mümkün olmadığını savunur. Bu düşüncesinin aksini yapanları ise şu sözlerle eleştirir:

Ancak benim bir isyanım var; fildişi kulesinden “ahkâm” kesenlere öfkeliyim. İstanbul'dan bu yana hiç yolu düşmemiş bir yazar ormandan, dağdan söz etmek gerekince kendi ülkesinden tek örnek veremiyorsa, İsviçre'nin Alplerinden başkasını bilmiyorsa; yoksulluğu batılı yapıtlardan esinlenerek tanımlıyorsa; yaşadığı kentte bir kez dolmuşa-otobüse binmemişse; canı yazmak isteyince kendini başka ülkelere bambaşka yaşamların içine atıyorsa... Dili gelişigüzel kullanıyor, “Ben yazarım, dili ister bozarım ister bozmam, kime ne?” diyebiliyorsa... Mikrofonu eline geçince de ansiklopedi maddesi okur gibi onlarca batılı yazar ve yapıt adı sayıyorsa... Kuşkusuz bu saydıklarımın hepsini canı isteyen yapabilir. Kimseyi bu yanıla kınayamam; ama elim ve dilim yettiğince eleştirebilirim.²⁴

Toplumcu-gerçekçi sayılabilecek çizgide eserler veren ve eserlerinde sosyal fayda gayesini ön planda tutan, dilci kimliği, dernek çalışmaları, 20 yıl

---

²² Özel, Görüşme, 25.12.2012.

²³ Özel, Görüşme, 25.12.2012.

²⁴ Özel, Görüşme, 25.12.2012.

süren yayıncılığı, “yazar” kimliğinin önüne geçse de bu durumdan yakınmayan Sevgi Özel, önce öyküleri ardından romanları ile bu yolda başarılı şekilde ilerlemeye devam eder.

2. Eserleri

2.1. Dil Kitapları

Türkiye Türkçesinde Sözcük Türleri,(Doğan Aksan yönetiminde ortak yapıt), TDK, 1. baskı 1976; 2.baskı 1983, Papatya Yayıncılık, 2003 (3. baskı).

Türkiye Türkçesinde Sözcük Türetme ve Bileştirme, TDK, 1977.

Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilimi (D. Aksan yönetiminde ortak yapıt), TDK, 1978.

Türkiye Türkçesinin Sözdizimi (N. Atabay-A. Çam ile, TDK, 1.baskı, 1981), Papatya Yayıncılık, 2003 (2. baskı).

Atatürk'ün Türk Dil Kurumu ve Sonrası (H. Özen-A. Püsküllüoğlu ile), Bilgi Yayınevi, 1986.

Afili Mavallar, Ümit Yayıncılık, 1993.

Dil Kiri El Kiri, Bilgi Yayınevi, 2000 (2. baskı).

Dilimde Tüy Bitti, Çınar Yayıncılık, 2006.

Dilleri Uzun, Cumhuriyet Kitapları, 2009 (2. baskı).

75. Yılda Türkçenin ve Dil Devriminin Öyküsü (Ş.Turan ile), Dil Derneği, 2007.

İktidar Benim Ne İstersem Söylerim!, Cumhuriyet Kitapları, 2008.

Türkçenin Renkleri, Cumhuriyet Kitapları, 2008 (2. baskı).

2.2. Yaşamöyküsü/Mektuplar

Ahmet Cevat Emre, (TDK belgeliğinde) 1982.

Besim Atalay, TDK, 1983.

Baba İnönü'den Erdal İnönü'ye Mektuplar, Bilgi Yayınevi, 1988.

Uğur Mumcu'dan um:ag'a Unutmadık, um:ag, 2000.

2.3. Öyküler

Devrimciler Âşık Olamaz(dı), Ümit Yayıncılık, 1994 (2. baskı).

Aşk Bir Boncuktur, Ümit Yayıncılık, 1995 (2. baskı).

Direncin Kuşları, Ümit Yayıncılık, 1996.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış, Ümit Yayıncılık, 1997.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı, Bilgi Yayınevi, 1999.

Aptal Dünya, Bilgi Yayınevi, 2002.

2.4. Romanlar

Uğur Olsun/ Bir Devrimcinin Öyküsü, Bilgi Yayınevi, 2003 (3. baskı).

Yıldızlar mı Suçluydu?, Çınar Yayınları, 2006.

Gümüşana, Cumhuriyet Kitapları,2009.

2.5. Çocuk Kitapları

Barış Takımı (1), Çanakkale'den Gelibolu'ya Geçiyor (İ. Dizman ile), Cumhuriyet Kitapları, 2011.

Barış Takımı (2), Çanakkale'den Anadolu'ya Yürüyor (İ. Dizman ile), Cumhuriyet Kitapları, 2011.

Barış Takımı (3), Atatürk'le Buluşuyor (İ. Dizman ile), Cumhuriyet Kitapları, 2011.

Barış Takımı (4), Devrimlere Koşuyor (İ. Dizman ile), Cumhuriyet Kitapları, 2011.

Barış Takımı (5), Türk Devrimini Öğreniyor (İ. Dizman ile), Cumhuriyet Kitapları, 2011

II. BÖLÜM

ÖYKÜLERİN İNCELENMESİ

1. Öykülerin Tanıtımı

Sevgi Özel'in ilk öykü kitabı birinci baskısını Ekim 1994, ikinci baskısını Ağustos 1996 yılında yaptığı ve Ümit Yayıncılık'tan çıkan *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)* ismini taşımaktadır. Kitap, "Hadi Bakalım", "Zaman Değişti", "Dinle Beni Canım", "Devrimciler Âşık Olamaz(dı)", "Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz", "Goncagül Erken Soldu", "Roman Yaşamın, İkinci Cildi", "Bağışla Sevgili Kadın", "Belli mi Olur?", "Sorma Ne Haldeyim", "Yükselen Değerler", "Bunu Değil Ötekini Tanıyorum" isimlerini taşıyan on iki öyküden oluşur. Kitapta yer alan öykülerin bir kısmı, 1960'ların sonlarında hem ülkesi hem sevdası için mücadele eden, yüreğine her ikisini de sığdırmaya çalışan kişileri, anlatır. Bu öykülerin yanında hayat kadınları, kadın erkek ilişkileri, üvey babası tarafından hayatı karararı kızlar öykülere konu olmuştur. Özel, bu ilk kitabı için şunları söyler:

Ben 68'li değilim, 68'lerin hemen ardındayım. Aslında devrimciler çok güzel aşklar yaşadı; ancak 68 gençliğinin büyük bir aşkı vardı; Tam Bağımsız Türkiye! Ben, bu anlamda devrimciler âşık olamazdı diyorum; çünkü onlar önce bu yurda, onlara sahip çıkamayan halka âşıktı. 68 kuşağından bazıları, "Biz çok güzel aşklar yaşadık" diye kızıdılar bana. Olsun! O kitapta biraz kendi yaşam akışım var. Politik bilinci sıfır bir kadının zamanla edebiyattan siyasal eleştirilere dek söz söyleyebilecek bir noktaya gelmesi önemli.²⁵

Özel kitabın giriş kısmında "HALK...İM...İZ...A" başlığı altında kitap hakkında şu bilgileri verir:

Buradalar, hepsi bu sayfaların arkasında.
Kadınlı erkekli, hepsi burada.
Kimisiyle bir bardak su içmekten başka
yakınlığım yok.

²⁵ Faruk Bildirici, "Puzzle Portreler", <http://www.hurriyet.com.tr/pazar/18215592.asp>. [10Temmuz 2011, Pazar]

Kimisiyle günler geceler boyu söyleşmişliğim var.
Kimisiyle uzaktan uzağa bakmaktan başka
yakınlığım yok. Ya gençliğimiz, ülkelerimizi paylaştıklarım...
Hepsi burada... Yalnızca izleyip gözlemlediklerim de.
Kimisi de yok, belki de hiç olmadılar yaşamda. Ben uydurdum
onları; burada olmalarını istedim.
Bir kitapta bile olsa, onları tutsak etmekten korka korka...
Yokluklarında bile olsunlar diye²⁶

.....

Aşk Bir Boncuktur Sevgi Özel'in ikinci öykü kitabıdır. İlk baskısı Ekim 1995, ikinci baskısı Ağustos 1997 yılında yapılmış ve Ümit Yayıncılık tarafından çıkarılmıştır. "Birbirimizi Öldürdük", "Yürek Kaymaları", "Kurşun Ata Ata Bitmezmiş", "Her Kapıyı Açan Anahtar", "Savaşın Kadınları", "Asma Sakal, Takma Bıyık", "Dalgakıran", "Şimdi Daha Güzelsin", "Kestaneler Çatlamadan", "Uyur Uyanık", "İşin Şakası Yok", "Ya Değişirse", "Sana Yalan Bana Gerçek" isimlerini taşıyan on üç öyküden oluşur. Kitapta kadın erkek ilişkileri, kadınların içinde buldukları ruh halleri, yolunda gitmeyen evlilikler, aldatma, hayal kırıklığı, özlem, ertelenmiş sevdalar hayatın içinde kişilerle ve hayata dair olayalar olarak anlatılır.

Direncin Kuşları, Sevgi Özel'in Eylül 1996 yılında Ümit Yayıncılık'tan çıkardığı üçüncü kitabıdır. "Biriciksin", "Ölen O muymuş", "Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır", "Ne çok Varmış", "Babalı Babasız", "Ölümü Öpmek", "Düşük", "Şahin'i Şahin Kapmış", "Yalnızlığın Tekdüzeliği", "Çiçeklerin Tutsaklığı", "Karışık Düşler", "Yardan da Maldan da Olmak", "Yüz Vere Vere", "Kesikler", "Aranıyoruz", "Çoğu Zarar Azı Karar", "Size Bir Sivrisinek Masalı Anlatayım mı?" isimli on yedi öyküden oluşur. Özel, diğer kitaplarında olduğu gibi bu kitabında da kadın kahramanların yaşadıklarını ön plana çıkar. Yuva yapmak için çabalayanlar, tuzağa düşürülenler, kadın olduğu için birçok şeyden kısıtlananlar, öykülere konu olmuştur.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış, Kasım 1997 yılında Ümit Yayıncılık tarafından çıkarılan dördüncü kitabıdır. Kitapta on yedi öykü bulunmaktadır: "Elde Bir", "Gül Yanağın Yarası", "O Olmasa", "Düzenciler", "Düşmek", "Adına

---

²⁶ Sevgi Özel, *Devrimciler Aşk Olamaz(dt)*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1994, s.9.

Yaraşircasına”, “Yabansılar”, “Kote”, “Nereden Nereye”, “Pazarcının Öfkesi”, “Görünmeyen Konuğun Gidişi”, “Benzemek”, “Giz”, “Yıkanmış Kentte Biten Yolculuk”, “Beni Aramayın”, “Çoğu Gitti, Biri Kaldı”, “Söylemezlik”. Dış görünüşleri, davranışları, tepkileri aynı olan kadın ve erkekler, aynı sözcüklerle konuşan yahut konuşamayan, ortak kaderi paylaşan birçok insan anlatılır öykülerde.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı Eylül 1999 yılında Bilgi Yayınevi tarafından çıkarılmıştır ve Özel’in beşinci öykü kitabıdır. “Cennet Bahçesinde Yıkanmak”, “Gizli Aşk”, “Bir Bulut Ayağıma Dolandı”, “Bayram Armağanı”, “Bir Adamdı İşte”, “Seni Seviyordum”, “Yazarıcı”, “Bir Kadın; Birçok Kadın”, “Bir Baba; İki Artı Bir Çocuk”, “Koca Dede”, “Bir Çocuğun Gökkuşığı”, “Kaçak”, “Elartığı”, “Bir Karamsarı Unutmak İstedığı Kent”, “Sevimli Yaratık”, “Sanal Aşk” isimli on altı öyküden oluşur. Sokakta görebileceğimiz sıradan insanlar, sadece hayal kuran ve kurduğu hayalleri ayağına dolanan, yaşamı ertelen ama bunu yaparken farkında bile olmayan kadınlar ve erkekler... Özel, kitabında onların öyküsünü anlatır. Nedret Tanyolaç Öztokat, Özel’in bu kitabı için şu sözleri söyler:

İnsanların özlemleri, yaşadığı ürkütücü deneyimlerin kırıklıkları, yaşam içinde yerini bulamamanın eziciliği gibi çok temel, çok iyi duygularla örülmüş... Sevgi Özel’in sıradan olayları yeniden yazması, yeniden kurarken bulduğu anlatım yalınlığı, duyguların aktarımındaki duruluk, öyküleştirmenin yetkinliğiyle buluşunca öykü şölenine dönüşüyor.²⁷

Aptal Dünya, Sevgi Özel’in Ekim 2002 yılında Bilgi Yayınevi’nden çıkan altıncı ve son öykü kitabıdır. “Annem Bana Hiç Mantı Yapmadı”, “Kuşçu Sabri”, “Aman Aman! Ben Yaralandım Aman!”, “Anarşist”, “Emmi”, “Nokta Burun”, “Ceviz İçi”, “Doğum Günü”, “O Kadın”, “Bizim Kadın”, “Göç”, “Aptal Dünya”, “Şef Davulcu”, “Hayal Baba”, “Tatlı Düşler”, “Saçkıran”, “Bilinmezlik”, “Öğretmenim, Canım Benim”, “Yalanlarla Dolu Çekmece”, “Sarı Hırka”, “Ses Dökümü” isimli yirmi iki öyküden oluşur. Kitapta, sıradan olaylar ve insanlar ön plana çıkar. Sevgi Özel, Sıradan sayılan fakat etkisi ve izleri derin olan yaşam kesitlerini sunar.

²⁷ Nedret Tanyolaç Öztokat, “Üç Öykü Kitabı”, *Adam Öykü*, İstanbul: Adam Yayıncılık, Ocak-Şubat 2001, s.151.

2. Öykülerde İçerik

Sevgi Özel'in ilk öykü kitabı olan *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)* 1994'te yayımlanmıştır. İlk öykü kitabından 2002'de yayımlanan son öykü kitabı olan *Aptal Dünya*'ya kadar yayımlanmış olan kitaplarına baktığımızda, vakanın öyküde çok büyük fonksiyonlara sahip olmadığını görürüz. Özel'in öykülerinde vaka hiçbir zaman büyük kıskançlıkların, bunalımların, aşkların ve ihtirasların çatışma zeminine oturtulmamıştır. Günün herhangi bir saatinde veya yerinde yaşanan küçük bir olay, durum yahut bir konuşma Özel'in öykülerinde vakanın oluşması için yeterlidir.

Özel'in öykülerine baktığımızda öykülerin çoğunun vakası, ya asıl vakadan önceye ait zaman dilimini ve orada yaşanan gelişmeleri ya da asıl vakadan sonraki zaman dilimi ve orada yaşanan gelişmeleri yansıtır.

Özel'in altı öykü kitabındaki doksan yedi öykünün içerik incelemesinde; kadın ve toplum, işsizlik ve yoksulluk, siyasi olaylar, ask, cinsellik vs. gibi başlıkların öne çıktığı görülür.

2.1. Kadın

2.1.1. Evlilik Kurumu ve Kadın – Erkek İlişkileri

Özel'in öykülerinde evlilik kurumuna bakış, eleştireldir. Öykülerde ele alınan evliliklerin tamamına yakını mutsuz evliliklerdir. Sonu ya boşanmayla biter yahut kadınlar geleneklerden ötürü mutsuz oldukları evliliğe katlanmak zorunda kalırlar.

Gelenek göreneklere uygun olarak, ailenin isteği üzerine yapılan evlilikler insanın mutsuzluğuna neden olur. Ancak ne kadınlar ne erkekler aile büyüklerinin kararlarını çiğneyip, mutlu bir evliliğe imza atmak için çabalamazlar.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış'daki “Düzenciler” öyküsünde Hamza, babasının söylemleri doğrultusunda hareket eden bir adamdır. Gerek eşini, gerekse işini babasının seçmiş, bunların devamlılığını babası istediği için sağlamıştır. Hamza, şikâyetçi olduğu bu durumu, bayram tatili için gittikleri

otelde bir kadın gördüğü ve onunla birlikte olmayı düşündüğü ana kadar aklından bile geçirmez.

Eşini, eşini seçen, tüm yaşamını düzenleyip denetleyen babasına kızamıyordu yine de... Düşlediği gibi bir kadını görünceye dek, daha doğrusu, geçen yıl bayramda çırılçıplak diyebileceği bir durumda görünceye dek...²⁸

Burada öne çıkan nokta, adamın düşlediği kadının cinsellik noktasında kendisine uygun olmasıdır. Yazar burada, adamın cinsel açlığını ortaya koyarken, evliliklerde erkeklerin bu hususu ne kadar önemsediklerini de okuyucuya sezdirmektedir.

Aptal Dünya kitabındaki aynı isimli öyküde ise nispeten benzer bir durum söz konusudur. Sadık Hami birkaç dakika gördüğü ve âşık olduğu kızı ailesine ister. Düğün dernek yapılır, Sadık Hami gerdeğe girdiğinde kızın âşık olduğu kız olmadığını görür. Öyküde zaman 1870'tir ve o zamanın kadınları çarşaf giyerler. Sadık Hami, âşık olduğu kızın evi sanıp ailesini başka bir kızın evine istemeye gönderir ve o dönemde de erkekler evlendikleri kadınları ilk kez gerdek gecesi gördüğünden kadının başka kadın olduğunu anlamaz. İşte bu noktadan sonra öykü "Düzenciler" öyküsüne benzer. Sadık Hami, evlendiği kadını gördüğü andan itibaren ondan boşanmak ister ancak aile gerek toplumsal değerler, gerekse kendi itibarları yüzünden Sadık Hami'nin o kızıdan boşanmasına izin vermez. Sadık Hami, ömrü boyunca âşık olduğu kadının özlemini çektiği gibi istemediği biriyle de evli kalır.

Bu öyküde dikkati çeken ve ironik bir biçimde dile getirilen çok eşlilik konusu da vurgulanır. Sadık Hami, evlendiği kızı değil de âşık olduğu kızı istediğini söylediğinde annesi "Sana söz veriyorum, bütün Antakya'yı dolaşıp o kızı bulacağım. Sana o kızı da alacağım, söz oğlum."²⁹ der. Bu söz üzerine Sadık Hami rahatlar ve ailesinde de gördüğü birden çok kadınla evlilik konusu aklına yatar. Yazar burada, günümüz itibarıyla hem yasalarca hem de toplum tarafında kabul görmeyen bir olayın, vakti zamanında yaşanmasının mümkün olduğunu, hatta ailelerin de onay verdiğini okuyucuya hatırlatmıştır.

²⁸ Sevgi Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1997, s.50.

²⁹ Sevgi Özel, *Aptal Dünya*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2002, s.118.

Evli çiftlerin uzun yıllar evli kalmalarına rağmen, zamanla doğan düşünce farklılıklarından yahut bir noktadan sonra hayata bakış açılarının farklı olmasından ötürü aralarında iletişim probleminin olduğu görülür.

Aptal Dünya'daki “Sarı Hırka” öyküsünde de iletişim kuramayan bir çift konu edilir. Sevim Hanım, her yaptığı kocası tarafından sorgulanan, buna rağmen kocasının söylediklerine hiç karşılık vermeyen ve kendi içine çekilen bir kadındır. Kadın, yıllardır evli olduğu kocasının kendisini anlamadığını düşünür ve söylemek istediklerini ona sesli olarak söylemez.

Öykülerde istenmeyen evliliklerin töre gereği devam ettirilmek zorunda olduğu da işlenir. Kadınlar sırf töre yüzünden istemedikleri, sevmedikleri bir adama mahkûm edilirler.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı'daki “Kaçak” öyküsünde ortaokuldan sonra okutulmayan ve varsıl bir ailenin oğluyla evlendirilen Münire, deniz kenarında tanıştığı Fahire'ye adamı hiç sevmediğini, boşanmalarının da töreye aykırı olduğunu, boşandıktan sonra dönecek bir baba evi olmayacağını anlatır.

Direncin Kuşları'ndaki “Babalı Babasız” öyküsünde ise, Muhsine eşi Sinan öldükten sonra, Sinan'ın on altı yaşındaki kardeşiyle evlendirilir.

Resmi nikâhla evli olduğu halde, başkasıyla dini nikâh kıyıp ikinci bir eş alan erkekler ve adamın evli nikâhlı olduğu kadınların ve çocukların durumu da öykülerde işlenmiştir.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı'daki “Bir Baba; İki Artı Bir Çocuk” öyküsünde adamın resmi nikâhlı eşinden olan kızı ile dini nikâhlı eşinden olan kızının konuşmaları yer alır. İki kız birbirlerini babaları öldükten sonra görürler. Ancak içten içe hep birbirlerine ve birbirlerinin annelerine suç bulurlar. Kadınlar ise, birbirlerinden nefret ederler ve birbirlerini dahi görmek istemezler. Resmi nikâhlı olan eş, adamın başka bir kadınla olduğunu bildiği halde ondan boşanmaz ve içten içe adama kızar ama yine de onunla yaşar.

“Babalı Babasız” öyküsünde Kenan Muhsine'nin kadınlık görevlerini yerine getirmemesi, kendisinin de ihtiyaçları olduğu gerekçesiyle, bir süredir birliktelik yaşadığı bir kadını Muhsine'nin üzerine kuma getirir, onunla dini nikâh

kıyar. Kenan Muhsine'ye başkasını istediğini söyler, Muhsine ise kadınla aynı evde yaşamama koşuluyla üzerine kuma getirmesini kabul eder.

Direncin Kuşları'ndaki “Yardan da Maldan da Olmak” öyküsünde ise, Recep çocuğu olmadığı gerekçesiyle Makbule'nin üzerine kuma getirir. Makbule bu durumu asla kabul etmez. Ancak adam kadının tüm çabasına rağmen dini nikâh kıydığı kadını, Süreyya, aynı eve getirir. Makbule, malı mülküne kocası Recep el koyduğu için evden de ayrılamaz ve kendi evinde misafir gibi yaşar.

Erkek egemen bir toplumda, kadın evlilik süresince kocasının yaptığı her şeyi kabul eder. Yaşadığı acıları sineye çeken kadın, özgürlüğünün kısıtlandığı bir ortamda nefes almaya çalışır.

2.1.2. Evliliklerde Aldatma ve Boşanma

Devrimciler Aşık Olamaz(dı)'daki “Bağışa Sevgili Kadın”da aldatma; *Aşk Bir Boncuktur*'daki “Yürek Kaymaları”nda ve “İşin Şakası Yok” da boşanma, “Her Kapıyı Açan Anahtar” ve “Sana Yalan Bana Gerçek”te aldatma ve boşanma; *Direncin Kuşları*'ndaki “Yardan da Maldan da Olmak”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki “Benzetmek”te aldatma; *Aptal Dünya*'daki “Annem Bana Hiç Manti Yapmadı” ve “Tatlı Düşler” öykülerinde ise aldatma ve boşanma konuları yer almıştır.

Cinselliğinin farkında olmayan, kocasının isteklerini karşılayamayan kadın, evliliğini sadece kâğıt üstünde sürdürmek zorunda kalır. Kadın evden dışarı çıkmaz, çocuklarına bakar, ev işlerini yapar, maddi yönden de kocasına bağımlı olduğu için ayrılamaz ve kocası tarafından aldatılır.

“Benzetmek” öyküsünde, karısında cinsellik konusunda istediğini bulamayan adam, başka kadınlarla birlikte olur. Kadın bu durumu bildiği halde bir şey yapmaz. Ancak kızları Yonca, annesinin ölümünü babasının yaptığı bu aldatmalara, annesini kötü pozisyona sokmasına bağlarken baba kadına kötülük yaptığını düşünmez. Kadını aradığını söyler.

“Olmadı baba, bu olmadı işte. Doğru, hiç kötülüğün olmadı ona değil mi? Aynı anda ilişki kurduğun kadınları üstüne salmak kötülük

sayılmaz. Hayat kadınlarının koynundan arayıp abuk sabuk konuşmak kötülük sayılmaz... İki çocukla, eline sadaka diye verdiğin üç kuruşu yettirmeye çalışması kötülük olur mu?³⁰

“Bağışla Sevgili Kadın” öyküsünde, kendini ev işlerine adayan, çocuklarıyla ilgilenen, kendine bakmayan ve vakit ayırmayan kadın aldatılır. Aldatıldığını bilen kadın, ne boşanmayı düşünür ne de evliliğini kurtarmayı. İçinde bulunduğu durumu kabullenir.

“Yardan da Maldan da Olmak” öyküsünde, çok varlıklı bir aileye iç güveysi olarak damat gelen Remzi, çocuğu olmadığı için eşi Makbule’nin üzerine bir astsubayın karısına dini nikâh kıyıp kuma getirir. Bir süre sonra Remzi, Makbule’ye babasından kalma bütün varı yoğu da üstüne alınca, kadın gidecek yeri olmadığı ve daha önemlisi başka bir kadını gurur meselesi yaptığı için kocasından ayrılmaz.

Öykülerde aldatılan sadece kadın değildir. “Tatlı Düşler” öyküsünde kocasının çocuğu olmayan kadın, evliliğinde istediklerini elde edebilmek çevresindekilerin kendisini rahatsız eden laflarından kurtulmak için başka biriyle birlikte olur ve ondan hamile kalır. Çocuk sahibi olduğunda koca evindeki değerinin artacağını bilen kadın yasak ilişkiye devam eder. Ancak sonunda her şey ortaya çıkar ve adam kadını boşar.

“Annem Bana Hiç Mantı Yapmadı” öyküsünde de aldatan kadındır. Kadının kocası, maddi durumu yerinde olan üst düzey bir bürokrattır. Adamın sürekli iş seyahatlerine çıkması, kadının ilgiyi başka erkeklerde aramasına neden olur ve adam her seyahate çıktığında evde kocasını aldattığı adamla birlikte olur. Aldatma ortaya çıktığında ise, adam kadından boşanır.

“Yürek Kaymaları” öyküsünde ise, aldatma söz konusu değildir. Ancak öykü kişisi kadın, gördüğünde sadece yanak yanağa öpüşmek başka hiçbir yakınlık yaşamadığı adama âşık olur ve bu sebeple kocasından ayrılır. Adamlar birkaç kez birliktelik yaşamaktan başka bir ilişkileri olmaz çünkü adam evlidir. Kadınsa bir süre sonra boşandığı eşiyle tekrar yakınlaşmaya başlar.

---

³⁰ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.139.

“Sana Yalan Bana Gerçek” öyküsünde ailelerinin karşı çıkmasına rağmen birbirlerini severek evlenen Müge ve Yavuz’un boşanmaları çıkar karşımıza. Müge’nin çocuk sahibi olduktan sonra, Yavuz hiçbir zaman baba olmak istemez, elini eteğini her şeyden çekmesi, Yavuz’un ilgisini başka kadınlarına yöneltmesine neden olur. Müge ise durumun farkındadır.

Yaşım ilerledikçe dünyanın güzelliklerinden daha çok yararlanmak istiyordum. Karımla ayda bir kez sevişmekten yoruluyor, başka kadınlarla birlikteyken aslan kesiliyordum. Giysilerimdeki, bedenimdeki izlere aldırılmaz görünüyordu karım, ama en küçük tartışmamızda bile çocukların yanında “Rezil, ahlaksız!” diye bağırıyordu bana.³¹

Ancak, kadın ve erkek artık konuşamaz duruma geldiklerinde ayrılma kararı alırlar ve boşanırlar.

Sevgi Özel’in aldatma konusuna yer verdiği öykülerinde, görüldüğü üzere kadın ya aldatmayı kabul etmiştir yahut görmezden gelmiştir. Ancak bunun yanında, aldatılmayı kabul etmeyen ve boşanmak istediğini söyleyen kadınlar da vardır öykülerde.

“Her Kapıyı Açan Anahtar” öyküsünde Neşe, küçük yaştan beri tanıdığı ve üniversite yıllarında evlendiği Yusuf’un kendisini aldattığını bilir ve Yusuf’tan boşanmak ister. İş hayatında zor günler geçiren Yusuf, bu kararın birkaç ay ertelenmesini istese de Neşe kararından dönmez.

Hayır erteleyemeyiz. Artık yaşamımda hiçbir şeyi ertelemek istemiyorum. Ayrıca senin için de doğrusu bu, bir de paparazzilere yem olma... Çünkü aşağıdaki pastanede, benim buradan gitmemi bekleyen, seni özlemiş olduğu belli sarışın var... Ben gideyim de ona muştuyu ver, sevinsin kızcağız...³²

“İşin Şakası Yok” öyküsünde de kocası Vural’dan boşanmak isteyen ve evi terk eden kişi Nermin’dir. Nermin, Vural’ın eviyle ilgilenmemesi, her akşam içmesi, çocuk yapmaktan kaçınması, evliliğe ve karısına saygısızca yaklaşması, başka kadınlarla düşüp kalkması gerekçesiyle boşanma davası açar.

---

³¹ Sevgi Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1995, s.130.

³² Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.48.

Bu öyküde, kocasından hiçbir şey talep etmeyen, her şeye sıfırdan başlayıp, kendi ayakları üzerinde durmak isteyen güçlü bir kadın kahraman profili çizilmiştir. Burada, kadınların istediklerinde mücadele ederek, kimseye muhtaç olmadan yaşamlarını sürdürebilecekleri mesajı verilir.

2.1.3. Hayat Kadınları ve Onlara Bakış Açısı

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki "Goncagül Erken Soldu", "Roman Yaşamın İkinci Cildi"; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki "Kaçak"; *Direncin Kuşları*'ndaki "Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır" öykülerinde öykü kişilerinde biri hayat kadınıdır.

"Goncagül Erken Soldu" öyküsünde hayat kadını olan kişi Goncagül'dür. Taşındığı apartmanda Selma dışında kimse ona sıcak davranmaz. Selma apartmanda yalnız yaşayan tek kişidir. Apartman yönetici Vehbi Bey Selma'yı Goncagül hususunda uyarır:

"Yukarıdakinin geleni gideni eksik değil. Tuhaf tuhaf adamlar, sarhoşu, denlisi densizi girer çıkar oldu apartmana. Sakın korkma. Rahatsız olursan, hemen bizi ara. Biz senin anan baban sayılırız. Ah bu on sekiz numaranın sahibi, ah! Üç kuruş fazla kira almak için... Ah..."³³

Apartmentında olup biten herhangi bir terslik ondan bilinir. Goncagül ise bu duruma tepki gösterir. Günün birinde Selma üst kat komşusu Goncagül'ün çığlıklarıyla irkilir. Goncagül'ün evine gelen bir adam onu ölesiye döver. Kadın adamın elinden kaçır ve merdivenleri inerek Selma'nın kapısını çalmaya başlar. Goncagül'ün çığlıkları ve yardım istemesinin üzerine önce tereddüt etse de kapıyı açar. Selma'nın alt kat komşusu da yardıma gelir ve Goncagül'ü adamın elinden kurtarırlar.

Öyküde hayat kadını olan Goncagül'e sırt çeviren, hatta onu ölüme bile terk eden insanlar olmakla birlikte, içinde insanlık duygusu olan, yaptığı iş ne olursa olsun, sırf insan olduğu için ona yardım elini uzatan kişiler de vardır.

---

³³ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*,s.73.

“Kaçak” öyküsünde de benzer bir konu vardır. Münire, sahne adıyla Sevcan, sadece erkeklerin girebildiği gazinolarda çalışan, kendisine iş verildikçe şehirden şehre giden bir kadındır. Öykü kişisi Fahire, aynı zamanda anlatıcı, arkadaşları ile tatile gittiği otelde tanışır Münire ile. Fahire ve arkadaşları deniz kenarına gittiklerinde Münire de orda güneşlenir. Fahire ve arkadaşlarına yakınlık gösterir. Fakat Fahire’nin arkadaşları Münire’le muhatap olmadıkları gibi Fahire’nin de konuşmasını istemezler. Fahire arkadaşlarına rağmen Münire ile muhabbeti iletir ve onun hayatına dair birçok şeyi öğrenir.

Yukarıda adı geçen öykülerde, “Roman Yaşamın İkinci Cildi” öyküsü hariç, hayat kadınlarının sonu hep hüsrandır. Kadınlar ya öldürülürler yahut çareyi kaçmakta bulurlar. “Goncagül Erken Soldu”daki Goncagül ve “Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır”daki Sevim öldürülürken, “Kaçak”taki Münire kendisini ölümden kaçarak kurtarır.

“Roman Yaşamın İkinci Cildi” öyküsünde ise durum diğer öykülerden biraz farklıdır. Bu öyküde hayat kadını olan öykü kişisi ne ölür ne de kaçır. Aşık olduğu adamla birlikte olur. Öykü kişisi Nalan babası öldükten sonra annesiyle sokağa atılır. Annesi babasının üçüncü karısıdır ve babası bayağı yaşlıdır. Nalan doğduğunda adamın diğer karısından olan çocukları yani Nalan’ın abileri, babalarının yaşlı olduğunu ve bu yaştaki adamın çocuğu olmayacağını söyleyerek Nalan’ın annesini yerden yere vururlar. Babası da ölünce abileri tarafından evden kovulurlar. Bir süre sonra da annesi ölür Nalan’ın. Annesinin cenazesinde kadının ilk eşiyle tanışır Nalan. Adam “ Her sıkıntını, her işini ben bilmeliyim, annene söz verdim.” der ve Nalan’ı kandırır. Bir gün Nalan’ın evine bir adamla gelir ve adam zorla Nalan’la ilişkiye girer. Bu da yetmezmiş gibi babalığının da tacizine ve tecavüzüne uğrar. Daha sonra ise birçok adamla birlikte olur. Öykünün sonunda Nalan bir adama âşık olur ve elini eteğini her şeyden çekerek o adamla İskenderun’a gider ve orada yaşar.

2.2. Kız Çocuklarına Bakış Açısı

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış’daki “Adına Yaraşırçasına”, “Beni Aramayın”, “Söylemezlik”; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*’daki “Bir Çocuğun

Gökkuşığı”, “Bir Kadın; Birçok Kadın”; *Aptal Dünya*’daki “Öğretmenim Canım Benim” öykülerinde kız çocuklarına verilen değer ve onlara bakış açısı konularına değinilmiştir.

Özel’in yukarıda bahsi geçen öykülerin tamamında kız çocuğunun erkek çocuklara oranla daha az söz sahibi olduğu, hatta öykülerin birkaçında kız çocuğu doğurduğu için günlerce ağlayan annelerin olduğu görülür. Toplumumuzda evvelden beri süre gelen, erkek çocuk sahibi olmanın ayrıcalık olduğu görüşü öykülere yansımıştır.

“Adına Yaraşircasına” öyküsünde ilk çocuğuna hamile olan Hükümet, erkek doğuracağına inanır. Gerek komşuları gerekse doğumu yaptıracak olan ebe nine ona Hükümet’in karnının şekline de bakarak çocuğun cinsiyetinin erkek olduğunu söylerler. Ancak Hükümet kız çocuğu doğurur. Buna kendisi de kocası Devlet de sevinmez.

Dokuzuncu aya girdiğinde sipsivri karnıyla oturup kalkmakta zorlanır olmuştu, komşular da oğlan oğlan demekte... Mahallenin ebe ninesi, zaten doğumu da o yaptıracaktı, ipe bağladığı alyansını karnında gezdirmiş, “Oğlan herhalde...” derken, bu kez bildiği antları sıralamamıştı. Hükümet, birkaç sün sonra doğurmuş, doğum korktuğundan kolay olmuştu. Kız çocuğu kucağına verildiğinde “Oğlan olmadı, bari güzel olsaydı” diye yüzünü buruşturmuştu.³⁴

Çocuk doğduktan sonra ismini ebe nineyle kocası koyar. Çünkü Devlet ve Hükümet hep erkek ismi düşünmüş, ona göre plan yapmıştır. Ebe nine ve kocası kızın adını “Bereket” koyarlar. Bunun üzerine “Oğlan olmadıktan sonra ha Bereket, ha felaket” diye düşünür Devlet.³⁵

“Bir Kadın; Birçok Kadın” öyküsünde ise Zeynep ve Hediye’nin erkek kardeşleri olmadığı için yaşadıkları bazı olaylar konu edilir öykünün bir bölümünde. Zeynep’in babası toprak kavgasında vurulunca Zeynep babasını vuranlardan öcünü nasıl alacağını düşünür. Baba acısından ziyade akrabalarının “Yazık, yetişkin erkek evladı da yok ki, kanlısını haklasa...”³⁶ demeleri, kendisini küçümsemeleri canını yakar.

³⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.72.

³⁵ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.72.

³⁶ Sevgi Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1999, s.73.

Hediye de Zeynep'inkine benzer bir olay yaşar. Bir erkek kardeşi olmadığı için koca evinde alay konusu olur ve alay konusu oldukça da kaynanasına ve kayınpederine korkusuzluğunu, çalışkanlığını ispatlamak için evin dışında tarlada çalışır. Hatta toprak kavgaları yüzünden kocasının ailesinin üstüne gelenlere silahla karşılık verir.

Hem Zeynep hem de Hediye ilk çocuklarını erkek doğurduğunda ise, herkes tarafından el üstünde tutulur, kocalarının evinde söz sahibi bile olurlar.

Sevgi Özel'le 26 Kasım 2012 tarihinde Ankara'daki Dil Derneği'nde yaptığımız görüşmede, kendisine sorduğum “Öykülerinizde kendi hayatınızdan yahut ailenizden kesitler sunduğunuz oldu mu hiç?” sorusuna “Pek azında kendi yaşamımdan etkiler, izler, aktarmalar var; ama çoğu dikkatle gözlediğim, etkilendiğim yakın ya da uzak çevrenin olayları, oluşumları, insanları... Bir öykümdeki kız olduğu için sevilmediğini sanan, gökkuşağı altından geçince erkek olacağına inanan, arkadaşını da kandırarak yağmurlu bir günde kasabanın tepesine çıkan kız, benim. Başka bir öykümdeki kız doğurunca günlerce ağlayan kadın annem ama aslında Anadolu'daki onlarca kadından biri.”³⁷ cevabını vermiştir.

Söylemezlik” öyküsünde kız çocuğu doğurduğunda ağlamaya başlayan “kendimi doğurdum, benzerimi doğurdum”³⁸ diye günlerce de ağlamaya devam eden bir kadın çıkar karşımıza. Bu kadın yukarıda belirttiğimiz üzere, Özel'in annesi Miyase Hanım'dır. Öyküde kadının adı belirtilmemiş ve yazarın annesi olduğuna dair elbette ki herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bu çıkarım Özel'le yaptığımız görüşmeden ve onun hayatına dair edindiğimiz bilgilerden yola çıkılarak yapılmıştır. Öykü kişisi kadının yaşadıkları ve hissettikleri şu cümlelerle sunulmuştur okuyucuya:

“Yazgım kötü değil, evim aşım, üstüm başım eksik değil... Yine de kadını, saç uzun aklı kıt sayılanım...” diyememiş. Hem ağlamış, hem laf saymış içinden. “Gün ışımadan kalkarım, bu mu varlıklı evin gelini olmak... Ocağı ben yakarım, aşı işi kotarıyorum, kayınlarımı doyururum... Hayvanların, çobanların, konukların, neredeyse tüm köyün eksiği benden sorulur, fazlası kocama övgü olur. Bu mu yazgısı iyi olmak.. Kadın doğurdum, benzerimi doğurdum” diye diye

³⁷ Sevgi Özel, Görüşme, 26 Kasım 2012.

³⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.183.

uykuya dalmış, yine de neden ağladığını anlayamamış, bebekini kundaklayarak koynuna koyup çıkan kadınlar.³⁹

“Bir Çocuğun Gökkuşağı” yukarıda da belirttiğimiz üzere, yazarın kendi yaşamından bir kesit anlattığı bir öyküdür. Kız oluğu için birçok şeyi yapmasına müsaade edilmeyen, yasak, ayıp, günah denildikçe erkek kardeşlerine özenen ve her şeyden önemlisi sevilmediğine inanan küçük öykü kızı, gökkuşağının altından geçerek erkek olacağını düşünür ve evden kaçar.

Bu öyküde diğer öykülerde olduğu gibi kız çocuğuna sahip olmanın verdiği bir üzüntü ya da kabullenememe durumu yoktur. Burada öykü kişisi küçük kızın yetişme koşulları kendisinin, erkeklerin daha çok sevildiği gibi bir düşüncesine sahip olmasına neden olur. Toplumumuzda, özellikle de kırsal kesimlerde kız çocuklarının yaşamı, hareket alanı, hatta yapabilecekleri faaliyetler erkek çocuklara oranla çok fazla kısıtlanmış durumdadır. Bu durum şimdiye kıyasla geçmişte çok daha fazlaydı. Öyküye de yansıyan durum budur. Erkek kardeşlerinin yalnız dışarı çıkmaları, istediklerini giymeleri, hava karardıktan sonra eve dönmeleri küçük kızın bu düşünceye sahip olmasının nedenlerinden yalnızca birkaçıdır.

“Öğretmenim, Canım Benim” öyküsünde, öğretmen olmak için Ankara’daki işini bırakıp, Ankara’nın bir ilçesinin bir köyüne atanan bir kadının orada yaşadıkları konu edilmiştir. Öğretmen yedi aylık hamiledir. Köye gittiğinde cinsiyetini soranlara kızı olacağını söylediğinde şaşırırlar, hatta “Haşa” diyenler bile olur. Köydeki durum bunla da kalmaz. Köy halkı çocuklarını okula göndermez. Öğretmen elinden gelen gayreti gösterir ancak başarılı olamaz. Erkek çocukların bazıları okula giderken, kimse kız çocuklarını göndermez. Bir plan düşünür ve köy halkını oyuna getirir. Köyde telefon yoktur ve kadının eşinin çalıştığı kurum okula telefon bağlar. Kadın, birkaç gün arayla Milli Eğitim’den, bakanlıktan önemli kişilerin telefon ettiğini ve müfettişlerin geleceğini söyler. Bunun üzerine muhtar telaşlanır ve okulu birkaç gün içinde öğrencilerle doldurur. Birkaç zaman sonra her şey düzene girer ve öğretmenin köylülerle ilişkileri ısınır.

---

³⁹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.183.

“Beni Aramayın” öyküsünde üç kız çoğu olan bir adamın “erkek olsun da tek eksikli olsun”⁴⁰ (s.166) sözleri erkek çocuğunun kız çocuklardan daha değer gördüğü ve ona daha fazla önem verildiğini gösterir. Öyküde bu durumu öğretmenine mektup yazan erkek çocuğu anlatır. Üç kız çocuğu sahibi olan baba, erkek çocuğunu hepsinden ayırır, el üstünde büyütür. Çocuğun bir kulağı doğuştan yoktur. Bunu babasının erkek çocuk sahibi olmayı isterken ki sözlerine bağlar. Günün birinde küçük ablasını kızdırınca ablası da kendisine kulaksız der. Bunun üzerine babası, erkek olmanın üstünlük olduğunu çocuğa şu sözlerle anlatmaya çalışır.

(...) beni bir koluna oturtup donumu sıyırdı, pipimi çıkardı. Kızların üstüne yürüyerek,

“Bak oğlum” dedi, “sendeki bu et parçası var ya, onların iki kulağından da değerli. Bundan böyle evde, sokakta sana kulaksız diyenin ağzına burnuna sür, aha şöyle” diyerek pipimi kızların yüzüne gözüne sürdü. Bu oyun hoşuma gitmişti, ablalarım duvara yapışmış ağlıyor, ben babamın kucağında katıla katıla gülüyordum.⁴¹

2.3. İşsizlik ve Yoksulluk

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)’daki “Dinle Beni Canım”, “Roman Yaşamın İkinci Cildi”; *Aşk Bir Boncuktur*’daki “Savaşın Kadınları”; *Aptal Dünya*’daki “Hayal Baba” öykülerinde yoksulluk temalarına değinilmiştir.

“Dinle Beni Canım” öyküsünde geçmiş, üniversitedeki sevgilisi Mehmet’i hatırlayan kadın, Mehmet’le gittiği pastaneyi anlattığı bölümde pastanedeki pastaları canının çok çektiğini ama yiyemediğini belirtir.

Canı öylesine istiyordu ki pasta yemeyi. Ama şimdi Mehmet’in parası olup olmadığını bilmediği gibi, öteki arkadaşlarıyla geldiklerinde de kendi parasının, gelecek ortak hesaba yetip yetmeyeceği korkusuyla, salt çay içiyordu. Kaç kez gelmiş, görünüşü akılları çelen pastaları tadamamıştı hiç.⁴²

⁴⁰ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.166.

⁴¹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s. 167.

⁴² Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.31.

“Roman Yaşamın İkinci Cildi” adlı öyküde Nalan’ın babası öldükten sonra annesiyle çektiği yoksulluk öykününün bir bölümünde dikkat çeker. Babası öldükten sonra, babasının diğer eşinden olan abileri tarafında evden kovulan Nalan ve annesi uzun bir süre zorluk çekerler. Annesi gizli gizli biriktirdiği üç kuruşla bir oda, bir sofa gecekonda bulur ancak sık sık değiştirmek zorunda kalır. Annesinin resmi nikâhlı yoktur fakat Nalan babasının nüfusuna kayıtlı olmasına rağmen, annesi Nalan’ın miras hakkını aramaz. Dantel örerek, düğünlerde yemek yaparak geçinmeye çalışır. Evlerinin durumu ise iç açıcı değildir.

Gecekonda mahallesinde, eski bir evin, sonradan bölünmüş girişindeki, sokağa bakan yanında biz oturuyorduk. Ev, o denli yıkık döküktü ki komşularımızın çoğu, eli yüzü düzgünce kondulara taşınmıştı. İkinci kattaki gezgin satıcı Kamil Abi’den başka kimse kalmamıştı.⁴³

“Hayal Baba” öyküsünde ise anlatıcı genç kız, yıllar öncesinde, çocukluk dönemlerinde yaşadıkları zorlukları, babasının işsiz kalışını ve bunun aileye yansımalarını anlatır. Genç kız, hiçbir zaman sahip olamadıkları bir evin hayali içerisinde. Kendisine ait olan bir evin... Öyküde genç kız yeni taşındıkları ve yerleşmeleri yarım gün bile sürmeyen evlerini uzunca tasvir eder. Yapılan tasvirden ailenin ekonomik yönden nasıl bir durumda olduğu ortaya çıkar.

Odaların birine üç somyamızla eski halılardan birini serip taş devrinden kalma tahta kolluklu, döşemesi eprimiş iki koltuğumuzu, taşırken camı kıran tek sehparamızı sıralamış; öteki odaya annemlerin başları yeşil boyalı demir karyolasını kurmuş, ortasına küçük halıyı yaymış, bu odanın bu odanın bir duvarına yatak yorganlarımızı yığmış; gereksinimimizi görece kadar tencere tabaklarımızı, güğümümüzü rafları oynak ayakkabılığımızı uygun yerlere serpiştirip, pencereleri kiti kiti örtün basma perdelerimizle yıkana yıkana sümük gibi akan koton tüllerimizi asmıştık.⁴⁴

Evleri eski evlerine oranla daha aydınlıktır ve bunu elektrik parasından kazanç sağlama olarak görürler. Babasının iş bulmak için evden çıktığında günlerce hatta haftalarca eve dönmediği olur. Adam ağır vasıta şofördür ve

⁴³ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s. 83.

⁴⁴ Özel, *Aptal Dünya*, s.128.

sürekli kamyon almayı hayal eder ama bunun için çabalamaz bile. Adam gidince tüm sorumluluk kadına kalır. Kadınsa içinde bulunduğu durumdan bunalmıştır.

Okulların açılması yaklaşırken annemin yüzü gibi dili de kararmıştı. Ne defter diyebiliyorduk, ne kitap... Üç yıldır giydiğim, boyum uzadıkça eteği uzatılan önlüğüme girebilseydim hiç değilse... Öylesine küçülmüştü ki... Çözümü Dürdane Teyze buldu, iki sokak yukarıda oturan torununa küçülen önlük, tam bana göreydi. Yenisi dikilse bu kadar sevinmezdim. Işıl ışıl parlayan bir kumaştandı sanki çok giyilmekten parladığını anlamayacak kadar sevinmişim. Becerikli anneciğim veresiye alışverişle defterimizi, kitaplarımızı almıştı. Kadıncağızın yağmur yağacak diye ödü patlıyordu, hepimizin pabucunun altı delikti.⁴⁵

“Savaşın Kadınları” öyküsünde ise yoksulluğu sonradan yaşayan bir kadın öykü kişilerinden biridir. Öyküde asıl tema savaşları, onların acılarını yaşayan kadınlardır. Müzeyyen de öyküde bahsi geçen Kıbrıs Savaşı’nı yaşayan bu kadınlardan biridir. Geçinmek için evlere temizliğe gider:

Adanın güneyinde ticaretle uğraşan, çok varlıklı bir evin kadın olan Müzeyyen, savaş sonrasının yoksullarından yalnızca biriydi. Savaşın ertesinde, savaşın en ufak ettiği bu kadın, şimdi bir tek özgür olmanın mutluluğunu yaşıyordu. Bu eve ikinci gelişimiş bu, temizlemek için. Böyle işler buldukça karnımı doyurabiliyormuş.⁴⁶

2.4. Ölüm

Özel’in öykülerinde karşımıza çıkan bir diğer konu ise, ölümdür. Öykülerde eceliyle ölen insanların konu edilmesinin dışında, intihar edenler ve öldürülenler de konu olarak işlenmiştir.

2.4.1. Doğal Ölümler

Öykülerde eceliyle ölenler, öykülerin başkişisi olan insanlar değildirler. Öykülerin başkişileri bu ölümlerden etkilenirler. Bu ölümlerden sonra öykü kişilerinin kiminde özlem, kiminde pişmanlık, kiminde ise huzur söz konusu olur.

---

⁴⁵ Özel, *Aptal Dünya*, s.131.

⁴⁶ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.58.

Direncin Kuşları'ndaki "Biriciksin", "Ölen O Muymuş?"; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki "Görünmeyen Konuğun Gidişi", "Benzetmek"; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki "Cennet Bahçesinde Yıkanmak", "Bir Adamdı İşte"; *Aptal Dünya*'daki "Doğum Günü" öykülerinde eceliyle ölen insanlar ve bunların öykü kişisine yansımaları söz konusudur.

"Biriciksin" öyküsünde, annesinin ölümü üzerine babasıyla arasındaki ilişkinin arttığı, aralarındaki samimiyetin ilerlediği bir öykü kişisi çıkar karşımıza. Annesinin sağlığında, babasıyla arasında hep bir mesafe olan, akşamları sürekli içtiği için ona kızan öykü kişisi, annesi öldüğünde kendini önce çok yalnız hisseder. Ancak babasının rakı sofrasını hazırladığı bir akşam babasının;

"Acımız büyük, ama bu bizim acımız, ancak biz taşırız. Ben eşimi sen anneni yitirdin. Birbirimize sırtımızı verdik mi, annenin yokluğu koymaz bize. Biliyorum senin de için yanıyor, yanacak biriciğim daha çok yanacak, dayanacağız..."⁴⁷

Sakın hiçbir şeyden korkma, bundan sonra ben bu evin hem kadını, hem erkeği olacağım. Düzenimiz asla bozulmayacak, okulunu hiç aksatmayacak, yaşının gerektirdiği hiçbir şeyden yoksun kalmayacaksın. Hem baba kız, hem çok yakın iki arkadaş olacağız seninle, hiçbir şeyi saklamadan, sakınmadan. Üstelik beni annenin ölümü kadar üze bir şey daha var. Biz arkadaş olmakta geciktik bile..."⁴⁸

Sözleri üzerine, ilk defa babasıyla gerçekten hem baba kız, hem çok yakın iki arkadaş olmaya başlarlar ve o şekilde de yaşarlar. Annesinin ölümü ve duyduğu yalnızlık, ona babasını kazandırır.

"Ölen O Muymuş?" öyküsünde eşini kaybeden ve sonrasında büyük zorluklar yaşayan bir kadın öykü kişisidir. Eşinin ölümü ile kadının en büyük korkusu onsuz yaşayamamak, hiç tatmadığı yokluk yoksulluğu kocasının yokluğuyla tatmak olur. Kadın duygularını şöyle ifade eder:

"Oktay'ın olmayışını birkaç ay sonra bütün ağırlığıyla kavradım. Beynim, bedenim, elim onu arıyordu her saniye. Gözlerimi, elimi, ayağımı, belleğimi, hepsini birden yitirmiş gibiydim. Bitkisel

⁴⁷ Sevgi Özel, *Direncin Kuşları*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1995, s.13-14.

⁴⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.14.

yaşamdan çıkmam gerektiğini söyleyen kız kardeşim gözlerimin önündeki acı perdesini kaldırdı.”⁴⁹

Kadının kardeşi, içinde bulunduğu durumdan kurtulması için kadına bir işe girip çalışması gerektiğini söyler ve bu fikir kadının da aklına yatar. Ancak kayınpederi böyle bir şeye onay vermez. Maddi sıkıntı içinde olmadıklarını ve kadının evinde oturarak torunlarına bakması gerektiğini söyler. Kadının kardeşi ve kayınpederi arasında olaylar biraz büyüyünce kayınpederi kendi bulduğu işte çalışmasına onay verir. Ancak elini kadının ve torunların üzerinden asla çekmez. Kadının gezmesini, başkalarıyla arkadaşlık kurmasını istemez. Yaptığı herhangi bir şey de onu torunlarını elinden almakla tehdit eder. Kadının yeni bir hayat kurmasını, hayatına başka bir erkeğin girmesine müsaade etmez. Kadın başka adamla yakınlık kurduğunda ise, “uygunsuz, ahlakdışı bir yaşam sürdüğü, çocukların eğitimleriyle gelecekleriyle ilgilenecek nitelikte bir ana olmadığı”⁵⁰ gerekçesiyle çocukların velayetini almak için dava açar. Bütün bu zorlukları yaşayan kadın ise, gerçekten ölen kişinin, kocasının mı yoksa onun ölümden sonra kendisinin mi olduğunu anlamaya çalışır.

“Benzetmek” öyküsünde, ölen kişi, öykünün başkışı Yonca’nın babasıdır. Yonca, içten içe annesinin ölümünden babasını sorumlu tutar ve annesi öldükten sonra babasıyla bir türlü arayı düzeltemez ve bir tartışmadan sonra baba kızın ilişkisi tamamen kopar. Annesini kaybeden, babasıyla arası bozuk olan, kardeşi Gonca’yla ile birbirlerinden tamamen farklı olan Yonca, kendi kabuğuna çekilir. Hiçbir şeyi umursamaz. Canı ne yapmak, ne yaşamak istiyorsa onu yaşar. Yonca hastalanıp ameliyat olduğunda birkaç kez arayıp sorar Gonca, hastaneden çıktıktan sonra ise aradan bir hafta geçmesine rağmen yine de Yonca’nın ziyaretine gitmez. Birkaç gün sonra ise Gonca’nın öfkeyle evine gelmesiyle anlaşılır her şey. Babaları hastalanır, hastaneye kaldırılır ve kısa bir zaman içinde de ölür. Bu haberle Yonca kendini evine kapatır, ne telefonlara cevap verir, ne çalan kapıları açar. Gonca ise ablasının bu durumunu ve içinde biriktirdiği her şeyi ona yazıp kapının altından attığı bir mektupta anlatır. Mektubu okuyan Yonca mezarlığa gider, hissettiklerini anne ve babasının mezarında onlara anlatır.

---

⁴⁹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.23.

⁵⁰ Özel, *Direncin Kuşları*, s.33.

Yan yana iki tümsek vardı, birinin üstünde henüz ne ot, ne çiçek, ne mermer... Eğildi, nemli toprağı avuçladı, “canım babacığım” dedi, “çabuk alın beni de yanınıza... Şöyle aranızda uzanıvereyim, annemle kollarınızı uzatın başımın altına... Hiç kollarınızda yatmadım ki ben...” diyerek ağlamaya başladı.

Annesinin gömütünü çevreleyen mermere, onun ayakucuna oturdu. Böylece onların yüzünü görüyormuş gibiydi. “Ne zaman yanınıza geleceğimi Tanrı bilir, ama geldiğimde her şeyi unutturmuş olacağım size... Gonca’ya...”⁵¹

Babasının ölümü, Yonca’nın kendine gelmesini, geç olsa da ailesinin kıymetini ve hatalarını telafi etmesinin gerekliliğini ve uzun süredir yaşadığı yalnızlığı anlamasını sağlamıştır.

“Bir Adamdı İşte” öyküsünde ölen ve ölümüyle çevresindekilerin rahat bir nefes adlığı kişi, öykü kişisi Şenay’ın amcasıdır. Uzun süre yurtdışında yaşayan ve Şenay’ın üniversite yıllarında yurda dönen adam, karşı cinsten kişilere karşı, yaşları ne olursa olursan, cinsellik isteği ve fantezileri olan biridir. Komşularının on bir-on iki yaşlarındaki küçük kızını ders çalıştırma bahanesiyle odasına kapatıp, cinsellik içerikli resimli kitaplardan çocuğa bir şeyler gösterdiği bile olur. Günün birinde adam hastalanıp hastaneye kaldırıldığında iyileşmemesini aklından bile geçirdiği olur Şenay’ın. Adam hastane odasında ölüm döşeginde bile üzerini değiştirmeye çalışan Şenay’ın en yakın arkadaşı Filiz’e sarkar. Yaşanan bu olaylar sonrasında ise adamın ölüm haberi Şenay’ı bir müjde almış gibi sevindirir.

.... telefon çaldı. Birbirlerine baktılar, Filiz açtı, başını sallayarak, telin öte yanında konuşanı dinledi dinledi. “Teşekkür ederim” diyerek yerine koydu almacı.

“Artık hiçbir şey yapmamız gerekmiyor, amcam ölmüş” dedi Şenay’a. Genç kadın bir muştı duymuş gibi dirildi sanki, giysilerine yapışan bir şey varmış gibi, elleriyle üstünü başını silkeleyerek;

“Oh! Çok şükür,” dedi “gözümüz aydın Filiz!”

Birbirlerine sarıldılar. Ağlıyorlardı, üzüntüden mi sevinçten mi olduğunu ayırt edecek durumda değillerdi.⁵²

⁵¹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.147.

⁵² Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.48.

Özel'in konu başlığını verdiğimizde bahsini ettiğimiz öykülerinin dışında “Koca Dede”, “Ceviz İçi”, “Kote” vs. gibi birkaç öyküsünde daha ölüm bahsi geçer. Ancak bu öykülerde ya geçmiş anlatılır ve en sonunda ölen o kişiye duyulan özlem ifade edildiği yahut öykünün sonunda öykü kişinin öldüğü belirtildiği ve öykü kişileri üzerinde doğrudan bir etki yaratmadığı için bu başlık altında inceleme gereği duyulmamıştır.

2.4.2. İntihar

Çaresizliğin ve içinde bulunulan ruhsal durumun bir yansıması sonucu öykü kişinin bir kurtuluş olarak gördüğü intihar *Direncin Kuşları*'ndaki “Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır”, “Şahin'i Şahin Kapmış” ve *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki “Adına Yaraşırçasına” öykülerinde karşımıza çıkar.

“Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır” öyküsünde intihar eden öykü kişisi Sevim, çalışma adıyla Çağlayan'dır. Öyküde kadının intihar ettiği açıkça söylenmez, anlatılanlar ışığında intihar ettiği sonucuna varılır. Hayat kadını olan Çağlayan, varsıl iş adamlarının ve yakın çevrelerinin düzenlemiş olduğu bir yılbaşı geçesi katıldığı davette bir adamla tanışır. Adama, Mustafa'ya, adının Pollyanna olduğunu söyledikten sonra kendisi hakkında başka bilgi vermez ancak adam onu hatırlar. Birkaç ay önce bir otelin barında tanışmış olduklarını söyler Sevim'e. Sevim ise gecenin tanını çıkarmak niyetindedir ve adamın söylediklerini dinlemez. Bir daha o adamla karşılaşmayacaklarını düşünür. Birkaç gün sonra ise adam, Sevim'in izini bulur ve müşteri gibi arayarak onu buluşmak istediği otele çağırır. Otel odasında Mustafa'yı gören Sevim başına gelecekler az çok tahmin eder. Adam Sevim'in artık yalnızca kendisine ait olmasını, başkalarıyla birlikte olmamasını ister. Sevim bunu kabul etmeyince de kırılmadık yerini bırakmayacak şekilde döner ve öldürmekle tehdit eder. Bunun üzerine başka çaresi kalmaz ve Mustafa'nın tuttuğu evde yaşamaya başlar. Arada arkadaşı Müjde ile telefonda konuşur ve bir konuşmasında onun hesabına para yatıracağını, öldüğünü duyarsa o parayla mezarını yaptırmasını istediğini söyler. Arkadaşı Müjde uzunca bir süre Sevim'den haber alamayınca verdiği numaradan onu arar ve kimsenin kendisinden haberi olmadığını öğrenir.

Arkadaşından birkaç ay daha ses çıkmayınca elleri, sesi titreyerek aramıştı verdiği numarayı. Çağlayan'ın nerede olduğunu bilmiyordu artık, mutluluk oyunu tümünden bitmişti. Yine de içinden bir ses “Ya yalansa, telefonu açan yalan söylediye...” dedi.⁵³

“Şahin’i Şahin Kapmış” öyküsünde Niyazi’dir intihar eden. Niyazi ailesinin ve kocası ölen baldızının sorumluluğunu alan ve geçimini sağlayan bir adamdır. Yanlış anladığı bir olaydan ötürü karısının da işinde bulunduğu beş kişiyi öldürür ve idamla yargılanır. Altı yıldır cezaevinde olmasına rağmen, cezası iki kez bozular ardından tekrar yargılanır. İdam edileceği günü bekleyecek gücü kalmaz ve revirden aldığı ilaçlarla intihar eder.

“Adına Yaraşircasına” öyküsünde, esrar kullanmaktan, evinde esrar bulundurmaktan ve yirmi yaşındaki birini öldürmek suçlanan ve idamla yargılanan Hükümet cezaevinde intihar eder. Suçsuz olduğunu koğuştaki arkadaşlarına anlatmaya çalışsa da kendisini dinlemeleri için onlara yalvarsa da kimse oralı olmaz. Tek çaresi kalır o da intihar etmek...

İdamla yargılanması umurunda bile değildi, bir kul kendisine inansın istiyordu. Kaya kovuğundan çıkmış gibiydi; Tanrıdan başka yakını kalmamıştı. Ona da ne elinin, ne ününün erişemeyeceğine karar verdi sonunda.

İntihar ettiği için Hükümet’in namazı kılınmadı. Cezaevi müdürü ile savcı; birkaç gardiyanla, birkaç jandarmanın acıdıkları için değil, üşüdükleri için elbirliğiyle, çabuk çabuk toprak atışını izlediler. On, on beş dakika sürmedi, çukurun kapanması. Akıl almaz bir ayaz vardı. Donmuş toprağı kürekleyenler, din görevlisine duayı kısa kestirdiler. Üstüne bir taş koyan bile olmadı.⁵⁴

2.4.3. Cinayet

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)’daki “Goncagül Erken Soldu”; *Aşk Bir Boncuktur*’daki “Kurşun Ata Ata Bitmezmiş” ve *Direncin Kuşları*’ndaki “Şahin’i Şahin Kapmış” öykülerinde ölüm şekli cinayettir.

“Şahini Şahin Kapmış” öyküsünde öldürülenler Niyazi’nin eşi, kayınvalidesi, baldızı ve onun iki oğlu iken, öldüren ise öykü anlatıcılarından olan

⁵³ Özel, *Direncin Kuşları*, s.48.

⁵⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.83.

Niyazi'dir. Niyazi'nin oğlu Şahin'in tanıştığı bir adamın, Şahin'i ölen oğluna benzetmesi üzerine Şahin'le yakınlık kurar ve hem onun hem de ailesin tüm gereksinimlerini karşılar. Ancak bütün bunlardan Niyazi'nin haberi olmaz. Evdeki eşyaların sürekli değişmesi, karısının, kayınvalidesinin altınlar takıp takıştırması üzerine baldızının namussuzluk yaptığını düşünür ve onları konuşmaya çağırdığı bir sabah sınırlarına hâkim olamaz, Şahin dışındaki beş kişiyi öldürür.

Öyküde işlenen cinayet adamın namusunu, haysiyetini ön planda tutarak işlediği bir cinayettir ve toplumda yer alan feodal zihniyetin bir göstergesi olarak öne çıkar.

“Goncagül Erken Soldu” öyküsünde hayat kadını olan Goncagül cinayete kurban gider. Goncagül hiçbir zaman “kandırıldım, korkutuldum, batağa düştüm”⁵⁵ diyenlerden olmayan ve kendisinin sanatçı olduğunu söyleyen bir hayat kadınıdır. Onun cinayet haberi, öyküde bir zamanlar komşu olan Selma'nın gazetede haberi görmesiyle okuyucuya sunulur.

Bir pazar, bir gazetenin ekinde fotoğrafını görünce Goncagül'ün ayağa fırladı Selma, yazıklandı.

“... kulübünde çıkan silahların konuştuğu kavgada bir konsomatris öldü, ikisi kadın beş yaralı hastaneye kaldırıldı. Ölen kadın, sahnede olduğu için, kurşunların şaşmaz hedefi oldu.”⁵⁶

“Kurşun Ata Ata Bitmezmiş” öyküsünde ise “İstanbul'un bir Osmanlı paşasının adını taşıyan mahallesinde bir kahvehanenin taranmasıyla”⁵⁷ işlenen cinayetin ardından yaşanan konu edilir. Öyküde belirtilen “İki bin yılından beş önceki bir martın ortalarıydı.”⁵⁸ cümlesinden hareketle, anlatılanların 12 Mart 1995 günü Alevi vatandaşların çoğunlukta olduğu İstanbul Gazi Mahallesi'ndeki dört kahve ve bir pastanenin aynı anda kimliği belirsiz kişiler tarafından silahlı saldırıya uğraması olayıyla paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Öyküde öldürülenler ise şöyle sıralanır:

Kaç kişinin öldüğünü bilmiyorum.

Fevzi Tunç 22 yaşındaymış...

⁵⁵ Özel, *Devrimciler Aşk Olamaz(dı)*, s.79.

⁵⁶ Özel, *Devrimciler Aşk Olamaz(dı)*, s.79.

⁵⁷ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.32.

⁵⁸ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.32.

Mesut Efe 32 yaşındaymış...
Dinçer Yılmaz'sa 18...
Bülent Çoban'ın yaşı kaçtı acaba? Ötekilerin...⁵⁹

2.5. Siyasi Olaylar

Öykülerde karşımıza çıkan bir diğer konu olan siyasi olaylar, eserlerde derinlemesine işlenmemiştir. Bir ya da birkaç cümle ile öykü kişinin siyasi görüşü belirtilmiş yahut öykünün zamanına göre, o zaman yaşanan siyasi olaylara öykü içinde değinilmiştir.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki “Hadi Bakalım”, “Zaman Değişti”, “Dinle Beni Canım”, “Devrimciler Âşık Olamaz(dı)”, “Türbe Yeşillerine Taşmıyoruz”; *Aşk Bir Boncuktur*'daki “Şimdi Daha Güzelsin”; *Direncin Kuşları*'ndaki “Biriciksin”, “Kesikler”; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Bayram Armağanı”, “Bir Karamsarı Unutmak İstedığı Kent”; *Aptal Dünya*'daki “Anarşist” öykülerinde siyasi olayların yansımaları vardır.

Öykülerin hiçbirinin tamamında siyasi olaylar işlenmediği için, siyasi olayların öykülere yansımalarını, sadece öykülerden alıntıladığımız cümlelerle göstereceğiz.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı) kitabında yer alan ve yukarıda bahsi geçen öykülerde 1960'ların sonunda yaşanan siyasi olayların yansımaları vardır.

Olaylar nedeniyle okul iki gün kapatılmıştı. İki sıra polisin arasından çıkarılmışlardı fakülteden. Bu kargaşada arkadaşlarıyla konuşma, sözleşme olanağı bulamamıştı Ayfer. İki günde bir tatil oluyordu okul. Geçen hafta Fen Fakültesinden bir öğrenci okul önünde vurulmuştu. Ayfer değil, ama ötekiler çok iyi tanıyorlardı onu. Bütün arkadaşları yastaydı. Cenazesi memleketine gönderilmişti, sol yumruklarını sıkıp havaya kaldırmış, devrim andı içmişlerdi:

“Mustafalar ölmez! Kanı yerde kalmayacak!”

“Bir doğar, bin ölürüz!”⁶⁰ (H.B.)

Biliyorsun, hem okulumuzda hem ülkemizde sıcak günler yaşanıyor. Eylemler var. Benim de çok önemli görevlerim var, öteki devrimci

⁵⁹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.32.

⁶⁰ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.19-20.

arkadaşlarla birlikte. Sorumluluklarımız var, ülkemize, halkımıza.⁶¹
(D.B.C.)

İnanđığım bir kavga var, ben de tam göbeğimdeyim onun. Ülkemizin bağımsızlığı, halkımızın emperyalizme karşı bilinçlenmesi için başımızı koyduk biz. Ama bu iş çocuk oyuncağı değil. Ciddi bir kavga bu. Bu kavgada duygusallığa yer yok.⁶² (D.B.C.)

Devrimcilerin âşık olmamaya koşullandığı bir kuşaktanım ben. Şimdilerde 68'lilerle el sıkışanlar bile, kendini 68'li diye tanıtıyor. Bizler, yalnızca azıcık koku, azıcık ısı aldık onlardan, ya da birazcık bulaştık belki onlara. Neyse söylemek istediğim başka, kesinکه devrim yapacaklarına inanmış bir posbıyıklıya bir devrimciye aşık olmuştum ben. Yalnızca yanında olabilmek için fruko dediğimiz toplum polislerinin, kılıçlı kalkanlı atlı polislerin kuşattığı yürüyüşlere hiç korkmadan katılıyordum.⁶³ (D.A.O.)

Bizim, senin benim; aşktan, sevdadan daha yüce görevlerimiz var. Halkımıza borcumuz var. Sen de duy bu coşkuyu içinde. Beni de elbet. Ben öyle yapıyorum Zeynebim. Geçenlerde üç gün içeri çektiler bizi, sana Ankara dışındaydım dedim. Vurdukları tokadın, copların, tekmelerin acısını; hem ülkemi hem seni düşünerek hiç duymadım inan Zeynep.⁶⁴ (D.A.O.)

“Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz” öyküsünde ise, iş bırakımı ve toplu sözleşme konusu işlenir. Patronlarının kendilerine yaptığı yıllık artışı az bulan çalışanlar örgütlenmeye karar verirler. Toplusözleşme metinleri hazırlanır, sendika yöneticileri tarafından patronlara sunulur. Anlaşmaya varılamayınca da iş bırakımı yapar çalışanlar. İçinde buldukları dönem öyküde şöyle anlatılır:

Tam üç ay boyunca, ben de işbırakımı kurulundaki dört arkadaşım da geceleri uykuyu, gündüzleri dinginliği özlemekle geçirdik. Yöneticilerimiz anlaşmaya yanaşmıyor, arkadaşlarımızın direnci zayıflıyordu. Bunlar yetmezmiş gibi, hizmetlilerden birini Canip'i yitirdik. Hiç ummadığımız, usumuzun ucundan geçmeyecek, hesaba katmadığımız şeylere tanık oluyorduk. Üstelik yurdun büyük bölümünde olağanüstü hal, kimi yerlerde sıkıyönetim ilan edilmişti. Saz çalıp türkü söylememize kızan, sıkıyönetim görevlisi bir teğmen silahını burnumuza dayarken, bir başkası başarı diliyordu. Sık sık işbırakımı alanına ekip gönderen emniyet görevlilerinin kiminden üstü kapalı tehdit, kiminden iyi dilekler alıyorduk. Üç dört yüz metre ötemizde ateşler yakılıyor, sağcılar “komünistlik”

⁶¹ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.33.

⁶² Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.34-35.

⁶³ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.45.

⁶⁴ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.49.

yaptırmayacaklarına ilişkin gözdağı vermeye çalışıyor, kimi solcular kendi istedikleri sloganları attıramayınca kızıyorlardı. Sağ basın iş bırakımını “ideolojik çatışma” olarak nitelendiriyordu.⁶⁵

“Şimdi Daha Güzelsin” öyküsünde Selma ve Suat’ın öğrencilik yıllarının anlatıldığı bölümde her ikisinin de siyasi duruşları okuyucuya verilir. Selma ve Suat ayrı okullarda öğrenci olmalarına karşın ortak arkadaşlarının çok olmasından bir araya çok sık gelirler ve böyle zamanlarda da en çok Suat’la tartışırlar. Çünkü Suat öğrenci eylemlerini haklı bulmaz, bulmadığı gibi de katılmaz. Bu iki genç görüş ayrılıklarına rağmen bir süre yakınlaşır gibi olurlar ancak onlar “Tek yok devrim” dedikçe Suat, “Bok yaparsın”⁶⁶ cevabını verir ve böylece grup Suat’ı dışlar. Böylece birbirine yakınlaşan iki gencin yolları yılar sonra kesişmek üzere ayrılır.

“Kesikler” öyküsünde ise emekli bir çift, gazete haberlerinden unutulmamasını istedikleri haberleri kesip biriktirirler. Biriktirdikleri bu haberler içerisinde dönemin siyasi olaylarını yansıtan haberler de yer alır:

Uğur Mumcu’nun öldürülüşünden bu yana yirmi yedi ay geçmişti, hala öldürenler yakalanamamıştı.⁶⁷

Birkaç boyunca Mumcu’nun arkasından yazılan, bulabildikleri tüm yazıları, haberleri, ister gazete dergilerde yayımlanmış olsun, ister ayrı basılmış olsun fotoğrafları bu zarfta biriktirmişlerdi. Bahriye Üçok’un Turan Dursun’un, daha eskilerden Ümit Kaftancıoğlu’nun, Bedrettin Cömert’in, Tütengil Hoca’nın da birer zarfı vardı dolaplarında. Yalnız öldürülen devrimci ilerici, demokrat aydınlarla ilgili değil, birçok konuda unutulmamasını istedikleri haberleri, bilgileri toptan aldıkları sarı zarflarda biriktirmişlerdi.⁶⁸

“Bir Karamsarı Unutmak İstedığı Kent” öyküsünde siyasi görüşleri yüzünden cezaevine giren ve 96 gün gözaltı süresi yaşayan bir kadının, bu süre zarfında yaşadıklarının anlatıldığı bölümlerde iş bırakımından, ülkülerinden bahsedilir:

---

⁶⁵ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.68.

⁶⁶ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.79.

⁶⁷ Özel, *Direncin Kuşları*, s.142.

⁶⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.143.

O ve öteki gençler, ders çalışmak, olup bitenler karşısında doğru kararlar vermek, nereden geleceği belirsiz bir kurşun ya da belaya karşı kendilerini korumak zorundaydılar. Ama o, kendisinden çok babasını düşünüyordu, adamın işyeri kaynıyordu çünkü. İşbirakımı kararı almak için, arkadaşlarını inandırmaya çalışan babası, ağustos ortasında bildirimsiz, tazminatsız gülünç bir gerekçeyle işinden atılmıştı.⁶⁹

... eskiyi ya da varolanı tümünden yok ederek yenileşme isteği, yalnızca Türklere özgü bir özellik olmalı... Cumhuriyetin devrimleri bile bu düşünceyi bütünüyle silemedi... Bir kuşağı yok ederek devrimci ruhu kim silebilir? Ben yok olmam ki...⁷⁰

“Anarşist” öyküsünde ise 1979 yılının siyasi olaylarından biri olan Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayına değinilir:

İbrahim, geçmişi çorbaya çevirerek anlatan yaşlı adama acıdı birden, çünkü evin dışındaki savaş gibi görüntülerden hiç haberi yoktu. Buraya gelmeden önce radyo dinlemiş, yine bir kahvenin tarandığını, üç kişinin öldüğünü, üniversitelerde meydan kavgası çıktığını öğrenmişti. Bir hafta önce sürücüsüyle birlikte kurşunlanan Abdi İpekçi'yi kimlerin, niçin öldürdüğüne ilişkin bir açıklama yapılamıyordu. Kan gölüne donmuştu sokaklar.⁷¹

2.6. Göç

Özel'in, *Direncin Kuşları*'ndaki “Babalı Babasız”, “Yardan da Maldan da Olmak”; *Direncin Kuşları*'ndaki “Biriciksin”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki “Adına Yaraşırçasına”; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Bir Kadın; Birçok Kadın”; *Aptal Dünya*'daki “Göç” öykülerinde bireylerin yaşadıkları iç veya dış göçler ve bunun akabinde değişen değerler, yaşanan ekonomik zorluklar ve kültür yozlaşması konuları ele alınır.

“Ne sığacağına alışabilmişlerdi getirildikleri yerin, ne toprağına taşına... Suyuna alışmaları da zor olmuştu ama suyu bulduklarına seviniyorlardı.” cümleleriyle başlayan “Göç” öyküsü zorunlu olarak göçe zorlanan bir köy halkının yaşadıklarını konu eder. Köy halkı, bir gece askerler tarafından köy meydanına sıralanan kamyonlara bindirilerek, çoğu eşyalarını geride bırakarak

⁶⁹ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.138.

⁷⁰ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.134.

⁷¹ Özel, *Aptal Dünya*, s. 44.

bilmedikleri bir şehre götürülürler. Gittikleri yerde başlangıçta köylerine dönme umudu ve çabası olan bu insanlar, zamanla gem umutlarını kaybederler hem de uğraşmaktan vazgeçerler ve götürüldükleri yere uyum sağlar. Bu durum öyküde şu cümlelerle ifade edilir:

Göçün 13'üncü ayında Güzel Ana' da yitirince, artık umudu kesmişler. Buralı olacakları, burada yaşayacakları belli olmuş. Zorla getirildikleri bu toprağa bağlandıklarını, her gecekondu yapımında tepelerine binen zabıtaıyla çatışırken bilmiyorlarmış. Zaman, başını beklerken dalaştıkları çeşmelerdeki su gibi akmış. Geri dönseler, ne olacak? Çocukların yolunu şaşıracağı bir köy neye yarar? Akşam oturmalarında göç daha az konuşuluyor, dağları karlı köy, namazda niyazda, yakarılarda bile anılmıyormuş.⁷²

“Bir Kadın; Bir Çok Kadın” öyküsünde ise, ekonomik sıkıntılar yüzünden köyden ilçeye, ilçeden şehre göçen iki kadın (Zeynep ve Hediye) ve ailesinden hareketle, birçok kadının yaşadığı sıkıntılar anlatılır. Zeynep'in babası toprakla alakalı bir konuda silahların konuştuğu bir kavgada öldürülür. Hediye'yi benzer olay köyünden ayırır. Hiçbir zaman geldikleri yerleri unutmayan Zeynep ve Hediye, gelenek ve göreneklerinden de vazgeçmezler. Ama gittikleri şehirlerde ekonomik sıkıntılar çekerler:

Yörelerinin sözcükleri egemendi dillerine; törelerini, geleneklerini hiç unutmamışlardı. Köylü diye anılmaktan çekinen çocuklarına aldırmandan kendilerince yaşamak için çabalamışlardı. Büyük kentin kömür, egzoz, toz duman, kir pas kokusu bile, onların burnuna çocuklukta yerleşen toprağın kokusunu silememişti. Toprakla kimi kez kapışan, kimi kez sevişen ana babalarından öğrenmişlerdi, yere düşen bir parça ekmeği yüksek bir yere koymayı, emeği öpmeyi...⁷³

Zeynep'in yük toplayıp dağıtmadığı yer kalmamış, birini sonradan yitirdiği yedi çocukla, yollarda geçmişti gençliği.⁷⁴

“Adına Yaraşırçasına” öyküsüne de benzer bir hâkimdir. Devlet ve Hükümet köy yerinde evlendikten sonra geçimlerini daha iyi sağlayabilmek adına kente göçer. Devlet özel bir kuruluşta getir götür işleri yapar ancak işini kendine

---

⁷² Özel, *Aptal Dünya*, s.109.

⁷³ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.71.

⁷⁴ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.71.

ve adına yakıştırmaz. Bir zaman sonra Devlet'e tazminatı ödenir ve Devlet işten çıkarılır. O vakitten sonra bellerini bir türlü doğrultamazlar:

Devletin eline tutuşturdukları tazminatından sonra, tek çeyrek altında iki tel bileziğinin parası da dışlerinin kovuğunu doldurmamış, evdeki satılabilecek birkaç parça eşyayı elden çıkarmışlardı. Kanepeyi, tek halılarını da sattıktan sonra Hükümet, daha iyilerini, hatta buzdolabı bile alacağını söyleyen kocasına inancını yitirmişti.⁷⁵

Devlet iş aramak için evden çıkar ve bir daha da dönmez. Çocuklarıyla yalnız kalan Hükümet kendi ayakları üzerinde durmaya çalışır. Ama zorlanır...

Artık akşamları da kocasını göremez olmuştu. Biri ele, öteki dile gelen kızlarına sarılıp yatıyor, onlar fısır fısır koynunda uyurken, gündüzün yorgunluğunu duyumsuyordu. Kendisi çocukları için güvenli bir kucaktı, ama geceyle yoğunlaşan tıkrıtlardan ölesiye korkuyordu. Kapı baca Allahlıktı, pencereler öylesine... Tek güvendiği, üst kattakilerdi. Kirayı alamadıklarından hal hatır sormayan, düşman düşman bakan, karşılaşınca laf çarpan iki yaşlı insan... Korkusu bir yandan istekleri, özlemleri, yoksullukları beş yandan biniyordu başına. Umarsızlığın saldırısı baş edebileceği gibi değildi. Genç diri gövdesine, gönlüne söz dinletmek zorundaydı.⁷⁶

“Biriciksin” öyküsünde ise, siyasi olayların egemen olduğu 60'lı yıllarda, görüşlerinden ötürü suçlanmamak için yurtdışına çıkan bir kadının geçmişi, keşkeleri ve umutları konu edilir. Öykü “siyasi olaylar” başlığı altında daha detaylı incelenecektir. Ancak bu başlık altında da öyküde değinilmesi gereken bir husus vardır. Öykü kişisi kadın, hayatına dair her şeyi babasına yollayacakmış gibi yazdığı mektuplarda anlatır. Ancak bu mektupları asıl, kızının her şeyi öğrenmesi amacıyla yazar. Yazar ama kızı yurtdışında büyüdüğü için Türkçe öğrenemez. Kendi kültürüne, diline ait hiçbir bilgisi olmaz:

Buradaki tek dayanağım yazmak, aslında hepsi sana yazıldı, ancak çoğu senin değil. Belki de bu nedenle gönderemedim onları. Bu mektuplar Sinem'in biriciğim, kızıma bırakacağım bir şeyim yok geçmişimden başka. Ne ninesinden kalma pırlanta yüzük kolye, ne dedesinden kalma antika eşya... Elbette ne annesinden mal mülk, ne değerli öteberi... Şimdi bu satırları yazarken ürperdim birden, kızım bunları hangi Türkçesiyle okuyacak biriciğim... Oysa tek umudumdu, buralara nereden geldiğini, kimin canından kanından

⁷⁵ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.74.

⁷⁶ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.76.

olduğunu, nasıl bir kültürün ürünü sayıldığını, bu mektuplarla belki kestirebilir, okuyunca merak eder araştırır belki diye avunuyordum. Öğretmeye çalıştım dilimizi, çabam yetmedi. Onun biriciği, biricikleri de olacak elbet... Onlarla hangi dilde konuşacak?⁷⁷

2.7. Özlem

Özel'in öykülerinde özlem; gençlik yıllarına, o zamanki aşklara, çocukluk yıllarına, vatana, aileye vs. şeklinde karşımıza çıkar.

“Ceviz İçi” öyküsünde geçmişe ve babaanneye duyulan bir özlem vardır. Öykü kişisi kadın, aynı zamanda anlatıcısı, yıllar öncesine gidip çocukluğu anlatarak başlar öyküye. Öykünün son bölümüne kadar da bu durum devam eder. Genç kadın, babaannesinin kendilerine kızdığına, “sıpa, enik, encik, gavurun dölleri” gibi kelimeleri peşi sıra sıraladığını, arkadaşı Serap’la babaannesinin hatminin tüm çiçeklerini kopararak Kızılderililik oynadıklarını, mahallelerindeki Yılmaz Amca’nın bahçesindeki kümesin çatısından ok yapmak için kamışları çaldıklarını ve tavukların güneşin altında kaldığını ve daha birçok anısını anlatır. Öykünün sonunda ise birkaç paragraflık bölümde geçmiş günlere ve babaannesine olan özlemini dile getirir genç kadın:

Babaannemi o kış yitirdik. O olmayınca meyve ağaçlarının da, onun ekip suladığı bahçenin de tadı tuzu kalmadı. Çiçeklerimiz bir daha eskisi gibi geceleri koku salmadı. O görkemli ağacın cevizlerine dönüp bakmadım hiç, hiçbir ağaca çıkmadım.

Ne zaman kabuklu kabuksuz ceviz görsem, burnum karıncalanıyor, gözlerim doluyor. Çocukluğumun dekoru olan, o görkemli bahçe bana hüzün veriyor yıllardır. Komşu çocukları da büyükanneyi kolay kolay unutmadı. Çünkü her yazımız, her kışımız babaannemle renklenirdi. Ceviz ağacının altında seslendim ona, kınalı saçlarıyla çocukluğumun en güzel fotoğrafı o...

“Duy babaanne... Annemle babama üç ay sonra ceviz içi vereceğim, altı aylık gebeyim. Keşke cevizin yeni sürgününü sen de görebilseydin... Duy babaanne, duy beni, seni çok özledim.”

Ceviz ağacından bir yaprak düştü önüme. Yemyeşil, taptaze bir yaprak... Duydu beni babaannem, beni sever o. Duydu.⁷⁸

---

⁷⁷ Özel, *Direncin Kuşları*, s.20.

⁷⁸ Özel, *Aptal Dünya*, s.78-79.

“Biriciksin” öyküsünde vatana ve aileye duyulan bir özlem vardır. Siyasi olaylara karıştığı için, çareyi yurt dışına kaçmakta bulan bir kadının özlemidir bu. Amacı yoluna baş koyduğu ülkelerini yaşatmak, aynı yolda yürüdüğü kendi gibi düşündüğü insanlara daha yararlı olmak amacıyla gider yurtdışına. Ama beklediği gibi olmaz. Uzun yıllar geçtikten sonra keşkeleri başlar kadının. Mektup niteliğinde yazılan bu öyküde kadın babasına şunları yazar:

Ne olur bana ısrar et, kız, bağır, “dön” de!..

“Yanlıştı gitmen, korktun” de!.. Yargılamandan, sorgulamandan korkmuyorum ama alışkanlıklarımın kopamıyorum. Yardım et bana, ne olur!⁷⁹

“Annem Bana Hiç Manti Yapmadı” öyküsünde, annesi başka adamlara giden Derya, annesinin gidişinden sonra yuva özlemi çeker. Yıllar sonra annesinin ısrarı üzerine onun evine giden Derya, kadını ve çocuklarını görünce bu duygusunu dile getirir:

Onun evinde, annem gözümün önündeysen bunları düşünüyordum. Ne kadar mutlu görünüyordu. O anlatıyor sevimsiz oğlu yüzünde hiçbir devinim olmadan, kızı gülümseyerek, ara sıra bana göz kırparak dinliyordu. Kıskandım annemin çocuklarını... İkisi de annesinin yanındaydı. İkisi de ona gece gündüz sarılabilir, dokunabilirdi. Benimse yıllardır ne annem, ne babam vardı. Annemin çocukları çok şanslıydı, bir babası vardı onların; çatık kaşlı, hödüğün teki de olsa, konuşacak, yakınacak, harçlık isteyecek kadar yakındılar ona. Keşke arası kulağımı çeken, keşke yerli yersiz bağırıp çağıran bir babam olsaydı.⁸⁰

“Göç” öyküsünde köylerinden alıp götürülen insanlar, köyelerine, geride bıraktıkları ortama özlem duyarlar. Geriye dönebilecek bir köyelerinin olmaması onları rahatsız eder. Herkes gibi istediklerinde gidebilecekleri, orada yaşamasalar da dede-nine toprağı olduğunu bildikleri bir köyün olmasını isterler. Bu duygular öyküde Güzel adındaki kız tarafından okuyucuya verilir.

---

⁷⁹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.21.

⁸⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.10.

2.8. Aşk

Aşk, Özel'in öykülerinde umutsuzluk ve hüsrarla iç içe geçmiş bir şekilde ele alınır. *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*'daki "Zaman Değişti", "Dinle Beni Canım", "Devrimciler Âşık Olamaz(dı)"; *Aşk Bir Boncuktur*'daki "Birbirimizi Öldürdük", "Sana Yalan Bana Gerçek"; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki "Elde Bir", "Düşmek"; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki "Gizli Aşk" öykülerinde ele alınan aşk, mutsuz bir şekilde sonlanmıştıdır.

"Dinle Beni Canım" ve "Devrimciler Âşık Olamaz(dı)" öyküleri üniversite yıllarında başlayan ve sonu ayrılıkla biten aşkların konu edildiği öykülerdir. Öykülerdeki erkek kahramanlar kendilerini ülkeni bağımsızlığına, halkın emperyalizme karşı bilinçlenmesine adayan devrimci gençlerdir. "Dinle Beni Canım"daki Mehmet ve "Devrimciler Âşık Olamaz(dı)"daki Recep, gönüllerine hem sevdalarını hem de ülkelerini sığdırmışlardır ancak öncelikleri ülkeleri olmuştur. Ülkeleri sevdalarına yaşamaya izin vermemiştir.

"Zaman Değişti" öyküsünde de benzer bir konu vardır ancak oradaki aşk başlamamış bir aşktır. Aysun üniversite öğrencisidir. Bir gün okula giderken annesinin ve teyzesinin yaptığı keklerden birkaç dilim âşık olduğu çocuğa da götürür. Ancak çocuk "Aa, kız sen böyle şeylerle mi uğraşıyorsun? Sizinkiler de mi burjuva özentisi içinde" (s.26) şeklinde bir tepki verir. Çünkü çocuk, toplumsal düşleri olan bir eylemcidir. O günden sonra Aysun'un aşkı başlamadan biter.

"Elde Bir" öyküsünde ise sevgilisini terk eden Nermin, öykü kişisidir. Nermin, İstanbul trenine sürekli bilet alır ancak tren hareket edecekken trenden iner. Bu şüpheli davranışları dikkat çeker ve istasyon karakoluna götürülür. Orada durumunu istasyon amiri Yusuf'a şöyle açıklar:

Yusuf Bey terk ettiğim sevgilim, bana kızıp İstanbul'a taşındı. Giderken de er geç peşimden gelecek, ayaklarıma kapanacaksın dedi. Aylarca direndim, ne iyi ettim diye sevindim. Onun ayaklarına kapanma, kapısına gidip yalvarma noktasına geldim, yazık ki. Onsuz olamıyorum. İstasyonun havası, kalabalığı direncimi kırıyordu, değişik yüzler görüyordum. Bunca insandan birini ona benzetmeye

çalışıyordum. O zaman öfkem diriliyordu. Cayıyordum. Uğruna bunca rezilliği göze aldığım adamın...”⁸¹

“Gizli Aşk” öyküsünde ise, öykü kişisi kadın biriyle birlikte ancak bunu en yakın arkadaşına bile söylemez. Kendisi de adamın sadece işini, telefonunu ve yaşadığı kenti öğrenir. Bir de on yıllık eşinden ayrıldığını ve bir çocuğu olduğunu. Bunun dışında adama dair bir şey öğrenmek istemez. Kendini bir oyunun içinde düşünür. Bu kez mutluluğu yakaladığını düşündüğü bir oyunun içinde. Ancak yanılır. Yemeğe çıktıkları bir gün adamın; “Elbette hiç kimse yarının nasıl olacağını kestiremez. Kaç yıllık yaşamı kaldığını bilse insan, çöplüğe çevirir belki yaşantısını... Her şeyi doldurmaya bakar...”⁸², “Siz kadınlar, neden kendinize bu kadar baskı yapıyorsunuz, neden ayağınıza kadar gelen...”⁸³ cümleleri üzerine adamı bir daha görmek istemez. Mutlu sonla biteceğini hayal ettiği aşk oyunu da mutsuz biter.

2.9. Cinsellik

Sevgi Özel, öykülerinde cinselliğe farklı anlamlar yüklerken bunu, öykü kişilerinden yola çıkarak, cinselliği ve cinselliğin kişiler üzerindeki etkilerini ortaya koymak amacıyla yapar. Öykülerde cinsellik çeşitli yönleriyle ele alınır.

Direncin Kuşları’ndaki “Babalı Babasız” ve *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*’daki “Düzenciler” öyküsünde erkekler, kadınları cinsel ihtiyaçlarını giderecekleri birer meta olarak görür ve kadınların bu konudaki isteklerini ve hassasiyetlerini göz ardı ederler.

“Düzenciler” öyküsünde, öykü kişisi Hamza bayram tatiline gittiklerinde çırılçıplak diyebileceği durumda bir kadını görür. Kadını gördüğü andan itibaren onu ister ve arzular. Bir gün, işten eve sinirle gelir ve karısından kahve yapmasını ister. Kadın kahve yaparken de gözünün önüne tatile gittiklerinde gördüğü o bikinili bir kadını gelir. O an, karısının elinden cezveyi alır ve kadını yatak odasına sürükler. Kadına soyunmasını söyler ve kadın soyunurken gözlerini

⁸¹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.17.

⁸² Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.21.

⁸³ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.21.

kapayarak bikinili kadını düşünür. Beş altı dakika sonra kadın yataktan kalkar ve adam yatmasını ister tekrar. Bunun üzerine aralarında şu konuşma geçer:

“Antalya’yı düşününce bir hal oldu sana herif, altı gün otelde kaldık geçen bayram, altı gün ne gece dedin ne gündüz, ne gündüz... Bazen üst üste, bazen...”

“Hoşuna gitmedi mi?”

Kadın utana sıkıla kıkırdadı.

“Gitmez olur mu, hele Antalya’da... Gündüz odadan çıkınca herkesten uyanıyordum ama...”

“Kalk git, işine bak... Yeniden kahve yap bana...”⁸⁴

Adam kadının duygularını önemsemez, konuşmasına bile fırsat vermez ve kadın duşa girdiğinde banyodan gelen su sesiyle tekrar bikinili kadını düşünür.

“Babalı Babasız” öyküsünde de benzer bir konu vardır. Öyküde, Kenan karısı Muhsine’nin yaklaşık bir yıldır kendisiyle olmamasından dert yakınır. Muhsine kendisinden yaşça büyüktür, abisi öldüğünde töre gereği daha on altı yaşındayken Muhsine ile evlendirilir Kenan. Yaşça büyük olduğu içinde, ağırları sızıları vardır ve kendi derdine düşer. Kenan’sa Muhsine’nin bu durumundan ötürü üstüne kuma getirmek ister. Bir gün dayanamayıp işten eve gider Muhsine ile konuşmak için. Muhsine yeni banyo yapmış, saçları ıslaktır. Kadınlı birlikte olmak ister ama kadın tersler. Kadını dinlemez, “kadının tüm direnmelerine rağmen çabucak işini bitirir”⁸⁵.

Öykülerde, eşleriyle yaşayamadıklarını başka kadınlarla yahut erkeklerle yaşadıklarını hayal eden, cinsel arzularını düşlerinde yaşayan kişiler de vardır. *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*’daki aynı isimli öykü ve *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*’daki “Giz” öykülerinde durum böyledir.

“Bir Bulut Ayağıma Dolandı”da işe gidip gelirken otobüsten seçtiği bir kişi üzerine aklından öyküler oluşturan kadın, Kıvırcık adını verdiği düşsel adamla kocasıyla yaşayamadığı duyguları yaşadığını hayal eder. Yağmak isteyip de yapamadığı ne varsa Kıvırcıkla yaşar.

---

⁸⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.50.

⁸⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.64.

Birlikte bir otel odasına girdiklerini düşündü o akşam. Odaya girdikten sonra olanları, içinde bile söyleyemiyordu kendine. Belki bir film karesi, belki onu çok etkileyen bir fotoğraftı usundan geçirdikleri. Belediye otobüsünden inip eve giderken sanki kocasını aldatmış gibi utanıyordu o akşam.⁸⁶

“Giz” öyküsünde ise, düşsel cinsellik yaşayan Gürbüz adlı öykü kişisidir. Adam kadına dair bütün hislerini, düşüncelerini mektupta belirtir. Her akşam ona mektup yazar ve onunla yaşamak istediği şeyleri anlatır:

Üç gündür, porno film oynatılan sinemalarda gibiyim, hem çevresinden utanan, hem de yüreği çarpa çarpa perdeye bakan açgözlü bir yeniyetmeyim. Filmde çok görkemli bir kutu var, içinden siz çıkacaksınız, çırılçıplak... Sizi çırılçıplak düşleyebiliyorum. Korkuyorum, ışıkların yanivermesinden... Karımın düşlerime girivermesinden... Bir meleği incitmekten, bacım demeye zorlanmaktan korkuyorum.

Dokunmak, okşamak, ama küçük bir kız çocuğunu okşar gibi değil... Günler geceler boyu...⁸⁷

Kadın ve erkeğin ilişkilerde bir süre cinselliği rutine bağlayıp, diğer birçok şey gibi yapmaları gereken bir iş olarak görmeleri de öykülerde dillendirilir.

“Giz” öyküsünde Gürbüz Bey’in hayalinde kurduğu kadına yazdığı mektupta, karısıyla ilgili yazdığı; “Eskiden iğrendiğini söylerdi cinsellikten yüzüme karşı, şimdi ne düşündüğünü bilmiyorum. Bunları konuşmuyoruz artık. Sevişmek de öteki görevlerimiz arasında çünkü.” (s.154) cümleler bunun göstergesidir.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)’daki “Belli mi Olur?” öyküsünde ise; cinsellik, alışıl gelmiş bir davranış olarak erkeğin sürekli istediği bir durum olarak karşımıza çıkar. “Erkek milleti, “iki üç ay tek durayım demiyor” diye gülümsedi Kamile Hanım. “El evinde her gece, her gece... Olduruyor işte, erkek değil mi?” (s.103)

---

⁸⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.29.

⁸⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.154.

Yukarıda bahsi geçe öykülerin dışında *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*'daki “Roman Yaşamın İkinci Cildi” öyküsünde cinselliğin ayrı bir boyutu olan tecavüz konu edilmiş, yaşananlar tüm açıklığıyla anlatılmıştır.

Kapı kapanır kapanmaz sarhoş adam, Nalan'ı odadaki tek sedire iteleyivermişti. Nalan bağırmış, babalığından yardım istemiş. Minibüs sürücüsü altında debelenen, bağırarak Nalan'ı önce bir güzel dövmüş, bağırarak duruma getirmişti. Sonra üstündeki penye bluzu yırtarak soymuş, kışındaki kot pantolonu çıkarmakta zorlanınca, birkaç tokat daha patlatmıştı kıza. Nalan, adam ohlayarak yana devrildiğinde, babalığın zevkten çarpılmış yüzünü görmüştü aralık duran kapıda. Sırtının yapıştığını sandığı sedirden doğrulmuş, ama birden kalkmamıştı ayağa. Çırlıçıplaktı, adamın tokatlarıyla dişleri, dudaklarını dilini kesmişti, hem de kaç bir yerinden... Ağzından akanın, bacakları arasındaki kanla birleşmesine bir karış bir şey kalmıştı neredeyse. Çıplak bedeni de, sedirin açık renk örtüsü de kan içindeydi. Bacaklarının arasındaki sızının da kanın da yediği dayaktan olduğunu düşünmüştü o an.⁸⁸

Babalığı tarafından uğradı tecavüz ise şöyle aksettirilir okuyucuya:

Elindeki bardağı yere bırakıp, sedirin üstüne çıkmış, kızın sarındığı yorganı açmıştı hırsla. İki elini de dizleriyle bastırarak neredeyse üstüne oturmuştu. Geceliğini, fanilasını omuzlarından aşığı sıyırıp memelerini çıkarmıştı açığa.

“Orospu çocuğu Şükrü, hal bırakmamış bunlarda. Korkma gülüm, korkma kızım, ben iyileştiririm onları” diye okşamaya başlamıştı memelerini. Gücü yetmemişti adamı durdurmaya. Enlemesine yatırmıştı babalık onu sedire. Annesiyle birlikte çekilmiş topluğneyle duvara tutturulmuş fotoğrafını tersten görüyordu Nalan yattığı yerden.⁸⁹

2.10. Diğer Konular

2.10.1. Yalnızlık

Direncin Kuşları'ndaki “Yalnızlığın Tekdüzeliği” öyküsü, öykü boyunca yalnızlık konusunun işlendiği tek öyküdür. Birlikte olduğu adamın yanlış adam olduğunu öykü kişisi kadın, adam gittikten çok sonra anlar ama onsuz da yapamaz. Adam aklına düştükçe bocalar, işine gücüne dört elle sarılır, telefona gözü takıldığında onu aramamak için hiç aramadığı arkadaşlarını arar. Hayatında

⁸⁸ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.84.

⁸⁹ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.88.

bir desteğe, arkadaşa ihtiyaç duyar kadın. Öyküde kadının kendi içinde adama dair verdiği savaşımında, kadının adamla bir yolculuğa çıktığı söylenir. Bu yolculuğu anlatırken yanında o adam varmış gibi anlatır, ama adam onunla değildir. Onun yanında olmayışına sürekli sebepler uydurur, kendini avutmak için:

Hani zamanla renk, biçim değiştiren çiçekler vardır. Aynı kökten çoğaltır iki komşu, pencere önüne koyarlar saksıları... Sürekli sular, sararan yaprakları alır, sevgiyle beklerler, yeni yapraklar çıkarmasını, çiçek açmasını... Çingene pembesi olacaktır komşuların çiçekleri, açar da. Ama aynı renk değildir.⁹⁰

İlişkilerdeki çok renklilik, albeni de buradan kaynaklanıyor olsa gerektir. Kadın böyle düşünüyordu. Aynı çiçeği köklendirmeye çalıştıklarına inanmış, başka başka ürünler almışlardı, hepsi buydu yalnızca. Kendince açıklamalar bulmaya çalışıyordu anlamını kestiremediği yolculuklarına. Kendini, incinmişliğini, boyundan büyük sözler, düşünceler üreterek avutmaya çalışıyordu.⁹¹

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış'daki "Nereden Nereye" öyküsünde ise, öykünün son bölümünde bu duygu öne çıkar. Öyküde bir anne kızın eski fotoğraflara bakıp geçmişî yâd etmeleri anlatılır. Kızın ilkokul zamanları, gençliği, ailecek tatile gittikleri Gümüşlük ana kızın andıkları zamandan yalnızca bazılarıdır. Öyküde yıllar önceki 23 Nisanda çekilmiş bir fotoğrafı kızına uzatır kadın ve bu resme iyi bakmasını söyler. Resimde anne ve kız vardır, kız kabarık bir elbiseyle annesinin önünde, annesi onu omuzlarından kavrayarak poz verir. Çenesi kızının başında ve bütün dişlerini göstererek güler fotoğrafta. Öyküde annenin kızına o fotoğrafa iyi bakmasının nedenin altında ise, kadının yalnızlığı yatmaktadır. Eşi ölen, çocuğu evlenen evde bir başına kalan kadın, o fotoğrafla bir kez daha ne kadar yalnız olduğunu anlar. Öyküde ise bu durum, kızın ağzından şöyle ifade edilir:

O akşam annemin ne demek istediğini pek anlayamadım, ama sözleri kafama çakılmış sanki. Kendisini ihmal ettiğimi mi söylemek istiyordu annem? Sık sık baktım o resme... Birkaç gün sonra, "Sevgili anneciğim, anladım, ama geç anladım" diyerek sarıldım ona. Evine uğramıştım, gereksinimlerini karşılamak için. Artık sokağa bir başına çıkamıyor, bir başına saçına bir toka bile

⁹⁰ Özel, *Direncin Kuşları*, s.102.

⁹¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.103.

alamıyordu. Ama bir köpek istiyordu, evine bir can, bir soluk olsun istiyordu. Kendisininken başka... Rollerimizin değiştiğini, kendisine gösterilen ilginin yetmediğini söylemeye dili varmamıştı.⁹²

2.10.2. Doğa

Özel'in yalnızca *Direncin Kuşları* kitabındaki "Çiçeklerin Tutsaklığı" öyküsünde öykü boyunca doğa ve onun insana tezahürü konu edilmiştir. Diğer öykülerde belli başlı doğa tasvirleriyle yetinilmiştir.

Öyküyü anlatan öykü kişisi bir öğretmendir. Kadın sürekli gittiği bir parkı, bu parkın kendi üzerindeki etkilerini, çiçekleri, ağaçları anlatır:

Çiçeklere, ağaçlara dikkatle bir kez daha bakıyorum, hercaimeneşeler, akşamsefaları, aslanağızları, süsenler, keditırnakları... Adını bilmediklerim de var... Her türden kocaman karıklar bir, bilemediniz iki karıştan yüksek olmayan tuğladan ya da demirden duvarlarla çevrilmiş. En yakınımdaykiler aslan aslanağızları, kırmızı desem değil, taba desem değil... Tanımlanamaz bir renkte, binlerce çiçek...⁹³

Bunun yanında, parktaki insanları, onlara dair gözlemlerini ve o insanlardan hareketle kendini anlatır kadın.

Burası parkın hem en çukur yeri, hem de göbeği... Çıkışta soluğuna güvenemeyenler inmediği için, kızla oğlandan, bir de benden başkası yok. Onlar kendilerine havadan, ağaçtan bir duvar örmüşler aslında. Bu davarım çok, çok ötesindeyim ben. Kendilerine bakmadığımı biliyor ve sevilerinin kim bilir hangi doruklarında geziniyorlar. Onlar birbirine ilişkin düşlerini gizliyorlar mı acaba? Ben yanımda olmasını istediğime, gel diyemedim. Bu parkta başımı omzuna koymayı, ancak düşleyebiliyorum... Belki de gördüklerimi abartıyorum, bir yanımın eksik oluşunu kendimden bile saklamaya çalışıyorum. Ama baharlar çoğalmak için değil midir?⁹⁴

Kadının içinde bulunduğu ortamın etkisiyle, önce kendi kendine, ardından da çiçeklerle konuşmaya başlar:

⁹² Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.112.

⁹³ Özel, *Direncin Kuşları*, s.106.

⁹⁴ Özel, *Direncin Kuşları*, s.106

Aslanağızları birden irileşti sanki. Arkalarından esen yelin onları bana yaklaştırmamasından böyle bir duyguya kapılmıştım. Doğadaki her canlının konuştuğuna inananlardanım ben. Her canlının içinden konuştuğunu adım gibi biliyorum, aslanağızlarıyla bakışlarımla bir bağ kurdum çoktan, onlar beni duyuyor. Duvarlarından hoşnut olmadıklarını, yedin yardımıyla bana doğru uzanarak söylüyorlar işte... Bütün yapabilecekleri bu, yelin hızı artarsa başları yere degecek denli bir devinimleri söz konusu yalnızca, köklerinin tüm gücüyle başkalarının onlara uygun bulduğu yerden kopmamak için çabalayacaklar... Bu eğri büğrü kiremit duvarları yıkmaları olanaksız, eli kolu, gücü kuvveti olanlar bile duvarlarını yıkamazken... Acıdım birden aslanağızlarına... Düşündüklerimi yüksek sesle söyleyemem... Bilirler mi çiçeklerle konuştuğumu?⁹⁵

2.10.3. Savaş

Aşk Bir Boncuktur'daki “Savaşın Kadınları” öyküsünde savaş konu edilirken, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış'daki* “Kote” öyküsünde ise savaşın başlayacağı ifadesi kullanılır.

“Savaşın Kadınları” öyküsünde, Ülkü Hanım’ın televizyonda haberlerde gördüğü, savaş olan ülkelerdeki kadınların acınası hallerinden hareketle, Kıbrıs Savaşı’nı yaşayan Müzeyyen Hanım anlatılır. Çok varıl bir evin kadını olan Müzeyyen Hanım yeşil adadaki savaşın ardından, eşini, çocuğunu ve varını yoğunu kaybeden, yaşam mücadelesi veren kadınlardan biridir yalnızca. Savaşı yaşayan bütün kadınların aynı acıları çektiği, acının dinmek bildiği konu edilir.

Hangi kanalı açsa, terör, trafik kazası, acı ölüm vardı. İşte yine güneydoğudaki karakollardan birine saldırı olmuş, on iki asker şehit düşmüştü, bilmem kaç tane PKK’lı “ölu olarak ele geçirilmişti.” Bir başka habere geçmişti sunucu. Çeçenya’daki savaş... Rusların kuşattığı bir hastanedeki kadınlar, hastane dışına çıkarılmış, yürüyorlar. Yeni doğum yapanları, yaşlı olanları... Belki de yoğu kendisi gibi ameliyatlıydı...

Ülkü Hanım gözleri yaşlı Bosnalı, Çeçenyalı kadınları çocukları düşünürken, bayrağa sarılı bir tabutun başındaki kadının çığlıklar evi doldurdu. Ailesindeki büyükler, Urla’da Kurtuluş Savaşımızı, bütün acıları, yokluklarıyla yaşamışlardı. Kendisi Kıbrıs’taki savaşın hemen ardından yeşil adaya gittiğinde, savaşın izlerini gözleriyle görmüştü. Buradaki savaş biteli neredeyse çeyrek yüzyıl geçmesine

⁹⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.107.

karşın, savaşın kadınlarının acılı gözleri hala unutulmamıştı. Müzeyyen'in yüzü belirdi ekranda sanki. Bu kadını, süyüm süyüm çenesine inen gözyaşlarıyla anımsıyordu hep. Müzeyyen'in inlemelerini duyar gibi oldu. Savaş hem yavrusunu hem kocasını almıştı.⁹⁶

“Kote” isimli öykü ise, askeriyede yaşanan bir olayın anlatılmasıyla başlar. Kote'nin, asıl adıyla Teğmen Erdem'in eşi hamiledir ve doğum sancıları başlar. Ancak kendisi savaş alarmı verildiği için, birliğe çağrılır ve bu yüzden doğum sırasında eşinin yanında bulunamaz. Teğmen Erdem kendisinin yerine, Asteğmen Murat'ı ebeyi alıp eve gitmesi için gönderir. Öykünün devamında öykü kişilerinin kurdukları dostluklar, geçmişe dönüş yapılarak Teğmen Erdem'e neden Kote denildiği ve yıllar sonrasında Kote ve Asteğmen Murat'ın çocuklarının evliliği anlatılır. Öyküde çıkacağı duyurularak alarm verilen savaş ise şu cümlelerle okuyucuya verilir:

“Durum karışık biraz... Yan komşumuz yeşil adayı karıştırıyor...”

“İyi ki izne gidip gelmişim, anamı babamı gördüm hiç değilse...”

“Şehitliğe mi hazırlanıyorsun? Biz her zaman, yarın savaşa gidecek gibi bir disiplin içinde değil miyiz oğlum? Ama bu kez küçük bir ziyaret yapacağız sanırım.”⁹⁷

Bu konuşmaların ardından, komutanlar toplantısında alarmın yanlış olduğu, yeşil adaya yapılacak harekâtın bir süreliğine ertelendiği belirtilir.

3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Öyküde geçen tüm olan biteni, kişileri, davranışlarını, düşünce ve duygularını, mekânı, zamanı, özetle öyküde bulunan her şeyi okuyucuya aktaran, sunan kişidir anlatıcı.

Anlatan ve anlatılan olmak üzere iki ana temel unsurdan oluşan bir öyküyü, anlatıcı bulunmadan anlatmak elbette mümkün değildir. Yazarın

⁹⁶ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.53-54.

⁹⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.96-97

belirlediği anlatıcının öykü içerisindeki olayları aktarırken nasıl bir tavır takınacağı kendisine kalmış bir durumdur.

Bakış açısı ise, *anlatıcı ile anlatılan arasındaki ilişkiye dayanır*.⁹⁸ Bu ilişki *roman ya da hikâyede olayların okuyucuya kimin gözünden ve ağzından ulaştığı sorusunun cevaplanmasıyla açıklanabilir*.⁹⁹ Dolayısıyla bakış açısı; “Anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrak edildiği ve kim tarafından kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptır.”¹⁰⁰

Bakış açısı yazarın anlatacağı öykünün sınırlarını önceden çizmesine olanak sağladığı gibi öyküyü kimin anlatacağına da karar vermesini sağlar. Öykü birinci tekil anlatıcı ya da üçüncü tekil anlatıcı tarafından anlatılacağı gibi, anlatıcının konumu itibarıyla de her şeyi bilen hakim bakış açısı ya da her şeye eşit mesafede duran gözlemci bakış açısı ile de anlatılabilir.

Sevgi Özel’in öykülerinde üçüncü tekil anlatıcı, birinci tekil anlatıcı ve çoğul anlatıcı türlerinin hepsine örnek gösterilecek kullanımlar mevcuttur. Ancak Özel öykülerinin çoğunda üçüncü tekil anlatıcıyı kullanırken, bir kaçında çoğul anlatıcıyı kullanmıştır.

3.1. Anlatıcının Kimliği

3.1.1. Üçüncü Tekil Anlatıcının Kullanıldığı Öyküler

Devrimciler Âşık Olamaz(dı) isimli öykü kitabında, “Hadi Bakalım”, “Zaman Değişti”, “Dinle Beni Canım”, “Devrimciler Âşık Olamaz(dı)”, “Goncagül Erken Soldu”, “Belli mi Olur?”, “Sorma Ne Haldeyim”; *Aşk Bir Boncuktur* isimli öykü kitabında, “Her Kapıyı Açan Anahtar”, “Savaşın Kadınları”, “Asma Sakal, Takma Bıyık”, “Dalgakıran”, “Şimdi Daha Güzelsin”, “Kestaneler Çatlamadan”, “Uyur uyanık”, “İşin Şakası Yok” isimli öykülerde; *Direncin Kuşları* isimli kitapta, “Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır”, “Ne Çok

⁹⁸ E.M. Forster, *Roman Sanatı*, (Çev. Ünal Aytür), İstanbul: Adam Yayınları, 2001. s.119.

⁹⁹ Ünal Aytür, *Henry James ve Roman Sanatı*, Ankara: DTCF Yay., 1977, s.38.

¹⁰⁰ Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, İstanbul: Akçağ Yayınları, 1998, s. 84.

Varmış”, “Babalı Babasız”, “Düşük”, “Yalnızlığın Tekdüzelığı”, “Karışık Düşler”, “Yardan da Maldan da Olmak”, “Yüz Vere Vere”, “Kesikler”, “Çoğu Zarar Azı Karar” isimli öykülerde; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış* öykü kitabında, “Elde Bir”, “Gül Yanağın Yarı”, “Düzenciler”, “Düşmek”, “Adına Yaraşırçasına”, “Yabansılar”, “Benzetmek”, “Çoğu Gitti Biri Kaldı” öykülerinde; *Bir Bulut Yağıma Dolandı* isimli kitapta, “Cennet Bahçesinde Yıkanmak”, “Gizli Aşk”, “Bir Bulut Yağıma Dolandı”, “Bayram Armağani”, “Bir Adamdı İşte”, “Bir Kadın; Birçok Kadın”, “Bir Baba; İki Artı Bir Çocuk”, “Koca Dede”, “Bir Karamsarin Unutmak İstedığı Kent”, “Sanal Aşk” öykülerinde; *Aptal Dünya* isimli öykü kitabında; “Kuşçu Sabri”, “Aman Aman! Ben Yaralandım Aman”, “Anarşist”, “Emmi”, “Doğum Günü”, “Bizim Kadın”, “Göç”, “Aptal Dünya”, “Saçkıran”, “Yalanlarla Dolu Çekmece”, “Sarı Hırka”, “Ses Dökümü” isimli öykülerde yazar, üçüncü tekil kişi anlatıcıya yer vermiştir.

Sevgi Özel’in üçüncü tekil kişi anlatıcıyı kullandığı öykülerin sayısı, birinci tekil kişi anlatıcının kullanıldığı öykülere oranla daha fazladır. Bu anlatıcı türünü kullandığı öykülerinde ise bakış açısı olarak gözlemci bakış açısını daha yoğun kullanmayı tercih etmiştir.

“Karışık Düşler” her sabah, kahvaltı sofrasında düşlerini birbirine anlatan, çeşitli konularda söyleşiler yapan gelin kaynananın konu edildiği bir öyküdür. Evin kızları ailelerine, akrabalarına, eski yeni tüm komşularına, değişen yaşama ilişkin bildiklerinin çoğunu bu sabah söyleşilerinde öğrenmişlerdir. Önceleri eşinin ve annesinin bu tavrıyla alay eden evin babası, emekli olduktan sonra ise eşinin ve annesinin yaptığı gibi sabah söyleşilerinde rüya anlatmaya başlamıştır. Üçüncü kişi anlatıcıyla yazar öykü kişilerinin duygularına tercüman olmuştur:

Gelin kaynananın dili kahvaltı masasında çözülür. İkisinin de her sabah düş anlatma, yorumlama yeri ve saati, çaylarını karıştırırken başlar. Düş görmedikleri gece yoktur. Annem çoğu kez “Yine karmakarışık düşler gördüm ya, seçemiyorum” diye söze girer. İkisinin de düşleri konulu film gibidir. İlk önce hangisi başlarsa, onunkini sonuna dek dinleriz. Sona kalanın düşünüyü yarım bırakarak kalkarız, kardeşimle be okullarımıza, babam işe gider.¹⁰¹

---

¹⁰¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.111.

Aynı kitaptaki “Yüz Vere Vere” çorap almak için çamaşırcıya giren Ünsev adındaki bir kadının, erkek satıcının tavırlarından rahatsız olmasının anlatılmasıyla başlayan, akabinde bu doğrultuda gelişen olayların konu edildiği bir öyküdür. Diyalogun ağırlıkta olduğu bu öyküde, çamaşır satıcısından hareketle etrafta onun gibi birçok kişinin olduğu üçüncü kişi anlatıcı ile okuyucuya yansıtılır.

“Göç” öyküsünde, bir gece kapıları çalınarak, kendilerine hiçbir şey söylenmeden, kamyon kasalarına konup, doğup büyüdükleri yer olan köylerinden, yanlarına sadece birkaç parça eşya almalarına izin verilerek zorla çıkarılan insanların yaşadığı olaylar konu edilmiştir. Üçüncü tekil kişi anlatıcının kullanıldığı bu öyküde, anlatıcı olup biteni o köyde doğan ancak orada büyüme şansı elinden alınan, her zaman köy hasreti çeken Güzel adındaki bir kızdan öğrenmiştir. Bu anlatıcı ve kız arasında geçen diyalogdan anlaşılmaktadır:

“En çok kimleri kıskanıyorum biliyor musunuz?”

Yalnızca baktım

“Dede nine toprağından ayrı yaşasa da kopmayanları, sık gitmese de gidebilecekleri bir dede toprağı olduğunu bilenleri. Bir köyü olanları... “Nerelisin” diye sorduklarında, anama sövmüşler gibi oluyorum.

“Yanlış düşünüyorsun” diye kestim sözünü. “Dört yaşındaydım, benim ailem de yaşadı göçü.”

“Ama isterseniz gidebilirsiniz köyünüze değil mi?” dedi gözleri dolarak.¹⁰²

“Sarı Hırka” öyküsü, cezaevinde yatan genç bir kadının yapıp sattığı el örgüsü hırkalardan birini alan Sevim’in, aldığı hırka yüzünden eşiyile tartışmasını ve bu tartışmayla birlikte kendini sokağa atıp, hırkayı ören kadın kadar tutsak olduğunu hissetmesini anlatır:

Hava iyice serinlemişti. Düğmesiz hırkasının önüne eliyle kapatarak yürüdü. Nereye gittiğini bilmiyordu, daha dün tutukevinde çıkan hırkasına özgürlüğü tattıracaktı. Kendisi de ilk kez bu saatte sokağa yalnız çıkıyordu. (...) “Güzel hırkam” diye fısıldadı eve dönerken.

---

¹⁰² Özel, *Aptal Dünya*, s.110.

“Benim güzelliğim tutsak olmamı engelleyemedi, ama senin güzelliğin işe yarayacak gibi görünüyor.”¹⁰³

“Zaman Değişti” isimli öykü Aysun ve annesinin konuşmalarıyla başlar. Annesi Gülümser Hanım Aysun’un evlenmesi taraftarıdır ve bu sebeple eve sürekli görücüler gelmektedir. Aysun ise annesinin bulduğu biriyle yani görücü usulü evliliğe yanaşmamaktadır. Aysun öğrencidir ve okulunda hoşlandığı bir çocuk vardır. Öyküde Aysun’un hoşlandığı çocuk toplumsal düşleri olan, burjuvaziye karşı bir eylemcidir ve Aysun o çocuğa hiç yanaşamaz, yolları ayrılır. Aysun okulu bitirip bir kuruluşa işe girer ve yöneticisinin kendisine âşık olması üzerine eşinden ayrılan ve iki çocuğu bulunan o adamla evlenir.

“Dinle Beni Canım” öyküsünde, bir telefon konuşmasıyla sinirlenip, işten erken çıkan bir kadının taksiden inip yürüdüğü sırada karşılaştığı bir tabelanın kendisine geçmişi hatırlatması üzerine, kadının gençlik aşkının konu edildiği bir öyküdür. Tabela, kadınla üniversite aşkı Mehmet’in birkaç kez gittikleri bir pastanenin tabelasıdır. Mehmet, ülkenin bağımsızlığı, haklın emperyalizme karşı bilinçlenmesi için çabalayan ve bunu da aşkıdan önde gören biridir. Bu öyküde Mehmet’in düşünceleri yazarın düşünceleriyle örtüşmekte ve yazar düşüncelerini Mehmet’in ağzıyla ifade etmektedir:

İnanıyorum bir kavga var. Ben de tam göbeğimdeyim onun. Ülkemizin bağımsızlığı, halkımızın emperyalizme karşı bilinçlenmesi için başımızı koyduk biz. Ama bu iş çocuk oyuncağı değil. Ciddi bir kavga bu. Bu kavgada duygusallığa yer yok.¹⁰⁴

“Çoğu Gitti, Biri Kaldı” duruşma için adliyeye giden bir kadının davasını beklerken tanık olduğu bir olay konu edilir. Kadın davayı beklerken koridorun öteki ucunda tecavüz davası için gelen iki taraf kapışır. Kadın, o tarafa doğru gider ve ağlayan bir kadınla yani tecavüz edilen kızın annesiyle konuşur ve olanları öğrenir. Üçüncü tekil kişi anlatıcı ile yazar tecavüz edilen kızın annesinin duygularını dile getirmiştir.

Kime kızıp sövdüğü belliydi, yanakları öfkeden kızarmıştı, elleri, çenesi titriyordu. Sözcükleri de kendisi gibi donup kalmıştı dilinde,

¹⁰³ Özel, *Aptal Dünya*, s.174.

¹⁰⁴ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.34-35.

dudaklarını yaladı sonra. Boğazı kurumuştur bir dakika içinde; istedi, ama konuşamadı.¹⁰⁵

“Savaşın Kadınları” öyküsü, Ülkü adındaki bir kadının Kıbrıs Savaşı’nın ardından yeşil adaya gitmesi, orada gördüğü savaş izlerini ve savaşı yaşayan bir kadının verdiği yaşam mücadelesini konu eder. Öykü, Ülkü Hanım’ın geçirdiği bir ameliyattan sonra hareket alanının çok kısıtlandığı ve günlerinin çoğunu televizyon karşısında geçirdiğinin belirtilmesiyle başlar. Televizyonda ise, sürekli savaş, terör, trafik kazası haberleri vardır. Televizyondaki savaş haberlerinden hareketle yavaşı yaşayan birçok kadını düşünür Ülkü Hanım. Üçüncü tekil kişi anlatıcı ile de Ülkü Hanım’ın hisleri okuyucuya aktarılır:

Ülkü Hanım gözleri yaşlı, Bosnalı, Çeçenyali kadınları çocukları düşünürken, bayrağa sarılı bir tabutun başındaki kadının çığlıkları evi doldurdu. Ailesindeki büyükler Urfa’da Kurtuluş Savaşımızı, bütün acıları yokluklarıyla yaşamışlardı. Kendisi Kıbrıs’taki savaşın hemen ardından yeşil adaya gittiğinde, savaşın izlerini gözleriyle görmüştü. Buradaki savaş biteli neredeyse çeyrek yüzyıl geçmesine karşın, savaşın kadınlarının acılı gözlerini hala unutmamıştı.¹⁰⁶

“Sanal Aşk” öyküsünde, maddi durumu kötü olan, bir şirkette getir götür işlerini yapan Halil’in yaşadığı yoksul hayattan patronunun kızıyla ilgili kurduğu düşler sayesinde kurtulacağına olan inancı anlatılır. Patronunun kızı olarak düşündüğü kişi, adamın evindeki hizmetçidir. Bunu öğrendiğinde Halil büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Zaten öncesinde, karısı Halil’in kurduğu düşleri öğrenir ve onu terk eder. Yazar, öyküde Halil’in yaşadıklarını üçüncü tekil kişi ile anlatır:

Koca şirketin tüm işlerini üç-dört kişinin görmesi, getir götüre de kendilerinin koşturulması, Halil’in her sabah temek konusu ve sorunuydu. Üstüne düşen tüm işleri yalap şap yaptıktan sonra, “Huzurevim” dediği çay ocağına çekiliyor, düşlerine balıklama dalıyordu.¹⁰⁷

3.1.2. Birinci Tekil Anlatıcının Kullanıldığı Öyküler

Sevgi Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)* isimli öykü kitabında, “Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz”, “Roman Yaşamın, İkinci Cildi”, “Bağışla Sevgili

¹⁰⁵ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.177.

¹⁰⁶ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.53.

¹⁰⁷ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.150.

Kadın”, “Bunu Değil Ötekini Tanıyorum”; *Aşk Bir Boncuktur* kitabındaki “Yürek Kaymaları”, “Ya Değişirse”, “Sana Yalan Bana Gerçek”; *Direncin Kuşları*’ndaki “Biriciksin”, “Ölümü Öpmek”, “Çiçeklerin Tutsaklığı”, “Aranıyoruz”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*’daki “O Olmasa”, “Nereden Nereye”, “Pazarcının Öfkesi”, “Giz”, “Beni Aramayın”, “Size Bir Sivrisinek Masalı Anlatayım mı?”; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı* kitabındaki “Seni Seviyordum”, “Bir Çocuğun Gökkuşağı”, “Sevimli Yaratık”; *Aptal Dünyada*’daki “Annem Bana Hiç Mantı Yapmadı”, “Nokta Burun”, “Ceviz İçi”, “O kadın”, “Şef Davulcu”, “Hayal Baba”, “Tatlı Düşler”, “Öğretmenim, Canım Benim” isimli öykülerde birinci tekil kişi anlatıcıya yer vermiştir.

Sevgi Özel’in birinci tekil kişi anlatıcıyı kullandığı öykülerin sayısı, üçüncü tekil kişi anlatıcının kullanıldığı öykülere nazaran daha azdır. Bu öykülerinin bazılarını hakim bakış açısıyla yazarken, bazılarını da gözlemci bakış açısıyla yazmıştır. Bunların yanında yazarın her iki bakış açısını bir arada kullandığı öyküleri de mevcuttur.

Birinci tekil kişinin anlatıcının kullanıldığı öykülerde anlatıcı, olay örgüsündeki kahramanlardan biridir. Bu kişi öykünün başkahramanı olabileceği gibi arka planda kalmış kahramanlardan biri de olabilir.

Sevgi Özel, birinci tekil kişi anlatıcıyı kullandığı öykülerinde anlatılanları merkezi karakter konumunda bulunan söz konusu kişinin bakış açısından okuyucuya sunmuştur. Böylece yazarın varlığı en aza indirilmiş, anlatıcının kendi ağzıyla konuşması inandırıcılığı ve samimiyeti arttırmıştır.

“Ölümü Öpmek” öyküsünde okuldan çıkıp eve döndüğünde evde kimseyi bulamayan bir kızın, gördükleri ve hissettiklerinin anlatıldığı bir öyküdür. Yazar bir paragrafta hakim bakış açısını kullanırken başka bir paragrafta gözlemci bakış kullanmış, gözlemci bakış açısıyla göremediği öykü kişinin bilinçaltını, ben anlatıcılı hakim bakış açısıyla anlatmıştır. Anlatıcı evin kızıdır:

Elimdeki anahtara önce kötü kötü baktım, sonra kapının arkasındaki çiviye astım, yeri orasıydı. İki anahtarımız vardı, her biri yirmi otuz

santim kadar, sarı olduklarına göre belki pirinçten, tepelerine oya gibi biçimler verilmiş, kocaman iki nesne...¹⁰⁸

Annem yaralanmış mıydı?.. Yoksa ölmüş müydü, niye evde kimse yoktu?.. Anahtarı aldığım komşumuz hiçbir şey söylememişti. Belki o biliyordur diye, diye düşündüm. Dışarıda hava kararmak üzereydi, hemen okul giysilerimi çıkardım. Komşuya gidip soracaktım, ya da teyzeme...¹⁰⁹

“Pazarcının Öfkesi” tapuya gitmek için pazara girip yolunu kısaltmak isteyen bir kadının gördükleri ve yaşadıkları konu edilmiştir. Öykü kadının büyük kent pazarlarıyla eski pazarları kıyaslamasıyla başlamıştır. Pazarda olup bitenleri izlerken pazarcının biri yanlışlıkla kadına bir meyve atar. Ardından pazarcı ve sonradan gelen emmioğlu arasında geçen konuşmalarla devam eder öykü. Bu öyküde pazarcı Bahri, hükümet yanlısı, emmioğlu ise muhalefet yanlısıdır. Pazara çıkan kadının konuşmalarından yola çıkarak kadını yazarla özdeşleştirmek mümkün. Gözlemci bakış açısının ağırlıkta olduğu fakat hakim bakış açısının da kullanıldığı bu öykü de gerek kadın gerekse Bahri'nin emmioğlu yazarın sözcüsüdür denilebilir.

Büyük kentlerdeki pazarların görüntüsü eskisi gibi değil artık. Şimdi içinden geçtiğim de öyle, çocukluğumun Pazar yerlerine pek benzemiyor. Kocaman birer manav benzeri düzenli, sıralı, daha bakımlı. Üstü plastik tenteye kapatılmış, yerler parke döşeli... Çamur yok, yer yer su birikintileri var yalnızca. Narenciye satanlar, yeşillikçiler, aynı tür meyvelerle sebzeler birbirine yakın sıralanmış, pirinç bulgur, nohut kuru fasulye çuvallarının altındaki tahta korumalıklar insanın ayağına takılıyor.¹¹⁰

“Nereden Nereye” öyküsü eski fotoğraflara bakarak geçmişi yâd eden anne kızın konuşmalarının yer aldığı, bir resimden hareketle annenin şuan içinde bulunduğu yalnızlık hissini anlatıldığı bir öyküdür. Anlatıcı, öykü kahramanı kızdır.

O gün bugün, annemin çocuğum gibi olması hüznün veriyor bana. Sanırım ben şimdi büyüdüm, şimdi anne oldum. Kadınlar hiçbir zaman yalnız kendi çocuklarının anası olarak kalmıyorlar. Annem kendi annesiyle benim aramdaydı daha dün, şimdi onun bastığı yerde

¹⁰⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.73.

¹⁰⁹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.75.

¹¹⁰ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.113.

benim ayaklarım var. O fotoğrafta kendimi görebiliyorum... Artık bir başkasının yardımı olmadan günü bitiremeyen annemi de... Benim ona, onun bana gereksinimi var, ikimiz de birer ana kuzusuyuz...¹¹¹

“Ceviz İçi” öyküsü, babaannesi tarafından ceviz içi, fındık, badem diye sevilen bir kızın çocukluk günlerini anlattığı bir öyküdür. Öykü kişinin duyguları birinci tekil anlatıcı ile kendi ağzından ifade edilmiştir. “Ceviz içine benzetilmek hiç hoşuma gitmiyordu. Deli mi ne, bana ne diye “Fındığım, bademim” diyor. Yılmaz Amca’nın köpeğinin adı da fındık...” (s. 73)

“Hayal Baba” öyküsü bir kızın çocukluğundan üniversite yıllara kadar geçen dönemde ailesine dair anılarını, geçim sıkıntılarını, babaları olmasına rağmen iş bulma bahanesiyle gidip aylarca ondan haber alamayışlarını anlattığı bir öyküdür.

“Tatlı Düşler” ise, on dört yaşında alımlı ve güzel, okulla ilgisi olmayan, evlenip rahatlığa kavuşmayı hayal eden genç bir kızın başından geçenleri yıllar sonra anlattığı bir öyküdür. Anlatıcı diğer öykülerde olduğu gibi öykü kişidir. Bu öyküde bireyi ve bireyin iç dünyasını birinci tekil kişi anlatıcı kullanarak okuyucuya sunan Sevgi Özel, öykü kişisini kendi tercihleriyle baş başa bırakmış, ona müdahale ederek, onu yanlışından döndürmemiştir.

“Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz” öyküsünde başkahraman Fahriye’dir. Öyküde Fahriye’nin çevresinde gelişen iki olay vardır. Bunlardan biri dairelerinin bulunduğu apartmanda, diğeri ise işyerinde gerçekleşir. İşyerinde geçen olaylarda 12 Eylül öncesi sendikaların işçilerin hakkında söz sahibi olması, yapılan toplu sözleşmeler ve akabinde gerçekleşen iş bırakımı gibi konulara değinilirken; apartmanda başlangıçta araları iyi olan Fahriye ve komşularının açık gezmek-örtünmek, grevlere katılmak, eylemler yapmak gibi konulardan zamanla aralarının açıldığı anlatılır. Öyküde hem anlatan hem anlatılan konumunda olan ben anlatıcının bazı cümlelerinde yazara ait düşünceler yer almaktadır. Bu noktada da ben anlatıcı yazarın sözcüsü konumundadır.

---

¹¹¹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.112.

Öyle günler yaşıyor ki ülkemiz, hapishanelerden hapishanelere işkencelerden işkencelere, gömütlüklerde biten acılara taşınıyorduk durmadan. Taşınıyoruz da hala. Türbe yeşillerine, kömür karalarına taşınıp duruyoruz.¹¹²

“Bir Çocuğun Gökkuşağı” kız olduğu için kendisine her şeyin yasak, ayıp, günah olduğu söylenen ve kız olduğundan ötürü sevilmediğini düşünen Ayşe’nin öyküsü konu edilir. Ayşe gökkuşağının altından geçildiğinde erkek olabileceğine inanır ve bunun için çabalar. Bu öyküde Ayşe isimli öykü kahramanı aslında yazarın kendisidir. Pek az öyküsünde kendi yaşamından etkileri, izleri aktarmıştır Sevgi Özel ve bu öykü de onlardan biridir. Ülkemizde yasaklardan ve ayıplardan ötürü birçok duyguyu yaşamayan yüzlerce kız vardır ve yazar-anlatıcı bunu kendi duygularıyla başarı bir şekilde anlatmıştır.

“Ya Değişirse” öyküsünde ise, birçok kitap yazan ancak yazdığı kitaplardan beklediği ilgiyi göremeyen Ercan’ın iç dünyası konu edilmektedir. Ercan yazdığı her kitaptan sonra daha çok ünleneceğini, talep göreceğini, çeşitli davetlere katılacağını düşünür ve her defasında hayal kırıklığı yaşar. Sürekli kendiyile ve etraftaki çerçevelerle konuşan öykü kahramanının düşünceleri ve iç dünyası ben anlatıcı ile okura sunulmuştur:

Bu kitabı bitirince, yaşamım değişecek, herkes gibi, karım da görece el mi yaman bey mi? Şimdi kendimi kaşımın birini kaldırıp, ötekini indirerek demeçler vermeye, şık şıkırdım radyo televizyonlara çıkmaya hazırlıyorum. Vereceğim yemekler, şölene dönüşecek, katılacağım toplantılar da öyle. Bu kitapla karımın da yaşamı değişecek, üç kuruş, beş kuruş hesabı yapmaktan kurtulacak. Tasarladıklarımı ilk üç dört baskıdan gelecek parayla gerçekleştireceğim nasılsa, yaşantım değişecek. Ya değişirse...¹¹³

3.1.3. Birden Çok Anlatıcının Kullanıldığı Öyküler

Aşk Bir Boncuktur kitabındaki “Kurşun Ata Ata Bitmezmiş”, “Birbirimizi Öldürdük”; *Direncin Kuşları*’ndaki “Ölen O muymuş?”, “Şahin’i Şahin Kapmış”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*’daki “Kote”, “Görünmeyen Konuğun Gidişi”, “Yıkanmış Kentte Biten Yolculuk”, “Söylemezlik”; *Bir Bulut Ayağıma*

¹¹² Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.71.

¹¹³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.125.

Dolandı'daki “Kaçak”, “El Artığı”, “Yazarcı”; *Aptal Dünya*'daki “Kimse Görmeden Yaşadım”, “Bilinmezlik” isimli öykülerde yazar birden çok anlatıcıyı kullanmıştır.

Sevgi Özel, ilk öykü kitabı dışında birden çok anlatıcıyı diğer öykü kitaplarında da kullanmıştır. Bu öykü kitaplarının içerisinde *Aşk Bir Boncuktur* ve *Direncin Kuşları* isimli kitaplarında birden çok anlatıcıyı kullanırken, paragraflar arasındaki mesafeyi açmış, öykülerin bazılarında yazı tipini ve boyutunu, bazılarında ise sadece yazı tipini değiştirmiştir. Bir anlatıcıdan başka bir anlatıcıya geçildiğinde, okuyucu gerek yazı tipinden gerekse boyutundan anlatıcının değiştiğini ve hangi anlatıya geçildiğini anlayabilmektedir. Diğer öykü kitaplarında ise yalnızca paragraf arasındaki mesafeyi açmayı tercih etmiştir yazar. Paragraflar arasındaki bu mesafe sadece anlatıcı değişirken değil, geçmiş dönüşler yapılırken de kullanılmıştır. Böylece okuyucudaki kafa karışıklığı ve bilgi bulanıklığı önlemiştir.

“Ölen O muymuş?” öyküsünde eşini kaybeden Gülümser adında bir kadının yaşadıkları konu edilmiştir. Gülümser'in kendi yaşamını anlattığı bölümler birinci tekil anlatıcıyla anlatılırken, Gülümser'in iş arkadaşı tarafından Gülümser'e dair bilgiler ise üçüncü tekil anlatıcı ve birinci tekil anlatıcıyla anlatılmıştır. Anlatıcılar arasındaki geçişler yazı tipi ve puntosunun değiştirilmesiyle gerçekleşmiştir:

Oktay'ın olmayışını birkaç ay sonra bütün ağırlığıyla kavradım. Beynim, bedenim, elim onu arıyordu her saniye. Gözlerimi, elimi ayağımı, belleğimi, hepsini birden yitirmiş gibiydim. Bitkisel yaşamdan çıkmam gerektiğini söyleyen kız kardeşim gözlerimin önündeki acı perdesini kaldırdı.¹¹⁴

Dokunulsa kırılıverecekmiş gibi narin, yüksek sesle adı söylense ağlayıverecekmiş gibi kırılğan yapısını geldiği gün anlamıştım. Güvercin olup uçıverecekmiş gibi korka korka bakınıyordu çevresine. Yıllarca başkalarının avucundan yem toplamaktan bıktığı belliydi, çok ürkekti.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Özel, *Direncin Kuşları*, s.23.

¹¹⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.25.

“Şahin’i Şahin Kapmış” öyküsünde Faruk adındaki bir gazetecinin idam cezası almış Niyazi adındaki bir adamla yaptığı söyleşi ve sonrası konu edilir. Niyazi’nin cinayetten önceki yaşamı, cinayeti işleme sebebi ve cinayetten sonrasını anlattığı bölümler ben anlatıcı ile gazetecinin Niyazi hakkındaki görüş ve gözlemlerinin anlatıldığı yerler ise üçüncü tekil anlatıcıyla anlatılmıştır. Üçüncü tekil anlatıcının kullanıldığı yerlerde anlatıcı öyküde yer almaz. Olaya seyircidir ve bu nedenle izlenimlerini aktarır:

Gazeteci Faruk’un, ölüm cezasını bekleyen Niyazi ile yaptığı söyleşi, çoğu insanın ilgi alanına girmedi bile. Faruk, olayın ardındaki gizi birkaç ay sonra öğrendi, ama yazamadı. Niyazi revirden çaldığı ilaçlarla intihar etmeden önce öğrenebilseydi, her şeyi göze alır, ona bildiklerini anlatırdı.¹¹⁶

“Kaçak” isimli öyküde ise, arkadaşlarıyla tatile giden Fahire adındaki kızın, deniz kenarında hemen yanlarında güneşlenen kadınla kurduğu arkadaşlık ve kadının hayatı anlatılmaktadır. Fahire’nin arkadaşlık kurduğu kadının gerçek adı Münire, sahne adı ise Sevcan’dır. Kadın sadece erkeklerin girebildiği içkili gazinolarda şarkı söylemektedir. Öyküde Münire küçüklüğünden başlayarak hayat hikâyesini Fahire’ye anlatır ve olaylar hakkında böylece bilgi sahibi oluruz. Üçüncü tekil kişi ağzından anlatılan bölümlerde gözlem, Fahire’nin kendi ağzından anlattığı ben anlatıcının kullanıldığı bölümlerde ise hakim bakış açısı kullanılarak öykü kişilerinin iç dünyalarına inilmiştir.

“Söylemezlik” öyküsünde iç içe geçmiş farklı iki olay yer alır ve buna bağlı olarak da anlatıcı değişir. Başlangıçta üçüncü tekil anlatıcı ile kız doğurduğu için günlerce ağlayan bir kadının duygularına ve yaşadıklarına yer verilir. Ben anlatıcının kullanıldığı bölümde ise, anlatıcı, kadınlarla ilgili bir açıkoturumun konuşmacılarından biridir. Bu öyküde açıkoturumda konuşmacı olan ben anlatıcı, yazarın kendisidir. Kız doğurduğu için günlerce ağlayan kadın ise annesidir. Anlatıcının kimliği ile yazarın kimliğini örtüştürmek elbette ki yazarın hayatına dair bilgilerden yola çıkarak mümkündür. Öykü içerisinde bunu sezdirenen herhangi bir ifade mevcut değildir.

---

¹¹⁶ Özel, *Direncin Kuşları*, s.90.

Üç gün olmuş, beş gün olmuş kız torun cingıldaklı beşiğe konalı, ne büyükanne, ne büyükbaba uğramış yanına. Ne kaynata, ne kaynana “Geçmiş olsun”a gelmiş, öncekilerde saçı sıvazlanan geline... İki oğlanın ardından doğan kıza, haftalarca ne ad konmuş, ne kundağına nazarlık takılmış. Zavallı bebecik, istenmeyen konukluğun ayırımında olmadan, üzüntüden bir türlü sütü gelmeyen anasını emer dururmuş, curk curk...¹¹⁷

Herhalde şaşırmıştır, şaşırışımdır... O küçük kız, benim çünkü. Beni doğurdu günden başlayarak ağlayan annemin, düşünemeyeceği bir yerde oturuyorum şu an. Kadınlarla ilgili bir açikoturumun konuşmacılarındanım. “Şiddet ve Kadın” konuşuluyor, dinlediklerim aldı götürdü beni, hayal meyal anımsadığım köy yaşantımıza, hayal meyal hatırladığım yengeme.¹¹⁸

“Birbirimizi Öldürdük”te yine birden fazla anlatıcı vardır. Erol’la Gülçin bir restorana giderler ve orada yaşadıkları olaylar üçüncü tekil anlatıcı ile anlatılır. Ardından “Kaşların çatıktı. İçmiyor, yiyordun sanki sigarayı.”¹¹⁹ cümleleriyle başlayan paragraf ile hem yazı tipi hem de anlatıcı değişir. İkinci tekil anlatıcıyla başlayan bu bölüm ben anlatıcı ile devam eder. Anlatılan olaylara paralel olarak anlatıcı ikinci tekil ve birinci tekil arasında değişir. Üçüncü tekil anlatıcı ile de bitirilir.

Yemeklerini söyledikten sonra, bir süre konuşmadan beklediler. Gülçin önündeki tabağı çatal bıçağı, Erol küllüğü, içinde mum yanan camdan şamdanı inceledi. Az sonra kadehleri, ekmek, salata, şarap törensi bir ağırlıkla önlerine sıralandı: Sonra şarapları açıldı. Küçük kadehlerini tokuşturarak birer yudum aldılar. Dilleri çözülür gibi oldu.¹²⁰

Kaşların çatıktı. İçmiyor, yiyordun sanki sigarayı. Beli ki yine kırıp geçirmiştin çevreni. Olup bitenleri, bana kapıyı açar açmaz ortadan toz olan sekreterin kaçışından anladım. Eskiden böyle zamanlarda seni uyardığımda, “Büyütme sevgilim, benim öfkem yaz yağmuru gibi gelir geçer” derdin.¹²¹

Sevgi Özel, öyküleri arasında en az orana sahip olan birden çok anlatıcının kullandığı öykülerinde, asıl olayı birinci tekil anlatıcıya anlattırırken, üçüncü tekil

¹¹⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.184

¹¹⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.188.

¹¹⁹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.11

¹²⁰ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.11.

¹²¹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.11.

anlatıcıya da olayın arka planını anlattırır. Böylece okuyucu olayı tarafsız bir şekilde öğrenirken, düşünceleri, iç dünyası, gelgitleri hakkında da bilgi sahibi olur.

3.2. Anlatım Konumu

3.2.1. Gözlemci Bakış Açısı

Üçüncü tekil kişili anlatıcının kullanıldığı öykülerin bir kısmında gözlemci bakış açısını kullanan yazar yine buna paralel olarak bir kısmında da hakim bakış açısını kullanmıştır. Sevgi Özel, dil üzerine çalışmalar yaptığı Türk Dil Kurumu kapandıktan sonra Bilgi Yayınevinde tanınmış yazarla çalışmaya başlamış ve gerek Dil Derneği kurulmadan önce gerekse kurulduktan sonra yurt içi ve yurt dışı gezilerinde bulunmuştur. Bu geziler sırasında bir gün ya da birkaç gün, hatta birkaç saat bir şeyler paylaştığı insanlardan çeşitli öyküler dinlemiş ve gittiği her yerdeki insanları çok iyi gözlemlemiştir. İşte öykülerinde karşımıza çıkan gözlemci bakış açısının çok kullanılmasının arka planında da bu durum yatmaktadır.

“Dalgakıran” Gümüş Hanım adında bir kadının öyküsünü anlatmaktadır. Gümüş Hanım’ın babası ticaretle uğraşmış, Yahudi bir tüccarla sürdürdüğü ortaklık sonucu da işleri yolunda gitmeyince Amerika’ya belini doğrultmaya gitmiş ve bir da geri dönmemiştir. Gümüş Hanım dedesini baba bilerek büyümüş, dedesi ölünceye dek de anneannesinin, annesinin şımarttığı, yokla hiç tanışmayan bir çocuk olarak çok iyi bir eğitim görmüştür. Dedesi ve anneannesinin yitirdikten birkaç yıl sonra annesini de kanserden kaybetmiştir. Yıllar sonra kendisi de kansere yakalanmış. Başlangıçta tedavi olmaya yanaşmamış ancak daha sonra hastaneye yatma fikrini kabul etmiştir. Öyküden alıntılatacağımız bölüm, hastalığını öğrendiğinde kendini eve kapattığı zamanın anlatıldığı bölümdür:

Çölleşiyordu evi. Dedesinin gününden kalma, tüyünü ortasından döken halısına bakıp gülümsedi. “Gerçekten çölleşiyor evim” diye yüksek sesle konuştu. Halısının çiçekleri bile kurumuştur sanki. Kimilerinin antika sayacağı, lacivert halının düğümleri sırtıyordu. Saçları düşleri dökülen sahibi gibiydi, halı da. Kim bilir üstünde kimler yürümüş, hangi bebeler yuvarlanmış, işemiş, kaç kez silinmiş,

kaç kez yaz gelince yuvarlanıp duvara dayanmış, kış gelince naftalin kokuları salarak yerine serilmişti.¹²²

“Bizim Kadın” öyküsü adı söylenmeden bir kadının tasviri yapılarak başlanmış ve öykü kadın hakkındaki gözlemlerle devam etmiştir. Kadının üst düzey bir görevi vardır ve konuşmacı olarak birçok toplantıya katılmaktadır.

Kapkara gür saçları kulaklarını kapatıyor, perçemi sık sık gözlerinin üstüne düşüyor. Özenle taranmış (berberden çıktığı belli) saçını arada bir eliyle, ya da başını hafifçe sallayarak arkaya atıyor. Kapkara gözleri, dudaklarında önce gülüyor. Dişleri düzgün sayılır, ilginç bir ağız yapısı var, biçimli. Burnundaki minik kemer ona yakışıyor ama fırsatını bulsa, gücü de yetse estetik ameliyatla bu kemeri yok etmeyi düşündüğünü saklamıyor.¹²³

Aynı kitapta yer alan “Öğretmenim, Canım Benim” öyküsü, öğretmen olmak için başkentteki işini bırakarak Ankara’nın bir ilçesinin bir köyüne atanan hamile bir kadının başından geçenleri konu eder. Gittiği yerdeki insanların tutumu, kız çocuklarına bakış açısı, okumaya yaklaşımları birinci tekil anlatıcı ile anlatılır.

Tek kadın yolcu bendim; yanıma kimse oturmadı. Arkamdaki üç kişilik yere sıkışan dört erkek hemen sohbe başlamıştı. Ankara’yı arkada bıraktığımızda, içerisi toz doldu. Belimle koltuğun arasına hırkamı koydum, bir elimle karnımı, ötekiyle ön koltuğun arkasını tutuyordum. Yerimi sağlamlaştırma gereksinimi duymuştum, eski minibüs hopladıkça başım tavana değişordu neredeyse.¹²⁴

“Sorma Ne Haldeyim” öyküsünde Sinop anlatılmıştır. Sarp Sınır Kapısı açıldığı dönemlerde Karadeniz’e akın eden Rus kadınlarının bölgeyi nasıl istila ettiği ve aile ortamını nasıl bozdukları üçüncü tekil anlatıcı ile tarafından anlatılır. Olayın içinde olmayan anlatıcı izlenimlerini gözlemci bakış açısıyla aktarmıştır.

Tezgâhların arkası deniz, önü toprak, kum... Üstünde incik cıncıktan çanak çömleğe, deniz motorundan kültür incisine, neler yok ki... On tanesi elli bine altın parıltısıyla göz alan bilezikler, çanak yapraklarını tozların kararttığı plastik güller, laleler, Çiçekler emaye tencerelerin, pipolar camdan vazoların içinde. Avizeler, kahve

¹²² Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.67.

¹²³ Özel, *Aptal Dünya*, s.97.

¹²⁴ Özel, *Aptal Dünya*, s.153.

fincanları... Gecelik, mutfak önlüğü, don, fanila, başörtüsü, atkılar... Tezgahların arkasında gerili iplere mandallanmış, allı pullu dokumalar... Tezgah başlarında kadınlar... Bayası geçmiş saçlarına, günün bu saatine dek tarak değmemiş daha. Makyaj bulaşığı yüzleri yorgun, asık; bakışları anlamsız. Uçlarının ojesi sigaradan sararmış parmaklarıyla elleri katır katır... Mavi, yeşil gözlüsü; genci yaşlısı, tombulu sıskasıyla Nataşalar, ticarete; alıp satmaya gelmişler bu doğa harikası kente...¹²⁵

“Bir Adamdı İşte...” çocukluktan beri arkadaş olan Şenay ve Filiz’in başından geçenlerin anlatılarak başladığı, Şenay’ın amcasının yurtdışından döndüğünün belirtildiği yerden itibaren merkeze onun alındığı bir öyküdür. Adamın kadınlara karşı bir düşkünlüğü vardır ve bu düşkünlük genç bir kıza karşı olabileceği gibi on-on bir yaşında bir kız çocuğuna karşı da olabilmektedir. Öykü Şenay’ın hasta olduğu bir günün anlatılmasıyla başlamıştır:

Bulantısı geçer gibi olunca, kalktı yataktan. Başı dönüyordu. Bir süre durdu, sonra eşyalara tutuna tutuna yürüyerek salona geçti, bir koltuğa ilişti. Karşısındaki büfenin aynasına bakarak, düşünmeye başladı. Tanrım, yarın gittiğimde bulamayayım onu ne olur! Bir daha onun, o iğrenç yüzünü gösterme bana.¹²⁶

“Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır” asıl adı Sevim olan hayat kadını Çağlayan’ın öyküsünü anlatmaktadır. Çok kitap okuyan ve kendini Pollyanna ile özdeşleştiren Sevim’in annesi ölünce babası yeniden evlenmiş ve analığı Sevim’e rahat nefes aldirmamıştır. Bu da yemezmiş gibi babasını da Sevim’e karşı doldurmuştur. Günün birinde analığının yeğeni Murat eve gelir ve Sevim’i evde yalnız yakaladıkça zorla onunla birlikte olur. Korkudan kimseye bir şey söyleyemeyen Sevim evden kovulur ve İstanbul’da bulur kendini. Öykü bir yılbaşı akşamı lüks bir balo salonunda verilen partinin anlatılmasıyla başlamıştır ve bu partiye Çağlayan da katılmıştır:

Kabarık eteğini tutarak, dura dura, tek tek iniyor halı döşeli merdivenleri. Durduğu yerden kocaman havuz gibi görünen, dev bir avizenin aydınlattığı salonda sayısı belirsiz kadınla erkek dans ediyorlar. Parıltılı giysilerden, dans edenlerin sağına soluna sarı, kırmızı, pembe, mavi, yeşil benekler yansıyor, müzikle birlikte renkler sık sık yer değiştiriyor. Birden müzik susuyor,

¹²⁵ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.112.

¹²⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.38.

merdivenlerden inen kadın tüm bakışların kendisine çevrildiğini sanıyor. Tek tek inişi sürüyor basamaklardan, tüm erkeklerin eşlerini bırakıp kendisine koşacaklarını düşünüyor... Son basamakta duruyor, çevresine bakıyor, yalnızlığı yüzüne yansımış olmalı ki kıllı bir el uzanıyor.¹²⁷

Aynı kitaptaki “Çiçeklerin tutsaklığı” öyküsü, bir kadının kentin en yüksek yerindeki parka gidip, orayı, güzelliklerini, çiçekleri ve doğayı izlerken, geçmiş de hatırlamasını konu eder. Gözlemci bakış açısının ağırlıkta olduğu bu öyküde ben anlatıcı kullanmıştır:

Oturduğum yerden kenti göremiyordum. Oysa bu park kentin en yüksek yerindeydi. Dimdik bir yokuşu, taksiyle çıkarak gelmişim. Parkın anayol üstündeki kapısından girmiş, sessiz bir köşe bulmak için de çiçek karıklarının arasından epeyce yürümüşüm. Parka geldiğim yol kadar dik bir keçi yolundan, çukur bir tabağın içine kayıyormuşum gibi inerek, ağaçların arasında bir tahta sıra bulmuştum, oturacak.¹²⁸

İncelediğimiz öykülerde Sevgi Özel, üçüncü tekil kişi anlatıcısı kullanırken anlatımın konumu olarak da gözlemci bakış açısını kullanmıştır. Bu öykülerde yazar olayların akışı etkilemek için değil, olanları gözlemek için yer almış, okuyucun olayları daha iyi anlamasını sağlamıştır. Dolayısıyla yazar burada olup bitenleri gözlemleyen, insanları ve çevreyi mercek altına alıp inceleyen ve ardından bir kamera tarafsızlığıyla okuyucuya aktaran kişi konumundadır.

3.2.2. Hakim Bakış Açısı

Sevgi Özel, hakim bakış açısını kullandığı öykülerinde ise, kişilerinin iç dünyalarını çok iyi bilen, her şeyi gören, sezen, geçmişten ve gelecekte haber veren, kişilerin davranışlarını ve ruhsal yönlerini gözler önüne seren bir yapıya sahip olmuştur.

“Elartığı” öyküsünde Ahmet ve Hikmet kardeşler ve biri ne denli iş kolikse diğeri o denli savurgandır. Kardeşler arasındaki bu tartışma günün birinde eşlerine

---

¹²⁷ Özel, *Direncin Kuşları*, 35.

¹²⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.105.

de sıçrar ve Hikmet'in eşi hakkında iyi şeyler söylenmeyen Ahmet'in karısı için elartığı der ve aile arasındaki ipler tamamen kopar. Yıllar sonra Hikmet'in kızı annesinin yaptığı hatayı düzeltmek ve hem yengesi hem de kuzenleriyle bir arada olmak için onlarla arayı düzeltmek istese de başarılı olamaz:

Fusun, kapısını kapatır kapatmaz ağlamaya başladığı otel odasında, hem dün ve bugün yaşadıklarını hem de yıllar önceki aile çatışmalarını düşünüyordu. Amcası hep haklıydı, babası aralarındaki tüm sevgi bağlarını kopararak ölüp gitmişti, ama yengesinin on yıl sonra kendisine böyle davranmasını anlayamadı. Büyüklerinin yanlışlarının faturası çocuklara çıkarılmamalıydı.¹²⁹

“Benzetmek” öyküsünün başkahramanı Yonca'dır. Öykü Yonca'nın hastanede yattığı günlerde doktor Selim ve Celal'in diyaloguyla başlamıştır. Yonca'nın annesi ölmüştür ve babasıyla da arası iyi değildir. Ünsal adında biriyle evlenmiş ancak ilişkilerini sürdürememişlerdir. Yalnızlığını ve mutsuzluğunu yok etmek için kendisini seven iki arkadaş Selim ve Celal'in ikisine de yakın davranır. Çünkü Selim, fiziksel olarak babasına, Celal de iç dünyasıyla kocasına benzemektedir. Yonca, tanıdığı bütün insanları cinsiyetlerine bakmaksızın, bu iki insana benzetmeyi, onlardan elde ettiği karışımla eğlenerek yaşamayı alışkanlığa dönüştürmüştür:

Yonca iyileştigiğine, başarılı bir ameliyat geçirdiğine inanamıyordu. Ama yine de bin pişman olmuştu, bu hastaneye ayağıyla gelişine. Hastalığı da, yapılan ameliyat da çok önemli değildi gerçekte, can kaygısı ağır basmış, tahlil sonuçlarını öğrenince kendisini buraya atmıştı.¹³⁰

“Emmi” asıl adı Cevdet olan ve kırk yıl boyunca adını ve yaşını kimsenin öğrenemediği, bu yüzden de kendisine emmi denilen bir adamın öyküsüdür. Öykünün anlatıcısı şundan başlayarak geçmişe döner ve Cevdet'in yaşadıklarını anlatır. Öykünün başkahramanı Cevdet'in duygu ve düşünceleri anlatıcı tarafından açıklanır. Bu öyküde de hakim bakış açısını kullanan yazar, öykü kişinin zihninde dolaşır:

¹²⁹ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.118.

¹³⁰ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.132.

Yanı başına çöküp oturan beş-altı yaşındaki çocuğa kuşkuyla baktı. Bu sorular onun aklına nereden gelmişti? Çocuktan al haberi... Yoksa evdekiler kendisini mi konuşuyordu? Çocuğu ağzını aramayı düşündü. Bel bel gözüne bakan oğlancığı sevgiyle süzdü, “Çocuk işte, merak etti demek” diye geçirdi içinden.¹³¹

Aynı kitaptaki “Yalanlarla Dolu Çekmece” öyküsü bir kadının, kocasının kendisini defalarca aldatması üzerine, aldatma duygusunun ve genel ev tarzı yerlerin nasıl yerler olduğunu merak edip evden çıkarak o tarz bir yere gitmesinin konu edildiği bir öyküdür. Hakim bakış açısını kullanarak her şeyi bilen ve yerine göre bütün detaylarıyla bunu okuyucuya sunma imkanı bulan yazar, neyi ne kadar söylemesi gerektiğini de çok iyi ayarlamıştır. Bunu yaparken de kendini silikleştirmemiş, varlığını belli etmiştir:

Aklı sıra taksiden, bir sokak önce indi. Yanılmıştı. Düşündüğü gibi değilmiş. Elindeki adresi buluncaya değin, birçok sokağa girdi çıktı. “Olsun, böylesi daha iyi...” diye fısıldadı boş sokağa. “Ya sürücü bu adreste ne haltlar karıştırdığını biliyorsa...” Yer yer buzla kaplı kaldırımda, soluk kesen ayazda üşüyeceğine, terleyerek yürüdü. Kış günü akşamın alacakaranlığında taktığı kara gözlüklerle, başına doladığı kalın kaşkol, yüzünü göstermiyordu, yıllardır giymediği kara mantosuyla, su an babası görse tanımazdı.¹³²

Görüldüğü gibi Sevgi Özel, öykü kişilerinin yaşadığı gelgitleri, içinde buldukları psikolojik durumları, kişilerin iç dünyalarına girerek hakim bakış açısıyla okuyucuya sunmuştur.

Sevgi Özel, öykülerinin bazılarında hakim bakış açısıyla birlikte gözlemci bakış açısını da kullanmıştır. Böylece her şeyi bilip gören, olanı tüm ayrıntılarıyla derinlemesine anlatan anlatıcının aksine, yazarın etkisini azaltmıştır.

“Elde Bir” öyküsünde haftalardır biletini alıp, haftada iki kez İstanbul trenine binen, tam hareket edecekken, telaşla, bindiği değil üç-dört vagon sonrasında inen Nermin adlı kadının şüpheli sıfatıyla karakola getirilip, sorgulanması konu edilmiştir. Diyalogun ön planda olduğu bu öyküde yazar yer yer varlığını hissettirirken, yer yer de anlatıcı silikleşmiştir.

---

¹³¹ Özel, *Aptal Dünya*, s.59.

¹³² Özel, *Aptal Dünya*, s.163.

Kadın, bir eliyle eteklerini toplayarak, elindeki küçük yol çantasını kimseye çarpmamak için dikkatle tutarak indi. Çantasını yere koyup ağır ağır hareket eden trene baktı. Önce pişmanlık, sonra başka duygular birbiri ardına kaydı yüreğinden.

“Bayan, benimle gelir misiniz?”

.....

“Size söylüyorum bayan, benimle geleceksiniz,”

İlkinde Dalıp giden kadına çağrısını duyuramayan polis, ikincisinde kolundan da tutarak sarstı.

“Bir şey mi oldu memur beyi sizinle nereye geleceğim?”

“İstasyon karakoluna efendim, ben bilgi veremem. Orada öğrenirsiniz.”

“Allah Allah, benim polislik işim yok ki...” dedi, ama içine kor düştü. “Hafife aldım onu, tehditlerine aldırmadım. İşte yapacağımı yaptı, vay alçak, vay!” diye söylendi.

Polis, kadının karşı çıkışlarını duymazdan geldi. Eliyle yol gösterdi. Koşuşan kalabalığın içinden, meraklı bakışları, anonsları arkalarında bırakarak yürüdüler. Yapının dışına çıkmadan, karakol olduğu belli bir bölüme geçtiler. Kendisini almaya gelenin yalnız olmadığını, o zaman anladı kadın.¹³³

“Biriciksin” öyküsü 1960’lı yıllarda yaşanan siyasi olaylardan ötürü yurt dışına çıkmak zorunda kalan bir kadının geçmişi, şimdisi ve keşkelerinin birinci tekil kişi anlatıcı kullanılarak anlatıldığı bir öyküdür. Öykü aslında mektuplar üzerine kurulmuştur. Kadın babasına bir sürü mektup yazar ama onların çoğunu göndermez. Kızı Sinem’e geçmişinden başka bırakacak bir şeyi olmadığını düşünen kadın bu mektupları kızına bırakmak için yazar. Hakim bakış açısının kullanıldığı bu öyküde birkaç cümleyle de olsa yer yer gözlemci bakış açısı kullanılmıştır.

Günaşırı telefonla konuşuyoruz, ama biliyorum sen mektuplaşmayı seviyorsun, okumayı da yazmayı da... Baş edemediğim tutuculuğun da bu senin, telefonda söylediklerimi ya da söyleyemediklerimi yazıya döktüreceksin ille de. Yazmaya başladığımda hiçbir şeyi saklayamadığımı bildiğinden, yaz yaz diyerek bana âdeta baskı yapıyorsun. Posta kutuları yüzünden postacı yolu gözleyemeyişine pek seviniyorum, yazmayı geciktirince de biriciğim kaç kez inip çıkmıştır dört katı, diye kendime kızıyorum.¹³⁴

¹³³ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.7.

¹³⁴ Özel, *Direncin Kuşları*, s.9.

Bu öyküde anlatıcı konumunda olan öykü kişisi aynı zamanda yazarın sözcüsü konumundadır. Öykü kişinin babasına yazdığı mektuplarda kendi kuşağından bahsettiği bölümler yazarın düşüncelerinin dile getirildiği bölümlerdir. Ve bunu öykü kişisi aracılığıyla yapar yazar:

Yıllar önce sana yanıtım yoktu, şimdi de Sinem'e olmayacak biriciğim. Bak bizim kuşağın bir acısı da budur, hep yanıtız sorularla, sorgular suallerle kuşatıldık... Hep yargılandık. Senin dışındaki ana babalar, eş dost, amirlerimiz, mahalle bakkalları, dolmuş sürücüleri bile, karşımızda savcı, yargıç kesildiler. Doyumsuz bir toplum, bir bir ayıkladı bizi. Dolmalık biber gibi oydu, kimimizi astı kuruttu, çoğumuzun içini, önce saçma sapan bir karışım ile doldurdu, sonra da yedi. Yenildik biz.¹³⁵

“O Olmasa” öyküsü arkadaşlarıyla birlikte bir kişinin ölümü, beş kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan bir eyleme karışan bir gencin, o andan itibaren değişen hayatının kendi ağzından anlatıldığı bir öyküdür. Eylem sonrasında ölen bir kişi olduğu haberini televizyondan öğrenmiş ve ölen kişinin gözleri o andan itibaren öykü kişisinin her yerde karşısına çıkar olmuştur. Öykü kişisi psikolojisi bozulan, aklında sürekli sorularla dolaşan, gelgitler yaşayan ve bunları aşmak için terapilere katılan bir adamdır:

Gücüm tükeniyor. İki yaşında bir çocuk işaret parmağıyla dokunsa düşerim şuan. Kalkabilsem, bir bardak su içebilsem... Ayaklarım, bacaklarım benim değil sanki... Bari yanımda biri olsaydı. Bugün cuma mı? Eriyorum, başı sonu belirsiz bir boşluktaım. Sol memem acıyor. Bir motor sanki yüreğim, bir tuhaf çalışıyor. Dipten, derinden paslı bir ses duyuyorum. Yoruluyorum. Soluğum daraldıkça, bozuk motorlar gibi tekliyor yüreğim.¹³⁶

Bu öyküde yazar, varlığını tamamen silikleştirmiş ve öyküyü, öykü kişinin diyalog izlenimi veren monologlarıyla oluşturmuştur. Hakim bakış açısının ön planda olduğu bu öyküde aslında olup biten her şeyi bilen yazar, çeşitli sorularla merakı üst seviyede tutmuştur.

Sevgi Özel, bazı öykülerinde ise parantez içi açıklamalar yaparak, olaya müdahale etmiş ve varlığını hissettirmiştir. *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki

¹³⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.20.

¹³⁶ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.30.

“Koca Dede” öyküsünde torunu dede hakkında bilgi verir. Bu noktada parantez içinde bir açıklama yapılır. “Yetmiş altı yıl yaşamış, on yedi kez baba olmuştu. Bilinen karısı üç, yaşayan çocuğu on birdi. Kırka yakın (bir fazla iki eksik söyleyebilirim) torunu vardı.” (s.89)

Devrimciler Âşık Olamaz(dı) kitabındaki aynı isimli öykü de, bir mektuptan yola çıkarak geçmişini hatırlayan Zeynep’in mektubu okuduğu yerde yine yazar araya girmiş ve parantez içi bilgi vermiştir. “(Buradaki iki satırı okuyamadı, iyice karalamıştı.) ve içine tuhaf duygular, daha çok öfke dolduruyor. Şu yürek denilen şey, alt tarafı el kadar bir şey ya, çoban heybesi gibi. Neler, neler sığdırıyor içine.” (s.45)

“Doğum Günü” öyküsünde annesi öldükten sonra, ablasının da kendisinden epeyce yaşlı birine âşık olup evlenmesiyle birlikte, babasıyla yalnız kalan genç kızın, babasının yalnızlıktan şikâyet ettiğini öğrendiği bölümde yazar araya girer ve parantez içi bilgi verir. “Adamcağız herkese, aş-ış bilmeyen biri olarak, koca bir evde (oysa küçücük bir evleri vardı), akli bir karış havada genç bir kızla (oysa herkes bilirdi, bu kızın aklının nerede olduğunu), şaşırıp kaldığını söylemişti. (s.87)

4. Öykülerde Kişi

Anlatı sisteminin kurgulanmasında, olaya canlılık katmak ve olayı gerçekleştirmek için canlı-cansız ya da soyut-somut fark etmeksizin öykü kişisine ihtiyaç vardır.

Sevgi Özel, farklı karakter, meslek, cinsiyet ve yaştaki birçok insana öykülerinde yer vermiştir. “*Ben sokaktayım; sokaktaki insan ve sokak her yönüyle benim ilgi alanım içinde.*”¹³⁷ diyen Özel, öykü kişilerini de yine sokaktan, sıradan insanlar arasından seçmiştir ve özellikle kadınlar ve çocukları, onların iç dünyasındaki derinlikleri öykülerine taşımıştır.

Kendisiyle 26 Kasım 2012 tarihinde Dil Derneği’nde gerçekleştirdiğimiz görüşmede öykü kahramanlarının oluşumuyla ilgili şunları söylemiştir: “Ben

---

¹³⁷ Özel, Görüşme, 25.12.2012.

meraklı bir insanım, çocukluğumdan bu yana merak ettiğim hiçbir şeyin arkasını bırakmam; çevremi çok iyi gözlerim. Bazı kişiler, gördüğüm an öykü kahramanım olur. Onu düşünür durur, onunla kurarım öyküyü ya da başkalarının çok sıradan bulduğu bir olay (bir olay kırıntısı, bir söz, bir davranış, bir duygulanım, bir tepki biçimi vb.) o denli etkiler ki buradan yola çıkarım. Fildişi kulem hiç olmadı; daha doğrusu hiç kulem olmadı. Ne yaşama ne insanlara yukardan baktım. Bir bakıma sokak çocuğu kalmayı yeğledim. Hiç işim, alacak verecek bir şeyim olmadan kıyı semtlerin pazarlarına, mahalle aralarına, adliyeye filan giderdim. Belediye otobüsleri ya da dolmuşlar, ayrı bir dünyaya yolculuk yapıyormuşum duygusu yaratabiliyor bazen. Öyle bir söz duyuyor ya da davranışla karşılaşıyorsunuz ki “Yurdumun güzel insanı ah...” demekten başka çareniz kalmıyor. Bir yazar olarak nasıl bir coğrafyada yaşadığımızı bilmemiz gerekir.”¹³⁸

Öykülerini oluştururken yer yer kurguya yaslanan Özel, hayata, insana, olaylara karşı duyarlı yaklaşmış ve toplumsal şartları göz ardı etmemiştir.

Sevgi Özel’in öykülerinde kurguladığı kişileri sınıfladığımızda daha önce de belirttiğimiz gibi kadınların ve kızların sayısının fazla olduğunu görürüz. Pek az öyküsünün başkışisi erkektir. Öykülerde, yaşam mücadelesi veren, aldatılan, eşleri tarafından ezilen, kendini eşlerine ve çocuklarına adayan, mutsuz evlilikleri olan kadınların sayısı fazladır. Bununla birlikte sayısı az olmakla beraber, eşiyile anlaşamadığında ayrılan yahut başkasına âşık olup eşiyile yollarını ayıran kadınlar da vardır. Ve tabi ki hayat kadınları da...

Öykülerdeki kızlara baktığımız da ise, büyük çoğunluğunun kız olduğu için söz hakkının olmadığını, istedikleri pek çok şeyin gerçekleşmediğini, bu nedenle de hayallerinin oluşunu görürüz. Erkek, ise, evin sorumluluğunu almayan, eşini aldatan, kendini devrime adayıp aşkından vazgeçen kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Vurgulanması gereken önemli bir nokta var ki; Sevgi Özel, öykü kahramanlarının davranışlarını onların yaşama biçimlerine, sosyal kimliklerine ve ekonomik durumlarına uygun şekilde hareket ettirir.

---

¹³⁸ Özel, Görüşme, 26.11.2012

Sevgi Özel'in öykülerinde karşımıza çıkan kişileri, cinsiyetlerine ve sosyo-ekonomik durumlarına göre tasnif ettiğimizde ortaya aşağıda değerlendirdiğimiz şu tablo çıkmaktadır.

4.1. Cinsiyetlerine Göre Kişiler

4.1.1. Kadınlar

Sevgi Özel, öykülerinde farklı kişilikleri olan, yaşları, meslekleri, eğitim düzeyleri, ekonomik durumları birbirlerinden ayrı birçok kadını öyküsüne konu etmiştir. Bu öykülerin bir kısmında öykü kişisinden yola çıkarak tüm kadınlara dair genellemelerde bulunurken, bir kısmında ise yalnızca öykü kişisine dair bilgiler vermiştir.

Öykülerde karşımıza çıkan kadınların bazıları, özellikle ekonomik yönden zayıf ve kırsal bölgede yaşayanlar, güçlüklerle mücadele etmeye çalışan, geleneksel kültürlerine bağlı, sabretmeyi bilen insanlardır.

“Bir Kadın; Bir Çok Kadın” öyküsü Zeynep ve Hediye adında iki kadından yola çıkılarak, onlar gibi olan birçok kadının konu edildiği bir öyküdür. Her iki kadının da ailesi geçimini topraktan kazanırken, toprak kavgası yüzünden köyünden ayrılmak zorunda kalmıştır. Yaşam mücadelesi onları köyden ilçeye, ilçeden şehre sürüklemiştir. Buna rağmen törelerini, geleneklerini hiç unutmamışlardır. Evlenip çoluk çocuğa karıştıklarında da bitmemiştir çileleri. Geçimlerini sağlayabilmek için hiç çekinmeden her türlü işi yapmış, her güçlüğe göğüs germişlerdir.

İki kadın da köy yerinde hem ilk, hem de kız evlat olmanın sıkıntısını çekmişti. Zeynep'in babası, Hediye'nin anası erken ölünce, ikisi de kardeşlerinin yükünü üstlenmek zorunda kalmıştı. Özlü üveyli büyümenin ne demek olduğunu biliyorlardı. Ağlaşarak dertleşirlerdi bazı bazı... Bir kadınla, iki, üç, daha pek çoğunun yaşamının aynı olduğu bir dünyayı birbirlerine anlatıyorlardı aslında. Bu denli benzerliğin adını koyamıyorlardı.¹³⁹

---

¹³⁹ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.71.

“Adına Yaraşircasına” öyküsünde, genç yaşta evlenip, geçim sıkıntısı yüzünden kocasıyla köyden kente göçen, kentte de yaşadıkları maddi sıkıntılar yüzünden kocası tarafından terk edilen bir kadındır, öykünün başkişisi. Hükümet adındaki bu kadın, iş aramak için evden çıkan ve bir daha da dönmeyen kocasının ardından iki çocuğuyla yalnız kalır. Çocuklarına bakmak ve yaşamlarına devam edebilmek için çalışmaya başlar. Düğünlerde, ölümlerde evlere giderek mevlit olur ve kısa zamanda kendi ayakları üstünde durmayı başarır.

Yaklaşık bir yıl sonra, genç kadın nerdeyse kentin her semtinden çağrılır olmuştur. Düğünlerden, ölümlerden sonra, ramazan günlerinde varsıl evlerinde sesi yankılanıyordu. Eski evine yakın bir apartman dairesini kazancıyla, armağanlarla döşemişti.¹⁴⁰

“Hayal Baba” öyküsünde evin sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalan bir kadın vardır. Eşi ağır vasıta kullanan, hiçbir işte dikiş tutturamayan, iş arama bahanesiyle uzun zamanlar eve dönmeyen biri olduğu için bütün sıkıntıyı öyküde adını öğrenemediğimiz kadın çeker. Kış geldiğinde yakacak bir şeyleri olmadığı için pazardan aldığı sebze meyve kasaları alan, kızının önlüğü küçüldüğü için komşunun verdiği önlüğü kızına uygun hale getirip tasarruf etmeye çalışan bir kadındır.

“Babalı Babasız” öyküsünde ise, eşi öldükten sonra töre gereği eşinin kardeşiyle evlenmek zorunda kalan ve yıllar sonra ise eşinin kardeşinin üstüne kuma getirmesine ses çıkarmayan, kabullenmek zorunda kalan sabırlı ve töresine bağlı bir kadın vardır.

“Savaşın Kadınları” öyküsünde de zorlukla mücadele eden kadınlar öykü kahramanıdır ancak bu öyküdeki kadınlar ülkelerinde yaşanan savaşların ardından acıyla, yoksullukla mücadele eden kadınlardır. Öykü Ülkü Hanım’ın haberleri izlediği sırada Çeçenya’daki savaşı ve savaş sonrasındaki kadınların durumunu görmesiyle geçmişe döner ve Kıbrıs Savaşı sonrası gittiği adada tanıştığı Müzeyyen’i anımsar. Onun mücadelesi, Bosna’daki, Çeçenya’daki kadınların yaşadıkları Ülkü Hanım’ı derinden etkiler.

---

¹⁴⁰ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.81.

Adanın güneyinde ticaretle uğraşan, çok varıl bir evin kadını olan Müzeyyen, savaş sonrasının yoksullarından yalnızca biriydi. Savaşın ertesinde, savaşın un ufak ettiği bu kadın, şimdi bir tek özgür olmanın mutluluğunu yaşıyordu. Bu eve ikinci gelişmiş bu, temizlemek için. Böyle işler buldukça karnını doyurabiliyormuş. Ülkü Hanım onu dinledikçe hem utandı, hem çaresizliğine yandı.¹⁴¹

Öykülerde karşımıza çıkan kadın karakterlerin çoğu yetişkin olsalar bile, geri dönüşlerle onların çocukluğu ya da genç kızlığı hakkında bilgiler verilmiştir. Verilen bilgilerden kadınların çoğunun acı ve özlem dolu hatıralarla yoğrulduğu aşikârdır.

“Ceviz İçi” öyküsünde şimdilerde evli olan bir kadının çocukluğuna dönülür ve yaşadıkları mahalleye, arkadaşlarına ve kendisine “ceviz içi” diyen babaannesine dair bilgiler verilir. O günleri ve kaybettiği babaannesini özlemle yâd eder kadın:

Ne zaman kabuklu kabuksuz ceviz görsem, burnum karıncalanıyor, gözlerim doluyor. Çocukluğumun dekoru olan, o görkemli bahçe bana hüznün veriyor yıllardır. Komşu çocukları da büyük annemi kolay kolay unutamadı. Çünkü her yazımız her kışımız babaannemle renklenirdi. Ceviz ağacının altında seslendim ona, kınalı saçlarıyla çocukluğumun en güzel fotoğrafı o...¹⁴²

“Doğum Günü” öyküsünde on dört yıl öncesine giderek doğum gününde annesini kaybeden genç bir kızın yaşadıkları anlatılmıştır. 8 şubat kızın doğum günüdür ve o sabah uyandığında her yer bembeyazdır. O günü kendine ayırır ve okul çıkışında eve geç gider. Eve gittiğinde ise hasta olduğu kendisinden gizlenen annesinin öldüğünü öğrenir. Annesinin ölümünden altı-yedi ay sonra ablası evlenir ve akabinde de babası. Babasının ikinci eşinden bir çocuğu olur ve diğer kızlarını önemsemez. Öykü geçmişle başlar, olaylardan on dört yıl sonra her 8 şubatta olduğu gibi kızın annesinin mezarını ziyaret ettiğinin belirtilmesiyle bitirilir.

“Hayal Baba” genç bir kızın çocukluğuna dönerek, kendisi ve ailesi hakkında bilgi verdiği bir öyküdür. Bu genç kız bir ev ve aile özlemi çekmektedir.

---

¹⁴¹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.58.

¹⁴² Özel, *Aptal Dünya*, s.78-79.

Maddi durumları iyi olmadığı için “sokaktan bakıldığında savaş dönemlerinden kalan bir apartman gibi görünen” gecekonduya taşınmak zorunda kalırlar. Babası sorumluluk almaktan kaçan, hiçbir işte dikiş tutturamayan ve çocuklarından sevgisini esirgeyen bir babadır. Genç kız çocukluğuna dair özlem duyduğu, hayal kurduğu şeyleri, aslında var olan ama komşularının “hayal baba” olarak nitelendirdikleri babasına karşı olan hisselerini anlatır.

“Tatlı Düşler” öyküsünde diğer birçok öyküde olduğu gibi, genç bir kadının geri dönüşler yaparak, genç kızlığı, hayalleri ve yaşadıkları anlatılır. Bu genç kızın okumak gibi bir derdi yoktur, tek hayali rahatça hareket edebileceği, süslenip, istediğini giyebileceği bir evlilik yapmaktır. İsteddiği gibi de olur, ancak bir süre sonra işin rengi değişir. Kocasının çocuğu olmaz ve onu yanlarında çalışan uzaktan bir akrabasıyla altadır, çocuğu bile olur o adamdan. Ama çocuk kocasının gibi davranarak herkesi kandırır. Sonunda ise tüm yalanları ortaya çıkar:

On dört yaşındaydım, ama biliyordum her şeyi. Mahalledeki erkeklerin bakışından hoşlanıyor, tatlı düşler kuruyordum. Boyuma posuma bakıp büyük bir kız sanıyordu beni gören. Annem çok tedirgindi. Yüzüme bakarken içinden “Tanrım akıl fikir ver şu kıza” dediği belliydi. Akça pakçaydım, büyümüş de küçülmüş edasıyla dolanıp duruyordum ortalıkta. Belki annemin etkisiyledir, babam da tavır değiştirmişti. Büyümek suçmuş meğer diye düşünüyor, onlar işe gider gitmez de bütün kaygılarımı unutuyordum.¹⁴³

“Göç”, nedenini hiçbir zaman öğrenemedikleri zorunlu bir göçe maruz kalan bir köy halkının yaşadıklarını konu eder. Güzel adında genç bir kadın, yıllar öncesine gidip, çocuk haliyle aklında kalanları, dede toprağı özlemi duyarak anlatır.

“Nereden Nereye” öyküsünde genç bir kadın annesiyle birlikte, çocukluk fotoğraflarına bakarak geçmişi yâd eder. Çocukluğunun geçtiği yerleri, çocukken yaptıklarını konuşur annesiyle.

Ana kız on beş yirmi dakika kadar konuşmadan, eski resimlere bakmayı sürdürdük. Resimler konu çıkarıyordu bize. Her resmin, ya

---

¹⁴³ Özel, *Aptal Dünya*, s.135.

da resimdeki kişilerin değişik bir öyküsü vardı. Hele siyah beyazlar... Annem onlar eline geçtikçe uzun uzun konuşuyordu.¹⁴⁴

Öykülerin yalnızca birkaçında geri dönüşler yapılmaksızın direkt kız çocuklar karşımıza çıkar. Öyküde anlatılmak istenenler bu çocuklar üzerinden anlatılır.

“Kuşçu Sabri” öyküsünde Sedef adlı bir çocuğun, evlerine birkaç ev uzak oturan Kuşçu Sabri adındaki adamdan korkması ve ona dair gözlemleri konu edilir. Öyküde Sedef’in Kuşçu Sabri’ye karşı olan korkusundan yola çıkılarak, aslında bir kentin arka sokaklarında yaşananlar anlatılmıştır.

“Saçkıran”, Ankara’nın arka sokaklarının birinde bakkal dükkânı olan bir adamın başına gelen bir olayı konu eder. Öykünün asıl kahramanı bakkal Yalçın Bey’dir, ancak öyküde küçük bir kız çocuğu vardır ve bu kız çocuğu üzerinden öykü anlatılmıştır. Yalçın Bey’in başında bir türlü geçmeyen yaralar çıkar ve bu durum müşterilerinin iğrenmelerine neden olur. Bu yüzden de önce müşterileri azalır, sonrasında ise bakkalı satılır.

“Nokta Burun” isimli öyküde de küçük bir kız karşımıza çıkar. Öykü bir kadının yıllar öncesine gidip, düşünceleri yüzünden sürgün edildiği bir ilçede küçük bir kızla kurduğu yakın ilişkiyi anlatmaktadır. Adı Didem olan bu küçük kız, kadına öyle yakın davranır ki, siyasi görüşleri nedeniyle birçok insanın ona sırt çevirmesi nedeniyle hissettiği yalnızlık duygusunu onunla aşar. “Nokta burun” olarak nitelendirdiği bu kız sayesinde mahalledekiler de ona yakın davranır:

Nokta burunlu küçüğüm, benim gibilerin yıllardır ak saçlı yargıçlara, kuş beyinli politikacılara, gölgesinden korkan bürokratlara anlatamadıklarını, üç-beş haftada, çoğu cahil bir mahalle dolusu insana nasıl anlatıvermişti?¹⁴⁵

Sevgi Özel’in öykülerinde rastladığımız diğer bir kadın profili de yaşlı kadınlardır. Bunlar, öykünün başkışisi olmasa da öykü içerisinde bazı değerlerin ön plana çıkarılmasını sağlamaktadır.

¹⁴⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.110.

¹⁴⁵ Özel, *Aptal Dünya*, s.70.

“Anarşist” öyküsünde yaşlı kadın Meryem Yenge’dir. Meryem Yenge kayınpederi Sami Dede ve torunu Mine’yle aynı evde kalmaktadır. Sami Dede eşi öldükten sonra yalnız kalınca oğlu, Meryem Yenge’nin kocası, onu yanına alır. Fakat, Sami Dede’nin oğlu kendinden önce ölünce Sami Dede Meryem Yenge’nin bakımına muhtaç kalır. Meryem Yenge, bu durumdan şikayet edip, eve her gelene dert yansa da geleneklerine bağlılığından ötürü Sami Dede’ye ve üniversite okuduğu için yanında kalan torunu Mine’ye bakmaktan vazgeçmez.

“Ceviz İçi” öyküsündeki yaşlı kadın öykü anlatıcısı genç kızın adını bilmediğimiz babaannesidir. Babaanne oğlu, gelini ve torunlarıyla birlikte yaşamını sürdürmektedir. Gürültüden hoşlanmayan, gerek kendi torunları gerekse mahallenin diğer çocuklarına gürültü yaptıklarında bağırarak, onları korkutan hatta bazen cezalandıran rahatına düşkün biridir. Babaanne, mahalle aralarında, sokakta, evin bahçesinde oturan gelene geçene karışan, her şeyden bilgisi olan, görmeye alışık olduğumuz sıradan bir insandır.

“Göç” öyküsünde Güzel Ana hiçbir şeyden korkusu olmayan, köyünün sevilen, akıl danışılan yaşlı kadınıdır. Öyküde, köyünün gelişmesi, yeniliklere ayak uydurması için çırpınan bu kadınla, zorunlu bir göçe maruz kalsalar da geleneklerine, toprağına bağlı kalmayı başaran bir kadın imajı çizilmiştir.

“Elartığı” öyküsünde gelinlerine karışan, gelinlerinden hoşnut olmayan, torunlarını eleştiren bir babaanne çıkar karşımıza. Bu kadın, gelinlerin kılık kıyafetlerine dikkat etmelerini isteyen, ölen kocasından iki çocuğına kalan malı, aralarında paylaşmalarına izin vermeyip, ortak iş yapmaları konusunda ısrarcı olan, sözünü dinletmek için uğraşan biridir. Öykü içerisinde çok az yer almasına karşın, öykü kişilerinin hayatlarında etkili olmuş bir karakterdir:

Hikmet ne denli savurgansa, Ahmet o denli işkolikmiş; babasının malına mülküne, dahası alkolik abisinin çoluğına çocuğına bile sahip çıkmış. Abisinin kumar borçlarının yanı sıra, bir de kendisi gibi içkici arkadaşlarına kefil oluşunun bedelini ödüyormuş. Birkaç kez başkaldırmış, malı mülkü ikiye bölmeyi, tüm ilişkileri keserek abisinden kurtulmayı denemiş ama annesinin direnişiyile karşılaşınca, başaramamış.¹⁴⁶

---

¹⁴⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.117.

“Bir Adamdı İşte” öyküsünde karşımıza çıkan yaşlı kadın torunuyla yaşayan bir babaannedir. Öyküde babaanne, torununu gelenek göreneklere göre yetiştiren, namusa, erdeme önem veren bir kadındır. Küçük oğlu yurt dışında yaşayan bu kadın, oğlu memlekete döndüğünde hiç sevinmez. Çünkü oğlunun kadına kıza düşkünlüğü vardır. Yaşı küçük ya da büyük fark etmez, kadınlar konusunda hastalık derecesine varan bir düşkünlüğü vardır. Bu durum da annesini yani öyküdeki babaanneyi son derece rahatsız etmekte ve oğlundan nefret etmesini sağlamaktadır. Çünkü kadın, yaşadığı coğrafyanın insanı, o coğrafyanın geleneklerine, kültürüne bağlılığın sembolüdür.

“Görünmeyen Konuğun Gidişi” öyküsünde ise yatalak bir nine yaşlı kadın olarak çıkar karşımıza. Bu kadında torunu tarafından bakılmaktadır. Geriye dönüşlerle geçmiş hakkında bilgi verilirken anlatıcı olan yaşlı kadın öyküde, büyüğe saygının, yaşlılara hürmetin ve bakımın öneminin ön plana çıkarılmasını sağlamıştır:

Ne çok şey borçluyum bu bir karışık kadına... Boyu bir karış, aklı... Hepimize yetti, hepimizi mutlu etmek için çalıştı. Hala yanıtlayamam, annemi mi, bunu mu daha çok sevdiğimi sorarım kendime, hala bilemem...¹⁴⁷

Öykülerde etrafında olup biten her şeyin farkında olan kadınlardan maddi durumu kötü, gidecek başka yeri olmayan, kendi ayakları üzerinde duramayan kadınlar, kocalarının sözlerine, aldatmalarına katlanmak zorunda kalırken; kendine güvenen, bilinçli ve ayakları üzerinde durabilen kadınlar hiçbir şeye boyun eğmez ve kocalarından ayrılırlar. Öykülerdeki ortak nokta kadınların kocalarıyla konuşmaya dahi yanaşmadan, boşanma davasını açmalarıdır.

“Her Kapıyı Açan Anahtar” öyküsünde, siyasi suçtan ötürü hapis yatan bir adam konu edilmektedir. Yusuf adındaki bu adam çocukluktan beri tanıdığı Neşe ile üniversite yıllarında evlenirler. Yusuf cezaevinden çıkınca hayatına Yasemin adında bir kadın girer. Bunu öğrenen Neşe durumu kabullenmez ve Yusuf’a boşanma davası açar.

“Merhaba!”

---

¹⁴⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.123.

Yusuf, karısının sesine döndü, elindeki bardağı göstererek,
“İster misin?” diye sordu.

“Hayır, hiçbir şey istemem, zamanım kısıtlı.”

Kadın, çantasıyla birlikte bağına bastığı sarı bir zarftan, birkaç sayfa çekti, adama uzattı.

“Ne bunlar?”

“Ben gidince okursun. Senden ayrılmak istiyorum. Nedeni bu kâğıtlarda yazılı, ama gerekli yerlere vermeden önce okuman iyi olur diye düşündüm.”

“Böyle bir konu böyle ayaküstü mü konuşulur Neşe? Böyle bir karar, tek yanlı alınıp böyle tebliğ mi edilir? Sen bu yöntemi uygun buluyorsan bir diyeceğim yok, ama istersen, oturup enine boyuna bir konuşalım...”

“Ben ne konuşmak ne de tartışmak istiyorum. Hem bana öyle geliyor ki, ayrılmayı sen de istiyorsun. Olgun iki insan gibi ayrılalım, durumumuz ortada... Bunun nesini konuşacak, nesini tartışacağız? Neyi kurtaracağız, hiçbir şeyimiz kalmadı ki...”¹⁴⁸

“İşin Şakası Yok” öyküsünde, Vural karısı Nermin tarafından terkedilir ve üç ay sonra da kocasına mahkeme celbini ulaştırır. Nermin, Vural’ın eviyle ilgilenmemesi, her akşam içmesi, çocuk yapmaktan kaçınması, hem kendine hem de evliliğe saygısızca yaklaşması gibi sebeplerden ötürü boşanma davası açar. Öyküde ayrılmayı ilk isteyen Vural’dır. Ancak Nermin her ne kadar bağlarını koparmış olsalar da bunu kabul etmez ve Vural’a o zevki yaşatmaz. Bir süre sonra ise davayı kendi açar:

Doğrusu artık birlikte yaşamaları zor, hatta olanaksızdı. Bunca tartıştıktan sonra... Ama böyle mi ayrılmalıydılar? Konuşa görüşe olmaz mıydı bu iş? Hiç güzel günleri olmamış mıydı? Büyük bir aşkla, gemlenemez bir coşkuyla kurmamışlar mıydı bu yuvayı?¹⁴⁹

Öykülerde aldatan sadece erkek değildir. Zora gelemeyen, paraya pula, rahat yaşamaya alışkın kadın işlerinin yolunda gitmesi için kocasını aldatır.

“Tatlı Düşler” öyküsünde on dört yaşında okulu bırakıp evlilik hayallerine dalan bir kadının yıllar sonra geçmişini anlattığını görürüz. Zengin aile tarafından gelin edilen bu kız, başlangıçta her istediğine kavuşur. İyi kıyafetler, kayınvalidesi ve kayınpederi tarafından el üstünde tutulma, bir dediğinin iki yapılması... Üç

¹⁴⁸ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.47.

¹⁴⁹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.103.

yıllın sonunda çocukları olmadığı için doktora giderler ve kendisinde bir sorun olmadığını öğrenirler. Ancak eşinin ailesi bu durumu kabul etmez ve sorunun erkekte değil kadında olabileceğini savunur. Evin içinde sürekli huzuru kaçmış, eski saltanatı kalmamıştır. Bu durumu gurur meselesi yapan kadın, kocasını çocuğu olabileceğine inandırır ve kocasının uzaktan akrabası olan ve yanlarında çalışan Hasan adındaki adamla birliktelik yaşar. Nitekim de istediği olur ve hamile kalır. Ancak bu durum tek seferlik olmaz. Hasan, kadını zorlar ve ilişkileri devam eder. Buna dayanamayan kadın Hasanı öldürür ve olanları herkes öğrenir. Kadının eşi boşanma davası açar ve çocukları yetimhaneye verir.

Siyasi konuların işlendiği öykülerde ise kadınlar, kendilerini devrim yoluna adayan, öncelikleri ülkeyi kurtarmak olan erkeklere âşık olurlar ve bu aşk hüsrarla biter. Sonrasında yaşadıkları birliktelikler ya da yaptıkları evliliklerde de mutluluğu yakalayamazlar.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı) kitabındaki “Zaman Değişti”, “Dinle Beni Canım”, “Devrimciler Âşık Olamaz(dı)” öykülerinde öykünün başkişisi olan kadınlar, kendilerini ülkenin bağımsızlığı, halkın emperyalizme karşı bilinçlenmesine adayan devrimci erkeklere karşı duygusal hisler beslerler ama aşkları ikinci plana atıldığı için ayrı düşerler. Bu öykülerde kadın geri dönüş tekniğiyle geçmişi hatırlar ve geçmişe, yarım kalan aşka özlem duyar.

Hayat kadınları Özel’in öykülerinde karşımıza çıkan bir başka kadın profildir. Toplum tarafından dışlanmış bu kadınlar, öykülerde mutlaka bir kişi tarafından hoş görülen, sıcak karşılanan kişilerdir. Ancak bu kişilerin sonları hep hazindir. Ya öldürülürler ya da darp edilip, zulüm gördükleri kişilerden kaçarak izlerini kaybettirirler.

“Goncagül Erken Soldu” kiracı olarak taşındığı bir apartmanda çoğu insan tarafından dışlanan hayat kadını Goncagül’ün hikâyesidir. Goncagül, gece yarısına yakın saatlerde evden çıkıp, sabaha yakın eve döndüğü, evine girip çıkan insanlar belirsiz ve tuhaf olduğu için, başta apartman yönetici Vehbi Bey ve eşi olmak üzere birçok kişinin surat ekşittiği, konuşmadığı, başına bir iş gelse dönüp bakmayacakları bir kadındır. Selma ise, Goncagül’ün alt katında yalnız yaşayan biridir ve apartman sakinleri gibi düşünmemektedir. Öyle ki, bir akşam, bir adam

tarafından evi basılan ve darp edilen Goncagül'ün yardım çığlıklarına Selma kayıtsız kalmamış ve ona yardım etmiştir. Öykünün sonunda Selma, bir gazetede Goncagül'ün öldürüldüğü haberini okur:

“... Kulübünde çıkan silahların konuştuğu kavgada bir konsomatris öldü, ikisi kadın beş yaralı hastaneye kaldırıldı. Ölen kadın, sahnede olduğu için kurşunların şaşmaz hedefi oldu.”¹⁵⁰

“Kaçak” öyküsünde asıl adı Münire, sahne adı Sevcan olan, sadece erkeklerin girebildiği gazinolarda şarkılar söyleyen onları eğlendiren bir kadın konu edilir. Fahire arkadaşlarıyla bir tatile çıkar ve deniz kenarında arkadaşlarıyla eğlenirken Sevcan'ın kendilerini izlediğini fark eder. Fahire'nin arkadaşları Sevcan'dan hoşlanmaz, buna rağmen Fahire bir iki gün içinde Sevcan'la yakınlık kurar ve onunla sohbetini ilerletir. Yaşamına dair birçok şeyi öğrenir. Birkaç gün sonra Sevcan'ın çalıştığı gazinoda bir çatışma çıkar, Sevcan'ı götürmek isterler. Sevcan ise, birkaç parça eşyasının dışında hiçbir özel eşyasını alamadan onu götürmek isteyenlerden kaçır ve izine rastlanamaz.

“Güzel Kadın Erkeğin Düşmanıdır” öyküsü, asıl adı Sevim, çalışma adı Çağlayan olan bir hayat kadınının öyküsüdür. Sevim'in annesi ölür, babası yeniden evlenir. Üvey anne sevimle babası arasına girer ve babasını Sevime karşı doldurur. Analığının yeğeni Murat tarafından bir gün ilişkiye zorlanır ve bunu kimseye söyleyemez ve bu bir kez değil birkaç kez olur. Sonunda olay duyulur ve evden kovulur Sevim. Sonrasında lük denilebilecek bir evde yaşamaya, telefonla bağlantı kurulduğunda anlı şanlı adamlarla lüks otellerde buluşmaya, güzel giyinmeye, doğru dürüst beslenmeye ve eline küçümsenmeyecek derecede para geçmeye başlar. Bir yılbaşı gecesi tanıştığı adam ise sonu olur. Sadece kendisi için çalışmasını ister, bu teklifi kabul görmeyince, Sevim'i öldüresiye döver. Sonrasında ise, dediğini yaptırır ve Sevim'i sadece kendi için alıkoyar. Sonrasında ise, Sevim'den bir daha haber alınamaz:

Sevim gidişinden dört ay sonra telefon etmiş, fısıldayarak konuşmuştu. Müjde'ye bir numara vermiş, zorunlu kalırsa hangi saatlerde arayabileceğini söylemiş, sıkı sıkı tembihlemişti, aman açık verme diye. Bir başka arayışında “Öldüğümü duyarsan sevin Müjde,

¹⁵⁰ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.79.

bana banka hesap numaranı ver, oraya para yatırırım. Yo arkadan hayır yapman, mevlit okutman için değil. Mezarımı yaptırman için...” demişti. Onun sıkıntıda hatta tehlikede olduğunu düşünen müjde elindeki numarayla polise gitmeyi düşünmüş, ama korkmuştu.¹⁵¹

4.1.2. Erkekler

Sevgi Özel'in öykülerindeki erkek kahramanların sayısı kadın kahramanların sayısına oranla daha azdır. Bu erkek kahramanların çoğu da orta yaşlı erkeklerdir. Bu kahramanların bir kısmı, mutsuz evlilikleriyle, bir kısmı toplumsal şartların doğurduğu sorunlarla bir kısmı da psikolojileriyle ele alınmıştır öykülerde.

Aşk Bir Boncuktur kitabındaki “İşin Şakası Yok”, “Sana Yalan Bana Gerçek” öykülerinde başkişiler erkek kahramanlardır. Her iki öyküde de birbirlerini severek evlenen ancak daha sonra yolları ayrılan iki çift anlatılmaktadır. Bu öykülerdeki erkekler biten evliliklerinin ardından mutsuz olmuş ve eşlerine geri dönmek için çabalamış kişilerdir. “İşin Şakası Yok” öyküsünde Vural, “Sana Yalan Bana Gerçek” öyküsünde ise Yavuz karakteriyle yazar, evliliğin saygı duyulacak bir kurum olduğunu, yalnızca evin geçimi sağlamakla evliliğin yürümeyeceğini, evlilikte saygı ve sevgi ortamının bulunması gerektiğini okuyucuya göstermiştir.

Aynı kitaptaki “Her Kapıyı Açan Anahtar” öyküsünde öykü kişisi Yusuf'tur. Öykünün başında geri dönüş tekniğiyle siyasi suçtan ötürü cezaevine giren Yusuf'un, içerideki psikolojisi anlatılırken, anın anlatıldığı bölümde iş sorunları, eşi Neşe'nin ayrılmak istemesiyle yaşadığı şaşkınlık ve kavuşmak istediği huzur ortamı anlatılmıştır.

Direncin Kuşları'ndaki “Şahin'i Şahin Kapmış” öyküsü ise, namusunu düşünerek beş kişi öldüren bir adamı konu etmektedir. Baldızının eşi öldükten sonra hem kendi ailesinden hem de baldızı ve çocuklarından sorumlu olur Niyazi. Her şey seyrinde giderken evde tuhaf şeylerin olduğunu fark eder. Sürekli eşinin ve çocuklarının eline para geçer ve bunun kaynağını anlayamaz. Baldızının kötü

---

¹⁵¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.48.

yola düştüğünden şüphelenir ve hepsiyle konuşmak ister. Konuşma sırasında ise anlayıp dinlemeden, öfkesine yenilir ve baldızı, iki çocuğu, kayınvalidesi ve eşini vurur. Oğlu şahin'i vuracakken silah tutukluk yapar ve o sırada da şahin kaçar. Cezaevine giren ve idamla yargılanan Niyazi yaşadıklarını, kuşkularını, pişmanlıklarını bir gazeteciye anlatır ve sonra da intihar eder.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı kitabındaki “Sanal Aşk” öyküsünde öykü kişisi Halil'dir. Halil hiçbir şeyden hoşnut olmayan, karşılaştığı her durumda ağzından küfrü eksik etmeyen, eşine ve çocuklarına saygı duymayan, yaşadıkları maddi sıkıntıdan kurtulmak için hayalleri olan bir çaycıdır. Patronunun kızıyla evlenerek parasızlıktan kurtulacağı günün hayaliyle yaşayan Halil, bu hayalini her yerde dile getirmeye başlar. Karısının kulağına gidince de kadın evi terk eder. Patronu Halil'i evin hizmetçisi Nezaket'le evlendirmeye kalkınca da hayal kırıklığı yaşar. O ünden sonra ise hayalinde birçok kadınla yaşar.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış'daki “Giz” öyküsünde, evli bir adamın başka bir kadına olan hisleri, arzuları ve hayallerini yazdığı mektuplar konu edilmektedir. Gürbüz adındaki bu adam, gerçekte olup olmadığı konusunda kesin bir şey söyleyemediğimiz kadına düzenli olarak mektup yazar ama mektupları yollamaz. Mektupları eşinden saklama gereği duymaz. Gürbüz'ün bu durumu karısını hem tedirgin eder hem de incitir. Bir doktorla görüşür.

“Düzenciler” öyküsünde de benzer bir olay karşımıza çıkmaktadır. Öykü kişilerinden Hamza, üniversite arkadaşı Nuri ile ortak işler yapar. Ancak Hamza ne işini ne de eşini kendi hür iradesiyle seçmez. Babasının isteği ile hareket eder. İş konusunda babasının sözünden çıkamayan Hamza, tatile gittiklerinde gördüğu ve çok etkilendiği bir kadını düşünür sürekli. Eşiyle yaptığı her şeyde o kadını hayal eder. Eşini o kadın gibi olmadığı için azarlar ve babasının isteğiyle yaptığı evliliğe mecburi devam etmek zorunda kalır.

Aptal Dünya'daki “Emmi” ve “Saçkırın” öyküsünde yazar, erkek kahramanların yaşadıkları olaylar çerçevesinde psikolojilerini ön plana çıkarmıştır. Bunu yaparken de söyleyeceklerini bir bütün olarak, blok halinde vermemiş öykünün tamamına yayarak, okuyucunun öykü kişisinin fiziksel ve ruhsal tasvirlerinden çıkarımda bulunmasını sağlamıştır.

“Emmi” öyküsünde yirmi yaşındayken başına gelen bir olay sonrasında herkesten kaçan, kimseye adını söylemeyen Cevdet’in öyküsüdür. Sevdiği kızla ormanda birlikte olan ve o sırada yangın çıkmasına neden olan Cevdet’in yıllar geçmesine rağmen hala tedirgin, endişeli ve ürkek hali anlatılmıştır:

Patronunun torununun soruları, emmiyi kırk yıl öncesine ışınlayıverdi. Canı sıkılmıştı. Tabakasından bir sigara çıkardı, iğde ağacından yaptığı ağızlığına taktı, ceplerini karıştırdı, bir kibrit buldu. Kibrit çöpünden kaşlarına doğru uzayan alevden ürktü. Alev büyüdü, büyüdü emmiyi içine alıverdi. “Yandım” dedi fısıldayarak emmi, “yandım... Dinine yandığının dünyasında kırk yıl önce yandım, yanış o yanış...”¹⁵²

Aşk Bir Boncuktur kitabındaki “Ya Değişirse” öyküsünde de çok sayıda kitap yazdığı halde hayatında hiçbir şeyin değişmediğinden yakınan Ercan’ın psikolojisi okuyucuya sunulur. Öyküde Ercan’ın psikolojik durumuna ilişkin bilgi açıkça ifade edilmese de okuyucu bunu kolayca anlar:

Şimdi, sayısını bilemediğim kitaplarıma oturduğum yerden bakınca, birden öfkeleniverdim. “Ulan elimdekini avucumdakini tükettiniz, bari bir derdime umar olsaydınız... Sizin yüzünüzden mutsuz oluyorum, komşularım sizin yüzünüzden ben ürküyor, dostlarım sizin yüzünüzden beni gözünde büyütüyor. Sizin yüzünüzden temizlikçi kadın benden nefret ediyor...”¹⁵³

Devrimciler Âşık Olamaz(dı) öykü kitabındaki “Zaman Değişti”, “Dinle Beni Canım”, “Devrimciler Âşık Olamaz(dı)” öykülerinde 60’lı yılların sonunda yaşanan siyasi olaylarda yüreğine hem sevdasını hem de ülkesini sığdırmaya çalışan ama önceliği ülkesi olan gençler karşımıza çıkmaktadır. Geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı bölümlerde karşımıza çıkan bu erkek kişiler, öykü içerisinde kadın kahramanlar kadar işleve sahip olmasalar da, dönemin siyasi olaylarının aktarıldığı bölümlerde ön plandadırlar.:

Biliyorsun hem okulumuzda, hem ülkemizde sıcak günler yaşanıyor. Eylemler var. Benim de çok önemli görevlerim var, öteki devrimci arkadaşlarla birlikte. Sorumluluklarımız var, ülkemize, halkımıza. Ama söyledim ya, sen de benim için önemlisin. Benimki seni beğenmekten öte bir duygu. Sanki senin de sorumluluğunu üstlenmiş

¹⁵² Özel, *Aptal Dünya*, s.59.

¹⁵³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.118.

gibiyim. Oysa sen bunu bilmiyorsun bile. Bir tuhaf duygu işte. Pankart asarken de taşıyorum, afiş yazarken de kuşlama yaparken de yürüyüşlerde de...¹⁵⁴ (D.B.C.)

Ama bizim, senin benim; aşktan sevdadan yüce bir görevimiz var. Halkımıza borcumuz var. Sen de bu coşkuyu duy içinde. Beni de elbet. Ben öyle yapıyorum Zeynebim. Geçenlerde üç gün içeri çektiler bizi, sana Ankara dışındaydım dedim. Vurdıkları tokadın, copların, tekmelerin acısını; hem ülkemizi, hem seni düşünerek hiç duymadım inan Zeynep.¹⁵⁵ (D.A.O.)

Özel öykülerinde erkek çocuk kahramanlar kullanmayı tercih etmemiştir. Sadece *Aptal Dünya*'daki “Annem Bana Hiç Mantı Yapmadı” öyküsünde geri dönüş tekniğinin kullanıldığı yerlerde, öykünün anlatıcısı Derya'nın çocukluğu hakkında bilgi sahibi oluruz. Babasının iş seyahatlerine gittiği zamanlarda annesinin eve gelen bir yabancı ile babasını aldatması, her şey duyulduğunda halasının ve babaannesinin tepkileri, yıllarca annesine beslediği hisler Derya'nın çocukluk anlarından öğrendiklerimizdir.

Aynı kitaptaki “Bilinmezlik” öyküsü ise üç mektuptan oluşan bir öyküdür. Mektuplardan ikisi bir kadın tarafından, üçüncüsü ise genç bir çocuk tarafından yazılmıştır. Onur adındaki bu çocuk on dört - on beş yıl önce kendilerini terk eden babasına yazar mektubu. Annesine olan bağlılığını, babasına ise olan öfkesini anlatır bu mektupta. İlk iki mektup ise, annesi tarafından babasına yazılmıştır. Okuyucu o mektuptan Onur'un çocukken yaşadığı duygu fırtınalarını öğrenir ve onun ruhsal durumu hakkında bilgi sahibi olur.

Oğlanı terslemişsin, keşke terslemekle kalsaydın... Onun on iki yıllık yüreğine kocaman bir oyuk açmışsın... Senin, kendi babası olduğundan bile kuşkuya düşmüş. Bu yaştaki bir çocuğun bunları düşünmesini usum almadı... Çıldırmaq içten değil... Beni sorguluyordu sanki oğlum, bakışları berbattı.¹⁵⁶

Sevgi Özel'in ele aldığımız bu öykülerinin dışında “Bir Adamdı İşte”, “Seni Seviyordum”, “Asma Sakal Takma Bıyık”, “Şef Davulcu”, “Aptal Dünya”

¹⁵⁴ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.33

¹⁵⁵ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.49.

¹⁵⁶ Özel, *Aptal Dünya*, s.148.

“Yardan da Maldan da Olmak”, “Babalı Babasız”, “Beni Aramayın” öykülerinde de erkek kişiler ön plandadır.

4.2. Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Kişiler

4.2.1. Dar Gelirli Kişiler

Sevgi Özel’in öykülerinde dar gelirli olarak karşımıza çıkan kişiler, çeşitli meslek gruplarından olan insanlardır. Ağır vasıta şoförü, kuş eti satıcısı, çöp toplayıcısı, çaycı, toprakla uğraşan kişiler, pazarcı, işsiz öykülerde karşımıza çıkan temsili kişilerdir. Özel, bu insanları sosyal çevrelerine uygun olarak okuyucunun karşısına çıkarmış ve verdikleri yaşam mücadelelerini anlatmıştır.

“Pazarcının Öfkesi” öyküsünde geçimini pazarcılık yaparak sağlayan kişiler üzerinden bir genelleme yapılarak Bahri adındaki bir pazarcı ve onun devlete bakış açısı konu edilmiştir:

Pazarcıların kılığı kıyafeti eskilerle hemen hemen aynı. Elleri geçeni geçirmişler sırtlarına, yüzleri mosmor... Hırk hırk ettirerek burunlarını çekiyorlar. Solukları boru gibi... Hele balıkçılar, birer havuç tanesi parmakları... Kışın işleri zor bunların.¹⁵⁷

“Adına Yaraşircasına” öyküsünde Hükümet adında bir kadın ve Devlet adındaki bir adamın hayatı anlatılmıştır. Geçim sıkıntısıyla köyden şehre göçerler. Devlet özel bir şirkette getir götür işleri yapar. Bir süre sonra da tazminatı eline verilerek işten çıkarılır. Ellerindeki hazır para bir yere kadar onlara yeter. Devlet iş bulamaz, bulamadığı gibi eve geç saatlerde gelmeye başlar. Yine bir gün iş aramak için çıkar ve bir daha dönmez. Hükümet çocuklarına bakmak ve geçimlerini sağlamak için çalışmak zorunda kalır ve evlere temizliğe gider. Zaman içinde bulunduğu duruma da çekip giden kocasına da isyan eder. Bir süre sonra ise evlere mevlit okumaya gitmeye başlar ve durumunu toparlar:

Yaklaşık bir yıl sonra, genç kadın neredeyse kentin her semtinden çağrılır olmuştur. Düğünlerden, ölümlerden sonra, ramazan günlerinde varsıl evlerinde sesi yankılanıyordu. Eski evine yakın bir apartman dairesini kazancıyla, armağanlarla dayamış döşemişti.

---

¹⁵⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.113.

Hükümet Ana, mahallenin el üstünde tuttuğu, saygıda kusur etmediği, yardım alan değil, eden bir duldu.¹⁵⁸

“Hayal Baba” öyküsünde de benzer bir konu vardır. Ağır vasıta şoförü olan bir baba iş bulmak için çıkıp günlerce eve dönmez. Evin geçimini üstlenmek evin kadınına ve erkek çocuklara kalır. Bu durum çocuklar büyüyene ve öykünün anlatıcısı olan kız evin sorumluluğunu alana kadar devam eder:

Babam sık sık iş buldu, sık sık işten çıkarıldı; yine sıkıntıdaydık, bir gün semt değiştirip bir apartmana taşınmak zorunda kaldık. Üç-dört günde bir yangın tehlikesi atlatan, her dakika polisle yüz yüze olan gecekondu mahallesinde, özellikle kız çocuğu büyütülmeyeceğine inanan ailem, beni bahane ederek büyük bir karar almıştı. Taşındığımız apartman dairesinde gecekondudaki yaşamı bile aradığımız günleri, ayları geride bıraktığımızda, evin patronu ben olmuştum artık.¹⁵⁹

Öyküde bu aileye bazı konularda yardımcı olan, onlara yardım eli uzatan yine onlarla aynı şartlara sahip komşusudur. Bu insanlar zaman geçim sıkıntısı konusunda dertleşirken zaman zaman da karşı karşıya gelirler.

“Sanal Aşk” öyküsünde ise dar gelirli olan kişi Halil’dir. Çaycılık yaparak evini geçindirmeye çalışan Halil, hem eşi ve çocuklarından hem de içinde bulunduğu durumdan sürekli yakınıyor. Kurtulmak için hayaller kuruyor. Kurduğu hayaller ise, ayağına dolanır ve eşinden ayrılmasına sebep olur.

“Bir Kadın; Bir Çok Kadın” öyküsünde topraktan geçimini sağlamaya çalışan Hediye ve Zeynep’in, çeşitli sebeplerden ötürü şehre göçmeleri ve orada verdikleri yaşam mücadelesi anlatılır:

Zeynep’in de, Hediye’nin de okuma yazması yoktu. Zeynep’in kocası okumuştur; Hediye’ninki askerde, Aliler okulunda bellemişti adını yazmayı... Zeynep’in yük toplayıp dağıtmadığı yer kalmamış, birini sonradan yitirdiği yedi çocukla, yollarda geçmişti gençliği.¹⁶⁰

Sevgi Özel’in öykülerinde karşımıza çıkan dar gelirli insanların bir kısmı verdikleri yaşam mücadelesine, içinde buldukları duruma ve her şeyden

¹⁵⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.81.

¹⁵⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.132.

¹⁶⁰ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.71.

önemlisi onları bu duruma iten kişilere isyan ederken, bir kısmı ise durumu kabullenip mücadelesine devam eder.

4.2.2. Orta Halli Kişiler

Sevgi Özel'in öykülerindeki karakterlerin çoğu orta halli kişilerdir. Öğretmen, memur, işçi, emekli, hayat kadını, ses sanatçısı, gibi grupların temsilcileri öykü kişisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kişilerin gelir durumlarına ilişkin bilgiler öykülerde çok sık verilmesi de bu duruma ilişkin çıkarımda bulunmak mümkündür.

“Tatlı Düşler” öyküsünde öykü anlatıcısı babası manav olan bir kızdır. “Yoksulluk çekmiyorduk, ama bolluk içinde de sayılmazdık.” Şeklinde durumlarını ifade eden öykü anlatıcısı, daha rahat yaşam sürmeyi arzulamaktadır.

“O Kadın” öyküsünde Aysel ve Selma adındaki iki arkadaşın birbirlerine karşı mücadele konu edilmektedir. Öykünün anlatıcı Aysel'dir ve Selma ile olan arkadaşlığını sonlandırmak istemektedir. Öyküde Selma'ya dair bilgiler verilirken “Yoklukta büyümemiştir, ama yoksulların çok olduğu yerlerden gelmedir.”, “Zaman yoksuludur, ne çarşı pazar gezecek bir dakikası, ne de çok parası vardır.” şeklinde onun maddi durumunu belirten ifadeler kullanılmıştır.

“Nokta Burun” öyküsünde, öykü kahramanı memur bir kadındır. Siyasi görüşlerinden dolayı Ankara'dan sürülür. Öyküde nereye bağlı olduğu belirtilmeyen Sakarya mahallesinde bir ev tutar ve hem ev sahipleriyle hem de onların küçük kızı Didem'le biranda yakınlaşır. Kadının maddi durumuna ilişkin bilgilerde ev sahiplerine yemeğe gittiği sahnenin anlatıldığı bölümde ifade edilir:

Ev sahibimin, sıradan bir kasaba evi görüntüsündeki evine girdiğimde şaşırdım, biraz görgüsüzce de olsa, yepyeni eşyalarla döşenmişti. Gördüğüm eşyalar benimkilerin tam eskicilik olduğunu kanıtlıyordu.

O gece o evde, bu kasabada sürgün olduğumu unuttum. Eğitim harcamalarının altından kalkamadığım için babasının yanına

göndermek zorunda kaldığım biricik kızımı çok özlemiştim, nokta burunla kardeşlerini doya doya kucaklayıp öptüm.¹⁶¹

“Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz” öyküsünde bir işyerinde çalışan Fahriye ve diğer çalışanların kendilerine verilen maaşla geçinmelerinin zor olduğu belirtilmektedir.

“Ya Değişirse” öyküsünde, öykü kahramanı bir yazardır. Birçok kitap yazmış ama yazdığı kitaplar ona beklediği ilgiyi ve parayı getirmemiştir. İçinde bulunduğu duruma veryansın etse de her kitap yazışında hayatının değişeceğine dair bir umudu vardır:

Bu kitabı bitirince, yaşamım değişecek, herkes gibi karım da görece el mi yaman bey mi? Şimdi kendimi kaşımın birini kaldırıp ötekini indirerek demeçler vermeye, şık şıkırdım radyo televizyonlara çıkmaya hazırlıyorum. Vereceğim yemekler şölene dönüşecek, katılacağım toplantılar da öyle. Bu kitapla karım yaşamı da değişecek, üç kuruş, beş kuruş hesabı yapmaktan kurtulacak. Tasarladıklarımı ilk üç dört baskıdan gelecek parayla gerçekleştiririm nasılsa, yaşantım değişecek.¹⁶²

“İşin Şakası Yok” öyküsünde, eşinden ayrılmak isteyen Nermin, kocasına ait olan hiçbir şeyi hayatında istemez. Ondand gelecek olan nafaka yardımını da kabul etmez. Herhangi bir işte çalışmayan, ev hanımı olan Nermin durumundan şikâyet etmez ve umudunu da hiç kaybetmez. Avukatı Arif ile yaptığı konuşmada ekonomik durumuna ilişkin şu bilgiler verilir:

Vural’a söyle benim ne yiyeceğimi, ne giyeceğimi, neyle geçineceğimi düşünmesin. Ağlayıp gözden olmasın, uykuları bölünmesin. Bir buçuk aydır çalışıyorum. Güzel bir iş buldum kendime... Garip kuşun yuvası örneği... Ama ben kendim yapacağım yuvamı, başladım da. Sakın endişelenmeyin benim için, dünyada emekten yana, iyi insanlar tükenmemiş daha...¹⁶³

“Babalı Babasız” öyküsünde öykü kahramanı Kenan’dır. Kenan’ın bakkal dükkânı vardır. Ekonomik durumları çok iyi olmamakla birlikte, iki çocuk

---

¹⁶¹Özel, *Aptal Dünya*, s.68.

¹⁶²Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.125.

¹⁶³Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.108.

ağabeyinden iki çocuk da kendisinden dört çocuğun, karısı ve kendisinin geçimini sağlamaya çalışır:

On beş yılı geçmişti, Ankara'nın bu gecekondu semtine geldiklerinden bu yana. İyi kötü geçinip gidiyorlardı şu dükkânla, Kenan eline para geçtikçe, dükkânı değil, kondusunu büyütüyor, başka semtlerde yeni kondular alıyordu gizli gizli. Çoğunun tapusunu ediniyor, “Keşke daha sık seçim olsa memlekette” diyordu eşine dostuna.¹⁶⁴

“Aman Aman! Ben Yaralandım Aman”, “Kimse Görmeden Yaşadım”, “Ceviz İçi”, “Doğum Günü”, “Saçkıran”, “Her Kapıyı Açan Anahtar”, “Asma Sakal Takma Bıyık”, “Hadi Bakalım”, “Dinle Beni Canım”, “Güzel Kadın Erkeğin Şeytanıdır”, “Ne Çok Varmış”, “Karışık Düşler”, “Yüz Vere Vere”, “Kesikler”, “Kaçak”, “Elartığı” isimli öyküler de orta gelirli insanların konu edildiği öykülerdir.

Daha öncede ifade ettiğimiz gibi bazı öykülerde kişilerin ekonomik durumuna ilişkin bilgiler açıkça ifade edilirken, bazı öykülerde ise, bu konu hakkındaki bilgi öykünün bütününden çıkartılır. Dolayısıyla ele aldığımız öykülerin dışında, bu başlık altına giren öykülerin sadece isimlerini vermekle yetindik.

4.2.3. Varsıl Kişiler

Sevgi Özel'in öykülerinde varsıl kişi olarak karşımıza çıkan insanlar, üst düzey bürokrat, milletvekili, kendi şirketi olup bireysel iş yapanlar ya da ticaretle uğraşanlardır. Öykülerde bu kişilerin ekonomik durumlarına ilişkin bilgiler bazen bir cümleyle bazen de detaylı olarak okuyucuya sunulmuştur.

“Sana Yalan Bana Gerçek” öyküsünde evli olan Müge ve Yavuz maddi açıdan hiçbir sıkıntı çekmemektedir. Bu durum öykü kahramanı Yavuz'un ağzından şöyle anlatılmaktadır:

Karım, bunu çok sevdim Yavuz, salonumuz alalım diyordu, alıyordum. Halı, koltuk, tablo, gümüş, kristal... Elimize, gözümüze

---

¹⁶⁴ Özel, *Direncin Kuşları*, s.62.

ne takılırsa... Evi birkaç yılda birkaç kez sil baştan döşedik. Önce çağdaş, sonra klasik eşyalar seçtik. Arkasından antika merakımız depreşti, eskici eskici dolaştık. Karım alım satım işi oldu mu, it ayağı yemiş gibi dolanıyordu. Gözü ve gönlü neye kayarsa ertesi gün evde yerini buluyordu. Onun ellerini çırpıp, “Ay ay olağanüstü...” diye sevgi gösterisinde bulunduğu şeylerin çoğu içimi kabartıyordu. Ama evle geçinmeye gönlüm olmadığından aldırıyordum. Yalnızca çekleri ödüyordum.¹⁶⁵

“Şimdi Daha Güzelsin” öyküsünde birbirlerinden hoşlanan ancak karşıt siyasi görüşlere sahip oldukları için yolları ayrılan Suat ve Selma’nın yıllar sonra karşılaşmalarının üzerine, öykü kişileri hakkında bilgi verilirken Suat için şunlar söylenmiştir: “Suat, varlıklı, saygın bir işadamı olarak tanınıyordu. Yatları katları, ellerini çırpınca önüne dizilen yardımcıları vardı.”¹⁶⁶

“Düzenciler” öyküsünde, öykü kişisi olan Hamza ve Nuri üniversiteden sınıf arkadaşlarıdır ve birlikte yürüttüğü bir işleri vardır. İşlerin çoğuyla Nuri ilgilenir, Hamza pek etliye sütlüye karışmaz. İşlerinin büyümesinde Hamza’nın babasının da payı vardır. Hamza’nın ekonomik durumuna ilişkin bilgi, Nuri ile tartışıp eve döndüğü bir gün karısıyla tartışırken öğrenilir.

“Babam seçime kadar sık dişini dedi. Seçim yakın...” deyince kocası, tutamadı kendini sordu:

“Seçimle bizim Nuri’nin ne ilgisi var? Milletvekili mi olacak?”

“Zırvalama kadın, milletvekilliği kim, Nuri kim... Senin kafan basmaz. Babam haklı, beklemek gerek.”

“Baban her zaman haklı, baban akıllı, baban her şeyi bilir... Baban...”

“Babam kadar taş düşün kafana, şu saray gibi evi düşünde göremezdin babam olmasa. Yediğin önünde yemediğin arkada. Hepsi babamın sayesinde pasaklı karı. Hizmetçin uşağın olur muydu babam olmasa...”¹⁶⁷

Aptal Dünya isimli kitaptaki aynı isimli öyküde 1870 yılında yaşanmış Sadık Hami adında birinin başından geçen bir olay anlatılmıştır. Eski dönem

¹⁶⁵ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.129.

¹⁶⁶ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.79.

¹⁶⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.47.

evliliklerin, evleneceği kişinin yüzünü ancak o gece görebilme şansına sahip olma durumun anlatıldığı bu öyküde Sadık Hami Antakya'nın köklü ailelerinden biridir. Bir kıza sevdalanır, adresini bulur, ailesine ister. Sevdalandığı kızla evleneceğini düşünür Sadık Hami fakat yanılır. Sadık Hami'nin ekonomik durumuna ilişkin kanaate şu cümlelerden varılır:

İnce sazi, davulu, ziyafeti, hiçbir şey eksik kalmadan, hiçbir şey esirgenmeden, günlerce süren bir düğün yapıldı. Görkemli bir düğünle gerdeğe girdi Sadık Hami, ama gerdek odasına girmesiyle çıkması bir oldu.¹⁶⁸

“Tatlı Düşler” öyküsünde akli fikri rahat yaşamakta olan öykü kahramanını on dört yaşındayken istemeye gelirler. Okumaya da niyeti olmayan bu kıızı ailesi evlendirir. Evlendiği ailenin hali vakti yerinde ve maddi durumları iyidir:

Halıcıydı kocamgil, dükkanı büyütünce her türlü mobilyayla beyaz eşya da satmaya başlamışlardı. “Halıcılar” diye bilinirlerdi. Çok iyi kazanırlardır. Ağzımızdan burnumuzdan akıyordu bolluk. Bu sayede apartmanın karıları da avucumun içindeydi. Çoğunun kocası memurdu, onlar ucuzlasın diye beklerken, turfanda eriği kirazı tabak tabak koyuyordum önlerine. Gün aşırı gelen hizmetçimle helva karıp bütün apartmanı burcu burcu kokutuyor, ne pişirdiysem komşulara gönderiyordum.¹⁶⁹

“Annem Bana Hiç Manti Yapmadı” öyküsünde öykü kahramanı Derya'nın babası üst düzey bürokrattır. Ailenin ekonomik durumuna ilişkin bilgi, Derya'nın babasını aldatan annesine düşman olan halası tarafından verilir:

Babam güzel giyinirdi, üst düzey bürokrattı... Gececi konuğumuz da “soluğu kokan bir memurmuş”, halam böyle derdi. Annemin nankörlüğü buradan belliymiş, yediği önünde yemediği arkasında prenses gibi yaşarken, dengini bulmuş.¹⁷⁰

“Belli Mi Olur?” öyküsünde, öykü kahramanı Bedri Bey milletvekilidir. Lojman sırası henüz kendilerine gelmediği için eşi Kâmile Hanım ile Ankara'daki

---

¹⁶⁸ Özel, *Aptal Dünya*, s.117.

¹⁶⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.137.

¹⁷⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.11.

uzaktan akrabalarının yanında kalırlar bir süre. Ev sahibinin bu durumdan rahatsız olduğunu düşünen Kâmile Hanım, bir nevi göz boyamak ve altta kalmamak için bir gün eve eli kolu dolu gelir. Gerekli gereksiz ne gördüyse almıştır. Hem ev sahiplerine hem de çocuklarına. Bedri Bey, “Ben milletvekiliyim, onlar memur, bize çok işleri düşecek” diyerek eşinin bu durumdan rahatsız olmaması gerektiğini söyleyerek maddi manevi onlardan üstün olduğunu ifade eder.

Sevgi Özel’in öykülerinde kişiler sosyo-ekonomik olarak değerlendirildiğinde ağırlığın orta tabaya ait kişilerde olduğunu görünmekle beraber; her kesimden, her sınıftan ve statüden insanların öykülerde karşımıza çıktığını belirtmekte fayda vardır. Yazar sadece tek bir kesimin yaşamını, sıkıntılarını anlatmamış, bu konuda yelpazesini geniş tutmuştur.

5. Öykülerde Zaman

Sözle ya da yazıyla sunulan anlatı türlerinin temel unsurlarından biri olan zaman, öyküde/romanda belirli ya da belirsiz bir şekilde mutlaka kullanılmaktadır. Öykü ya da romanda karşımıza çıkan zaman kavramının ilki nesnel zamandır. Nesnel zaman takvime bağlı olan, gerçekte var olan zaman olarak ifade edilmektedir. “Canlı, gerçek olan ya da yüzey yapıda, ön planda yer alan zaman dilimidir.”¹⁷¹

Vaka zamanı öykü ya da romanda zaman kavramını oluşturan ikinci yapıdır. Öyküde olayların geçtiği zaman dilimidir vaka zamanı. Daha geniş bir ifadeyle sadece olayların cereyan ettiği zaman süresini yani sadece olayların başladığı ve bittiği zamanı kapsayan bir zaman dilimidir.

Üçüncüsü ise anlatma zamanıdır. Vaka zamanından sonra gerçekleşen, birinin önce olayları görüp, öğrenip ardından anlattığı, öykünün ya da romanın yazıldığı zaman dilimidir anlatma zamanı. Bu konuda Nurullah Çetin şu bilgileri vermektedir:

Bir eserde olayların cereyan ettiği bir dış zaman dilimi (nesnel zaman) var, bir bu geniş zaman diliminin bazı anlarında, bazı

---

¹⁷¹ Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, İstanbul: Öncü Kitap, 2009, s.127.

günlerinde, bazı aylarında, bazı yıllarında geçen olaylar (vaka zamanı) var, bir de olaylar olup bittikten sonra yazar tarafından yazılırken, kâğıda aktarılırken ilave zaman dilimleriyle ya da zamanda kırpmalarla yani yazar tarafından yapılan tasarruflarla yeniden kurgulanan bir zaman (anlatma zamanı) var.¹⁷²

Anlatma zamanı, yazarın belirlediği anlatıcının inisiyatifine bağlı olarak ister olaylar gerçekleşir gerçekleşmez, isterse her şey olup bittikten sonra gerçekleştirilebilir.

Sevgi Özel, öykülerini kurgularken zamanın her çeşidini kullanmıştır. İnsan yaşamını kapsayacak kadar uzun bir süre, birkaç yıllık, aylık bir zaman dilimi veya bir ya da birkaç günlük gibi kısa bir süre onun öykülerinde karşımıza çıkan zaman dilimleridir.

Özel, öykülerinin çoğunda zamanı kronolojik bir sıraya sokmadan okuyucuya sunmuştur. Gerek bir insan yaşamını kapsayacak kadar uzun bir zamanı, gerekse birkaç yıllık bir zaman dilimini anlatırken olayları oluş sırasına göre anlatma yoluna gitmez Özel. Geriye dönüşler yaparak, çağrışım, izlenim ya da kısa anlatılar kullanarak uzun bir zaman dilimini zaman sıralamasına sokmadan anlatır. *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki "Koca Dede" öyküsü, yetmiş altı yıl yaşayan, on yedi kez baba olan, bilinen karısı üç, yaşayan çoğu on bir olan bir adamın yaşam öyküsünü kısım kısım anlatır. Bu anlatımda yazar torununun ağzından Koca Dede'sini geçmişle şimdi arasında geçişler yaparak anlatmıştır.

Yine aynı kitapta "Bir Karamsarın Unutmak İsteddiği Kent" öyküsünde siyasi suçtan ötürü hüküm giymiş bir kadının çocukluk döneminden olgunluk dönemine kadar geçen süre ve tutuklu bulunduğu süre zarfında yaşadıkları anlatılmıştır.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki "Roman Yaşamın, İkinci Cildi" Nalan adında genç bir kızın, hiç tanımadığı bir yazara giderek, kendi yaşamını yazmasını ister. Çocukluktan başlayarak yaşamını anlatır ve birkaç gün sonra yazarla tekrar buluşmak üzere ayrılırlar. Ancak Nalan o gün değil, aylar geçtikten sonra tekrar

---

¹⁷² Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s. 128

karşısına çıkar. O anki yaşamını anlatır ve ayrılırlar. Nesnel zaman olarak birkaç aylık bir süreci kapsayan bu öyküde olay zamanı yıllar öncesine aittir.

Aptal Dünya'daki “Kimse Görmeden Yaşadım”da öykü içinde öykü yer almaktadır. Genç bir kız annesine yüksek sesle kitap okumaktadır. Bu kitapta, gelinlik çağındaki Kısmet'in isteme ve düğün alışverişi serüveninden başlanıp, yıllar sonra kendi oğlunun düğün alışverişinin yapıldığı zaman dilimine kadar geçen yaklaşık yirmi yedi yıllık bir süre anlatılmaktadır. Okunan o öykü ile anne geçmişle şimdi arasında gidip gelmiştir.

Aynı kitaptaki “Annem Bana Hiç Manti Yapmadı” öyküsü annesi ve babası ayrılan bir çocuğun on yedi yıl sonra annesiyle karşılaşması üzerine geçmişe dönerek geçen zamanın anlattığı bir öyküdür. Şimdiki zamanla anlatmaya başlayan yazar hatırlama ve çağrışımlarla geri dönüşler yapmış ve geçmişini anlatmıştır.

“Hayal Baba” genç bir kızın şuanı anlatarak başladığı, geri dönüşlerle çocukluğundan üniversite yıllarına kadar yaşadıkları hayatı, geçim sıkıntısını ve babasının yaşamı boyunca sorumsuz davranmasını konu eden bir öyküdür.

Yazar, *Aşk Bir Boncuktur*'daki “Sana Yalan Bana Gerçek” öyküsü ailelerinin istememesine rağmen birbirlerini severek evlenen ancak zamanla yollarını ayırmak zorunda kalan Müge ve Yavuz'un bu süreçte yaşadıklarını ve uzun bir aradan sonra kızlarının düğününde bir araya gelmeleri konusunu ele almaktadır. Bu süreç yirmi yılı aşkın bir süre olarak okuyucuya sunulmaktadır.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış kitabındaki “Söylemezlik” öyküsünde kadının söz hakkının olmadığı, ezildiği ve hor görüldüğü bir köyde üçüncü çocuğunu kız doğuran bir kadının o süreçte yaşadıkları ve kızının büyüüp yıllar sonra bir açikoturumda yaptığı konuşma anlatılmıştır.

Sevgi Özel'in insan yaşamını kapsayacak kadar uzun zamanı anlatan öykülerinin yanında birkaç saat ya da günü anlattığı öyküleri de mevcuttur. *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Cennet Bahçesinde Yıkanmak” öyküsü bir kadının annesinin na'sını almak üzere morga gitmesinin ve orada yaşadığı hislerin konu edildiği birkaç saatlik bir öyküdür.

“Gizli Aşk” iki arkadaş arasında geçen bir konuşmayla başlar. Birbirlerinin her şeylerini bilen kızlardan biri âşıktır ve bunu en yakın arkadaşına bile söylemez. Gerçek düşüncelerini sakladığı gibi senaryosunu kendi yazdığı bir oyun oynar kendince. Öykü iki arkadaşın konuşmasından birkaç saat sonra ise kızın sevdiği adamla buluşması ve adamın bir cümlesiyle de aşkını yani oynadığı oyunu bitirmesiyle son bulur.

Aşk Bir Boncuktur kitabındaki “Asma Sakal Takma Bıyık” adlı öykü, bir söyleşi için kent dışına çağrılan Muhsin Bey’in davet haberini alıp, konu üzerinde söyleyeceklerini planlarken uyuyakalması ve otobüsü kaçırmasının konu edildiği kronolojik bir öyküdür. Sanatçı ve Sorumluluğu başlıklı konuda konuşacak olan Muhsin Bey’in söyleşiye katılamayacağını yetkili kişiye haber vermesi ve o kişinin düşüncelerinin aktarılmasıyla bitirilen öykü en fazla bir günlük bir süreci kapsamaktadır.

“Uyur Uyanık” öyküsü, Ankara’dan İstanbul’a yolculuk yapan Nilgün Hanım’ın yolculuk boyunca gözlemledikleri ve yanındaki yolcular hakkında yürüttüğü fikirlerin konu edildiği bir öyküdür.

Aptal Dünya’daki “Anarşist” öyküsü, bir köy evinde yaşan Meryem Yenge, Sami Dede, Mine ve onları sık sık ziyarete gelen İbrahim’in birkaç günlük konuşmalarından oluşan bir öyküdür. Sami Dede, Meryem Yenge’nin kayınpederi, Mine ise torunudur. İbrahim, Mine’ye sevdalı bir gençtir ve onu görme umuduyla sık sık kimselerin kapısını çalmadığı Meryem Yenge’lere gider. Zaman Abdi İpekçi’nin öldürüldüğü zamanlarıdır. Yazar bunu öyküde şöyle ifade etmiştir:

İbrahim, geçmişi çorbaya çevirerek anlatan yaşlı adama acıdı birden, çünkü evin dışındaki savaş gibi görüntülerden hiç haberi yoktu. Buraya gelmeden önce radyoyu dinlemiş, yine bir kahvenin tarandığını, üç kişinin öldüğünü, üniversitelerde meydan kavgası çıktığını öğrenmişti. Bir hafta önce sürücüsü birlikte kurşunlanan Abdi İpekçi’yi kimlerin, niçin öldürdüğüne ilişkin bir açıklama yapılamıyordu.¹⁷³

---

¹⁷³ Özel, *Aptal Dünya*, s.44.

“Yalanlarla Dolu Çekmece” öyküsü bir kadının kocasının kendini aldattığını öğrenmesi üzerine, adamın gittiği genelevlerin nasıl bir yer olduğunu merak edip evden ayrılması ve görüp birkaç saat içinde eve geri dönmesinin konu edildiği bir öyküdür.

Sevgi Özel’in incelediğimiz öykülerindeki zaman kavramına bakışı ve onu kullanımından yola çıkarak şunu söyleyebiliriz ki; Özel birkaç günlük zaman dilimini kullandığı öykülerinde, kısa öykünün zamana bakış açısına sadık kalmış ve kuralları dışına çıkmamıştır.

Öykülerinin çoğunda akronik bir zaman kullanan Sevgi Özel, birkaç saat ya da gün gibi kısa zaman dilimlerini kullandığı öykülerin bazılarında da olayları oluş sırasıyla vermeyip bazen bir rüyadan hareketle bazen de çağrışım yardımıyla aylar ya da yıllar öncesine dönmüştür.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)’daki “Hadi Bakalım” öyküsünde gazinoya eğlenmeye giden bir kadının, ortamdaki etkilenip, yıllar önce ailesiyle gittiği zamanları hatırlaması konu edilir. Nesnel zaman birkaç saatlik bir zaman dilimiyken, geçmişe dönüşlerin yaşandığı yerlerde olay zamanı yıllar öncesidir.

Aynı kitaptaki “Dinle Beni Canım” öyküsü, bir telefon konuşması üzerine sinirlenip kendini dışarı atan bir kadının, gördüğü bir tabelayla yıllar öncesine gidip, geçmişten bahsettiği bir öyküdür.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış kitabındaki “Gül Yanağın Yarısı” adlı öykünde zaman, doktora gitmek için köyden kente hareket eden karı-kocanın aynı gün akşamüzeri geri dönüşünü kapsamaktadır. Öyküde Seçil’in günlerdir aynı rüyayı gördüğünü yolculuk sırasında anımsaması üzerine yıllar öncesine yolculuk edilir.

Direncin Kuşları’ndaki “Düşük” bir kadının kadın hastalıkları ve doğum uzmanı kliniğine gidip oradaki kadınlara yönelik gözlemlerinin anlatıldığı bir öyküdür. Bu öyküde anı anlatma fikrine sadık kalan Özel, klinikte bulunan hastalardan Hatice Hanım’ın çocuk sayısının fazla olması nedeniyle köyde karnındaki bebeklerin üç tanesini kendi kendine düşürme çabalarını anlattığı bölümde zamanı geçmişe dönüşler yaparak kurgulama yoluna gitmiştir.

“Şimdi Daha Güzelsin” arkadaşlarıyla yemeğe çıkacak olan Selma ve Suat’ın hazırlanmalarından eve dönüşlerine kadar geçen birkaç saatlik bir zaman dilimi kapsar. 60’lı yılların sağ-sol davalarının yaşandığı dönemlerde görüş ayrılığından dolayı yolları ayrılan iki arkadaşın yıllar sonra karşılaşmaları ve hayatlarına kaldıkları yerden devam etmelerinin konu edildiği bu öyküde yazar anı anlatırken geriye dönüşler yapmış ve karakterler hakkında bilgi vermiştir.

Sevgi Özel, bazı öykülerinde zamanı belirttiği gibi çoğu öyküsünde zamanı belirsiz bırakmıştır. Belirsiz bırakılan öykülerde yıl, ay, gün gibi zaman ifadeleri direkt olarak kullanılmamıştır. Bunun yanında yazarın öykülerinin kiminde, günün hangi vaktinde vuku bulduğu, ne zaman başlayıp ne zaman bittiği konusunda fikri vardır okuyucunun. Yazar, bazı hikâyelerde doğrudan tarih verirken bazılarında ise okuyucuya ipuçları vermiştir.

Aşk Bir Boncuktur’daki “Sana Yalan Bana Gerçek” öyküsünde anlatma zamanı ya da vaka zamanı eserde belirtilmemiştir. “Olay örgüsü hangi yıl başlamış, kaç yıl devam etmiş, kahramanların ayrılması ne kadar zaman sonra gerçekleşmiş, kızlarının düğünü ne zaman olmuş?” sorularının cevapları eserde bulunmamaktadır. Öykünün geneline bakıldığında yirmi nesnel zamanın yirmi yılı aşkın bir süre olduğunu söylemek mümkündür. Bu yorum da Müge ve Yavuz’un kızları Yeşim’in evlenme çağına gelip de düğününün gerçekleşmesinden yapılmaktadır.

Direncin Kuşları kitabındaki “Yardan da Maldan da olmak” öyküsünde de zaman belirtilmemiş, olayların ne zaman gerçekleştiği belirsiz bırakılmıştır. Bir evin el bebek gül bebek yetiştirilmiş kızı olan Makule Hanım’ın iç güveysi olarak aldıkları Remzi Bey’le evlenmelerinden başlayarak yaşlılıklarına kadar geçen zamanı kısım kısım anlatan bu öyküde nesnel zaman anlatılanlardan yola çıkılarak tahmin edilmektedir ki bu süre de yaklaşık 20 yıllık bir zaman dilimidir.

“Birbirimizi Öldürdük” öyküsünde gün, ay, yıl belirtilmemekle birlikte, akşam vakti olduğu öykünün başında ifade edilmiştir: “Güzel yermiş” diye

mırıldandı kadın. Bütün duvarları aynayla kaplı bir lokantaydı bu. İçerisi gündüz gibi ışıltılıydı.”¹⁷⁴

Direncin Kuşları’ndaki “Aranıyoruz” genç bir kızın gördüğü düşü anlatmasıyla başlamıştır. Düş anlatılır ve ardından anne kızın karşılıklı konuşmalarıyla anlatılanın düş olduğu ve vaktin de gece yarısı olduğu anlaşılır:

“- Kimse yok mu?” diye bağırdım.

“- Ben varım, uyan canım... Uyan kızım...”

Gözümü açtığımda annemi yatağımda buldum, oturmuş, omuzlarımdan tutmuş beni uyandırmaya çalışıyordu.

....

“- Ne gece uykun kaldı, ne gündüz rahatın. Sana ne be kızım, sen mi kurtaracaksın dünyayı?”

“-Anne git yat, bir de sen canımı sıkma gece yarısı...”¹⁷⁵

Yukarıda da belirtildiği üzere zaman kavramının net olmadığı bu öykülerin yanında tarihin belirtildiği, yazar tarafından ifade edildiği öyküler de mevcuttur.

Aptal Dünya kitabına adını veren “Aptal Dünya” öyküsünde zaman; “Takvimlerin 1870’leri gösterdiği Antakya’da olacak şey değildi bu. Çocuk oyuncuğu mı? Günlerce düğün yap, elin kızını eve getir, daha davulların sesi susmamış, düğüncüler evlerine ulaşmamışken geri gönder!...”¹⁷⁶ şeklinde ifade edilmiştir.

Aynı kitaptaki “Doğum Günü” öyküsünde ise; “Bugün tatil olmayışına sevindi. Yoksa çıkamazdı, evde kalırsa üzüldü, üzüleceğini biliyordu. Ne annesi, ne babası, ne de ablası, hiçbiri anımsamayacaktı 8 şubatı.”¹⁷⁷ cümlesiyle belirtilmiştir.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı) kitabında yer alan “Hadi Bakalım”, “Zaman Değişti”, “Dinle Beni Canım” ve “Devrimciler Âşık Olamaz(dı)” öykülerinde nesnel zamanda değil, olay zamanında 1960’lı yılların sonu anlatılır. Zaman, açık şekilde belirtilmese de öykülerde kullanılan ifadelerden anlaşılabilir. “Biliyorsun hem okulumuzda, hem ülkemizde sıcak günler yaşanıyor. Eylemler

¹⁷⁴ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.9,

¹⁷⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.152-153.

¹⁷⁶ Özel, *Aptal Dünya*, s.117.

¹⁷⁷ Özel, *Aptal Dünya*, s.81.

var. Benim de çok önemli görevlerim var, öteki devrimci arkadaşlarımla birlikte. Sorumluluklarımız var, ülkemize, halkımıza.”¹⁷⁸ (D.B.C.)

“Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz” öyküsünde ise her iki zaman da aynıdır. Zaman 12 Eylül öncesindeki birkaç ay ve hemen sonrasındır. Öyküde iş bırakımı, grevler, toplu sözleşme, sendikalar ve 12 Eylül ile gelen dernek kapatma olaylarından bahsedilmektedir:

İşlerimize bayram sevinciyle sarılışımızdan üç ay sonra, ülkemizin siyasal tarihine “milat” gibi yerleşecek 12 Eylül, “kadife postalları”yla buyurmuştu. Cumaydı o gün, işyerimize gittiğimizde yönetmenimiz Ahmet Bey’in terli bungun yüzündeki acıyı önce anlayamadık. Bir bildiri ile bütün dernekleri kapattıklarını duyuran darbeciler, bizimkini de bu bildiri kapsamına almıştı. Üç beş günü kapısında bekleyerek geçirdik, içeri giremesek de hep önünde olduk, tepkimizi darbecilerin başına ileterek.¹⁷⁹

Direncin Kuşları’ndaki “Kesikler” öyküsünde açık bir zaman ifade edilmemekle birlikte öykünün zamanı okuyucu tarafından anlaşılmaktadır. “Bu sabah gazetesine bakınca, elini savurarak “Nasıl da çabucak geçiyor zaman” diye yazıklandı. Uğur Mumcu’nun öldürülüşünden bu yana yirmi yedi ay geçmişti, hala öldürenler yakalanmamıştı.”¹⁸⁰

Aynı kitapta yer alan “Biriciksin” öyküsü mektup tekniği kullanılarak yazılmıştır ve mektubun sonunda tarih “1 Mayıs 1994 / gece yarısı”¹⁸¹ olarak belirtilmiştir.

Aşk Bir Boncuktur kitabındaki “Kurşun Ata Ata Bitmezmiş” öyküsünde ise öykünün başında bildirilmiştir okuyucuya: “İstanbul’un bir Osmanlı paşasının adını taşıyan mahallesinde bir kahvehanenin taranmasıyla başlayan olaylar büyüdü. İki bin yılından beş önceki bir martın ortalarıydı, tarih...”¹⁸²

Sevgi Özel’in gerek şimdiye kadar yukarıda bahsi geçen öykülerin bazılarında gerekse diğer öykülerinde olay zamanına dair belirsiz ifadeler sıkça kullanılmıştır:

¹⁷⁸ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.33.

¹⁷⁹ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.69.

¹⁸⁰ Özel, *Direncin Kuşları*, s.142.

¹⁸¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.21.

¹⁸² Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.32.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı'daki aynı isimli öyküde “Birkaç aydır” (s.23), “Bir akşam” (s.24), “O akşam” (s.24), “Bir süre sonra” (s.25). “Bayram Armağanı” isimli öyküde “ilk günler” (s.34), “Bir gece” (s. 34), “Bir başka gün” (s.35), “birkaç gün sonra” (s.36). “Elartığı” öyküsünde “O zamanlar” (s. 117), “hiçbir zaman” (s.121), “yıllar sonra” (s. 124). *Aptal Dünya*'daki “Anarşist” öyküsünde “Birkaç ay” (s.42), “birkaç saat” (s.45), “Birkaç gün sonra” (s.45). “Nokta Burun” isimli öyküde “Bir süredir” (s.65), “birkaç gün sonra” (s.67), “Birkaç gün” (s.68), “yıllardır” (s.70), “birkaç ay sonra” (s.71). *Direncin Kuşları*'ndaki “Şahin'i Şahin Kapmış” öyküsünde “Bir süre” (s.87), “Uzun süredir” (s.87), “Yıllarca” (s.90), “Bir gün” (s. 91).

Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Füzuan gibi yazarlardan beslenen, çok iyi gözlem yapan, çevresinde olup bitenleri eserlerine yansıtan, sıradan insanların yaşamlarını gözleyip, toplumcu-gerçekçi bir çizgide eser veren Sevgi Özel, hangi coğrafyanın yazarı olduğunun bilincinde olarak, çeşitli zamanlarda öne çıkan sosyal ve siyasal olayları öykülerine konu etmiştir. 60'lı yılların sağ-sol olayları, Uğur Mumcu'nun, Abdi İpekçi'nin öldürmesi gibi olaylar öykülerde karşımıza çıkan örneklerden bazılarıdır.

Aşk Bir Boncuktur kitabında “Şimdi Daha Güzelsin” öyküsündeki “Suat'la Selma ayrı okullarda öğrenciydiler, ama ortak arkadaşları çoktu. Yirmi yılı aşkın süre önce, yürüyüşler, boykotlar sırasında, Suat'la birkaç arkadaşı daha ortadan kaybolurdu. Sonraları onların yerli film oynatan sinemalara gidip, tek biletle, aynı filmi iki-üç kez izlediklerini öğrenmişlerdi. Oturup konuştuklarında da en çok Suat'la tartışıyorlardı. Çünkü o öğrenci eylemlerini haklı bulmuyordu.” ve “Suat'la bütün görüş ayrılıklarına karşın, bir süre yakınlaşır gibi olmuşlardı. Suat eleştirinin ölçüsünü kaçırıyor, onlar “Tek yol devrim” dedikçe, “Bok yaparsınız”ı yapıştırıyordu.”¹⁸³ cümleleri 1960 dönemi olaylarına dikkat çekmektedir.

Aptal Dünya'daki “Anarşist” öyküsünde “Buraya gelmeden önce radyoyu dinlemiş, yine bir kahvenin tarandığını, üç kişinin öldüğünü, üniversitelerde meydan kavgası çıktığını öğrenmişti. Bir hafta önce sürücüsü birlikte

---

¹⁸³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.78-79.

kurşunlanan Abdi İpekçi'yi kimlerin, niçin öldürdüğüne ilişkin bir açıklama yapılamıyordu.” (s.44) cümleleriyle 1979 yılının ilk aylarına vurgu yapılmaktadır.

Direncin Kulşarı'ndaki “Kesikler”de “Uğur Mumcu'nun öldürülüşünden bu yana yirmi yedi ay geçmişti, hala öldürenler yakalanmamıştı.” (s.142) cümlesi ise 1993 yılını ön plana çıkarmaktadır.

Bazı öykülerde Özel öykü kişisini/kişilerini mektup yazarken çıkarmıştır okuyucunun karşına ve bu öykülerde zaman mektup yazıp bitene kadar geçen süredir. Geriye dönüşler yapılsa da bu öykülerde anlatılanlar, mektup yazma süresi içerisinde anlatılmıştır. *Direncin Kuşları*'ndaki “Biriciksin” adlı öykü, 27 Mayıs/12 Mart siyasi olayların birinden kaçarak yurt dışına yerleşen bir kızın yıllar sonra babasına yazdığı mektuptan oluşur. Bu mektup 1 Mayıs 1994 tarihli bir mektuptur ve burada o süre içerisinde geri dönüşlerle geçmiş bize aktarılmıştır.

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış kitabındaki “Beni Aramayın”, bir gencin ilkokul öğretmenine yazdığı mektuptan ibarettir. İlkokul öğretmenin kendisi üzerindeki emeği ve ilkokuldan sonra geçen uzun dönemi anlatmıştır mektup yazma süresi boyunca.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki “Bağışla Sevgili Kadın” öyküsünde dört ayrı mektup bulunmaktadır. Mektupları yazan kişi aynıdır ve tek bir kadına yazılır. Öyküde dört ayrı mektup olmasına karşın, anlatılanlar mektup bittiğinde biter, diğer mektup başladığında başlar. Birbiriyle bağlantılı olan mektuplar dört günlük bir süreyi ifade eder. Yani her mektup bir günü kapsar.

Aptal Dünya'daki “Bilinmezlik” ise bünyesinde iki farkı kişiden yazılmış üç mektubu barındırmaktadır ve bu mektuplar farklı zamanlarda yazılmış olmalarına rağmen anlatılanlar mektup yazma süreci kadardır.

6. Öykülerde Mekân

Mekân, öyküye özgü olayların ve öykü şahıslarının hareketlerine ayrılmış olan sahnedir. Mekân en basit haliyle eserde yaşanan olayların sahnesidir.¹⁸⁴

---

¹⁸⁴ İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş / 2: Hikâye-Roman-Tiyatro*, Ankara: Akçağ Yay., 2009, s.77

Mekân kavramı somut mekânlar ve soyut mekânlar olmak üzere ikiye ayrılır. Somut mekânlar kişilerin gerçek yaşamda olduğu gibi hareket ettikleri, gündelik yaşamlarını sürdürdükleri, çevremizde gördüğümüz ya da yaşadığımız mekânlardır.

Somut mekânlar öykü ya da romanlarda iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki “*geniş mekân*” ya da “*dış mekân*”¹⁸⁵ olarak da adlandırılan “açık mekân”dır. Olayların meydana geldiği, ülkeler, şehirler, köyler, kasabalar, dağlar vs. gibi açık alanların oluşturduğu mekânlardır.

“*Dar mekân*” ya da “*iç mekân*”¹⁸⁶ olarak adlandırılan kapalı mekân ise oda, ev, daire, büro, sınıf vs. gibi kapalı yerlerdir.

Soyut mekânlar gerçek dünyada olmayan, gündelik yaşamda rastlanmayan mekânlardır. Bu mekânlar ütopyik, fantastik, metafizik ya da duyuşsal mekânlar olarak çıkabilir öykülerde karşımıza.

Mekân unsuru Sevgi Özel’in öykülerinde iki farklı kullanım şekliyle karşımıza çıkmaktadır. Özel, öykülerde mekân kavramını hem kahramanların karakterlerini, sosyal durumlarını, zevklerini daha iyi vurgulayabilme ve buradan hareketle insana ulaşabilme hem de mekânın insan karakteri üzerindeki etkisini ortaya çıkarma amacıyla kullanırken, kimi öykülerinde ise mekânı sadece isim olarak okuyucuya verir ve mekân olayların yaşandığı sahne olmaktan öteye geçmez. Böylece yazar, kahramanların daha öne çıkması, uygun bir atmosferin oluşturulması yahut konu veya mesajın daha etkili bir şekilde okuyucuya iletilmesi için mekân unsuruna bel bağlamaz. Öykülerin büyük çoğunluğunda da durum böyledir, mekânın işlevselliği yoktur.

Öykülerin tamamını iç-dış ya da kapalı-açık mekân kapsamında ele aldığımızda bazı öykülerde iç ve dış mekânın birlikte kullanılmasının yanında, iç/kapalı mekânın öykülerde daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Polatlı (Beyceğiz Köyü) doğumlu olan Sevgi Özel, Ankara’da büyümüştür. Yükseköğrenimini Ankara’da görmüş, çalışma hayatına yine bu kentte başlamıştır. Dolayısıyla Özel’in öykülerinde olay ve durumlar ağırlıklı

¹⁸⁵ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s. 134.

¹⁸⁶ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s. 134.

olarak Ankara ve çevresinde şekillenmiştir. Bunun yanında Ankara dışında da farklı mekânlara öykülerde yer verilmiştir. Öykülerde mekân kavramını sınıflandırdığımızda şu tablo karşımıza çıkmaktadır:

6.1. Ankara ve Çevresi Mekânlar

6.1.1. İç / Kapalı Mekânlar

Sevgi Özel'in öykülerinde en çok karşımıza çıkan mekân türünün iç mekânlar olduğunu daha önce de ifade etmiştik. İç mekânlar, öykülerde kişilerin psikolojileri ve içinde buldukları durumları belirtmek, kahramanlar hakkında okuyucunun bilgi sahibi olmasını sağlamak gibi amaçlarda kullanılmıştır.

6.1.1.1.Ev

Sevgi Özel öykülerinde kapalı mekân olarak evler öne çıkmıştır.

“İşin Şakası Yok” öyküsünde mekân, öykü kişisi Vural'ın psiko-sosyal kimliğini ve içinde bulunduğu durumu açıklamak için bir araç görevindedir. Öyküde çok detaylı bir mekân tasviri yoktur. Tasvirden sonra asıl olaya geçilir:

Vural aynadan odanın görünen yerlerine baktı. Dağınıktı yatağı da, çevresi de, tos pas içindeydi. Üç aydır sessizdi, bu oda da tüm evi de. Süslenme masasının üstündekilere kaydı gözü. “Aaa” dedi, “kaç oje, kaç parfüm bu böyle? Kaç fırça, kaç deodorant? Dizi dizi, renk renk... Hepsi de tozlu, kirliydi. Eğildi, aynanın önüne sıralanmış küçük şişelere, minik gümüşten, camdan kutulara, kavanozlara bir bir elledi. Kullanılmaya kullanılmaya kurumuş, bozulmuş, renkleri dönmüş, kokuları açılmış bir sürü şey... Çoğunun ne işe yaradığını bile bilmiyordu. Kavanozun birini açmak istedi, parmaklarına vıcık vıcık yağla toz karışımı bir şey bulaştı. İğrendi, elini silecek bir şey aradı.¹⁸⁷

“Dalgakıran” öyküsünde öykü kişisi Gümüş Hanım'ın evi anlatılarak başlar. Hasta olduğunu öğrendikten sonra birçok şeyden elini eteğini çeken kadının bu durumu, evinin öykünün başında okuyucuya sunulmasıyla anlatılır.

Ayda bir gelen Gülsüm'ün dışında çıkan bile yoktu, balkonu ancak ayda bir kez su yüzü görüyordu. Eskiden bahçe gibi olurdu. Hercai

---

¹⁸⁷ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.102.

menekşeler, süsenler, akşamsefaları eker, kışın içerde kartlaşan sardunyaları budar, ötekilerin arasına koyardı. Bir köşesine bir de sedir yapmıştı, çok sıcak gecelerde balkonda uyuduğu olurdu. Bu yaz adımını atmamıştı daha, çiçek miçek ekmediği gibi, içeridekileri de çoktan kurutmuştu. İçi toprak dolu boy boy saksıları Gülsüm atmış mıydı, kendi evine mi götürmüştü, bilmiyordu.

Çölleşiyordu evi. Dedesinin gününden kalma, tüyünü ortasından dökken halısına bakıp gülümsedi. “Gerçekten çölleşiyor evim” diye yüksek sesle konuştu. Halısının çiçekleri bile kurumuştu sanki. Kimilerinin antika sayacağı, lacivert halının düğümleri sırtıyordu. Saçları düşleri dökülen sahibi gibiydi, halı da. Kim bilir üstünde kimler yürümüş, hangi bebeler yuvarlanmış, işemiş, kaç kez silinmiş, kaç kez yaz gelince yuvarlanıp duvara dayanmış, kış gelince naftalin kokuları salarak yerine serilmişti.¹⁸⁸

Bu öyküde kapalı mekân olan ev, Gümüş Hanım’ın herkesten ve her şeyden kaçtığı, yalnız kalarak huzuru bulmaya çalıştığı bir yer olarak çıkar okuyucunun karşısına.

“Bağışla Sevgili Kadın” öyküsünde sürekli evde olan, ev işleriyle, çocuklarıyla ve kendisine zaman ayırmayan eşiyle ilgilenen bir kadın anlatılır. Ev hanımı olan kadınların bir nevi portresinin çizildiği bu öyküde, kadınların mutlu olması için umutlarının yitirilmemesi, sıkışıp kaldıkları eve kendilerini hapsetmemesi gerektiği vurgulanır. Mekân kadının psikolojisini ön plana çıkarır:

Söylediğim gibi, sana yazmayı filan düşünmüyordum. Ama iki gün önce, kocanı işe; çocuklarını okula yollayınca mutfakta kendi kendine konuşmana tanık oldum hiç istemeden. Dinlememeye çalıştımsa da olmadı. Bağırıp çağırılmalarına değil de ağlayışına dayanamadım. Yanaklarından gündelik giysine damlayan gözyaşların dokundu bana. Atı atıverdirdin de bardağı çanağı bulaşıklığa, Allahtan kırılmadı hiçbirisi. Bir de cam kırıklarıyla uğraşacaktın... Küçük oğlanın pijama altını salondaki iki kişilik koltuktan aldın, kocanın terliklerini masanın altından ayaklarınla ite ite götürdün ayakkabılığa dek... Terlikleri değil de adamı tekmeliyordun sanki.¹⁸⁹

“Hayal Baba” öyküsü anlatıcı da olan öykü kişi genç kızın, sahip olmayı hayal ettiği bir evin anlatılmasıyla başlar. Daha sonra geçmişe dönüş yaparak

¹⁸⁸ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.67.

¹⁸⁹ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.92-93.

yaşadıkları ev hakkında bilgi verir. Öyküde ev, onların hiçbir zaman sahip olamadıkları, sürekli sorunlarla ve zorluklarla mücadele ettikleri yer olarak sunulur. Anlatılan uzunca ev tasvirinden nasıl bir yaşam sürdürdükleri ortaya çıkar:

Taşındığımız gün, dışından çok beğenerek girmiştik içine. Annem tutmuştu evi, biz çocuklar önceden görmemiştik. Yol parası vermemek için görmeye gidememiştik. Ama aşkla taşımıştık öteberimizi. Odaların birine üç somyamızla eski halılardan birini serip taş devrinden kalma tahta kolluklu, döşemesi eprimiş iki koltuğumuzu, taşırken camı kıran tek sehparamızı sıralamış; öteki odaya annemlerin başları yeşil boyalı demir karyolasını kurmuş, ortasına küçük halıyı yaymış, bu odanın bu odanın bir duvarına yatak yorganlarımızı yığmış; gereksinimimizi görecektadar tencere tabaklarımızı, güğümlerimizi rafları oynak ayakkabılığımızı uygun yerlere serpiştirip, pencereleri kıtı kıtına örten basma perdelerimizle yıkana yıkana sümük gibi akan koton tüllerimizi asmıştık.¹⁹⁰

“Şahin’i Şahin Kapmış” öyküsünde iki mekân vardır. Bunlardan biri ev, diğeri ise cezaevidir. Şahin kıt kanaat geçinen bir dükkânı işleten bir adamdır. Hem kendi ailesine hem de eşi ölen baldızının ailesine bakmaya çalışır. Zaman içerisinde, karısının kayın validesinin, çocuklarının hatta baldızının bile kılık kıyafetlerinin, ev eşyalarının değiştiğini görür. Mücevherler, yiyecek eşyalar peşi sıra eve gelir. Bunun altında yatan sebebi bulmaya çalışır ancak altından kalkamaz. Namussuz işler yaptıklarını düşünerek, şüpheye düşer ve günün birinde karısını, kayınvalidesini, baldızını ve onun çocuklarını öldürür. Öyküde evdeki eşyaların sürekli değişmesi öykü kişisi Şahin’in psikolojisinin değişmesiyle paralellik gösterir. Başlangıçta olaylara daha sakin bakmaya, olup bitenleri mantıksal bir açıklamaya dayandırmaya çalışan adam, zaman içerisinde eşyaların değişmesiyle sakinliği kaybeder ve cevabını bulamadığı soruların esiri olur:

O günden sonra eve her girişte, yanlış eve gelmişim gibi şaşırıdım. Bizim iki oda bir sofa gecekonda, iki üç ayda saray yavrusuna döndü. Gizli bir el, badanasını boyasını yapmakla kalmadı, çatısını aktardı, bahçesini yaptırdı, dayadı döşedi. Bununla da yetinmedi baldızımı da sevindirdi. Bizimki kadar değilse bile onların evinde de değişiklik oldu.¹⁹¹

---

¹⁹⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.128.

¹⁹¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.86.

“Düşmek” öyküsünde genç bir kızın başından geçenler anlatılır. İnançlarından yararlandığını, inançlarının kötüye kullanıldığını ve bunları yapan kişilerin oyununa geldiğini düşünen bir kızdır öykü kişisi. Öyküdeki mekân ise, kızın evidir. Kızın maddi durumu, nasıl bir ortamda büyüdüğü gibi bilgilerin anlaşılması açısından, daha net bir ifadeyle öykü kişisi ve ailesi hakkında okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla mekân olarak ev kullanılmış ve tasvir edilmiştir:

Odada, karşılıklı iki çekyat, üstlerine sonradan kılıf geçirilmiş iki koltuk, formika sehpa, kapının yanında sehpa ile aynı renk formikadan bir büfe, bütün yeri kaplayan allı güllü bir makine halısı vardı. Eşyaların birbiriyle uyumsuz renk ve desenlerinin karmaşası az bulunmuşçasına, sehpaların üstüne, büfenin içine sıralanmış plastik ya da cam vazolardaki renk renk yapma çiçekler avaz avaz bağırıyor gibiydi.¹⁹²

“Giz” öyküsünde mekân öykü kişisi Gürbüz’ün evidir. Mektup niteliğinde yazılan bu öyküde Gürbüz’ün yalnız kalmak, kendi başına istediği gibi hareket etmek gibi ruh hallerine sahip olduğu evinde bulunan eski bir koltuğa sığınmasından anlaşılır:

Evlenmeden önce yatağım sığınağımdı, evlendiğim günden bu yana da bu koltuk. Yatağında bir başıma kalma olanağım yok. Yirmi yıldır, karımla paylaşıyorum. Tam alışıp anılar anlamlar yükleyecekken, bir bakıyorum, kendisi de örtüleri de başkalaşveriyor yatağımın. Ama bu koltuk, kayıtsız şartsız benim. Düşlerimi bu koltukta kurarım, bakkal çakkal hesaplarını burada düşünür, eşimin oğlumun sorunlarını üstünde çözerim. Uykum kaçtığında soluğu onda alırım.¹⁹³

Saklayacağınıza söz verirseniz, gizimi sizinle paylaşacağım. Koltuğumu, kapısını yalnızca kendimin açacağı bir yere taşımak istiyorum.¹⁹⁴

“Nokta Burun” öyküsünde mekân siyasi görüşlerinden ötürü başka bir yere sürülen öykü kişisinin sürüldüğü yerdeki evi ve ev sahipleri olan kişilerin evidir. Öykü kişisinin evi, kadının yalnızlığıyla özdeşleştirilmiştir. Çocuğunu maddi

¹⁹² Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.55.

¹⁹³ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.149.

¹⁹⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.151.

olanaksızlardan ötürü okutması için babasına veren kadın, eve girdiğinde kendi yalnız hisseder. Ev ona yalnızlığını hatırlatır.

Özel'in öykülerinde mekân olarak evi kullandığı diğer öykülerinde, mekâna herhangi bir işlevsellik aksedilmemiştir.

6.1.1.2. İş Yeri

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki "Türbe Yeşillerine Taşınıyoruz"; *Aşk Bir Boncuktur*'daki "Her Kapıyı Açan Anahtar", "İşin Şakası Yok"; *Direncin Kuşları*'ndaki "Ölen O muymuş", "Babalı Babasız"; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki "Düzenciler", "Saçkıran" öykülerinin bazı kısımları öykü kişilerinin çalıştıkları yerlerde geçer.

"Her Kapıyı Açan Anahtar" öyküsü, öykü kişisi Yusuf'un cezaevi günlerinin anlatılmasıyla başlar. Ardından Yusuf'un cezaevinden çıkar ve bir şirkette üst düzey yetkili olarak çalışmaya başlar. Öyküde Yusuf'un işyerindeki bir günü okuyucuya sunulur. O gün gazetelerde Yusuf'la ilgili bir haber çıkar. Yusuf'un çalıştığı şirketin yurt dışına ihracat yaptığı ve bu ihracatın da hayali ihracat olduğu söylenir gazetelerde. Şirketin yurtdışı bağlantılarının da Yusuf tarafından gerçekleştirildiği belirtilir. Yusuf, gazetede yazılanları düşünüp sinirlenirken, karısı şirkete gelir ve Yusuf'a boşanmak istediğini söyler. Bütün olumsuzlukları bir anda yaşayan Yusuf, kendisini ve iş arkadaşını çağıran patronun odasına gider. Odaya girdiğinde kendini bir an önce dışarı atmak ister:

Cebinde, yanından hiç ayırmadığı bir şey vardı, parmaklarının arasında döndürüp duruyordu. Hapisten çıktığı gün gittiği otel odasının anahtarıydı bu. Uğruna inandığı bu küçük metal açmıştı sanki ona bütün kapıları. "Yitirdim" demiş vermemişti otelciye. Şimdi bu anahtarla, patronu ve Haluk'u bu odaya kilitleyerek kaçıp gitmek istiyordu. Bu odanın kapısını bununla kilitlerse, kendisinininkinden başka hiçbir anahtarın, kendisinden başka da kimsenin bu kapıyı açamayacağına inanıyordu. Arkasına bakmadan buradan çıkmalı, o küçük, eski otele gitmeli, yıllar önce yıkanmaktan korktuğu soğuk suyun altına atmalıydı kendini. Üzerinden akan sulara bakmalıydı, nelerin akıp gittiğini görmeliydi. O taş gibi sert yatağında deliksiz ve düşsüz bir uyku çekmeliydi. Ertesi sabah

uğurlu anahtarıyla açtığı kapıdan, bir türlü özlem gideremediği İstanbul'una yürümeliydi.¹⁹⁵

Burada Yusuf'un bulunduğu ortamdan kaçma isteği, mekânın kişi üzerindeki, daraltıcı ve bunaltıcı etkisinin bir sonucudur. Burada mekân, Yusuf'un ruh halinin bozulmasına dayalı bir işlevsellik kazanır.

Diğer öykülerde mekân, sadece olayın geçtiği yer olarak kalmış, mekâna herhangi bir işlev yüklenmemiştir.

6.1.1.3.Hastane

Aşk Bir Boncuktur'daki "Dalgakıran", *Direncin Kuşları*'ndaki "Düşük", *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki "Benzetmek", *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki "Bir Adamdı İşte" öykülerinin bazı bölümlerinde mekân hastanedir. Ancak mekânın öykü kişileri üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Başka bir ifadeyle mekânlara işlevsellik yüklenmez.

"Dalgakıran" öyküsünde, öykü kişisi Gümüş Hanım kanser hastasıdır. Başlangıçta tedavi olmayı kabul etmez ve kendini her şeyden ve herkesten soyutlayarak evine kapatır. Annesini de aynı hastalıktan kaybeden Gümüş Hanım, başına geleceklerden haberdardır. Annesinin yaşadıklarını, çektiği acıları çekmek istemez ve "telaşlanmadan ölümü beklemeyi" düşünür. Ancak daha sonra doktorunun ısrarlarına dayanamaz ve tedaviyi kabul ederek ameliyat olur. Hastanede yattığı süre boyunca gerekmedikçe kimseyle konuşmaz, gerektiğinde ise yalnızca etrafındakilere bağırp çağırır. Bir gün yanına Güler adında yine kanser hastası bir kız gelir. İlk başta kıza da diğerlerine davrandığı gibi davranır ancak birkaç gün içinde ona farkında olmadan bağlanır. Toparlanıp ayağa kalkmasında Güler'in enerjisi, hayata dolu dolu bakması etkili olur. Kendini toparlar ve hastaneden çıkar. Güler'se aynı başarıyı gösteremez ve hastalığına yenilir.

Hastanenin insanlara olumsuzluğu ve kötüyü çağrıştırmaları, orda yatan hastaları da etkiler ve ruhsal dengelerini bozar. Bu öyküdeki mekân için

---

¹⁹⁵ Sevgi Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.52.

denilebilir ki; Gümüş Hanım'ın hastanede Güler'le karşılaştığı süre zarfına kadar agresif, kötüyü düşünen ve somurtkan bir olması bir nevi hastanenin insan üzerindeki etkisindedir.

“Düşük” öyküsünde muayene için kadın hastalıkları uzmanına giden bir kadının orada gözlemlendiği ve konuştuğu kişilerin kendi haklarında söylediklerinin anlatıldığı bir öyküdür. Öyküde mekân hakkında verilen tek bilgi “önceden sıra alınan kadın hastalıkları uzmanını bekleyen azdı” cümlesidir. Burada mekân olayların yaşandığı sahneden başka bir şey değildir.

“Benzetmek” öyküsü, Selim ve Celal adındaki iki doktorun hastalık teşhisi hakkında konuşmalarıyla başlar. Öyküde hasta olan da hastane de yatan da öykü kişisi Yonca'dır. Selim ve Celal de Yonca'nın aynı anda idare ettiği erkek arkadaşları doktor gençlerdir. Öykünün ana konusu, Yonca'nın Selim ve Celal'i hayatından çıkardığı ancak aklından ve kalbinden çıkaramadığı iki insana benzetmesi ve bu yüzden onları yanında tutarak yaptıklarının anlatılmasıdır. Selim ve Celal'in doktor olmaları öykünün başında mekânın hastane olmasına neden olmuştur.

6.1.1.4.Cezaevi

Aşk Bir Boncuktur'daki “Her Kapıyı Açan Anahtar” öyküsünün bir kısmında; *Direncin Kuşları*'ndaki “Şahin'i Şahin Kapmış; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Bir Karamsarın Unutmak İstedığı Kent”, *Aptal Dünya*'daki “Tatlı Düşler” öykülerinde mekân cezaevidir. Öykülerde mekâna ait detaylı bilgiler verilmez. İlk iki öyküde öykü kişilerinin cezaevinde oldukları anlatıcı tarafından belirtilirken, son öyküde bu durum öykü kişinin konuşmasından anlaşılır. Öykülerde cezaevlerinin fiziksel atmosferi hakkında bilgi verilmezken, her üç öyküde mekânın insan üzerinde karamsarlık, hayal kırıklığı, çaresizlik gibi etkiler yarattığı görülür.

“Şahin'i Şahin Kapmış” öyküsü cezaevinde olan ve fiziksel görüntüsü pek iyi olmayan öykü kişisi Niyazi hakkındaki şu ifadelerle başlar:

Sigaradan kararmış dişleri, mosmor dudaklarıyla ağzı, soluk yüzünün ortasında bir petrol kuyusu gibiydi. Yanına yaklaşınca aldım, kokuyu. Rakı desem değil, başka bir içkiye de benzemiyor... Hem adam cezaevinde içkiyi nerden bulsun... Yine de çakmağımı çakmaktan korktum, Dudaklarımdaki sigarayı elime aldım. Ama o, kaşla göz arasında bir sigara yakıverdi.¹⁹⁶

Öykünün bu ilk paragrafında öykü kişinin nasıl bir psikoloji içerisinde olduğu, cezaevinin onun üzerindeki etkisi açıkça görülür. Bununla birlikte Niyazi'nin "Beyim altı yıldır içerdeyim. Beş ölü var arkamda, öldürdüklerimin kemiği bile kalmadı. Bense ölüp ölüp diriliyorum. Bir kez assalar, bu denli acı duymayacaktım belki. İki kez bozuldu cezam. Yeniden yeniden yargılanmaktan yıldımd."¹⁹⁷ ifadeleri, içinde bulunduğu çaresizliği ve cezaevinin kendisine yüklediği karamsarlığını açıkça gösterir.

"Her Kapıyı Açan Anahtar" öyküsünde de öykünün başlangıcı, öykü kişisi Yusuf'un cezaevinin onun üzerinde bıraktığı etkinin açıkça görülmesi bakımından önemlidir.

Böğrüne bir parmak dokunuşuyla, "Yürü" komutu vereni izledi. Bundan sonraki tam altı tane üç yüz altmış beş gün boyunca, birbirine benzer kirli paslı kapılar açıldı önünde, kapılar kilitlendi arkasında. Çoğunda sanık, kimisinde tanık olduğu davalara gidiş gelişlerde, havalandırmada, revirde, ziyaret günlerinde açılıp kapandı aynı kapılar. Hep başkaları açtı, başkaları kapadı, kilitledi.

Her duyusunda irkildiği, gardiyanlarınkine benzediğini düşündüğü metalik kapı sesleri belleğine kazındı. İki bin yüz doksan gün sonra, yine arkasında duyduğu garç sesiyle irkilmedi ilk kez. Sabahdan başlayarak birileri onu sarılıp öpmüş, sırtına omzuna pat pat vurulmuştu.¹⁹⁸

Burada mekân öykü kişinin tedirgin olması, umudunu kaybetmesi ve içinde bulunduğu durumu kabullenmesi gibi anlamlar taşımaktadır.

"Bir Karamsarin Unutmak İsteddiği Kent" öyküsünde, cezaevinde olan kadının geçmişini, büyüdüğü Ankara'yı, Ankara'nın eylülünü özlemle anması ve

¹⁹⁶ Özel, *Direncin Kuşları*, s.83.

¹⁹⁷ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.85.

¹⁹⁸ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.39.

aynı günleri arzulanması konu edilir. Öyküde cezaevine dair herhangi bir betimleme yahut açıklama söz konusu değildir. İnsanların yaşamını kısıtlayan cezaevi, öykü kişisi kadının geleceği hayal ve umutla beklediği bir yerdir.

“Tatlı Düşler” öyküsünde yine cezaevi hakkında bilgi verilmez. Öykü kişisi kadın kocasını aldatır ve daha sonra aldattığı adamı öldürür. Cezaevi kadının karamsarlığa düştüğü, hiçbir umudunun kalmadığı bir yer olarak ifade edilir öykünün sonunda. Kadın öyle çaresizdir ki cezaevinde ölümü bekler. Kadın, her şeyi kabullenişini öyküde şu sözlerle ifade eder:

Cezamı hafifletmesinler avukat hanım, kadınsınız, siz anlarsınız beni... Sormayın yeter artık... Utanmadan bakabildiğim bir tek şurası kaldı, aha bu kara yer... Toprak...

Kendime söz verdim, bir daha gökyüzüne bakmayacağım. Çocuklarımın yüzü gibi gökyüzü... Tertemiz... Çocuklarım gökyüzündeki kuşlar gibi günahsız...

Onlar beni ölmüş bilsin... Toprak bütün ayıpları örter avukat hanım, değil mi? Bekleyeceğim, toprak beni bağışlar, bir tek toprak kaldı beni kabul edecek...

Başka sözüm yok avukat hanım, yok...¹⁹⁹

6.1.1.5. Taşıtlar

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki “Belli mi Olur?”; *Aşk Bir Boncuktur*'daki “Uyur Uyanık”; *Direncin Kuşları*'ndaki “Kesikler”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki “Elde Bir”, “Yıkanmış Kentte Biten Yolculuk”; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki aynı isimli öykü; *Aptal Dünya*'daki “Sarı Hırka” öykülerinde taşıt mekân olarak kullanılmıştır. Bu taşıtlar ise; taksi, otobüs ve trendir.

“Bir Bulut Ayağıma Dolandı” öyküsü bir kadının her sabah işe gitmek için bindiği 63 numaralı otobüste, kendince oynadığı bir oyunu konu eder. Öykü otobüs hakkında verilen bilgiyle başlar:

Sabahları aynı yerde iniyor, akşamüstleri aynı duraktan 63 numaralı belediye otobüsüne biniyordu. Ha deyince gelmek nedir bilmeyen,

---

¹⁹⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.141.

kimi kez ağzına dek dolu olduğu için binilemeyen, binilse bin türlü sıkıntıyı da içinde taşıyan otobüslerden yakınsa, ne geçecekti eline? “Alıştım artık” diyordu, ama bu rezilliğe alışması için insanın burnunun, kulağının, gözünün olmaması gerektiğini de biliyordu. Belediye otobüslerine binmek zorunda kalanların elini kolunu fazlalıkmiş gibi görüyordu. Ya o kokular, deodorantlarla ucuz parfümlerle karışan ter, yağ, kir kokuları... Yellenen bile oluyordu sıkış tikiş araçların içinde.²⁰⁰

Bu öyküde kadın, otobüste kimseyle konuşmaz ve herhangi bir iletişime geçmez. Kadının tek yaptığı “kılığı kıyafeti ya da davranışları ilginç gelen kadın ya da erkek, kim olursa ona ilişkin öyküler oluşturmak, içinden onlarla söyleşmek”tir. Öyküde kadının nasıl bir psikolojide olduğunu, içinden geçirip dile getiremediği duygu ve düşüncelerini ve hatta kocasıyla olan ilişki düzeyini kadının otobüste kendince oynadığı oyun sayesinde öğreniriz. Dolayısıyla otobüs, kadının hayatına dair bazı bilgilerin okuyucuya sunulması noktasında kullanılmış bir araçtır.

“Elde Bir” öyküsünde, asıl mekan bir tren istasyonudur. Ancak öykü kişisi Nermin, uzun bir süredir, haftada iki kez İstanbul trenine binip, tam hareket edecekken bindiğinden değil, üç dört vagon sonrasında telaşla trenden iner. Trene dair İstanbul treni olduğu dışında, herhangi bir bilgi verilmez. Öyküde tren, kadının psikolojik durumunu ortaya koyarken, okuyucunun kadının neden sürekli trene binip indiği konusunda merakını kamçılar.

Taşıtların mekan olarak kullanıldığı diğer öykülerde, öykü kişisi bir iletişim halindedir. Farklı kültürlerden insanların bir araya geldiği yer olan taşıtların kişilikleri de farklı olan bu insanların düşüncelerini ortaya çıkarma gibi bir işlevi vardır.

“Kesikler” öyküsünde emekli karı koca öykü kişileridir. Öyküde, “birçok konuda unutulmamasını istedikleri haberleri, bilgileri toptan aldıkları sarı zarflarda” biriktiren öykü kişilerinin yıllar sonra, bir gazete haberinde torunlarının işlediği cinayetin yer alması üzerine bu alışkanlıklarından vazgeçmeleri konu edilir. Öykünün başında öykü kişileri hakkında genel bir bilgi verildikten sonra,

---

²⁰⁰ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.23.

öykü kişisi kadının İstanbul'dan iki günlüğüne konuk gelen gelininin bindiği bir takside, taksiciyle yaptığı konuşma oyucuya verilir:

“Radyoyu kapatır mısınız?”

“Ben dinliyorum.”

“Ama ben şimdi bu taksinin içinde Kuran dinleyecek durumda değilim.”

Sürücü radyonun sesini kısıtı önce, sonra dikiz aynasından kadına baktı. Bir anda kıpkırmızı kesildi, kadının bakışlarından hem ürkmüş, hem de öfkelenmişti. Yeniden eli radyoya uzandı, kapatacakken caydı.

“Kardeşim kapat şu radyoyu, sen ne biçim adamsın? Kuran abdestsiz dinlenmez bir, her yerde dinlenmez iki, ben kirliyim üç. Daha açık söyleyeyim mi, aybaşıyım şimdi. Anladın mı?”

“Tamam bacı anladım, sus. Ayıp denen bir şey var, sus... Her şey her yerde konuşulmaz ki...”

“Her yerde Kuran dinlenir mi peki?”

“Evet dinlenir, işimi bırakıp camiye gidemem ki...”

“O zaman işini yap, ibadetini yapacağın yer bu taksi değil. Bu ne iştir, bu ne bilgisizliktir.²⁰¹”

Öyküde, yukarıda alıntılanan diyalogda da görüldüğü üzere, taksinin içine dair herhangi bir tasvir yapılmaz. Taksi, sadece kişiler arasındaki farklı görüşlerin okuyucuya sunulmasında kullanılır ve bu bakımdan öyküde işlevlik kazanır.

“Uyur Uyanık” öyküsünde ise, öykü kişisi Nermin, Ankara'dan İstanbul'a giden şehirler arası bir otobüstedir. Yolculuk boyunca etrafını gözlemler ve yolcular hakkında hayal kurmaya başlar. Öykü kent, insanın iletişimsizliği anlatır bir bakıma. Mekana ait detaylı bilgi verilmez.

Bazı öykülerde doğrudan taşıtlar kullanılırken, bazı öykülerde ise taşıtlar tasvir edilmese de öykü kişinin ekonomik durumu hakkında bilgi verilir. Örneğin; *Aptal Dünya* isimli öykü kitabındaki “Hayal Baba” öyküsünde, öyküyü anlatan öykü kişinin babası ağır vasıta kullanan bir şofördür. Çalıştığı süre zarfında sürekli kamyonlarda geçirir vaktini.

---

²⁰¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.143-144.

6.1.1.6.Lokanta / Pastane

Devrimciler Aşık Olamaz(dı)'daki “Dinle Beni Canım”; *Aşk Bir Boncuktur*'daki “Birbirimizi Öldürdük”, “Sana Yalan Bana Gerçek”; *Direncin Kuşları*'ndaki “Ölen O muymuş?”; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Gizli Aşk” öykülerinde mekân olarak lokanta veya kafe de kullanılmıştır.

“Dinle Benim Canım” öyküsünde, geçmişe dönüş tekniğinin kullanıldığı bölümde mekân pastanedir. Öykü kişisi kadın üniversite yıllarında beraber olduğu Mehmet'le bu pastaneye gider. Mehmet, ülkesinin bağımsızlığı için mücadele eden devrimci bir gençtir. Mehmet'e göre onun ve arkadaşlarının ülkelerine, halklarına sorumlukları var ve bunları yerine getirmeliler. Öyküde mekân olarak kullanılan pastane ise Mehmet'in burjuva özentisi sayabileceği tarzda bir yerdir.

Pastanenin kalabalığına şaşırmış gibiydi içeri girdiklerinde. Kapıya yakın tek boş masaya ilişivermişlerdi paltolarını çıkarmadan, usulcacık. Alçak masaların çevresindeki alçacık iskemlelerin, Mehmet'in boyuna göre olmadığını düşünmüştü önce. Kendisi, arkası dönük olduğu için öteki masalarda oturanları görmemişti. Mehmet'se biraz öfkeli, biraz şaşırmış gibi göz gezdiriyordu pastanede.²⁰²

Mekân burada, Mehmet'in normal şartlarda tercih etmeyeceği, kendisi gibi devrimci olan kişilere uygun olmadığını düşündüğü lüks bir mekândır. Öyküde geçen, “Biliyor musun” demişti, “ben böyle bir yere ilk kez geliyorum”²⁰³ cümlesi bunu doğrular nitelikte bir ifadedir. Burada mekânla kişi (Mehmet) arasında tezatlık kurulmuştur. Böylece Mehmet'in düşünceleri ön plana çıkarılmıştır.

“Birbirimizi Öldürdük” öyküsünde mekân lokantadır. Öykü kişileri, ilişkileri hakkında konuşmak, yolunda gitmeyen şeyleri düzeltmek için bir yemeğe çıkar.

Erol'la Gülçin lokantanın diplerine dek, garsonun ardı sıra yürüdüler. Sonra iki basamakla çıkılan, loca gibi bir girintideki yuvarlak masayı gördüler. İki yanında duvarlar, üçüncüsünde pencere olan köşe, daha

²⁰² Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.30.

²⁰³ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.31.

az ışık alıyordu. Hem de gürültüyle yemeklerini yiyen kalabalıktan ayrılmış gibiydi.²⁰⁴

Öyküde Gülçin ve Erol'un sakin ve diğer masalardan uzak bir masaya oturmaları Gülçin'in öyküde dalıp geçmişe gitmesini sağlamıştır. Lokantanın güzel, oturdukları yerin ise kalabalıktan uzak olması öykü kişilerinin birbirleriyle olan sorunlarını çözüme kavuşturmaları uygun bir durumdur.

“Ölen O muymuş” öykünde, öykü kişi Gülümser'in yaşadıkları konu edilir. Öyküde Gülümser ve iş arkadaşının öğle arası gittikleri lokanta, Gülümser'in psikolojisi hakkında okuyucuya bilgi verir.

İş yerimize yakın lokantaların birinin bahçesine girdik Masaların kimisi düz pembe, kimisi açık koyulu pembe, mor, gül desenli, güllerin yeşil yapraklarının bu desenlere ayrı bir canlılık kattığı örtülerle kaplıydı. Pembe örtülü masalar kare, çiçekliler yuvarlaktı, bunlardan birini seçtik. Masa örtüsünü eliyle düzelterek,

“Biliyor musun” dedi Gülümser, “tam bana uygun bir masa bu. Bazen bu örtüler gibi çiçekler açıyor içimde, türünü bilemediğim, bazen de tek bir renk egemen oluyor günüme geceme... Ama seçemediğim bir renk bu, sık sık karar veriyor.”²⁰⁵

Öyküde mekân ve mekânda kullanılan eşyalar, öykü kişinin ruh halini ve karamsarlığını ortaya koyma işlevine sahiptir.

6.1.1.7. Otel / Otel Odası

Aşk Bir Boncuktur kitabındaki “Her Kapıyı Açan Anahtar” ve *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Kaçak” öykülerinde otel / otel odası mekân olarak kullanılmıştır.

“Her Kapıyı Açan Anahtar” öyküsünde, Yusuf cezaevinden çıktığı gün eve gitmek yerine, bir tutuklunun akrabasının oteline gider. Otelciyle konuşmadan anahtarını alır ve odasına çıkar. “Badanası kirlice, küçük bir odaydı bu. Gri siyah çizgili bir battaniyeyi yataktan ayıran, kar gibi görünen çarşafa, tek yastıklı karyolaya baktı. Beğenmişti odasını. (s.41)” cümleleriyle tasvir edilir oda. Yusuf'un nasıl bir ruh haline sahip olduğu ise şu cümlelerden anlaşılır:

²⁰⁴ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.9.

²⁰⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.26.

Kapının arkasında durdu bir süre, elindeki anahtarlığa baktı. Yuvarlak, saydam bir plastiğe 17 sayısı kazanmıştı. Oda numarasıydı bu. Ucundaki anahtar da kendisininindi. Kapıyı açtı, kapadı. Yavru bir kedininki gibi mıyyy sesi çıkardı gri boyalı kapı. Kilitledi, şıkırt şıkırt... Yusuf, alıştığı garç sesini bekleyerek bir iki kez kapıyı açtı kapadı. Bir tek kendisi kilitleyip açabilirdi bu kapıyı. Bir yedeği olacağını düşünmeden, avucunda sıktı, okşadı bu küçük metali, ısıttı.²⁰⁶

Cezaevindeyken sürekli bir başkası tarafından açılıp kapanan ve çıkardığı garç sesi Yusuf'un beynine kazınan demir parmaklıklardan sonra, otel odasının kapısı Yusuf'u ikilemde bırakır. Otel odası ve özellikle odanın kapısı Yusuf'un hala özgür olduğuna inanmadığını gösterir. Bu bakımdan otel odası, öykü kişinin geçmişle şuan arasında sıkışmışlığını gösterirken, onun yaşadığı gelgitleri okuyucuya sunar.

6.1.1.8. Diğer Mekânlar

6.1.1.8.1. İstasyon

İstasyon mekân olarak sadece *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış* öykü kitabındaki “Elde Bir” öyküsünde kullanılmıştır. Yukarı “taşitlar” başlığında da ele aldığımız bu öyküde, Nermin sürekli trene binip inerek istasyondaki güvenlik görevlileri tarafından şüpheliler arasına alınır ve takibe başlanır. Bir gün yine İstanbul trenine bineceği anda polisler tarafından gözaltına alınır ve istasyon karakoluna götürülür. Nermin dış görünüşü nedeniyle karakola çağrılır. İyi giyimli, çok güzel bir kadındır. Haftada iki kez önceden ayırttığı biletini alıp trene binmesi ve ardından inmesi şüphe uyandırır ve gözaltına alınır. Öyküde istasyonun tasvir yapılmaz. Ama kadının psikolojisi, sürekli binip indiği trenle okuyucuya verilir ve bu yüzden istasyon mekân olarak kullanılır.

6.1.1.8.2. Adliye

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış kitabındaki “Çoğu Gitti Biri Kaldı” öykünde mekân adliyedir. Asliye Ceza Mahkemesi'nde davası görülecek olan bir kadın, avukatıyla birlikte adliyeye gider. Kendi davasını beklediği sırada bir başka

²⁰⁶ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.141-142.

mahkeme salonunun önünde yükselen çığlıklar üzerine kadın o yöne gider. Çığlıklar, tecavüze uğrayan bir kızın annesine aittir. Kadın, çığlık atan bu anneyle konuşmaya ve olayın detaylarını öğrenmeye çalışır. Öykünün bundan sonrası bu yönde gelişir.

Adliye, yapısı itibariyle olumsuz bir atmosfere sahiptir ve insanlar üzerinde tedirgin edici etki yaratır. Öyküde adliye şu cümlelerle tasvir edilir:

Upuzun bir koridor... Kapı önünde tahta banklar... İnsanların çoğu ayakta, bir aşağı bir yukarı yürüyenler, sırtını duvara verip çömelenler var. Mübaşirler, iki yanda sıralı kapıların önünde bağıryorlar, davalı falanca, davacı filanca, tanık...²⁰⁷

Yerler bombozdu, duvarlar da öyle... İnsanın içini ürperten bir görüntüsü vardı koridorun. “Devlet dairelerini, neden bu denli çirkin, albenisiz, soğuk, itici yaparlar acaba? Korku filmlerindeki şatolar gibi bir yermiş bu adliye dedikleri...” diye düşündü.²⁰⁸

Öyküden alıntılanan bu bölümden de anlaşılacağı üzere, adliyedeki nesnelere, oranın soğuk atmosferine uyum sağlarken, insanları da huzursuz, endişeli ve aciz yapar.

6.1.1.8.3. Genel Ev

Aptal Dünya'daki “Yalanlarla Dolu Çekmece” öyküsünde kocasının kendini hayat kadınlarıyla aldattığını öğrenen bir öykü kişisi, bu tarz yerlerin nasıl yerler olduğunu merak eder ve gider. Öykü, kadının taksiden inip, genel eve gidene kadarki zaman ve ara sıra yaşadığı kararsızlık anlatılarak başlar. Evde girişte Fikoş adında bir erkek karşılar onu. Bir süre aralarında konuşma geçer ve ardından mekânın tasviri yapılır:

Sıradan bir oturma odasıydı buldukları yer; koltuklar, bir masa bir televizyon, sehpalardan birinde gazete ve dergiler. Gazete ve dergilerin türü belli değildi, iyi göremedi, ama böyle bir evde gazete ve dergi görmek korkusundan bir kıymık götürmüştü. Yeniden gezdirdi gözlerini. Camdan, seramikten, tahtadan süsler, saksılarda bakımlı çiçekler... “Bir ev gibi...” sıcak bir evdi gördüğü. Birbirlerine el şakası yapan yarı çıplak erkekler olmasa...²⁰⁹

²⁰⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.174.

²⁰⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.174.

²⁰⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.165.

Öyküde kadının bulunduğu mekân görünüş itibariyle sıcak bir ev olarak tasvir edilse de, kadın o mekânda bulunduğu süre boyunca tedirgin, kararsız ve endişelidir. Burada mekânın görünüşü ile kadına etkisi arasında tezatlık vardır. Kadın bir an önce bulunduğu ortamdan çıkmak ister. Bu durum öyküde, “Kadın oturmamıştı; ne çay, ne içki önerisine karşılık vermişti. Kararsızlığı yüzüne yansiyordu. “Kapıya yakın olsa tüyecek” diye düşündü Fikoş.” cümleleriyle ifade edilir.

6.1.1.8.4. Gazino

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)’daki “Hadi Bakalım” öyküsü Ayfer ve arkadaşlarının gittikleri gazinoda geçer. Öyküde mekân olarak kullanılan gazino, Ayfer’in geçmişi hatırlaması bakımından önemlidir. Ayfer ve arkadaşlarının eğlendikleri mekanda, sunucunun “Evet bayanlar baylar! Leydiler centilmenler! İşte beklediğiniz an... gel... di... di! Huzurlarınız... da...da...daaa... piyanist şantör...tör... Tanju.. ju...juu!” sözleri üzerine Ayfer geçmişe gider ve ailesi ile birlikte gittikleri gazino günlerini hatırlar.

6.1.2. Dış / Açık Mekânlar

6.1.2.1.Mahalle / Sokak

Aptal Dünya’daki “Doğum Günü” ve “Ceviz İçi” öykülerinde sokak / mahalle mekân olarak kullanılmıştır.

“Doğum Günü” öyküsünde, öykü kişisi her zaman olduğu gibi okula gitmek için evden çıkar. Ancak o gün günlerden 8 Şubat’tır ve öykü kişinin doğum günüdür. Kendine doğum günü hediyesi verir ve sokaklarda dolaşarak okula biraz geç gider:

“Tanrı benim için bütün kenti halıyla kaplamış” dedi içinden, ayakları bembeyaz, tertemiz karlara gömüle gömüle, ara sıra kayarak sokağın başına yöneldi. Yol ağzına gelince durdu, biri kestirme, öteki uzun, iki yol vardı önünde. Bugün kendisine armağan vermek istiyordu, uzun olanına saptı. İki yanı ağaçlı bu yoldan hava kararınca geçmeye korkardı, bir ya da iki kez geçmişti hepsi hepsi. Okulu asan gençlerin çamların altında, toprak yığınlarının önündeki yol boyunca uzanan duvara oturup söylediklerini, iri gövdeli

atkestanelerinin arkasına saklanıp sigara içtiklerini, sevgililerin el ele dolaştıklarını duymuştu. Önünde arkasında yürüyenleri görmemeye çalışarak, bu güzelliğin tek sahibi olduğunu düşündü; kendisine ilk armağanı buydu.²¹⁰

Öyküden alıntılanan bu bölümden de anlaşılacağı üzere, mekân olarak seçilen sokak, öykü kişinin huzur bulduğu, mutlu olduğu bir yerdir. Burada mekânın kişinin psikolojisi üzerinde bir etkisi vardır.

“Ceviz İçi” öyküsünde de mekân aynı işleve sahiptir. Geçmişe dönüş yapılarak anlatılan bu öyküde öykü kişisi çocukken arkadaşlarıyla oynadıkları bahçelerin kendilerini ne kadar mutlu ettiğini anlatırken, o günlere özlem duyar.

6.1.2.2.Park / Bahçe

Direncin Kuşları'ndaki “Çiçeklerin Tutsaklığı” ve *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*'daki “Belli mi Olur” öykülerinde park; *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Bayram Armağanı”; *Aptal Dünya*'daki “Kuşçu Sabri”, “Ceviz İçi” öykülerinde bahçe mekân olarak kullanılmıştır.

“Çiçeklerin Tutsaklığı”, öyküsünde mekân bir parktır. Park öykü kişinin ağzından şu cümlelerle anlatılır:

Tüm ağaçlar çiçekliyken bu parka gelmemek, salt bu semtte oturanlar için değil, kentte yaşayan herkes için, bir daha yaşanması olanaksız bir baharı yitirmek demektir bence. Her bahar gelirdim bu parka, beş altı yıldır. Gelmediğim yılları düşleyemiyorum bile, çünkü hiçbir çiçek her bahar aynı renk açmaz. Hiçbir çiçek, her bahar, her yaz aynı kokmaz. Ağaçlar da öyle, çimenler de toprak bile aynı değildir. Hele de kentlerde...²¹¹

Öyküde mekân olarak kullanılan park, öykü kişinin kendini iyi hissettiği, huzur bulduğu ve bahar geldiğinde doğanın tadına vardığı bir yer olarak kullanılır. Kadının kendisiyle kalmasını, kendini yenilemesini, doğayla iç içe olmasını sağlama gibi işlevleri vardır öyküde mekânın.

²¹⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.81-82.

²¹¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.105.

“Belli mi Olur?” öyküsünde Kamile Hanım, kocası milletvekili seçildiği için onunla Ankara’ya giden bir kadındır. Ankara’ya gittiklerinden beri de ilk defa yalnız alışverişe çıkar. Öyküde kadının alışverişe çıktığı gün anlatılırken “Kuğulu Park” adı geçer. “Buraya niye Kuğulu Pasaj demişler ki...” diyerek Kuğulu Parkın yanından geçip anayola çıkmıştı; yapay göldeki kuğuların ayırımında olmadan.” cümlesi kullanılır. Bunun dışında herhangi bir tasvir ya da açıklama yapılmaz.

“Bayram Armağanı” öyküsü, bir fabrikada çalışan işçilerin işbirakımı sürecinin konu edildiği bir öyküdür. Öykü, “Protokol Yolu” olarak bilinen geniş asfaltın üstünden geçen araçlar da, kaldırımdaki yayalar da, anayoldan birkaç metre içerideki bir yapının önünde halay çeken kadınlı erkekli halkayı izliyordu.” Cümleleriyle başlar. Öyküde kullanılan mekânın herhangi bir işlevi yoktur. İşbirakımı yapan, toplu sözleşmelerin imzalanması için mücadele eden işçiler ve onlara yaşlı bir kadın tarafından hediye edilen kuzu anlatılmıştır. Mekân burada, sadece işçilerin eylemlerini gerçekleştirdikleri yerdir.

“Kuşçu Sabri” öyküsünde iki farklı bahçe karşımıza çıkar. Bunlardan biri küçük öykü kişisi Sedef’lerin bahçesi, diğeri ise Kuşçu Sabri’nin evinin bahçesidir. Sedef’lerin bahçesi öyküde anlatılan olayların nasıl bir ortamda geçtiği, öykü kişilerinin ekonomik durumlarının nasıl olduğu konusunda bilgi verir:

Kadın elini bulaşık leğeninden çıkardı, elbeziyle kuruladı, bahçeye çıktı. Bahçe dedikleri, gecekonduarını sokaktan ayıran tahta perdeyle çevrili birkaç metrekarelik, çakır çukur dökülmüş bir beton parçasıydı; bir ucunda, yapraklarını süpürmekten bıktıkları bir kavak, duvarın dibinde bir sedir, üstünde bir-iki minder vardı. Çıkabilecekleri yerlere tuz dökmelerine karşın, sabahları sümüklü böcek izleri parlardı yol yol.²¹²

Kuşçu Sabri’nin evinin bahçesi ise insanı gördüğünde hayrete düşüren, açık bir mekân olmasına karşın insanı ürperten bir görüntüye sahiptir. Bahçe, sahibinin nasıl acımaz ve duyarsız bir adam olduğunu okuyucunun anlaması açısından önem arz eder. Adamın bahçesinde dev bir kafes ve kafesin içinde de

---

²¹² Özel, *Aptal Dünya*, s.21.

onlarca güvercin vardır. Adam bu güvercinlerin kafasını kesip, güvercinlerin etini satarak para kazanır. Adamın bahçesinde olup bitenler Sedef'in annesinin gözlemlerinden hareketle şöyle anlatılır:

Sabri dev kafesin içinde elindeki süpürgeyi gelişi güzel salladıkça onlarca güvercin, uçsuz bucaksız gökyüzünde, güven içindeymiş gibi fir fir dönüyorlardı. Kafesin teline çarpan kuşlar yere değil, atmaca gibi bekleyen katilin avucuna düşüyordu. Katil elini her atışta birini yakalıyor, yakaladığının başını koparıveriyordu. Başsız güvercin, bir süre çırpınıyordu toprağın üstünde... Kafesin dibindeki taşlaşmış toprak doymuştu, emmiyordu artık kanı. Kuşçu'nun giysileri, elleri, arkasına bastığı eski ayakkabıları kan içindeydi.²¹³

6.1.2.3. Diğer Mekânlar

6.1.2.3.1. Plaj

Bir Bulut Ayağıma Dolandı kitabındaki “Kaçak” öyküsünde mekân plajdır. Kapalı mekânlar insanların daha çok içe dönük oldukları, kendileri ile yalnız kaldıkları alanlar, açık mekânlar da bireyler daha dışa dönük ve iletişim halindedirler. Bu öyküde de durum böyledir. Birbirleriyle daha önce tanışmayan Fahire ve Münire otellerinin plajında tanışırlar ve kısa sürede muhabbeti ilerletirler.

6.1.2.3.2. Pazar Yeri

Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış'daki “Pazarcının Öfkesi” öyküsünde ise mekân Pazar yeridir. Yine bu öyküde birbirleriyle iletişimde olan insanlar çıkar karşımıza. Öyküde pazar yeri ve pazarcılar hakkında bilgi verildikten sonra, pazarcılar ve müşteriler arasındaki diyalog öne çıkar.

6.2. Ankara Dışındaki Mekânlar

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki “Sorma Ne Haldeyim” öyküsünde mekân Sinop'tur. Öyküde, Sarp Sınır Kapısı açıldıktan sonra bölgeye gelen Rus kadınlarının olumsuz etkileri konu edilir. Öyküde hem açık mekân hem de kapalı

---

²¹³ Özel, *Aptal Dünya*, s.25.

mekân kullanılmıştır. Öyküye açık mekân anlatılarak başlanır. Sahilde Rusların açtıkları pazar tasvir edilir. Bu tasvirde hareketle, yöre kadınının ve erkeğinin Rus kadınlarına bakışı sezdirilir okuyucuya. Kapalı mekân ise, gündüz çay içilen akşam ise kafa çekilen yer haline gelen lokantadır. Bu öyküde mekân yöre insanını, onların rahatsız oldukları Rus kadınlarını ve etkilerini anlatmak için kullanılmıştır.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı'daki “Yazarcı” öyküsünde ise mekân tam olarak belirtilmemekle birlikte, “Ege'nin bu ünlü kasabası” ve “Marmaris'in havasını soluyarak ilerliyorduk” (s.64) ibareleri kullanılır. Öyküde mekânın herhangi bir işlevi yoktur. Yazar ve şairlerden oluşan bir grup kişinin yolcuğunun anlatılmasında sadece olayların yaşandığı yer olarak kullanılır.

“Sevimli Yaratık” öyküsünde, komşuları ve onların köpeği Miki ile tatile çıkan öykü kişinin “Sinop'tan Ayancık'a geçtik. Cennetin küçük bir bölümü bize ayrılmıştı” (s.144) cümlelerinden mekânın neresi olduğu öğrenilir. Öyküde mekân, doğanın güzelliğini insana sunarken, köpeklerden çok korkan öykü kişinin bu korkusunu yenmesine vesile olmuştur. Miki'nin kaldıkları yerin bahçesinde doğanın tadını çıkarıp, sürekli koşup oynaması üzerine, ona olan korkusu yavaş yavaş azalır.

Aptal Dünya'daki aynı isimli öyküde ise mekân Antakya'dır. Takvimlerin 1870'leri gösterdiği zamanda Antakya'da yaşanan bir olay konu edilir. Öykü kişisi Sadık Hami memurdur. Cuma günleri tatil olduğundan arkadaşlarıyla Habip Neccar'a doğru giderler. Mekânlardan biri Habip Neccar'daki piknik alanıdır ki, Sadık Hami burada bir kıza açık olur. Öyküdeki diğer mekân Sadık Hami'nin evidir. Bu öyküde de mekânlar sadece olayın anlatılmasında kullanılan birer araçtır. Öyküde önemli olan konudur.

III. BÖLÜM

ROMANLARIN İNCELENMESİ

1. Uğur Olsun!

1.1. Romanın Tanımı

Uğur Olsun! romanı Sevgi Özel'in Ocak 2003'te yayımladığı ve aynı yıl içerisinde üçüncü basıma ulaşan ilk romanıdır. Roman, Uğur Mumcu'nun yaşamı, siyasi görüşleri ve bunun kendisine yansımaları, ortaya koyduğu çalışmaları ve kitaplarını anlatan yaşamöyküsel bir romandır. Özel, romanı için “belgesiz hiçbir savı, tanıksız hiçbir olayı yazmadığını” (s.10) belirterek, yer yer kurmacaya yaslandığını söyler. Sevgi Özel, romanı kendi içerisinde on bölüme ayırmış ve her bölümü ayrı bir başlık altında değerlendirmiştir.

1.2. Olay Örgüsü

“Yağmura, Soğuğa Aldırmayan On Binler” başlığı romanın birinci bölümüne aittir. Bölüm Uğur Mumcu'nun öldürülüşünden üç gün sonra 27 Ocak 1993 gününün anlatılmasıyla başlar. On binlerce insan Mumcu adına Cumhuriyet Gazetesi'nde düzenlenen tören için sokaklardadır. Sevgi Özel bu bölümde roman kişilerinden biridir. Tören için sokağa dökülen on binlerce insandan biri. Arkadaşlarıyla sabah erken saatte Meşrutiyet Caddesinde buluştuğunu ve Mithatpaşa Caddesine doğru yürüdüğünü, oradan Cumhuriyet Gazetesi'nin bulunduğu İnkılap Sokak'a indiklerini, kalabalığın Maltepe Cami'ne yönelmesi üzerine kendilerinin de guruba uyduklarını belirtir. Kalabalık camiye varamadan camideki tören bittiğini ve Mumcu'nun defnedilmek üzere götürüldüğü öğrendiklerinde ise gömütlüğe gittiklerini belirtir. Özel, gömütlükten sonra Mumcu'nun evinin bulunduğu Karlı Sokak'a gider uzaktan Mumcu'nun oturduğu apartmana bakar.

Daha sonra Özel, Mumcu hakkına kısa bilgiler verir. Nasıl bir yazar olduğunu, yazdığı konuları, yaptıklarını, nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu anlatır.

Mumcu'nun yazıları ve yapıtları hakkında bilgi sunar. Yaşarken yayımladığı yirmi beş yapıtının, sonradan dizi yazıları ve söyleşilerinin de kitaplaşmasıyla yirmi dokuzu bulduğunu, bütün yazılarının ise kırk kitapta toplandığını belirtirken, onun hayatını kaleme alacağı için ne kadar heyecanlı olduğunu anlatır.

“Kimler öldürdü onu?” (s.19) sorusunu sorarak, Mumcu'nun ısrarla kaleme aldığı konular, gördüğü, ortaya çıkardığı gerçekler ve ondan rahatsız olan kesimler üzerinde durur.

“Yağmura, Soğuğa Aldırmayan On Binler” başlıklı birinci bölüm, Mumcu'nun 1970'ler “Kirli Eller” başlıklı yazısından alıntılan bir bölümün okuyucuya sunulmasıyla bitirilir.

“ “Halk susar...” DEVRİMCİ DEMOKRAT KONUŞUR...” başlıklı ikinci bölüm, Mumcu ve ailesinin Ayvalık dinlencesinden döndükleri eylül ayından başlayıp, birkaç ay sonrasına uzanan bir bölümdür.

Bölüm, Uğur Mumcu'nun Ayvalık'taki evin bahçesi tasvir edilip, komşuları Ahmet Yorulmaz ve eşi Işık Hanım'la yaptıklarının anlatılmasıyla başlar. Ardından birden Mumcu'nun usuna Cunda Adası gelir ve Kâmuran ve Selçuk Gündemir çiftinin yaşamlarının müzikle renklenmiş olmasını anımsar. Sonra yeniden Ayvalık'ı düşünür. İlhan Usmanbaş, Sedat İlhan, kardeşi Suat İlhan, Hamit Batu, Bahri Savcı, Talip Apaydın, Fakir Baykurt, İlhami Soysal, Halit Çelenk, Müşerref Hekimoğlu, liseden üniversiten arkadaşları Öcallar, Önderler, Tokarlar, Tanerler, Kuterler, Hüseyinler gelir aklına. Ayvalık'tan o gün dönmelerine rağmen orayı özlediği belirtilir Mumcu'nun. Sonrasında kitaplığına bakar Mumcu ve yazar, Mumcu'nun evi hakkında bilgi verir.

10 Eylül 1992 sabahı Mumcu'nun elinde bir gazeteyle çalışma odasından çıkarak işaretlediği haberi eşine göstermesinin ardından, Mumcu ile ilgili gazetelerde çıkan haberlerden bahsedilir. “Özgür Gündem” gazetesinde uzun zamandır Mumcu'nun adını karalayan cinsten yazılar yazılması Mumcu'yu rahatsız eder ve “Özgür Gündem” gazetesi imtiyaz sahibi Yaşar Kaya'ya kendisi ve gazetesi hakkında yazdığı karalama ve suçlama yazılarını tenkit eden bir mektup yazar. Kürt sorunu ile ilgili yazıları nedeniyle kendisine eleştiri ve

tartışma sınırlarını aşan, çirkin ve yakışsız saldırılarda bulunulduğunu belirtir. Yazdığı mektup 14 Eylül 1992 günü Özgür Gündem gazetesinde yayımlanır.

Bölümde daha sonra Mumcu'nun 26 Eylül 1992'deki bir yazısının bir bölümü ile 26 Ekim 1992'deki "İrkçı Nefret" başlıklı yazısından birkaç cümle okuyucuya sunulur. Ardından Mumcu'nun laik cumhuriyeti, adalet ve demokrasiyi savunduğu için din düşmanı sayıldığı, yolsuzlukları, haksızlıkları, görevini kötüye kullanan bakan, milletvekili, bürokratları yazdığı için kendisine dış bileyenlerin çok olduğu, Kürt sorununda gerçekleri belgeleriyle ortaya koyduğu için ise Kürt düşmanı olarak addedildiği belirtilir.

İkinci bölüm, Mumcu'nun 18 Aralık 1992 'de Cumhuriyet'te çıkan bir yazısından alıntılama yapıldıktan sonra yazarın şu cümleleriyle bitirilmiştir:

Otuz yıldır adalet herkesi kucaklasın, demokrasi yaşama biçimi olsun diye çırpınıyordu. Adalet ve demokrasiden gittikçe uzaklaşılacak bir süreçte ne bir gün yılgnlığa kapılmış, ne öfkesine yenilmişti.

Savaşla geçen otuz yıl... Elli yaşına gelmişti.

Koltuğunun arkasına yaslandı, gözlerini kapatıp elli yıllık yaşamını düşündü.²¹⁴

"Masal gibi, masal değil... BİR DEVRİMCİNİN DOĞUŞU..." başlıklı üçüncü bölüm, Uğur Mumcu'nun babası Hakkı Şinasi, annesi Nadire Hanım ve onların da anne babaları hakkında bilgilerin verildiği, Hakkı Şinasi ve Nadire Hanım'ın evliliklerinin, Hakkı Şinasi Bey'in iş hayatının ve bunun evliliklerine yansımalarının, o tarihlerde Türkiye ve Dünya'nın içinde bulunduğu durumun ve Uğur Mumcu'nun doğumunun anlatıldığı bir bölümdür.

Bölüm, kişiler hakkında bilgi verilerek başlar. Hakkı Şinasi Bey, babası bağımsızlık savaşına katılan, Atatürk'e hayran bir albay olan İbrahim Ethem'in oğludur. Hakkı Şinasi, "yaşından daha olgun görünen, güzel konuşan, girişken yakışıklı bir gençtir." (s.42) Okur, harita mühendisi çıkar ve önce Manisa'ya sonra Malatya'ya atanır. Orada tanışır Nadire Hanım'la. Nadire Hanım Ağır Ceza Reisi İbrahim Ethem Bey'in kızıdır. Babasının işi gereği atandıkları Aksaray'da ilkokuldan sonrası olmadığı için okuyamaz. Okumayı, babası gibi hukukçu

---

²¹⁴ Sevgi Özel, *Uğur Olsun!*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003, s.39.

olmayı çok ister ama kısmet olmaz. 1933 yılında evlenir Hakkı Şinasi ve Nadire, ancak çok kalamazlar Malatya’da. Hakkı Şinasi’nin tayini çıktığı için Ankara’ya giderler. O sırada Nadire Hanım gebedir.

Daha sonra ülkenin içinde bulunduğu durum yıllara göre belirtilir (1933-1944 arası) ve kişiler hakkında bilgi verilmeye devam edilir.

Bölümün sonunda ise 1944 yılı anlatılır. İki yılını Ayvalık’ta geçiren Uğur’un, 1944 ortalarında, babasının Ankara’ya atanması üzerine ailesiyle birlikte bir daha hiç ayrılmamak üzere Ankara’ya yerleştiği belirtilir.

“ “Ben Ankara’nın yerlisiyim...” BİR DEVRİMCİ BÜYÜYOR...” başlıklı dördüncü bölümde, 1944 yılında Mumcu ailesinin Ankara’ya taşınmasından 1961 yılında Uğur’un Ankara Hukuk Fakültesi’ne başladığı yıla kadar geçen on yedi yıllık bir süreç anlatılır.

Bölüm, Ankara’ya taşındıklarında başlangıçta Şinasi Bey’in ablasının yanında kalan Mumcu ailesinin sonrasında Ulus’ta kendilerine ait bir eve taşındıklarının belirtilmesiyle başlar. Sonrasında iki yaşında olan Uğur’un çocukluğu, alışkanlıkları anlatılır. 1946 Ocağında başkanlığını Celal Bayar’ın üstlendiği Demokrat Parti’nin kurulduğu, aynı yıllarda halkın tek partili yönetime tepki göstermeye başladığı, farklı düşünceler arasındaki ayrışmanın arttığı konularına değinilir. 1949-50 ders yılında Uğur’un ilkokula başladığı, okumayı sınıfta ilk sökenlerden biri olduğu ve kafasına yatmayan ödevleri yaparken babasına da öğretmenine de kök söktüren bir öğrenci olduğu anlatılır.

Sonrasında 1950’li yıllar özetlenir bölümde. Celal Bayar’ın cumhurbaşkanı, Adnan Menderes’in başbakan olduğu, aynı yıl içerisinde Türkiye’nin Kore Savaşı’na katılması, sonraki yıllarda iktidarın yabancı sermayeye kapılarını açması, NATO’ya girilmesi, iktidarın başlangıçtaki gibi destek görmemesi ve tepkilere neden olacak adımlar atması anlatılır. Siyasi olayların yanında Uğur Mumcu’nun da yıllar içerisinde büyümesi ve olgunlaşması okuyucuya sunulur. 1954 yılında ilkokuldan mezun olur Uğur. Pazar Durağı gençleri olarak anıldığı arkadaşlarıyla takım olarak bir şeyler yapma, karar alma, tartışma isteği taşıyan, sürekli okuyan, haklarını savunan, kimseden yardımlarını esirgemeyen gençler olarak büyürler.

1958-59 ders yılında ise yine aynı arkadaş grubu ile (Ali Zarakol, Tokar Öner, Taner Berksoy, Kuter Ataç, Önder Pekcan, Ateş Arsan, gruba yeni katılan Öcal Benington) Deneme Lisesi'ne başlar Uğur. Lise dönemi boyunca Uğur, toplumsal etkinliklerde yahut ilişkilerde gösterdiği başarıyı derslerinde gösteremez. Derslerde yaptıkları espriler, hocalarına takılmaları, yaptığı taklitler onu sevilen bir öğrenci yapar. Edebiyata düşkündür, şiirler yazar, yazdığı şiirleri arkadaşlarıyla paylaşmaktan çekinmez. Yıllar ilerledikçe daha duyarlı, mahalledeki herkesin tanıdığı, onların dertleri için çabalayan biri olur.

1960 yılı ise onun ve ülkenin sıcak günler geçireceği bir yıl olarak belirtilir. 27 Mayıs sabahı bütün ülke gibi Denemeliler de marşlarla uyanır. Sıkıyönetimi unutup okula giderler. Okula gittiklerinde tarih öğretmenlerinin elinde bayrakla direğe doğru koştuğunu gören öğrenciler de hocalarının peşine takılır. Uğur'un arkadaşı Öcal bayrağı öğretmenin elinden alır ve göndere çeker. O sırada Mumcu'nun başladığı "Olur mu böyle olur mu? / Kardeş kardeşi vurur mu?"²¹⁵ marşını bütün okul bir ağızdan söyler. Bu Uğur Mumcu'nun yaptığı ilk ve önemli siyasal eylem olur.

27 Mayısla birlikte ideolojik anlamda yolunu seçer Mumcu. Özel, "İnsancılık"ın ağır bastığı bir eğitim anlayışıyla yetiştiklerini, Mumcu ve arkadaşlarının, "kendini anlatma, kendisi dışında olup bitenleri kavrama çabasıyla, kendisiyle ve çevresiyle barışık cumhuriyet yurttaşları olma bilinci taşıyan eğitimciler tarafından"²¹⁶ aynı bilinçle yaşama hazırlandıklarını söyler.

5 Kasım 1961 yılı ise bölümün aktarılan son tarihidir. O gün Mumcu'nun Ankara Hukuk Fakültesi'ndeki ilk günüdür. Sabah erkenden kalkar hazırlanır, anne babasının elini öperek evden çıkar. Bölüm, "öğrenci ve asistan olarak yaklaşık on yıl, günde birkaç kez gidip geleceği bu yola çıkarken, kendisini halka mal edecek ilk adımı attığımı bilmeyecek kadar gençti"²¹⁷ ifadeleriyle bitirilir.

" "Namus işçisi / Yürek işçisi" BİR DEVRİMCİNİN YÜKSELİŞİ..." başlıklı beşinci bölüm, Uğur Mumcu'nun üniversiteye başladığı 1961 yılından mezun olduğu 1966 yılına kadar geçen beş yıllık sürecin anlatıldığı bölümdür.

---

²¹⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.103.

²¹⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.104.

²¹⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.105.

Bölüm Mumcu'nun fakültede tanıştığı ve hemen kaynaştığı arkadaşlarının anlatılmasıyla başlar. Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi süreç anlatılarak devam edilir. Yassı Ada soruşturmaları, Menderes'in idam edilmesi, 1962'de halkoyuna sunulan ve halkın büyük çoğunluğunun kabul ettiği 1961 Anayasası hakkında bilgiler verilir. Bütün bu gelişmeler yaşanırken Mumcu ve arkadaşları da ülkenin ve gençliğin sorunlarını düşünüp yüksek sesle dile getirmeye, yaşama eleştirel gözle bakmaya başlarlar. Üniversitede “kantin takımı” olarak anılmaya başlarlar. Hem Mumcu hem de diğer arkadaşları buldukları bütün kitapları okur, okuduklarını tartışır ve araştırır. Mumcu, o dönemlerde düşündüklerini yazıya geçirmeye başlar.

Fakültede münazara kulübü kurarlar, birçok fakülte ve üniversite ile münazara yarışmaları düzenlerler, hepsinden de başarıyla çıkarlar. Bilim, sanat, siyaset dünyasından birçok kişiyle tanışır, sohbetlere katılır, ülke sorunlarını görüşürler, tüm bunların yanında geziler ve eğlenceler düzenlerler.

Uğur Mumcu, fakültenin üçüncü sınıfındayken öğrenci birliği başkanı seçilir ve bir yıl boyunca görevini başarıyla yerine getirir. “Önder kimliği, tutarlı davranışları, verdiği sözün arkasında duruşu, ilkin kendi kuşağı içerisinde güvenilir birisi olmasını”²¹⁸ sağlar. Grup arkadaşlarıyla birlikte, gençliği ve ülkeyi ilgilendiren her yere girip çıkar, her şeye yetismeye çalışır ve her örgütü önemserler. Fakültenin son sınıfında Devlet Hukuku dersini veremez ve okulu bir yıl uzar. Daha öncesinde “Yön” gazetesinde birçok yazı yazan Mumcu, 27 Mayıs 1966'da ilk sayısı çıkan “TMTF” adlı gazetede hocalarıyla birlikte yazmaya başlar. 1966 yılının yazında hukuk fakültesinden mezun olur ve staj yapmaya başlar. Staja başladığı gün ise, avukatlığın kendisine uygun bir meslek olmadığını anlar.

Bölüm, “Kuvvacı, demokrat, tam bağımsızlıkçı, özgürlükçü... Solcu... Adımlarını bilerek atan devrimci olarak, halkın yüreğine doğru yürüyordu...”²¹⁹ cümleleriyle bitirilir.

---

²¹⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.134.

²¹⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.141.

“ “Suçlular ve Güçlüler”e Karşın BİR UZUN YÜRÜYÜŞ” başlıklı altıncı bölüm 1966 – 1974 yılları arasında Mumcu’nun yaşadıkları ve ülkenin içinde bulunduğu siyasi karmaşanın anlatıldığı bir bölümdür.

Bölümün başında, Mumcu’nun Cemal Reşit Eyüboğlu’nun bürosuna stajyer olarak gittiği ve staj bitiminde aynı yerde avukat olarak çalıştığı anlatılır. Sonrasında ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve siyasi olaylar sunulur okuyucuya. O dönemlerde Mumcu dil eğitimi için yurt dışına çıkmaya karar verir. İşlemlerin tamamlanması sonucunda Ekim 1967’de İngiltere’ye gider. Gittiği yerde de birkaç Türk ve yabancıdan oluşan bir grup oluşturur ve hem Avrupa’yı hem de kendi ülkesini yakından izler. Avukatlığa başladığı sırada “Kim” gazetesinde yazan Mumcu, İngiltere’ye gittiğinde gazete kapanınca Türk Solu ve Akşam gazetelerinde yazmaya başlar.

Sonrasında 1968 ve 69 yıllarındaki siyasi olaylar özetlenir bölümde. Deniz Gezmiş adının sıkça duyulması, gençliğin ekonomik ve siyasi açıdan tam bağımsızlık istemesi, ODTÜ’de yaşanan olaylar ve Mumcu ve arkadaşlarının bu olaylara yaklaşımları anlatılır.

Mumcu’nun hocası olan Tahsin Bekir Balta’dan gelen öneri ile Mumcu, 5 Şubat 1969’da üniversitede asistan olarak başlar. Hem asistanlık hem avukatlık yapan Mumcu, davalarda karşılaştığı ve yaşadığı olaylardan sonra avukatlık yapmama kararı alır ve sadece hukuk ilmine yönelir. Fakat, bu konudaki yardımlarını kimseden esirgemez. Aynı yıl içerisinde hem doktora başvurur hem de “Devrim” gazetesinde yazmaya başlar.

Romanda daha sonra 1970 yılındaki siyasi olaylar, Fikir Kulüpleri Federasyonu olarak bilinen ve daha sonra adı DEV-GENÇ olarak değiştiren örgüt ve yaptıkları, 12 Mart muhtırası, bunun yansımaları, Demirel’in başbakanlıktan istifası konu edilmiştir.

12 Mart muhtırasıyla çok şey değişir, Mumcu’nun da ilk kez tutuklanması bunun yansımaları sonucunda olur. 17 Mayıs 1971 gecesini Mumcu, torbalarla doldurulan kitaplarıyla birlikte tutuklanır. Yalnız o değil, aynı yola baş koyduğu iş arkadaşları ve yakın arkadaşları da tutuklanır. Bir aylık bir tutukluluk sürecinden sonra serbest bırakılır. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi karmaşa devam eder.

Deniz Gezmiş ve arkadaşları idamla yargılanır. Doktora çalışmalarına devam eden Mumcu, çalışmalarını yarım bırakıp askere gitmek zorunda kalır. Yedek subay olarak askerlik yapacağı yeri ve sınıfı öğrenmek için sınava giderken ikinci kez tutuklanır. Tutuklandıktan sonra yaşadıkları, savunması ve kendisine yapılanlar anlatılır akabinde. Tutuksuz yargılanmak üzere serbest kaldığında ise hemen askere alınıp, Tuzla Piyade Okuluna gönderilir. Yedek subaylık eğitimini tamamlayamadan, üç ay sonra yeniden tutuklanır. Hocaları ve arkadaşlarıyla aynı koğuşı paylaşan Mumcu, arkadaşlarıyla sorunları tartışarak, eğlenerek günlerini geçirir. Tutukluluk süresi bittiğinde ise yeniden askere alınır, yıl 1973. Patnos'a askere gönderilen Mumcu zor şartlar altında askerlik yapar, "sakıncalı" olarak görülür. Sonraki yıllarda çıkaracağı "Sakınca Piyade" isimli kitabında 12 Mart muhtırası sonrası yaşananları ve kendi yaşadıklarını anlatır. Bölümün bundan sonraki kısmında Mumcu'nun yaşadığı psikolojik savaş anlatılır. 31 Ocak 1974'te askerliği biter.

Bölümün sonunda, üniversitede akademik hayatının bittiği, 12 Mart döneminin ona çok acılar yaşattığı, "özgürlükçü bir yazar olarak güç sahibi askerler hakkında oldukça şiddetli yazılar yazdığı"²²⁰ belirtir. O ve arkadaşlarının uğradıkları haksızlıklara dört elle sarıldığı ifade edilerek, "Uğur, 'Suçlular ve Güçlüler'e karşın, 'Bir Uzun Yürüyüş'e başlamıştı çoktan'²²¹ cümlesiyle bölüm bitirilir.

" "Bir kez anlamak istemediler bizi..." BU DÜZEN BÖYLE Mİ GİDECEK?" başlıklı yedinci bölüm Uğur Mumcu'nun askerlik dönüşü tekrar başladığı gazetecilik yaşamının, yazdığı gazete ve yazıların, ülkenin içinde bulunduğu durumun anlatıldığı yaklaşık bir yıllık bir süreci kapsar.

Askerlik dönüşü Mumcu, Ortam adıyla yayımlanan ve sonrasında kapatılıp Yeni Ortam adıyla yayın hayatına devam eden gazetede yazar. Bunu yaparken hem köşe yazarı hem muhabir gibi haberleri kovaladığı, yolsuzlukları, haksızlıkları dikkatle izlediği ve hukuksal açıdan irdeleyerek köşesine aktardığı belirtilir. O dönemde sıcak gelişmelerin yaşandığı Kıbrıs sorunu gündemdedir ve Mumcu Başbakan Ecevit ile bu konu hakkında röportaj yapar. 1974'te "Morison

---

²²⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.213.

²²¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.213.

Milliyetçiliği” başlıklı yazısında Demirel’i eleştiren Mumcu’nun sonraki birçok yazısında da aynı eleştirilerine devam ettiği anlatılır. Sonrasında ise tarafların birbirlerine açtıkları davalardan bahsedilir.

12 Mart 1975’te İlk kitabı “Suçlular ve Güçlüler”i çıkarır. Aynı yıl Yeni Ortam gazetesinden ayrılır ve Cumhuriyet’te yazmaya başlar. Bölümde bundan sonra Mumcu’nun Cumhuriyet’teki çalışma arkadaşları, birbirlerine takılmaları, yaptıkları eğlenceler ve Mumcu’nun çalışmalarını titizlik içerisinde yürüttüğü anlatılır.

Bölüm, “ülkesinin Uğur’u olan ‘namus işçisi/yürek işçisi’ bir devrimcinin yükselişi hızlanmış... ‘içlerindeki korkuların mezar taşlarıyla yaşayanlar’la kıyasıya kavgaya girmişti”²²² cümlesiyle bitirilir.

“ Devrimci yalnız sevgide tutucudur...” “UĞUR; BİR DÜŞÜNCE, BİR ÇİÇEKTİR...” başlıklı sekizinci bölüm Mumcu’nun duygu dünyasının anlatılmasıyla başlar. Sonrasında eşi Güldal’la tanışmaları, onun annesi ve babası hakkındaki bilgilerin verilmesiyle devam eder.

Sonrasında dönemin (yıl 1975) sosyal ve siyasal konularına değinen yazar, Mumcu’nun yolsuzlukları, yapılan haksızlıkları, gizli kapılar arkasında dönen dolapları “birbiriyle iç içe olan soru ve sorunları yüksek sesle düşünerek”²²³ toplumla paylaştığını söyler. Diğer bölümlerde olduğu gibi Mumcu’nun yazılarından alıntılar yaparak konuları açıklar.

1976 Nisan’ında Mumcu, Güldal’ı ister ve Temmuz 1976’da nikâh kıyılır. Bölümde bu bilginin ardından Güldal’ın gelinliği hakkında bilgi verilirken, nikâh günü, balayı için gittikleri Ayvalık ve dönüşte dostlarıyla yaptıkları anlatılır.

Bölümde daha sonra ise sırasıyla, 1976 Eylülünde gittiği Moskova gezisi, 1977 Mayısında baba oluşu, katıldığı açikoturumlar, çıkardığı kitaplar, 5 Haziran 1977 genel seçimleri ve etkileri, 1977 siyasi ve sosyal olayları, aldığı ölüm tehditleri, üzerinde araştırma yaptığı konular (silah kaçakçılığı, hayali ihracat, mafya, çete, yolsuzluk, terör, Kürt sorunu, tarikat-siyaset-ticaret üçgeni adını verdiği araştırması, vs.), 1978 siyasi ve sosyal olayları, bunların Mumcu ile

---

²²² Özel, *Uğur Olsun!*, s.231.

²²³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.240.

ilişkileri, aldığı ödüller, 1979 yılında Abdi İpekçi'nin öldürülmesi, aynı yıl Aralıkta yapılan ara seçimler, Mumcu'nun değerlendirmeleri, 1980 darbesi, darbe sonrasında gelişen olaylar, Mumcu'nun 80 ve sonrasında davalı olduğu gazeteci ve siyasiler, 1981'de Papanın vurulması, bu olayı takiben açılan davalar ve bu davalara ve ortaya çıkan olaylara Mumcu'nun tepkisi, aynı yılın Haziran ayında tekrar baba oluşu, 1981 öncesinde ve sonrasında Mumcu'nun eleştiri oklarını çevirdiği kişi ve kurumlar, 1982 sosyal ve siyasi olayları, 6 Kasım 1983 seçimi, öncesi ve sonrasında yaşanan olaylar, bunlara Mumcu'nun yaklaşımı, çeşitli siyasi partilerden Mumcu'ya gelen teklifler, 1985 yılında Papa suikastı davası için gittiği Roma gezisi, yılın öne çıkan olaylarına Mumcu'nun bakış açısı, ailesi olan bağları, ev kavramının Mumcu için önemi, 1986 yılında önem çıkan olaylar, 29 Kasım 1987 seçimleri, arkadaşlarıyla yaptığı toplantılar, eğlenceler, kendisine artarak yöneltilen tehditler, 1988-89 da yaşanan siyasi olaylar Uğur Mumcu'nun çerçevesinden anlatılır.

Bölüm, “1980’li yıllar da tehlikeler, yoğunlaşan tehditlerle geçmişti. Yeni yılı karşılamadan önce, Beyoğlu Güzelleştirme ve Koruma Derneği’nin “kültür” yaşamımıza gösterdiği özen ve katkıları için sunduğu ödülü kitaplığına”²²⁴ cümleleriyle bitirilir.

“ “Baskıya boyun eğmeyen...” BİR DEVRİMCİNİN KAVGASI...” başlıklı dokuzuncu bölümde 1990-1993 yılları arasını kapsayan üç yıllık bir süreç anlatılır. Bölüm, Mumcu'nun çocuklarının büyüdüğü, Özgür'ün 13, Özge'nin 9 yaşına geldiğinin, “yüzyıl biterken dünyanın değiştiğinin”²²⁵ belirtilmesiyle başlar.

Sonrasında Mumcu'nun çocuklarıyla ve eşiyle olan münasebetleri, çocuklarına yaklaşımı anlatılırken, Özgür ve Özge hakkında bilgiler verilir. Daha sonra ise, öldürülen aydınlar, bu ölümlerin arkasındaki kişi ve kişilere Mumcu'nun bakış açısı, Mumcu'nun çıkardığı kitaplar, yayımladığı dizi yazılar, Mumcu'ya yöneltilen eleştiriler ve Mumcu'nun eleştirdiği kişi ve konular, üzerinde ısrarla durduğu ve yazmaktan hiç vazgeçmediği konular, 1991 yılında Nadir Nadi'nin ölümü ile Cumhuriyet gazetesinde çıkan sorunlar, Mumcu ve

---

²²⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.405.

²²⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.407.

arkadaşlarının gazeten ayrılışı ve bir süre Milliyet gazetesinde yazarlık yapmaları, sonrasında tekrar Cumhuriyet'e dönmeleri ve kaldıkları yerden devam etme çabaları, bütün bu gelişmelerin yanında 1992 ve 1993 yılı siyasi olayları, Mumcu'nun aldığı ödüller, katıldığı konferanslar ve üye olduğu dernekler anlatılır.

Bölümün sonunda ise, 23 Ocak 1993 Cumartesi günü yurtdışından döndüğü belirtilirken 24 Ocak Pazar sabahına atlama yapılır ve bölüm şu cümlelerle bitirilir:

24 Ocak sabahının, öteki sabahlardan farkı yoktu. Cumhuriyet okurlarının kimisi daha gazetesini açmamışken, kimisi Pazar keyfi yaparken, kimisi gazetenin "Zeyilname" başlıklı yazısını ancak bitirmişken...

Yer gök sarsıldı.

Tüm Atatürkçüler sarsıldı.

Devrimciler, demokratlar sarsıldı.

Mumcu ailesi sarsıldı.

Ülke sarsıldı.²²⁶

" "Vurulduk ey halkım..." BİR DEVRİMCİNİN "UĞUR"LANIŞI..." başlıklı son bölüm geriye dönüşler yapılarak Mumcu'nun öldürülüşünden birkaç öncesini ve öldürüldüğü günü ve sonrasındaki gelişmelerin anlatıldığı bir yıllık bir süreci kapsar.

Bölümün başında öldürülüşünde birkaç gün önce Mumcu'nun yaşadığı bir olay anlatılarak aldığı ölüm tehditleri üzerinde durulur. Sonrasında o günün sabahında yaptıkları anlatılırken, siyasi olaylardan da bahsedilir. Öğlen karı koca Mumcuların hasta ziyaretine gitmek üzere evden çıktıkları, arabaya ilk binenin Uğur Mumcu olduğu, patlama yaşandığında Güldal Mumcu'nun apartman kapısının önünde bulunduğu belirtilir ve akabinde haberi alıp evin bulunduğu Karlı Sokak'a gelenler, yaşanan hadiseler, verilen sözler ve Güldal Mumcu'nun vaziyeti anlatılır.

Bölümün sonuna Mumcu'nun ölümünün üzerinde geçen zaman dilimleri belirtilirken suçluların yakalanmamış oldukları söylenir. Bölüm sonunda ise, ölümünün birinci yılında Mumcu'ya düzenlenen anma töreninden bahsedilir.

---

²²⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.492.

Bu başlık altında son olarak, romanda yaşanan çatışmaların, romanda bahsi geçen birçok isim arasında politik meseleler etrafında geliştiğini de belirtmemiz gerekir.

1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Uğur Olsun! romanı bünyesinde hem üçüncü tekil kişi anlatıcı, hem birinci tekil kişi anlatıcı hem de birinci çoğul kişi anlatıcıyı barındıran bir romandır. Romanın geneline üçüncü tekil kişi anlatıcı hâkimken, ilk bölümde, yazarın da roman kişilerinden biri olduğu bölüm, birinci tekil ve çoğul anlatıcı da kullanılır.

Özel, ilk bölümde Mumcu'nun cenaze töreninin yapıldığı günü anlatırken, yağın yağmurun törene katılan diğer kişiler gibi kendisini de etkilemediğini söyler. Bunu yaparken de ben anlatıcı yöntemini kullanır. "Sırtımdaki manto suyu çektikçe uzayıp ağırlaşıyordu, yağmur içime işlemeye başlamıştı, ama üşümüyor terliyordum. Herkes benim gibiydi sanırım."²²⁷

Aynı bölümde *Uğur Olsun!* romanını hazırlamak için beş altı yıl sonra Mumcu'nun evine gittiğini anlattığı paragrafta da ben anlatıcıyı kullanır yazar:

O gün bilmiyordum. Beş altı yıl sonra bu evde o yiğit devrimcinin en sevdiği koltuğa oturacağımı, gözyaşlarımı eşinden kızından saklayarak, çalışma odasında masasına, bilgisayarına, kitaplarına dokunacağımı bilmiyordum. Binlerce Atatürk devrimcisi gibi ben de onu unutamamıştım.²²⁸

Özel, aynı bölümde hem törenin yapıldığı gün, Mumcu için toplanan binlerce kişinin içinde bulunduğu atmosferi anlatırken, hem de Mumcu'yu okuyucuya tanıırken birinci çoğul anlatıcıyı tercih eder:

Sanki herkesin eşitlenip özgürleştiği bir dünyadaydık; sanki hak ve özgürlükler için savaşıırken öldürülen bir devrimcinin cenaze töreninde değil de bir mitingdeydik. Yolumuzu açan oydu, bizi böyle el ele, kol kola kılan, gözlerimizle konuşturan oydu. Ama... Bizi böyle ağlatan o değildi...²²⁹

90'lı yıllarda Susurluk davasıyla duyduk, Abdullah Öcalan yargılanırken, televizyonlarda tarikatçıların kasetlerini korku filmi

²²⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.14.

²²⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.15.

²²⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.14.

gibi izlerken duyduk. Açılmasıyla kapanması bir olan yolsuzluk davaları rafa kalkarken, “meczip” işi diye örtbas edilen gerici saldırılarında, Sivas kıyımında duyduk.²³⁰

Romanın geri kalan bölümlerinde gerek Mumcu, gerek ailesi, gerekse yazıları ve çalışmaları anlatılırken üçüncü tekil kişi anlatıcı kullanılır:

Yalnız dostlarına değil, onların yakınlarına, pasaport alamayanlara, sağlık sorunu büyürken ortada kalanlara, iş bulamayanlara yardım için eline geçen yasal ve ussal tüm yolları, tüm olanakları zorlardı. Ama kimseye kartını kullanarak “torpil” olmamıştı. Bu işleri yaparken, adının, yaptıklarının sık sık anılmasında da hoşlanmazdı.²³¹

Mumcu’nun babası Hakkı Şinasi Bey ve annesi Nadire Hanım hakkındaki bilgiler de okuyucuya üçüncü tekil anlatıcı tarafından sunulur:

Ankara’ya gelince kimi bilgileri ilk ağızdan alacağını umuyordu karı koca. Ancak özel sorunlarla ikisinin de kafası karıştı. Ulus semtiydi geldikleri yer, Tekirdağ’a gitmeden önce de burada oturuyorlardı. Ulus, başkentin en eski yerleşim bölgesiydi; kentin yerlileri, bürokratlarla memurların çoğu buradaki bakımlı, geniş evlerde yaşardı. Şinasi Bey’le kardeşlerine babadan kalan evler de Ulus’taydı.²³²

Üçüncü tekil şahıs anlatıcının kullanıldığı bölümlerde bakış açısı olarak ise hakim bakış açısı ön plana çıkar. Yazar, Mumcu hakkında yaptığı araştırmalar, edindiği bilgi ve belgeler doğrultusunda her şeyi bilen ve gören bir hava içerisinde yazmıştır üçüncü tekil şahıs anlatıcının kullanıldığı bölümleri.

Yapılacak çok işi yazacak çok sayfası vardı. Dinlenceden yeni dönmüştü, yorgun sayılmazdı, dinlenmiş gibi de değildi. Kafasında nice tasarıyla, uykularını bölen sorunlarla gitmişti dinlenmeye; dostlarıyla birlikte olmuş, okumuş yazmıştı ama... Eşine, çocuklarına belli etmese de bu kez, başkente dönüş sevindirmişti onu, oysa Ayvalık’tayken de buraya dönmek istememişti canı.²³³

---

²³⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.15.

²³¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.417.

²³² Özel, *Uğur Olsun!*, s.53.

²³³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.21.

Hakim bakış açısının yanında yer yer okuyucunun olayları daha iyi anlamasını sağlamak amacıyla, gözlemci bakış açısının da kullanıldığı görülür. Bu bakış açısı “İster ayakta dursun, ister otursun, hafifçe öne eğiliyor, bir eli ya da dirseğiyle kürsüye yaslanıp öteki eliyle dinleyenlere uzanıyordu”²³⁴ gibi Mumcu’ya ait çeşitli özelliklerin okuyucuya sunulduğu noktalarda kullanılır.

Uğur ve Güldal Mumcu’nun nikâh günü salona girişleri de yine gözlemci bakış açısıyla, yorumsuz olarak okuyucuya sunulur.

Bir eliyle duvağını, ötekiyle de Uğur’un elini tutarak, kendisini hayranlıkla izleyen kalabalığın arasından geçti. Hem belli belirsiz boyanmış pırıl pırıl kahverengi gözleriyle, hem de düzgün dişlerinin çevrelediği uçuk pembe boyalı dudaklarıyla gülümsüyordu. Ter içinde kalmıştı. Gençlik Parkındaki evlendirme salonu miting alanından farksızdı, çağrılı olan da gelmişti nikâha, olmayan da. Gelinle damat nikâhın kıyılacağı yere gelinceye dek birkaç kez ezilme tehlikesi geçirdiler.²³⁵

1.4. Kişiler

Uğur Olsun! romanı, daha önce de belirttiğimiz gibi Uğur Mumcu’nun hayatını ele alan bir roman olmakla birlikte, yazarı Sevgi Özel’in Mumcu’nun siyasi duruşu ve bunun gazeteciliğe yansımaları üzerine daha çok yoğunlaştığı bir kitaptır. Dolayısıyla romanda Mumcu’nun gazetecilik yaşamı boyunca karşılaştığı, iyi ya da kötü iletişimde bulunduğu birçok insan ismi zikredilir. Romanda bahsi geçen bu isimler Mumcu’nun siyasi yanını ilgilendiren ve onun siyasi duruşunu ortaya koyarken incelenmesi gereken kişilerdir. Bu bölümde ağırlıklı olarak, roman kahramanı olan Mumcu’nun fikir hayatında önem teşkil eden kişiler ve ailesi ele alınmaktadır.

1.4.1. Uğur Mumcu

Sevgi Özel, romanda, Mumcu’yu çocukluk yıllarından başlayıp olgunluk dönemlerine kadar çeşitli özellikleriyle okuyucuya sunar. Bunu yaparken yer yer

---

²³⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.225.

²³⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.243-244.

Mumcu'ya olan sempatisini de belli eden Özel, Mumcu'nun arkadaşlarının Mumcu hakkındaki düşüncelerine de yer verir.

Romanın üçüncü bölümünde Mumcu'nun iki yaşındaki hali okuyucuya anlatılarak başlanır Mumcu'nun çocukluğu. Özel, ilk olarak onun fiziksel görüntüsü tarif eder:

Tombul, kıvrır kıvrır saçlı, vara yoğa ağlamayan, annesinin eteğine yapışıp kalmayan sevimli bir oğlandı. Uzaktan kız çocuğunu andırıyordu. Nadire Hanım oğlunun saçlarını kesmeye kıyamamıştı. Hem uzun hem kıvrırcık olduğundan dolaşan saçını, her sabah şimşir tarağı suya batıra batıra tarıyor, tepesine beyaz bir kurdeleyle topluyordu. Beyhan'ın küçülen giysilerini de giydirince, uzaktan görenler Uğur'u kız sanıyordu.²³⁶

Fiziksel görünüşünün ardından Mumcu'nun sahip olduğu özellikler sıralanır roman boyunca. Yaşının küçük olmasına aldırmadan ezilen, hırpalanan kim olursa onun yanında yer aldığı, gerekirse hak aramak için kavga bile ettiği belirtilir:

Uğur hırçın bir çocuk değildi. Ama evde ya da sokakta dayak yiyen, kötü söz işiten arkadaşlarının yanında yer alır, kavga çıkaran, söven sayanlar, kendinden büyük bile olsa girişirdi. Birini dövdüğü, büyükçe çocuklardan dayak yediği olurdu. Kin tutmaz, birkaç dakika sonra kavgayı kötü sözü unutturdu.²³⁷

Olup biteni merak eden, küçük yaştan itibaren olayların nedenini araştıran korkusuz bir çocuktur:

İlk kez görüp duyduğu, bir şeye benzetemediği her şeyi merak ederdi. Öteki çocukların çekindiği asık yüzlü büyüklerle, yabancılarla, dilencilerle rahatlıkla konuşur, çarşı içinde sık sık tanık olunan tartışmaların, kavgalarının nedenini öğrenmek için, büyüklerinin kolunun altından korkusuzca kalabalığın içine dalardı.²³⁸

Yaşından umulmadık bir ataklıkla mahalledeki herkesi tanıdığı, ayrıntıları aklında tuttuğu, hiçbir şeyi unutmadığı, kolay kolay hiçbir şeye kanmadığı

---

²³⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.54.

²³⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.56.

²³⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.57.

belirtilen Mumcu, gerektiğinde tartışmaktan kaçmayan ve kim olursa olsun sözünü söyleyen bir çocuktur:

Tartışması gerekirse sözünü esirgemeyerek, memurların olmaz diyerek direndiği bir işse, neden olamayacağını öğrenerek dönüyordu eve. Güzel yemekten, tatlılardan kaçmadığı gibi, kavgadan tartışmaktan da kaçmıyor, hak arıyordu. İsteklerini açıkça anlatabilen güleç yüzlü, saygılı bir genç olduğundan kimseyle anlaşma sıkıntısı yaşamıyordu.²³⁹

Ergenliğe adım attıkça tepkileri yavaş yavaş değişmeye başlar Mumcu'nun. Erkekliğin de vermiş olduğu duygularla ani tepkiler verir ama verdiği tepkiler asla saygı sınırını aşmaz:

Uğur, yapmak istediği bir şeye, gitmek istediği bir yere izin çıkmayınca, Aman ya... Üfl!" diye ayağını yere vurarak tepki gösterir, kapıyı çarparak odasına girerdi. Birden parlıyor, ama öfkeye yenilmiyordu. Kızdığı neyse, anlık, ama derecesi yüksek bir öfkeyle söyleyeceğini söyleyip sakinleşen bir delikanlı olmuştu.²⁴⁰

Mumcu'nun genç yaşından itibaren ülkenin içinde bulunduğu sosyal ve siyasi olaylara karşı farkındalığı yüksektir. Yaşının vermiş olduğu serbestliğe ve umursamazlığa kapılmadan çevresinde olup bitenlere kafa yorar:

Uğur, yeniyetmelik döneminde ekinsel açıdan, toplumsal olayları algılayıp anlamak açısından yaşıtlarından öndeydi. Olayların ciddiyetini kavrayıp kara gülmece denilebilecek durumları değerlendirebiliyordu. Birçok durumu, olayları bunlardan kaynaklanan gülünçlükleri bir cerrah titizliği ile ayıklıyordu.²⁴¹

İlişkilerini her zaman gördüğü insanlarla sınırlamayan, herkesle her şeyi konuşabilen ve bu huyu yüzünden eleştiriler de alan Mumcu, her fikre ve görüşe açık olan bir gençtir:

Uğur, düşünce ve davranışlarını gizlemeyen bir çocuk olduğundan kendisiyle aynı düşüncede olmayanları da dışlamıyor, düşüncelerinden ödün vermeden herkesle konuşmayı yeğliyordu.²⁴²

---

²³⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.82.

²⁴⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.85.

²⁴¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.99.

²⁴² Özel, *Uğur Olsun!*, s.114.

Mumcu'nun sahip olduğu ve bizim yukarıda belirttiğimiz kişisel özellikleri çocukluk ve gençlik yıllarında başlayıp, sonrasında da hiç kaybetmediği özellikleridir. Sevgi Özel, Mumcu'nun bu kişisel özellikleri yanında ev ve aile hayatına dair bilgileri de paylaşır okuyucuyla:

Ev kavramı önemliydi Uğur için. Bir yere gittiğinde, daha ilk günden, evi özlediğini söylerdi telefonda. Çocukluğunda da öyleydi. Dinlenmek için Ayvalık'taki eve gider, iş gezilerinde bile ev ortamını arar, gittiği yerlerde dostlarının evinde kalmayı yeğlerdi. İnsansız otel odalarında uyanmaktan hiç hoşlanmıyordu.²⁴³

Yemek yemeyi çok seven Mumcu, sigaradan her dönem uzak durur, ama içen arkadaşlarına da saygı gösterir:

Mumcu'nun mutfak işlerine hiç merakı yoktu. Yemek ayırmaz, ama güzel yapılmış her şeyi tadına vararak yer, keyfini çıkararak ikram ederdi. Sigara kokusundan hoşlanmaz, içenlere yasağcı tavır sergilemez, hoşnutsuzluğu sık sık küllük boşaltmasından belli olurdu.²⁴⁴

Gençler ve özellikle de kendi çocukları Mumcu için önemli değerlerdir. Onların fikirlerini önemseyen, üzülp kırılmamaları için çabalayan bir yapıya sahiptir:

Mumcu, karamsarlığı reddeden yapısıyla özellikle gençleri çocukları üzenlere, hiç düşünemeyecekleri tepki gösteriyordu. Herkese her dakika şaka yapan biri olmasına karşın, gençleri sendeleyecek şakalar yapılmasını istemiyordu. Kendi çocuklarına, onları bir saniye bile üzecek şaka yapmaz, tavır sergilemezdi.²⁴⁵

Yaptığı işi önemseyen biridir Uğur Mumcu. Eline geçen her habere değer verir, her haberin arkasını takip eder ve haberin doğruluğunu ispatlayana kadar da hiç kimseyi suçlu olarak addetmez. Yaptığı işe verdiği emeğin ve duyduğu saygının aynısını genç arkadaşlarının da uygulaması için çabalar:

Genç muhabirler, Uğur Abinin birikimini gençlere aktarmaktaki cömertliğine hayrandı. Hiçbir şeyi saklamadan, ayrıntısını atlamadan konuşurdu onlarla. Bir konuyu araştırırken bele eksiği bırakmaması,

---

²⁴³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.342.

²⁴⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.351.

²⁴⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.413.

doğrulamadan bir konu üzerinde uzun boylu durmaması genç gazetecileri etkiliyordu. Belgeleri kaç sayfa olursa olsun okuyor, gerekirse uzmanlarını buluyor, araştırdığı konunun en ince ayrıntısını öğreniyordu.²⁴⁶

Romanda birçok yazar, gazeteci ve siyasetçinin Mumcu hakkındaki iyi ya da kötü söylemlerine yer veren Özel, Uğur Mumcu'yu Cumhuriyet gazetesinin önünde bir kez gören ama yazılarını takip eden Cemal Süreyya'nın Mumcu hakkında söylediklerini de bazı bölümlerini keserek okuyucuya sunar yazar:

Türkçenin kara cümlesini yakalamıştı. Gazete yazarlarının çoğunda yoktur bu. Büyük kamu hukuku birikimini, güncel olayı, siyasetin, kavganın içinde kullanmayı bildi. (...) Her zaman açık yürekli oldu, cesur davrandı, risklerden korkmadı. (...) Eli gerçekten kalem tutuyordu. Bayrağı İlhan Selçuk'tan aldı. Sadece bir yazar, yalnızca bir gazeteci olarak kalmadı, bir düşünür, bir özgürlük savaşçısı, bir siyasal ve hukuk adamı olarak da belirdi.²⁴⁷

1.4.2. Hakkı Şinasi Bey

Hakkı Şinasi Bey, Uğur Mumcu'nun babasıdır. Romanın üçüncü bölümünde, 1932 yılına ait bir nişan çağrısının okuyucuya sunulmasının ardından damadın Hakkı Şinasi Bey olduğu belirtilir ve kendisi ile ilgili bilgi verilir.

Yaşından daha oldun, güzel konuşan, girişken, yakışıklı bir gençti. Üç-dört yıl önce annesi Sare Hanım ile babası İbrahim Ethem Beyi arka arkaya yitirmişti. Okumuş harita mühendisi yetiştiren "Kadastro Mektebi Âlisi"ni bitirince önce Manisa'ya, sonra Malatya'ya atanmıştı.²⁴⁸

Sevgi Özel, romanda Uğur Mumcu'yu anlatmadan önce, ailesi ve özellikle babası hakkında bilgi verir. Uğur Mumcu'nun sahip olduğu görüş, davranış ve özelliklerin kazanılmasında önem teşkil ettiği için Hakkı Şinasi Bey'in yetişme koşulları, yaşadığı dönem itibarıyla içinde buldukları sosyal ve siyasi hayat ve sergilediği siyasi duruş okuyucuya sunulur.

---

²⁴⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.450-451.

²⁴⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.462-463.

²⁴⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.42.

Cumhuriyet ilan edildiğine 17-18 yaşlarında bir delikanlıydı. Osmanlının eğitimiyle yetişmiş olsa da cumhuriyet devrimleriyle dünya görüşünü oluşturmuştu, bu nedenle devrimlerin ateşli bir savunucusuydu.²⁴⁹

Uğur Mumcu'nun sahip olduğu ve çocuklarına da aşıladığı, mütevazı yaşam alışkanlığı kendisine babası Hakkı Şinasi Bey'den kalan bir mirastır:

Hiçbir zaman lükse meraklı olmayan Şinasi Beyle Nadire Hanım, bu alçakgönüllü yaşama biçimini çocuklarının da benimsemesinden hoşnuttu. Evde lüks sayılabilecek ne bir eşya, ne de lüks yaşama özlem vardı.²⁵⁰

Yalnızca mütevazı yaşam değil, Mumcu'nun sanata, edebiyata, şiire olan merakı da babasından tevarüs ettiği özellikler arasındadır. Hakkı Şinasi Bey'in şiire ve özellikle de Tanzimat şairi Şinasi'ye ayrı bir sempatisi vardır:

Hakkı Şinasi Bey de kitap delisiydi. Dahası müziğe, resme düşküdü. İlle de edebiyat, ille de şiir... Belleğinde Ziya Paşa'nın Fikret'in ve başka şairlerin onlarca şiiri vardı. Tanzimat şairi Şinasi'ye hayrandı. Öyle ki, kendisine ana babasının koyduğu ad yalnızca Hakkı iken, buna Şinasi'yi eklemişti (Şinasi'yi mahkeme yoluyla kimliğine yazdıracaktı.).²⁵¹

1.4.3. İbrahim Ethem

Uğur Mumcu'nun dedesi İbrahim Ethem, Hakkı Şinasi Bey'in nişanlandığı kızın ailesiyle tanışmaya gittiğinde kendisi ve ailesi hakkında bilgi kız tarafına verdiği sırada okuyucuya tanıtılır. Hakkında verilen oldukça kısadır.

Hakkı Şinasi'nin babası İbrahim Ethem, jandarma subayı olmuş, albaylığa yükselmişti. Bağımsızlık savaşına katılan, Atatürk'e hayran “zabit”lerdendi. Ankara'ya gelişinde oğlu Hakkı ile birlikte Atatürk'ü karşılayanlar arasındaydı.²⁵²

---

²⁴⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.48.

²⁵⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.87.

²⁵¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.43.

²⁵² Özel, *Uğur Olsun!*, s.42.

1.4.4. Nadire Hanım

Nadire Hanım, Uğur Mumcu'nun annesidir. Kendisi hakkındaki bilgi yine üçüncü bölümde Hakkı Şinasi Bey'in kendileriyle tanışmaya gittiklerinin belirtildiği esnada verilir:

(...) Nadire Hanım, babasının yargıç olarak atandığı Kırşehir'de okula başlamış, ama daha sonra gittikleri Aksaray'da, ilkokuldan ötesi olmadığı için, okuyamamıştı. Ana babası onu okumak için bile olsa, başka bir kente göndermeyi göze alamamıştı. Oysa Nadire Hanım okumak, babası gibi hukukçu olmak istiyordu. Elinden kitap düşmezdi; romanları pek sever, ne bulursa okurdu.²⁵³

Romanda yukarıda yer verdiğimiz özelliklerin dışında kendisi hakkında detaylı bir bilgi verilmese de, özverili bir eş ve anne olduğu, çocuklarını önemseydiği ve onların iyi birer evlat olarak yetişmesi için uğraştığı belirtilir.

1.4.5. Güldal Mumcu

Güldal Mumcu, askeri eczacılık okulunu bitiren ve mecburi hizmetini yapmak için Denizli'ye atanan Süreyya Homan'ın kızı, Uğur Mumcu'nun eşidir.

Güldal ilkokulu devlet okullarında okumuş, ortaokul çağı gelince sınavla Ankara Koleji'ne girmiş, liseyi de bu okulda bitirmişti. 1974'de Siyasal Bilgiler Fakültesinin İşletme Bölümünden diplomasını almıştı. Sonra Devlet Yatırım Bankasının açtığı sınavı kazanmış, uzman yardımcısı olarak çalışmaya başlamıştı. İşyeri Kızılay'da Milli Müdafaa Caddesinde, odası da yedinci kattaydı.²⁵⁴

Mumcu ile aralarını Mumcu'nun arkadaşları yapar ve çift 1976'nın Temmuzunda evlenir. Romanın başında "okuyan, tartışan, kendini yenileyen, soğukkanlı bir kadındı. Olağanüstü bir anneydi. Bakımlıydı da... Yakın çevresi onun evine ve eşine olan ölçüsüz tutkunluğuna hayrandı." (s.35) cümleleriyle okuyucuya tanıtılan Güldal Mumcu, romanda, hakkında çok fazla bilgi verilen biri değildir. Roman boyunca, Mumcu'nun bazı gezilerinde yanında olduğu, çocuklarını yetiştirirken hassas ve titiz davrandığı, iyi bir ev kadını, iyi bir anne ve

---

²⁵³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.43.

²⁵⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.237.

her şeyden önemlisi iyi bir eş olduğu üzerinde durulur ve bu özellikleri romana serpiştirilerek cümle aralarında okuyucuya sunulur.

Sevgi Özel, romanın ilk bölümünde Uğur Mumcu'nun ölümünden birkaç gün sonra aileye başsağlığı dilemek için gittiğinde aklında kalan tek şeyin “dimdik duran, sabır dileyenlere gülümsemeye çalışan bir kadının yüzü”²⁵⁵ olduğunu belirterek, Güldal Mumcu'nun dirayetli bir yapıya sahip olduğunu vurgular.

1.4.6. Çocukları

Özgür, Uğur Mumcu'nun 17 Mayıs 1977'de doğan ilk, 1981'in 29 Haziranında doğan Özge ise ikinci çocuğudur. Özgür “sarışın bir bebek”ken, Özge, “buğday tenli, üzüm gözlü bir bebek”tir. Çocukların, anne ve babalarına benzer yanları da vardır. Romanda bunlar belirtilirken, çocukların kimi özellikleri de söylenir:

Hem Özgür'ün hem de Özge'nin girişkenliği gazeteciye benzerdi. Güldal'ın da insancıl ve dingin yapısı iki çocuğu huzurlu bir ortamda biçimlendiriyordu. Çocuklarıyla övünüyordu gazeteci. Özge çok güldürürdü onları. Özgür de Özge de şakayı seven, şaka kaldıran çocuklardı. Özgürün esprileri birkaç gün konuşulurdu.²⁵⁶

İki kardeş de okulda başarılıydı. Her zaman evdeki kararlara katılıyor, derslerinin, okulun tartışmasını yapabiliyorlardı.²⁵⁷

Özge, anne babasıyla birlikte olmaktan hoşlanan, vakitlerini onlarla geçirmeyi tercih eden bir çocuktur. Bu romanda “Ayvalık'ta denize, gezmeye, her yere babasıyla gitmek isterdi. Çocukların çoğunun aksine, ana babasının dizinin dibinde mutlu oluyordu.”²⁵⁸ cümleleriyle okuyucuya sunulur.

Mumcu'nun düşüncesini karşısındaki kişi kim olursa olsun söyleme huyu Özge'de de vardır. Birçok özelliği gibi içinden geçeni saklamama huyunu da

---

²⁵⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.15.

²⁵⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.342.

²⁵⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.415.

²⁵⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.341.

babasından almıştır. “Özge de düşüncesini saklamadan söylerdi. Karşısındaki kim olursa, sevmemişe sevmemiştir, ne yapsın...”²⁵⁹

1.4.7. Diğer Kişiler

1.4.7.1. Uğur Alacakaptan

Uğur Alacakaptan, Mumcu'nun üniversiten hocası, hukuk fakültesinin dekanı ve aynı zamanda avukatıdır. “genç yaşta tanınmış biri”²⁶⁰ şeklinde ifade edilen Alacakaptan, Mumcu ile benzerliği olan biridir. Mumcu'nun birçok davasında giren ve kazanan Alacakaptan aynı zamanda Mumcu'nun fikirlerini tartışabildiği iyi de bir dostudur. Aynı davadan yargılandıkları ve cezaevine girdikleri de olur:

Yıldırım Bölgeye götürüldü, içeri girince gördü ki, ooo! Bütün sevdikleri burada. Ertesi gün Uğur Alacakaptan da geldi, her geleni alkışlarla karşılıyorlardı. Alacakaptan hoca çok kalmadı, üç gün sonra bırakıldı.²⁶¹

1.4.7.2. Emin Değer

Emin Değer, Mumcu'nun Mart 1972'de gözaltına alındığında savunmasını yapan ve sonrasında daimi avukatı olan hukukçu ve arkadaşısıdır:

Emin Değer ile Uğur, ilk kez tutukevinde el sıkıştılar. Avukatı, Uğur'un hukuk bilgisinin güçlülüğü kadar, olaylar arasında kurduğu ussal bağı gördükçe şaşırıyordu; onu savunmanın hem kolay, hem zor olduğunu söylemekten kendini alamadı. Yıllar sonra Uğur, birçok davada kendisini savunan Değer için “Emin Abi nasılsa bu davayı kazanır” diyordu.²⁶²

1.4.7.3. Münci Kapani

Münci Kapani, Uğur Mumcu'nun üniversiteden hocasıdır. Kapani hocanın Mumcu'nun bazı fikirleri benimsemesinde payı büyük olduğu romanda şöyle ifade edilir.

---

²⁵⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.415.

²⁶⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.117.

²⁶¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.175.

²⁶² Özel, *Uğur Olsun!*, s.187.

Öğrenciyken Münci Kapani hocasını çok severdi. Onun kamu özgürlüklerini yüreklice anlatmasından, kitaplarında “çağdaş demokrasi”yi, insan haklarını en ince noktalarına dek açmasından çok etkilenmişti. “Bir kişiye yapılan haksızlık, bütün topluma yapılmış sayılır” düşüncesini temel ilke benimsemesinde Kapani gibi hocaların rolü çok büyüktü.²⁶³

1.4.7.4. Kardeşleri

Romanda Mumcu'nun kardeşleri hakkında doğum tarihleri, okul bilgileri ve kardeşler arasında yaşanan çekişmelerin dışında çok fazla bilgiye yer vermemiştir Sevgi Özel.

Beyhan, 29 Ekim 1933; Ceyhan 19 Ocak 1940 doğumludur. Uğur Mumcu'nun küçük kardeşi Kıvanç'ın ise doğum tarihi belirtilmemiştir. Deneme Lisesini bitiren kardeşlerden Beyhan, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden, Ceyhan ise Siyasal Bilgiler Fakültesiyle Ankara Hukuku aynı anda okur ve bitirir. Kıvanç ise mimar olur. Beyhan Uğur Mumcu'nun pek çok davasına bakarak ve kardeşinin avukatlığını yapar.

Romanda kardeşler arasında çatışmaların yaşandığını belirten Özel, Uğur Mumcu ile abisi Ceyhan arasındaki çatışmaların nedeni şu cümlelerle anlatır:

Uğur ile Ceyhan arasındaki tüm çatışmalar, Ceyhan'a ait öteberinin yerinde olmamasından kaynaklanıyordu. Biri ötekine kırılıp gönül koyuyor, ama küskünlükler uzun sürmüyordu.²⁶⁴

1.5. Zaman

Uğur Olsun! romanında olaylar, Uğur Mumcu'ya cenaze töreni düzenlendiği 27 Ocak 1993 günü başlar. Mumcu'nun eş, dost, akraba, okur ve sevenlerinin oluşturduğu binlerce kalabalığın sokaklarda, Mumcu'ya tören düzenlenecek yer olan Cumhuriyet gazetesine doğru yol almalarının belirtilmesi olay örgüsünün başlangıç zamanını oluşturur.

---

²⁶³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.212.

²⁶⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.67.

Romanın “Yağmura, Soğuğa Aldırmadan On Binler...” başlıklı ilk bölümden sonra Özel, geriye dönüş yöntemini kullanarak, 1993 yılında Mumcu ve ailesinin gittikleri son Ayvalık tatili ve sonrası anlatır:

Ayvalık'taki son gece Yorulmazların evinde makarna yemişlerdi. Birkaç ev ötedeki kitap kurdu Ahmet Yorulmaz ve eşi Işık Hanımı şimdiden özlemişti. İki-üç gecede bir, birlikte oldukları Yorulmaz'ın yaptığı değişik soslar makarnaya bambaşka tat veriyordu, yedikçe yiyesi geliyordu insanın. Onun dışındaki herkes kırmızı şarap içiyordu. İçmediği için makarnaya yüklenmiş, tepsi büyüklüğündeki servis tabağına bir ucundan girişmişti.²⁶⁵

Aslında romanın dokuzuncu bölümünde daha detaylı olarak karşımıza tekrar çıkacak olan ikinci bölümden sonra Sevgi Özel, 1932 yılına Mumcu'nun babası Hakkı Şinasi Bey ve annesi Nadire Hanım'ın evlendikleri güne dönüş yapar:

1932'nin Şubatıydı, o zamanlar düğün, nişan çağrıları genellikle şöyle biterdi: “... merasimleri icra edileceğinden mezkûr günde zatiâllerinin de teşriflerini rica bilvesile teyidi ihtiramat olunur efendim.”²⁶⁶

Romanın üçüncü bölümüyle birlikte Mumcu'nun hayatı kronolojik bir düzen izlenerek okuyucuya sunulurken, yazar zaman zaman geçmişe dönüş yaparak bazı hatırlatmalarda bulunur. Mumcu'nun çocukluğu, ergenliği, yetişkinliği, okul ve aile hayatı, gazeteciliği kronolojik bir düzen içerisinde sıralanır:

Her yaşam bir masaldı aslında, küçük Uğur da iki yaşında geldiği Ankara'da bundan sonra kendi masalını yaşayacaktı.²⁶⁷

1949-50 ders yılında öğrenime başlayan Uğur'da Devrim İlkokuluna yazdırılmıştı.²⁶⁸

Ders yılı başlarken Deneme Lisesine kaydı yapıldı Uğur'un.²⁶⁹

10 Temmuz 1961 günü, “iyi” dereceli lise diplomasını aldı.²⁷⁰

---

²⁶⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.22.

²⁶⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.41.

²⁶⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.54.

²⁶⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.61.

²⁶⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.83.

²⁷⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.104.

1966'da, Ankara Hukuk Fakültesinden yaz döneminde aldığı diplomasıyla avukatlık stajı göreceği büroya doğru yürürken, yapmak istediği ne çok şey olduğunun ayırımına vardı.²⁷¹

31 Ocak 1969'da fakülte yönetim kurulu, Uğur Mumcu'nun asistan adayına "oybirliği" ile karar verdi.²⁷²

Yaşamöyküsü niteliği taşıyan bu romanda, tarihi zamana dair bilgiler de mevcuttur. Tarihi gerçekliği açık bir şekilde ortaya onan olaylara yapılan vurgular, olayların yaşandığı zaman dilimini tüm gerçekliğiyle okuyucuya sunar:

"Sevgili Vatandaşlar,
Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri, memleketin idaresini eline almıştır."
Bütün Türkiye gibi 27 Mayıs sabahı Denemeliler de marşlarla uyandı.²⁷³

12 Mart... O sabahtan başlayarak herkes gibi o da birçok sürprizle karşılaştı. Bu olay, günlerdir aydınların kafasını karıştıran tek konu idi. Ordu 12 Mart 1971'de siyasal tarihe "darbe" olarak geçen bir "muhtıra" ile tepkisini göstermişti; ama "muhtıra"nın adresi de şiddeti de belli değildi.²⁷⁴

"(...) Aziz Türk milleti, işte bu ortam içinde Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun verdiği Türkiye Cumhuriyeti'ni kollama ve koruma görevini yüce Türk milleti adına emir ve komuta zinciri içinde ve emirle yerine getirme kararını almış ve ülke yönetimine bütünüyle el koymuştur."
Halk güneşli bir eylül sabahına marşlarla uyandı.²⁷⁵

Romanda 27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül gibi Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyduğu siyasi olayların yanında, genel ve yerel de seçimler tarihi gerçekliği ortaya koyan zaman ifadeleridir:

14 Ekim 1973 genel seçimleri sonunda, CHP 185, AP 149, MSP 48, eski Demokrat Partililerin kurduğu Demokratik Parti 45, Cumhuriyetçi Güven Partisi 12, MHP 3, TBP 1, bağımsızlar da 6

---

²⁷¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.141.

²⁷² Özel, *Uğur Olsun!*, s.152.

²⁷³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.103.

²⁷⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.165.

²⁷⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.278.

milletvekili ile Meclise girmişti, ama Meclisten bir hükümet çıkmıyordu.²⁷⁶

26 Mart 1989 yerel seçim sonuçları “sol”u sevindirdi. SHP 650 yerde; ANAP 565; DYP 552; RP 74; DSP 38; MÇP 24; IDP 6 belediye kazanmış; bağımsızlardan 63 kişi belediye başkanı olmuştu. İl genel meclisinde de önde olan SHP, büyük kentlerde başarılıydı.²⁷⁷

Mumcu'nun siyasi duruşunu okuyucuya göstermek isteyen yazar, gerek romanın başında gerekse sonunda çeşitli siyasi olayları anlatırken zamanda ileri atlamalar yapar. Örneğin, 1989 yılı içerisindeki siyasi ve sosyal olaylar okuyucuya sunulurken, Mumcu ile Bakan Ercan Vuralhan arasında geçen siyasi tartışmalar da okuyucuya aktarılır. İkili arasındaki tartışma anlatılırken de yazar ileriki bir zaman dilimi olan 2000 yılına gider ve ikili arasında o yıl da yaşanan olan bir olayı hatırlatır:

2000'in 16 Ekiminde Sabah gazetesinin “Eski Bakanın Deprem Vurgunu” başlığıyla kamuoyuna tekrar anımsattığı Ercan Vuralhan, 7 Ekim 1989'daki basın toplantısında Uğur Mumcu'ya meydan okumuştur.²⁷⁸

Sevgi Özel, mevsimler arasındaki geçişleri vurgulayarak da romanda zaman kavramını okuyucuya hissettirir:

Sokaktan eve pek az girdiği yaz biterken, Uğur büyüdüğüne inanıyordu; okula gitmek büyümenin işaretiydi, sonbaharda okula başlayacaktı.²⁷⁹

Yaz günleri gibi inşaat da bitmek üzereydi.²⁸⁰

Patnos'a bahar gelmişti, o, baharı soluyacak durumda değildi, yaşadıklarını başkası yaşamamasın istiyordu.²⁸¹

1974 baharı biterken yeşil ada barut fıçısı gibiydi.²⁸²

Yaz gelmişti, ama ülke yıllardır Ekvator sıcaklığı yaşıyordu.²⁸³

---

²⁷⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.219.

²⁷⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.401.

²⁷⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.380.

²⁷⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.60.

²⁸⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.82.

²⁸¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.204.

²⁸² Özel, *Uğur Olsun!*, s.219.

²⁸³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.243.

1986'nın gözü hızlı ve renkli geçiyordu, Uğur Mumcu da oteki Cumhuriyet yazarları gibi seçim alanlarındaydı.²⁸⁴

Romanda çoğu olayın yağandığı tarih ay ya da yıl olarak yahut gün ay yıl, hatta saat olarak açık şekilde ifade edilirken, nadir olmakla birlikte belirsiz zaman ifadelerine rastlamak da mümkündür:

“birkaç saat önce” (s.13), “birkaç gün sonra” (s.15), “uzun süredir” (s.29), “o günden sonra” (s.43), “Bahçeli'ye tağındıkları zaman” (s.73), “yıllar yılı” (s.84), “günlerce” (s.101), “bir bayram akęamı” (127), “o sırada” (s.135), “o günlerde” (s.173), “aynı günlerde” (s.197), “kısa bir süre sonra” (s.245), “yıllarca” (s.245), “birkaç aylık” (s.285), “zaman zaman” (s.314), “birkaç gün” (s.369), “birkaç gün içinde” (s.391), “bir akęam” (s.413), “aynı günlerde” (s.436), “yeni yılın birkaç ayı” (s.475), vs.

1.6. Mekân

Uğur Olsun! romanında mekân kavramı özel'in bir çok öyküsünde olduğu gibi sadece isim olarak okuyucuya verilmiş ve mekân olayların yağandığı sahne olmaktan öteye geçmemiştir. Böylece yazar, kahramanların daha ne çıkması, uygun bir atmosferin oluşturulması yahut konu veya mesajın daha etkili bir şekilde okuyucuya iletilmesi için mekân unsuruna bel bağlamak zorunda kalmamıştır. Dolayısıyla da romanda mekân kavramının bir işlevselliğinin olmadığını söylemek mümkündür.

Uğur Mumcu'nun hayatını kaleme alırken, siyasi duruşuna ağırlık veren özel, romanda birçok mekân ismine yer verir. Ancak bu mekânların çok azında tasvir kullanılır yahut kısa bilgiler verilirken geri kalan çoğunluk kısmında mekân sadece isim olarak zikredilir.

Ankara Karlı Sokak'taki 65 numaralı Erdem Apartmanı'nın 9 numaralı dairesi romanda ele alacağımız ilk mekândır. Burası Uğur Mumcu ve ailesinin yağamlarını sürdükleri evleridir:

---

²⁸⁴ zel, *Uğur Olsun!*, s.353.

Ne çok konuğu olmuştu 9 numaranın... Erdem Apartmanının, 9 numarayla aynı kattaki, küçük mü küçük 7 numaralı, arkada kalan dairesini de satın almışlardı. 9 numaralı daire zaten girişin bir altıydı, altında bir kat daha vardı. 7 numara ise, apartmanın dip köşesindeydi, iki yandan ışık alıyor, sokağı değil, bir yanından Ankara'yı görüyordu. 7 numaranın salonuna bir oda ekleyerek kesesi elverdiğince içinde değişiklik yaptırmış, kocaman bir alan kazanmıştı.²⁸⁵

Karlı Sokaktaki Erdem Apartmanı Mumcu çiftinin yaşadıkları ikinci evdir. Çift, ilk olarak nişanlandıkları yıl olan 1976 Nisanında, Mumcu'nun hocası Uğur Alacakaptan'ı kefil göstererek Kavaklıdere'de bir ev tutar. Tutukları bu ev romanda, detaya girilmeden sadece adres belirtilerek okuyucuya sunulur. "Kavaklıdere semtinde Bülten Sokakla Bilir Sokağın köşesinde, Bilir Sokağa bakan 23 numaralı apartmanın 10 numaralı dairesini beğendiler."²⁸⁶

Uğur Mumcu'nun geçirdiği zor ve sıkıntılı günlerin ardından rahatlamak ve kafa dinlemek için gittiği Ayvalık'taki ev, romandaki diğer mekânlardan biridir. Bu ev bahçesi tasvir edilerek okuyucuya sunulur.

Ne güzel olmuştu Ayvalık'taki evin bahçesi... Nasıl büyümüşü ana babasının diktiği ağaçlar... Ablasının, azmanlaşacağını kestiremeyip bahçenin tam ortasına yerleştirdiği palmiye, şimdi denizi kapatıyordu birazda. Ya, dalları çatıya uzanan fıstıkçamları... Bahçenin iki ucunda iki mazı... Birinin altına şezlongunu, yanına sehpasını, sehpanın üstüne kitabıyla çayını koyuyor, bahçenin önünden gelip geçen komşuları çağırıyordu. "Makama buyurun!" Mazılar, en sevdiği ağaçlar... Eliyle diktiği mimoza, gülhatmi... Balkonun iki yanındaki sarmaşıklar...²⁸⁷

Uğur Mumcu'nun babası Hakkı Şinasi Bey ve annesi Nadire Hanım'ın yaşadıkları evler de romanda birkaç cümle ile belirtilir. 40'lı yıllarda Şinasi Bey ve ailesi Havza Sokak'ta oturur:

Şinasi Beyle kardeşlerinin evleri, şimdiki Büyükşehir Belediyesinin bulunduğu ada üstündeydi. Şinasi Beyin küçük kardeşi Kemal'in evi

---

²⁸⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.24.

²⁸⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.242.

²⁸⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.21.

Susam Sokağa bakıyordu. Uğurların kapısı da Susam Sokağa açılan, Havza Sokak adlı çıkmaz sokak içindeydi.²⁸⁸

Romanda, yukarıdaki bilgi okuyucuya verildikten sonra akabinde yazar her iki sokağın da bulunduğu Ulus semtini okuyucuya anlatır kısaca. Böylece iç mekândan dış mekâna geçiş yapılır:

Ulus'ta giysi, yiyecek ve başka şeyler satan, önleri açık, bugünkü gibi ışıklı vitrinleri olmayan, mallarını kapı önünde sergileyen dükkânlarla evler iç içeydi. Susam Sokağı ile Havza Sokakta ayakkabıcılar çoğunlukta idi. Bu iki sokak arasındaki bir hayrat çeşmesi çocukların oyun yeri idi.²⁸⁹

Ulus'un 1940'lı yıllardaki yapısı kısaca sunulduktan sonra, yazar bu kez o dönemdeki evleri okuyucuya sunar. Önce evlerin bahçesini anlatmaya başlayan yazar, sonra eski Ankara evlerinin iç yapısı hakkında okuyucuyu bilgilendirir:

Evlerin her birini taşlık da denilen, yüksek duvarlı avlular çevirirdi; taş döşeli avlularda bir ağaç, bir çeşme, iyi havalarda oturlan sedirler, tahta sandalyelerle oturaklar olurdu. Duvarların dibine mis kokulu kadifeçiçeği, aslanagzı, akşamsefası, hatmiler ekilirdi. Kömürlükle tuvaletler avluydu. Yazın taşlıklarda geçerdiler zaman.

Bu eski Ankara evleri genellikle iki katlıydı. Çoğunda da biri yazlık biri kışlık olmak üzere iki bölüm bulunur, daha iyi ısıtılabilen alt katları gibi her evin tabanı ahşapla kaplanırdı. Odaların çoğunda yüklükler, birinde "hamamlık" denilen banyo vardı. Çocuklar yüklüklerde saklambaç oynar, evi dağıtırlardı.²⁹⁰

Romanda Şinasi Bey ve ailesinin yaşadıkları diğer mekânlar hakkında da bilgi verilir, ancak o mekânların hiçbirinde yazar, yukarıdaki alıntıda olduğu gibi detaya girmez. 1951 yılında Şinasi Bey yıllar önce Bahçelievler'den aldığı 29. Sokağa bakan tarlasına bir ev yaptırır ve iki katlı olan bu eve birkaç sonra taşınırlar:

Alt katta iki daire, üstte de beş odalı bir tam kat sahibi oldular. Sobalıydı. Alt katını kiraya verdikleri, boyası badanası kurumayan

---

²⁸⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.55.

²⁸⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.55.

²⁹⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.55.

yeni eve, okullar açılmadan taşındılar. Geniş mutfağı, ön ve arka balkonlarıyla güzeldi ev, onlar için apartman yaşamı başladı.²⁹¹

1967 yılında ise Nadire Hanım'ın yaşlanması, yükselen şekeri ve aldığı kiloların kendisini zorlaması nedeniyle sobalı bir evde oturması ve soba ile uğraşması güç olunca "Bahçelievler, 1. Caddedeki 66 numaralı kaloriferli apartmanın 5 numaralı dairesini"²⁹² satın alırlar.

Uğur Mumcu'nun gençlik yıllarında Bahçelievler'de arkadaşlarıyla sürekli buluşup vakit geçirdikleri Pazar Durağı, Mumcu ve arkadaşları için önemli bir mekândır:

Pazar Durağı, Uğur ile aynı okulda okuyanlarla birlikte, Bahçelievler çocuklarının kaynaştığı bir adres oldu giderek. İlk gençlik aşkları kulaklara burada fısıldandı, tuttıkları takımların yenilgi ya da utkuları burada tartışıldı. Maça, sinemaya, pastaneye gitme kararları burada verildi. Evin ve okulun dışında, topluca bir şey yapmayı, tartışmayı, tepki vermeyi denedikleri ve başardıkları ilk yer burasıydı belki de.²⁹³

Uğur Mumcu'nun çeşitli tarihlerde üç kez tutuklanarak götürüldüğü cezaevi romanda karşımıza çıkan bir başka mekândır. Cezaevinin içyapısı romanda tasvir edilmez. Cezaevi yapısı itibariyle boğucu ve insanı karamsarlığa sürükleyen havasının aksine, Mumcu ve arkadaşlarının günlerini kahkahalarla geçirdiği bir yer olarak çıkar karşımıza:

Dışarıdaki kış koşullarının yansıdığı koğuşları kahkahalar ısıtıyordu. Gülünecek öyle şeylere tanık oluyorlardı ki, siyasilerin koğuşlarından yükselen kahkahalar dalga dalga yayılıyor, koğuşlardaki korku, tedirginlik bu gibi eriyordu. Uğur'un renkli kişiliği sayesinde unutulmaz günler yaşadıklarını söylüyordu Halit Çelenk.²⁹⁴

Uğur Mumcu'nun ilk gazetecilik yıllarında çalıştığı Yeni Ortam gazetesi ile 1975 ve sonrasında çalıştığı, kısa bir süre ayrılık yaşamasına rağmen sorunlar halledilince tekrardan döndüğü, Cumhuriyet gazetesi binaları Mumcu'nun vakit

---

²⁹¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.69.

²⁹² Özel, *Uğur Olsun!*, s.147.

²⁹³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.75-76.

²⁹⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.195.

geçirdiği mekânlardır. Bu iki gazeteden Cumhuriyet'in nasıl bir görüntüye sahip olduğu açıkça ifade edilirken, Yeni Ortam gazetesinin sadece adresi verilir.

Cumhuriyet, gerçekten de basın kuruluşları arasında kendi geleneğini oluşturmuş bir gazeteydi; Türkocağı Caddesindeki tarihsel yapısında, en üst katta yalnızca yazarlar, onların altında hem yazar hem muhabir sayılanlar oturur ve muhabirlerle yazarlar arasında bir "tampon" bölge oluştururdu. Bu nedenle üst kattaki tartışmalar orta katta ve daha altına biraz geç yansımıştı. Ankara, İzmir ve öteki bürolar için de benzer bir görüntü söz konusuydu.²⁹⁵

Cağaloğlu, Çatalçeşme Sokakta, Yavuz Han diye bilinen eski kâğıt yapı içindeki Yeni Ortam'da yazmaya başladı; yazıları okuyanda yıldırım etkisi yapıyordu.²⁹⁶

Yukarıda ele aldığımız mekânların dışında, Uğur Mumcu'nun gençlik yıllarında arkadaşlarıyla ve ailesiyle gittiği Ankara'daki parklar, pastane ve kafeler, yetişkinlik dönemlerinde arkadaşlarıyla bir şeyler içmekten, yemekten, müzik dinlemekten hoşlandıkları otellerin kafeleri, gazetecilik yaşamı boyunca gittiği şehir ve ülkeler romanda, hakkında detaylı bilgi verilmeyen ve sadece ismi zikredilen diğer mekânlardır.

1.7. Tema

1.7.1. Siyasi Konular

Romanda bahsi geçen siyasi konular, hem Türkiye'nin hem de dünyanın etkilendiği olaylar olarak karşımıza çıkar. Romanda Sevgi Özel, Mumcu'nun içinde bulunduğu, etkilendiği yahut onun etkilediği birçok siyasi olayı, kişileri ve Mumcu'nun bu kişilerle olan etkileşimini de kaleme alır. Biz bu başlık altında yalnızca romanda bahsi geçen, ülkeyi derinden etkilen siyasi olayları (27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül vs.) ve ülkede gerçekleşen bazı genel ve yerel seçimleri ve bunların romana konu oluş şeklini ele alacağız.

Siyasi konular romanda ilk olarak Hakkı Şinasi Bey'in gençlik ve yetişkinlik dönemindeki olayları kapsar şekilde okuyucuya sunulur. Şinasi Bey ve o dönemi yaşayan kişilerin, içinde buldukları siyasi çerçeve hatırlatılır.

---

²⁹⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.446.

²⁹⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.217.

1946 Ocağında başkanlığını Celal Bayar'ın üstlendiği Demokrat Parti kuruldu.²⁹⁷

1946-47, kimi atılımların yapıldığı, bir yandan siyasal tartışmaların boyutlandığı, aydınların ve halkın tek parti yönetimine tepki duymaya başladığı olay ve oluşumlarla geçiyordu.²⁹⁸

Topluma demokrasi sözü veren ve tek partili dönemde birçok mutsuzluk yaşayan aydınları da bu sözüyle etkileyen DP, seçimi kazandı. 20 Mayıs 1950'de Celal Bayar cumhurbaşkanı seçildi, Adnan Menderes başbakan oldu.²⁹⁹

İktidar, 1951 Ağustosunda yabancı sermayeye kapıları açtı. Halkın kısaca "demirkıratlar" dediği DP'nin dışa bağımlılığı öngören politikasıyla ülkenin yönü hızla değişiyordu.³⁰⁰

DP'nin aydınları kızdıran bir başka adımı, 20 Eylülde Kuzey Atlantik Paktına (NATO'ya) girmek oldu.³⁰¹

Şinasi Bey'in yaşadığı döneme ait siyasi gelişmelerin yanında o dönem ve sonraki dönemlerde, Uğur Mumcu'nun gazetecilik dönemlerinde de, gerçekleşen genel ve yerim seçimler, kazanılan milletvekili sayısına kadar belirtilir:

1956 Ekiminde yapılan genel seçimleri DP 419 milletvekiliyle kazanırken, CHP 173 vekil çıkarabilmişti.³⁰²

Yeniden hükümeti kuran Adnan Menderes ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile muhalefet arasındaki tartışmaların çok sert geçtiği yılları bundan sonrası. 1957-58 ve 1959'da, tartışmalar yer yer çatışmaya dönüşecekti.³⁰³

15 Ekimde (1961) yeni kurulan partilerle genel seçim yapıldı. CHP'nin, 173 milletvekili ve 36 senatör ile birinci; Adalet Partisi'nin, 158 milletvekili ve 70 senatör ile ikinci; Yeni Türkiye Partisi'nin, 65 milletvekili ve 28 senatör ile üçüncü; Cumhuriyetçi Köylü Milliyetçi Partisi'nin, 54 milletvekili ve 16 senatör ile dördüncü olarak çıktığı seçim sırasında Devlet Başkanı Cemal Gürsel hükümeti kurma görevini İsmet İnönü'ye verdi.³⁰⁴

14 Ekim 1973 genel seçimleri sonunda, CHP 185, AP 149, MSP 48, eski Demokrat Partililerin kurduğu Demokratik Parti 45,

²⁹⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.58.

²⁹⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.58.

²⁹⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.62.

³⁰⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.65.

³⁰¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.65.

³⁰² Özel, *Uğur Olsun!*, s.80.

³⁰³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.80.

³⁰⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.109.

Cumhuriyetçi Güven Partisi 12, MHP 3, TBP 1, bağımsızlar da 6 milletvekili ile Meclise girmişti, ama Meclisten bir hükümet çıkmıyordu.³⁰⁵

Romanda seçim sonuçlarından hareketle Uğur Mumcu'nun o konudaki görüşleri de roman boyunca okuyucuya hissettirilir:

10 Ekim 1965'te yapılan genel seçimlerden sonraysa, Demirel'in başbakanlık günleri başladı. Uğur Mumcu'nun da Demirelli yazıları... Genel seçimlerin sonucu, solcuları düşündürmüştü. Adalet Partisi 240 milletvekili ve 79 senatörle birinciydi. Kuşkusuz Uğur bu sonuca üzüldü.³⁰⁶

5 Haziran 1977 genel seçimlerinin anıları ve izleri yıllarca unutulmadı. Gazeteci, seçinden üç gün sonra "Sol Kazandı" diyordu. Gerçekten seçimi sol kazanmıştı ama CHP'nin milletvekili sayısı tek başına hükümet kurmasına engeldi. CHP 213 milletvekili, 28 senatör; Adalet Partisi 189 milletvekili, 21 senatör; Milli Selamet Partisi 24 milletvekili, 2 senatör; Milliyetçi Hareket Partisi 16 milletvekili; Cumhuriyetçi Güven Partisi 3 milletvekili; Demokratik Parti 1 milletvekili ile Meclise girmişti. Altı da bağımsız milletvekili vardı. Korutürk, hükümeti kurma görevini Ecevit'e verdi. Ama Ecevit'in kurduğu azınlık hükümeti güvenoyu alamadı.³⁰⁷

Yukarıda belirttiğimiz siyasi gelişmelerin yanında romanda ülkenin tarihini derinden etkileyen askeri olaylara da yer vermiştir yazar. Özel, bu askeri olayları belirtirken konu hakkında, gerek Mumcu'nun gerekse kendisinin fikirlerini de okuyucuya aksettirir. Mumcu'nun 18 Haziran 1965 tarihli Yön gazetesinde yazdığı bir yazıya romanda yer veren yazar, onun 27 Mayıs hakkındaki görüşlerini açıkça ortaya koyar:

(...) 27 Mayıs hiçbir şahsa, hiçbir zümreye karşı yapılmamıştır. Ama sadece sabaha karşı da yapılmamıştır. 27 Mayıs Atatürk devrimlerine bağlılığın tam bilincine sahip olan bir anayasa ve özgürlükler düzenini getirmiştir. Bu düzeni gönüllerimizde ve iradelerimizde yer alan inanç ile koruyacağız.³⁰⁸

---

³⁰⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.219.

³⁰⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.139.

³⁰⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.254.

³⁰⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.138.

12 Mart ve 12 Eylül de Sevgi Özel ve Uğur Mumcu'nun bakış açısından romanda okuyucuya sunulur. Özel, Mumcu'nun 12 Marta ilişkin yazdığı bir yazısını okuyucuya sunar ve ardından şu satırları okur okuyucu:

12 Martçılar düşünen insanların zamanını incir çekirdeğini doldurmayacak saçmalıklarla tüketiyor, insanlar sayfalarca dilekçe yazarak, işi gücü bırakıp adliye koridorlarında koşuyorlardı.³⁰⁹

(...) 12 Martçılar, düşman bellediklerinin dostlarına da zarar veriyordu.³¹⁰

12 Eylül günü, romanda 27 Mayıs ve 12 Mart olaylarında olduğu gibi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyduğunu belirten konuşması ile anlatılmaya başlanır. Sonrasında ise, o gün yaşananlar sıralanır:

12 Eylül 1980'de parlamento feshedildi; milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırıldı, bütün yurttaki sıkıyönetim ilan edildi, tüm dernekler kapatıldı. Yurtdışına çıkışlar yasaklandı. MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş ortadan kaybolmuştu. Ecevit ile Demirel Gelibolu'daki Hamzakoy'a, Necmettin Erbakan İzmir Uzunada'ya dinlenmeye gönderildi. Türkeş de sonradan Uzunada'ya gitti. Parti önderleri, eşleriyle birlikte TSK'nin güvencesi altındaydı. Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in başkanı olduğu kuvvet komutanlarından oluşan Milli Güvenlik Konseyi, emekli Amiral Bülend Ulusu'nun başkanlığında bir hükümet kurulmasına karar verdi.³¹¹

Yukarıda alıntılan bölümlerden sonra Özel, Mumcu'nun çeşitli yazılarına yer verir. Ardında, "12 Eylülün rengi de belli olmuştu; 12 Martinkine benziyordu"³¹² cümlesiyle 12 Eylül hakkındaki görüşünü belirtir.

Sevgi Özel, roman boyunca hem Hakkı Şinasi Beyin, hem Uğur Mumcu ve yakın arkadaşlarının, hem de kendisinin 1932-1993 yılları arasında yaşanan sosyal ve siyasi olaylara, yetkililerin sergiledikleri tavır ve davranışlara ve yaptıkları siyasete bakış açısını dile getirir. Ancak unutulmamalıdır ki Özel her şeyden önce bu romanda, Mumcu'nun yaşamını gazeteciliğine ve siyasi duruşuna ağırlık vererek kaleme almıştır.

---

³⁰⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.182.

³¹⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.183.

³¹¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.281-282.

³¹² Özel, *Uğur Olsun!*, s.282.

1.7.2. Ölüm

Ölüm konusu romanda birçok isim üzerinden okuyucuya sunulmuştur. Bu ölümlerin kimisi doğal ölümken, kimisi cinayet, kimisi ise idamdır.

Romanda belirtilen doğal ölümler romanın başkişisi Uğur Mumcu'yu etkileyen, onda özlem ve keder duygularını uyandıran, Mumcu'nun hayatında değişikliğe sebep olan ölümlerdir.

Mumcu'nun babası Hakkı Şinasi Bey ve annesi Nadire Hanım'ın ölümü Mumcu'yu derinden etkileyen ölümlerin başında gelir. Mumcu ilk olarak babasını kaybeder:

1972 başında, 17 Ocakta büyük bir acı yaşadı. Çok sevdiği 67 yaşındaki babası, 1. Caddedeki evde öldü. Yüreği duruvermişti Şinasi Beyin. Küçük oğlunun ilkelerinden toz kadar ödün vermeden giriştiği savaşımdan hem mutlu olan, hem de onun başına bir şey gelmesinden korkan Şinasi Bey, bu dünyadan göçtü. Baba acısı Uğur'u çok etkiledi. Babası yakınlarının, öğrencilerinin katıldığı görkemli bir törenle toprağa verildi.³¹³

Mumcu, aileden birini kaybetmenin acısını babasından sonra annesiyle tekrar yaşar:

Canı gibi sevdiği anacığı Nadire Hanım, 26 Nisan 1987'de İbni Sina Hastanesinde öldü; 74 yaşında ölen annesini toprağa verdikten sonra, daha çok duyumsadı ana acısını. (...) Her ölüm öncekileri de anımsatırdı. Annesini babası Şinasi Beyin yanına uğurlarken, ela gözlerinden akan yaşla sulamıştı toprağı. (...) "Annesi de ölünce, insanın geçmişiyle bağlantısı kalmamış gibi oluyor sanki" demişti ağlayarak.³¹⁴

Romanda anne ve baba Mumcu'dan sonra eceliyle ölen bir başka kişi Cumhuriyet gazetesinin yönetimini ve başyazarlığını yapan Nadir Nadi'dir. Nadi'nin ölümü, romanda bazı yapıların değişmesiyle ele alınır. Nadi'nin ölümü ile Uğur Mumcu ve birçok Cumhuriyet çalışanı, gazetede görevlerinden istifade ederler. Nadir Nadi'nin ölümünden sonra gazetede yaşanan sorunlar çeşitli şekillerde belirtilir romanda.

---

³¹³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.183.

³¹⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.363.

20 Ağustos 1991’de Nadir Beyin ölümüyle gazetede ki paydaşlar dengesi değişmişti. Nadir’in toprağı kurumadan Cumhuriyet’te tatsızlıklar başladı.³¹⁵

Nadir Beyin ölümünde sonra denge, Emine ve Leyla Uşaklıgil’den yana ağır basmıştı. Hasan Cemal ile Oktay Gönensin ve onları destekleyen grubu da Uşaklıgiller destekliyordu.³¹⁶

6 Kasım 191 günü Cumhuriyet gazetesi, birçok köşesi boşalmış olarak çıktı. Öteki gazeteler, Cumhuriyet’ten İlhan Selçuk, Ali Sirmen, Oktay Akbal, Mustafa Ekmekçi ve Uğur Mumcu ile birlikte 80 kişinin ayrıldığını yazıyordu.³¹⁷

Romanda işlenen faili meçhul cinayetler sonucu birçok aydının öldürüldüğü de belirtilir. Bu kişilerin başında da Uğur Mumcu gelir. Mumcu 24 Ocak 1993 günü arabasına konan bir bomba ile öldürülür. Mumcu’ya yapılan suikastı Sevgi Özel, eşi Gürdal Mumcu’nun gördükleri ve anlattıkları çerçevesinde okuyucuya sunar. Hasta ziyaretine gitmek için hazırlanırlar ve evden ilk çıkan kişi Uğur Mumcu olur. Mumcu, arabasına yönelir ve eşi Güldal Mumcu da arkasından apartmandan çıkar. O sıra da patlama sesi duyulur:

Gök gürültüsü dese değil, kıyamet dese... Yeriydi...

Bir duman sarmıştı her yeri. Gözüne araba ilişti, tanınmaz durumdaydı. Demir, saç, boya... Karmakarışık bir metal yığını... “Uğur!” diye bağırdı. Gördü onu. Yer yer karla kaplı olan karşiki su deposunun bahçesindeydi. Oraya nasıl gitmişti? Ve kulaklarında o korkunç gümbürtü... Başka ses yoktu Ankara’da. Kulaklarında arka arkaya bombalar patlıyordu... Önce bir patlama, sonra iki kez daha... Sonra yine... Yine...³¹⁸

Sevgi Özel, Mumcu’nun ölümünün ardından Mumcu’ya gösterilen sevgi selini, sevenlerinin onun ölümünden etkilenişini ve duyduğu acıyı da kaleme alır ve cenaze töreninin yapılacağı gün yaşananları anlatır:

Yağmur hızlanmıştı. Cumhuriyet’e ulaşmaları kolay olmadı, gökten düşen her damla, anında bir insan oluyordu sanki. O kadar kalabalıktı, anayolar, arayollar... İlhan Selçuk’un konuşmasını duyamadı çokları. Kitle örgütleri pankartların arkasındaydı, kimin pankartının arkasında durduğuna aldırmaayan binlerce insan tabutu

³¹⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.435.

³¹⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.444.

³¹⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.444.

³¹⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.501.

görmese de bir yandan haykırıyor, bir yandan ağır ağır yürüyordu. Herkes birbirini tanıyormuş gibiydi, yollardaki bütün insanlar kardeşti sanki... İsyanı taşıyamaz olan, yanındakine tutunuyordu.³¹⁹

Romanda Mumcu'nun da haber yaptığı birçok gazeteci, hukukçu ve siyasetçi de cinayete kurban gider. Prof. Dr. Muammer Aksoy ve Çetin Emeç bunlardan yalnızca ikisidir:

Aydınlar öldürülüyordu arka arkaya. Bir akşamüstü acıyla sarsıldı Mumcu. Prof. Dr. Muammer Aksoy, 31 Ocakta, evinin önünde kurşunlanmıştı.³²⁰

7 Martta bir cinayet daha işlendi. Gazeteci Çetin Emeç evinin önünde iki kişi tarafından öldürülmüştü.³²¹

Ölüm teması içerisinde idam edilen kişiler ise, siyasi olaylardan dolayı idam edilirler romanda. Bu husus, "Uğur Mumcu ve birçok aydın tutukluken, 6 Mayıs 1972'de Deniz Gezmiş ve arkadaşları idam edildi" (s.193) cümlesiyle belirtilir.

1.7.3. Başkaldırı (İsyan)

Başkaldırı (İsyan) teması, romanda halkın, halkı oluşturan belirli siyasi kesimlerin, yaşanan olaylara, haksız yahut dengesiz yürütülen siyasi işlere verdikleri tepki olarak çıkar karşımıza. Bu başkaldırıları toplu olarak gerçekleştirildiği gibi bireysel olarak da gerçekleştirilir romanda. Toplu başkaldırıları romanda genellikle halkın örgütlenip, çeşitli miting ve eylemlerle gösterdikleri tepki iken, bireysel başkaldırı Uğur Mumcu ve birçok yazarın (sağ ya da sol görüşlü fark etmez) yaptığı gibi yanlış ve usulsüz gördüğü olaylara karşı yazılarıyla gösterdiği tepkidir.

Sevgi Özel, roman boyunca birçok kez halkın siyasi olaylara tepkisini gösterdiğini çeşitli şekillerde ifade eder. 1960 yılında, on yıldır iktidarlığını

---

³¹⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.505.

³²⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.415.

³²¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.418.

sürdüren Demokrat Parti'ye karşı belirli kesimlerin başkaldırısı da romandaki örneklerde yalnızca biridir:

1960'a gelindiğinde, on yıl önce DP'yi destekleyenler bile ayakta idi. Tümünü değilse bile, gündemdeki bu konuların çoğunu düşünüyordu gençler. O yıl ilkbaharda üniversiteler iktidara tepkisini sokaklara taşan gösterilerle dile getiriyordu.³²²

Birçok konuda, devleti, iktidarı, görevini kötüye kullanan yetkilileri ve siyasetçileri eleştiren Mumcu'nun Cumhuriyet gazetesinde 18 Mayıs 1991 günkü yazısında, birçok kişinin faili meçhul cinayete kurban gitmesinden sonra, bu kişilerin kim tarafından ve neden öldürüldüğünün bulunmamasına isyan etmesi, başkaldırılarından yalnızca biridir. Roman boyunca Mumcu buna benzer birçok tepki gösterir:

Bugüne kadar ne Prof. Muammer Aksoy'un katilleri yakalandı, ne gazeteci Çetin Emeç'in ne de birbiri ardından teker teker kurşunlanan bu insanların. Devletimiz, bütün anayasal kurumları ile cenaze levazımatçılarına döndü! Katiller, ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlar. Edebiyata gelince üstümüze yok; ilkel kabile şeyhleri gibi yemin ederiz.³²³

1.7.4. Örgütlenme

Romanda işlenen örgütlenme teması, iki şekilde karşımıza çıkar. Uğur Mumcu ve arkadaşlarının gençlik yıllarında oluşturdukları, birçok şeyi birlikte yaptıkları, takım olma ruhunu paylaştıkları ve hiçbir zaman bozulmayan arkadaş grupları örgütlenmenin ilk örneğidir ki Sevgi Özel bunu "daha o yaşlarda 'takım' olarak bir şeyler yapma, karar alma, tartışma isteği taşıyan gençlerdi" (s.79) cümlesiyle ifade eder.

Romandaki diğer örgütlenme ise, başkaldırı (isyan) temasında olduğu gibi, halkı oluşturan belirli kesimlerin siyasi görüşlerini ortaya koymak, savunmak veya karşı görüşe tepki göstermek amacıyla toplu olarak hareket etmeleri şeklinde karşımıza çıkar.

---

³²² Özel, *Uğur Olsun!*, s.102.

³²³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.433.

1.7.5. Diğer Temalar

1.7.5.1. Aşk

Özel'in *Uğur Olsun!* romanında işlenen aşk teması, ana tema değil yardımcı temadır. Romanda karşımıza çıkan aşk, Uğur Mumcu ve Güldal Mumcu arasında yaşanan aşktır. Mumcu'nun Güldal Hanım'a olan duygularını yazar tarafından şöyle sunulur:

Uğur aralarındaki yaş farkına karşın, Güldal'la her şeyi konuşup tartışabilmekten öylesine mutluydu ki... Genç kızın ağır başlı davranışlarından etkileniyor, onsuz gittiği yerlerde he sözü Güldal'la başlıyor, Güldal'la bitiyordu. Bu acemi aşık tavrı, arkadaşlarının pek hoşuna gidiyor, onu makaraya sarıyorlardı; kendileri az çekmemiştii Uğur'dan.³²⁴

1.7.5.2. Özlem

Romanda özlem, Mumcu'nun yurt dışı gezilerinde çocuklarına ve eşine duyduğu özlem ve belirli dönemlerde halkın ülkenin içinde bulunduğu karmaşık durumdan etkilenip huzurlu günlere duyduğu özlem olarak karşımıza çıkar.

Uğur Mumcu gerek araştırmaları gerekse konuşmacı olarak gittiği yurtdışı gezilerine bir tarafı buruk olarak gider hep. Eşini ve çocuklarını geride bırakma fikri Mumcu'nun daha gitmeden dönme zamanını düşünmesine neden olur. Kimi zamanlarda eşi Güldal Mumcu da kendisine eşlik eder ve en azından çektiği özlemde ona destek olur. 6 Aralık 1984'te, İtalyan RAI televizyonunun birinci kanalında düzenlenen bir açık oturuma katılmak üzere eşiyle birlikte Roma'ya gider. Mumcu çiftinin çocuklarına, çocuklarının ise anne babalarına duydukları özlem ise oldukça fazladır. Bu özlem, "Aşağı yukarı bir ay uzak kaldılar evden. Çocukları nasıl özlemişlerdi? Özgür de Özge'nin de telefondaki sesi ağlamaklıydı, onlar içinde katlanılmaz olmuştu özlem."³²⁵ cümleleriyle belirtilir.

Roman kişilerinin huzurla yaşadığı günlere duyduğu özlem ise, ilk olarak Hakkı Şinasi Bey aracılığıyla romanda bahsedilir. Hakkı Şinasi Bey, 1952 yılında yaşanan sosyal ve siyasi olaydan ötürü Mustafa Kemalli yıllara özlem duyar.

³²⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.240.

³²⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.327.

Baba Mumcu, huzuru evinde bulan, bunun tadını çıkararak insanlardandı; her gece yatmadan önce dış kapıyı kilitliyor, havagazi su musluklarını kontrol ediyordu. Mustafa Kemallı yılları çok özlüyordu, toplumsal huzurun kaçtığı görüyor, bunları düşünerek ve çocuklarının geleceği için kaygılanarak geceleri önce kızların, sonra oğlanların odasına giriyor, yorganı açılanın üstünü sınımsıkı kapatıyor, uyanık olanla fısır fısır konuşuyor, su isteyene suyunu içirip kendisi de yatıyordu; ama gözünü yumamaz uykuya dalamıyordu bir türlü.³²⁶

Yazar Sevgi Özel, bu ve buna benzer duyguların anlatıldığı cümleleri birçok kez kullanır romanda.

1.7.5.3. Savaş

Savaş, romanın başında ülkenin ve dünyanın içinde bulunduğu sosyal ve siyasi durumun okuyucuya anlatılması esnasında karşımıza çıkan bir temadır. Romanda savaşın detayına inilmemekle birlikte, hangi ülkenin kiminle savaşa girdiği belirtilmiştir sadece.

1941 Haziranında Alman ordularının Sovyet sınırını geçtiği duyulunca, Şinasi Bey gibi aydınların gözbebeği korkuyla büyüdü.³²⁷

Amerika, Japonya'ya savaş açtı... Aralık 1941...³²⁸

İkinci Dünya Savaşı sürüyordu. Şinasi Bey, Ankara Fen Amirliğine yükselmişti, üçüncü kez askere çağrıldı, bu kez görev yeri Ankara'da, Genelkurmay'da idi.³²⁹

Almanya'nın teslim olmasıyla Avrupa'da savaş sona ermişti, gelgelelim Okyanus ötesinde silahlar hala can alıyordu. 1945'in 6 Ağustosunda Hiroşima'ya, üç gün sonra da Nagazaki'ye atılan bombalar, insanlara korkudan küçük dilini yutturdu.³³⁰

İlk büyük savaşı gören babaların, ikinci büyük savaş sırasında kendi çocukları doğmuş, bu çocuklar bir başka savaşın öykülerini dinlemeye başlamıştı. Kore Savaşı başladığında sekiz yaşında olan Uğur, tek iletişim aracı olan radyodan ölüm haberler dinleyerek, Kore'den dönemeyenlere yakılan ağıtlardan etkilenecek büyüyordu. Anadolu'ya her açıdan uzak olması gereken bu savaş, hem Türkiye'nin, hem de dünyanın baş konusuydu. Hükümet Güney

---

³²⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.71.

³²⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.49.

³²⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.49.

³²⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.57.

³³⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.57.

Kore'ye yardım edileceğini açıklamıştı, çocuklar bile “Niçin?” diye soruyordu. 1950 Temmuzunda, Kore Savaşına katılması için 4.500 kişilik birliğin Birleşmiş Milletler'in emrine verilmesi kararı alınmıştı.³³¹

2. Yıldızlar mı Suçluydu?

2.1. Romanın Tanıtımı

Yıldızlar mı Suçluydu? Sevgi Özel'in Ekim 2006'da yayımladığı ikinci romanıdır. 17 Ağustos 1999 gecesini, yüzyılın en büyük sarsıntılarının birinin yaşanmasının ardından ölen, evsiz barksız kalan, acılarıyla ve gerçekle yüzleşmek zorunda olan binlerce insan konu edilir romanda.

2.2. Olay Örgüsü

Yıldızlar mı Suçluydu? , olay örgüsüne ve kişilerin olay örgüsüne katılımına bağlı olarak on dört bölümden oluşur. Eserde, 1999 depremini yaşayan kişilerin deprem süreci ele alınır ve ülkenin deprem sonrası içinde bulunduğu durum, bu durum paralelinde kişilerin devlete bakış açısı anlatılır. Romandaki çatışmalar da bu noktada baş gösterir.

Romanın ilk bölümü romanın asıl anlatıcısı olan Canan'ın deprem günü yaptıklarının anlatılmasıyla başlar. 17 Ağustos gününün çok sıcak bir gün olduğunun belirtilmesi, Canan'ın sıcaklığın ve Ankara'nın boğucu havasının kendisinde bıraktığı etkiyi ortadan kaldırmak için ev içinde türlü şeyler denemesinin anlatılmasıyla devam eder. Gece serinlemek için balkona çıkan Canan'ın gökyüzündeki yıldızların çokluğu ve yakınlığından tedirgin olması, bu tedirginlikle yatağa girmesinin ardından depremin meydana gelmesi ve depremin ilk anlarının anlatılmasıyla son bulur.

Romanın ikinci bölümü Semiha'nın deprem günü sıcaklığına dikkat çekmesiyle başlar. Oğlu Mehmet'le gittikleri akşam yemeğinin ardından komşusu ve yakın arkadaşı Nesrin ile kendi bahçelerinde yaptıkları konuşmalarla devam

---

³³¹ Sevgi Özel, *Uğur Olsun*, s.62.

eder. Deprem anının anlatılması ve oğlu Mehmet'in göçük altında kalışının belirtilmesiyle sonlanır.

Romanın bu bölümünde çatışma deprem sonrası üzüntü içinde olduğunu ifade eden cumhurbaşkanıyla, acının sadece depremzedelerde olduğunu, hiçbir kaybı olmayan devlet yetkililerinin üzülmelerinin göstermelik olduğunu düşünen Semiha arasında ortaya çıkar.

A $\longleftrightarrow$ B

Cumhurbaşkanının görüşleri $\longleftrightarrow$ Seniha'nın görüşleri

Romanın üçüncü bölümü Canan ve komşu kızı Filiz'in depremde birkaç gün sonra, televizyonlarda gösterilen deprem bilançosu hakkında konuşmalarıyla başlar. Televizyon ve gazete sayfalarına konu olan göçük altında kalan Begüm ve deprem sonrası manzara hakkında bilgiler verilerek devam eder. Canan'ın aynı akşam balkona çıkarak gökyüzüne bakması, deprem gecesinin aksine gökyüzünde sayılabilecek derecede az yıldızın olduğunu ifade etmesi ve Süreyya Berfe'nin "Yangın Yılı" şiirinden birkaç mısraın söylenmesiyle sonlandırılır.

Romanın dördüncü bölümü İclal'in komşusu Semiha ve Nesrin ile akşama misafir ağırlayacak olan Nesrin için yaptıkları hazırlıkları anlatmasıyla başlar. Akşam kızı Işıl'la görüşmesine yemeğe gittiklerini, orda yaşananları ve döndüklerinde gece meydana gelen deprem anının anlatılmasıyla devam eder. Bölümün sonunda ise, deprem sonrasında sakat kalan İclal'in ve psikolojisi alt üst olan Işıl'ın durumları belirtilir.

Romanın bu bölümünde çatışma kişilerin kendileriyle olur. Gerek İclal gerekse Işıl deprem sonrası yaşadıklarının etkisinden kurtulamaz ve içinde buldukları durumu, yaşananları ve bunların nedenlerini sorgular. Kişilerin kendileriyle yaşadıkları çatışmayı şu şekilde göstermek mümkündür.

A $\longleftrightarrow$ B

İclal $\longleftrightarrow$ İclal

Işıl $\longleftrightarrow$ Işıl

Romanın beşinci bölümünde giriş kısmında Canan'ın depremden sonra günlerce gazetelere gömülmesi, okuduklarına hem üzülmesi hem de öfkesine gem vuramaması, söverek, yerinerek, vahvah ederek tepkisini dışa vurması anlatılır. Ardından geçmişte yaşanan depremler, yerle bir olan şehirler, ülkeler, Erzincan, Bingöl, Dinar, Emet, Hindistan, İran, Ermenistan, Japonya, anımsanır ve yaşanan 99 depreminde yetkililerin yaptıkları açıklamalara tepkiler gösterilir. Bölümün sonunda ise bilimsel verilere, gazete kupürlerine dayanılarak 17 Ağustos depreminin bilançosu belirtilir.

Beşinci bölümde çatışma, yaşananlar ve yaşananların ardından yetkililerin söylemleri ve yaptıkları üzerine Canan'ın kendisiyle çatışması şeklinde karşımıza çıkmıştır. Gerek bakanların gerekse politikacıların deprem sonrasında üzerlerine düşen görevleri yapmadıklarına inanan Canan, onların bazı gerçekleri sakladıklarına, gazete ve televizyonlarda çıkan haberleri “gerçek dışı ve halkı tahrik edici” olarak nitelendirmelerine kızmış ve bu durumu sorgulamaya başlamıştır.

A ←→ B

Canan ←→ Canan

Romanın altıncı bölümü kendi içinde de iki bölüme ayrılır. İlk bölümde anlatıcı Yıldız, ikinci bölümde ise anlatıcı Hale'dir. Farklı şehirlerde yaşayan bu iki insanın deprem sonrasında yollarının nasıl kesiştiği anlatılır.

İlk bölüme Denizli'de yaşayan Yıldız'ın o gün Denizli sokaklarında dolaştığı, bir pastanede dondurma yediği, bir parkta oturduğu, ne aklından ne içinden kötü geçmediği ifade edilerek başlanır. Hemen ardından depremin Denizli'de çok fazla hissedilmediği, arkadaşları tarafından kendilerinin bilgilendirildiği ifade edilir. Bölümdeki asıl olay da bundan sonra gelişir. Yıldız ve eşi Muhsin'in haberi alır almaz bütün akrabalarının bulunduğu Gölcük'e gitmek üzere yola çıktıkları, Yıldız'ın yol boyunca içinde bulunduğu psikolojik durum, Gölcük'e giderken yolda Hale ile yollarının kesişmesi, Gölcük'e vardıklarında karşılaştıkları manzara anlatılır. Bu bölümün sonunda ise Yıldız'ın ailesinin akıbeti belirtilir ve deprem gecesi gökyüzündeki yıldızların çokluğuna dikkat çekilir

İkinci bölümde ise deprem haberiyle Denizli'den yola çıkıp Karamürsel'e ailesinin yanına giden Hale'nin yaşadıkları anlatılır. Bölüm, Hale'nin o gün saatler süren toplantısının ardından şefinin ona gökyüzündeki yıldızların çokluğunun ve yakınlığının vurgulanmasıyla başlar. Ardından deprem günündeki havanın sıcaklığından, Hale'nin gece eve gidince yaptıklarından, deprem haberini alınca yola çıkıp Karamürsel'e yolculuğundan ve orada yaşananlardan bahsedilir. Bölümün sonunda ise ailesine sağ salim kavuşan Hale'nin mahalle halkına yardımı anlatılır.

Yedinci bölüm derneklerin, vakıfların, belediyelerin, birliklerin, odaların, özel şirketlerin ve halkın depremzedelere ulaştırdıkları yardım malzemelerinin belirtilmesiyle başlar. Ardından uygun olmayan yere yapı izni verenler, hak ettiğinden çoğunu kazanmak için çürük yapı dikenleri görmezden gelenler, devlet adına çeşitli sözler verip, bu sözleri yerine getirmeyen yetkililer, depremin ardından depremzedeleri ve onların evlerini yağmalayan vicdansız insanlar eleştirilir. Bununla birlikte dünyanın öteki ucundan çeşitli yardımlar gelirken Türkiye'nin bu konuda sınıfta kaldığı birçok nokta da vurgulanır. Bölümün sonunda ise Canan'ın İstanbul'a depremzedelere yardıma gitmeye karar verişini anlatılır.

Bu bölümde çatışma depremzedelere yardım etmek isteyen gönüllüler ile devlet yetkilileri arasında meydana gelmiştir. Akut görevlileri ile ki bunlar gönüllülerden oluşan, eğitilmiş, bilinçli duyarlı gençlerdir, Sağlık Bakanı'nın eleştirilerine ve tepkilerine maruz kalır.

A $\longleftrightarrow$ B

Gönüllüler $\longleftrightarrow$ Devlet Yetkilileri

Sekizinci bölüm depremzede Gülsen ve Ayşe'nin o günü anlattıkları iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde anlatıcı Gülsen'dir. Gülsen komşu kızı olan Ayşe'nin düğünü için Ankara'dan kalkıp İstanbul'a gider. Bölümün giriş kısmında Gülsen zaman kavramından bahseder. Aslında zamanın onun için çabuk geçen bir kavram olduğunu, depremle birlikte çocuklarının göçük altından çıkarılışını beklerken ise zamanın bir türlü geçmediğini ifade eder. Daha sonra ise

biri üç diğeri beş yaşında olan kızları Selda ve Ferda'yı, onların kurtarılamayışı karşısındaki acizliği ve çırpınışlarını, etrafındakilere tepkilerini anlatır.

Diğeri bölümde ise anlatıcı Ayşe'dir. Ayşe düğün günü yani deprem gününü anlatır. Bölümün başında Ayşe ikinci kez gelinlik giymeyi hiç istemediğini, içinde bir huzursuzluk olduğunu ifade eder. Ayşe'nin eşi Salih Şereflikoçsiharlı'dır ve önce orada bir düğün yapılır. Ardından düğün günü yani deprem günü havanın sıcaklığı, bu nedenle makyajının sürekli tazelenmek zorunda kalınması, düğüne gelen davetlilerle yaşananlar ve deprem anı anlatılır. Bölümün sonunda ise Ayşe, komşusu Gülsen Hanımları ve kızı Ferda'yı çok merak ettiğini belirtir ve sözleriyle deprem psikolojisini üzerinden atamadığını ortaya koyar.

Dokuzuncu bölümde ilk günlerdeki telaş, panik ve korkunun yatıştır gibi olduğu, suçlu arama zamanının geldiği ifade edilir. Bu bağlamda önce yıkılan tek ya da çok katlı yapılara, sonra bunları yapanlara, yapılmasına izin verenlere çevrilir gözler. En çok da yükleniciler suçlanır. Devlete, yöneticilere ve zaman zaman da halka eleştiriler yapılır. Her türlü denetimden geçtiği belgelenen yüksek binaların, resmi kurumların da depremde çöktüğü belirtilir ve yapılan yanlışlar açıkça ifade edilir. Yanıtlanması beklenen sorular ardı sıra sıralanır.

Onuncu bölümde anlatıcı Utku'dur. Utku önce annesinden ve dedesinden bahseder. Ardından o gece döner. Gece eve gittiğinde odasına çekilir ve kapıyı kitler. Müzik, bilgisayar, internet gibi birçok şeyle vakit geçirmeye çalışsa da aklını bir türlü toparlayamaz. Çünkü aklı sevdiği kız olan Gözde'dedir. Bir süre Gözde'den bahseder Utku ve ardından deprem günü yaptıklarını anlatır. Arkadaşlarıyla denize gider, birlikte vakit geçirirler ve Gözde'yle yüzerler. Gözde'yle yaklaşır denizde ve sonrasında Gözde denizden çıkar, gider. Eve geç gider ve uyumak için yatağa girdikten birkaç dakika sonra deprem olur. Odasına her girdiğinde kapısını kilitletiği için, deprem anında odasından çıkamaz ve sonrasında ise, göçük altında kalır. Yetmiş iki saat göçük altında kaldıktan sonra kurtarılır ve hastaneye götürülür.

On birinci bölümde depremin ardından gerek saatler sonra gerekse günler sonra göçük altından çıkarılan kişilerden bahsedilir. Başlangıç, depremin üçüncü

gününde çadırdan doğumevinde yaşama merhaba diyen oğlan bebek anlatılarak yapılır. Ardından, depremden kırk saat sonra Gölcük Deniz Üssünde askerliği yapan Erhan, otuz altı saat sonra kurtarılan Cemil, kırk sekiz saat sonra Düzce’de kurtarılan Bircan Özcan, altmış üç saat sonra Yalova’da kurtarılan altmış yedi yaşındaki Letafet Nişancı, seksen iki saat sonra Ruslar tarafından kurtarılan on yedi yaşındaki Ayten ve daha birçok kişinin kurtarılış öyküleri kısaca anlatılır. Bununla birlikte deprem sonrası girilmesi, kalınması yasak evlere girip, kalanlar, hayatlarını önemsemeyip birkaç eşya daha kurtarma derdine düşen insanlar ve onların yaptıkları hatalar okuyucuya sunulur. Bölümün sonunda ise Canan’ın Ankara’dan kalkıp İstanbul’a kızının yanına gidip depremzedelere yardımı ve karşılaştığı manzaralar anlatılır.

On ikinci bölümde anlatıcı Murat Bey’dir. Murat Bey Semiha, İclal ve Nesrin’in komşusudur. Depremden biraz kendi çabasıyla, çokça dışarıdan destekle ilk kurtulanlardan biridir. Hastanedeki bir anı anlatarak başlar Murat Bey. Yalnızlığından, çadır hastanede tek başına mücadele etmesinden, depremin şiddetini ve büyüklüğünü hasta yatağında gazeteden öğrenerek bir şeyler yapabilmek umuduyla yaşadığı evin bulunduğu muhite gitmesinden, Betül’le tanışmalarının nasıl gerçekleştiğinden, birlikte yaptıkları yardımlardan, yollarının Utku’yla kesişmesinden ve geri dönüşlerle 17 Ağustos gecesini anlatarak devam eder. Bölüm sonu ise Murat Bey’in yaşananları, sorumluları sorgulaması ve eleştirmesiyle bitirilir. Dolayısıyla bu bölümdeki çatışma Murat Bey’in kendisiyle yaptığı çatışma olarak çıkar karşımıza.

A $\longleftrightarrow$ B

Murat $\longleftrightarrow$ Murat

On üçüncü bölüm bir cami imamı tarafından “Muhterem cemaat!” hitabıyla başlar. Giriş kısmı imamın son zamanlarda dine yapılan zulümler, Allah’ın kitabını okutan Kur’an kurslarının kapatılması, imam hatip liselerine engel çıkarılması, inancından ötürü başını örtenlere yapılan haksızlıkların gerçekleşen 17 Ağustos depreminin nedenlerinden biri olarak görülmesini söylemiyle devam eder. Canan’ın cami imamının söylediklerini işitmesinin ardından verdiği tepki ve yaptığı eleştiriler giriş kısmının akabinde okuyucuya

sunulur. Ardından Canan, depremin insanlar üzerinde bıraktığı etkileri, Ankara'dan İstanbul'a gidip depremzedelerle yaşadığı anları, gördüklerini, hissettiklerini anlatır. Betül de bu bölümde ilk defa deprem gecesi yaşadıklarını, sonrasında başından geçenleri, Murat Bey'le yakınlaşmalarını annesine anlatır. Bölüm sonuna doğru ise çadırlarda ve prefabrik konutlarda kalanların sayısı verilir, depremin üzerinden bir yıl geçmesine karşı depremzedelerin barınma sorununun çözüme kavuşturulmaması eleştirilir.

On dördüncü bölüm yaşlı bir amcanın gelini ve üç buçuk yaşındaki torununu Amerikalıların kurduğu bir hastanede bulduğunu söylemesiyle başlar. Yaşlı amca gelini Nural ve erkek torunu Umut'u sağ salim bulduğunu ancak oğlu Metin ve iki yaşındaki torunu İrem'e ulaşamadıklarını anlatır. Ardından yaşlı amca ve gelini arasında geçen diyalog, Metin ve İrem'in bulunması için gösterilen çaba ve bulunmaları anlatılır. Bölüm ve aynı zamanda roman, sarsıntının birinci yılı geçmesine rağmen korkuların, uykusuzlukların, umarsızlıkların, haksızlık ve hukuksuzlukların bitmediği, uzun yıllar da süreceği ifade edilerek bitirilir.

2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Sevgi Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında hem birinci kişili hem de üçüncü kişili anlatıcıyı kullanmıştır. Ancak romanın geneline üçüncü kişili anlatıcı hâkimdir. Üçüncü kişili anlatıcının kullanıldığı bölümlerde ise gözlemci bakış açısı ön plandadır. Bir gazeteci titizliğiyle deprem sonrası birçok araştırma yapan, gazete ve dergilerde çıkan haberleri biriktiren Özel, depremi yaşayan kişileri gerek deprem bölgesinde, gerekse evine misafir ettiği depremzedeler sayesinde çok iyi gözlemlemiştir.

Romanın bu bölümlerinde anlatıcı, romanın akışını sağlayan roman kişisi Canan'dır. Canan hem düşsel hem de gerçek kimliği olan, 17 Ağustos 1999 depremini depremin merkez üssünden kilometrelerce uzakta, Ankara'da, hissetmiş kişilerden biridir. Marmara Depremi'ni, depremi yaşayan insanları, depremin bu insanlar üzerindeki etkisini, deprem sonrasında yaşananları tüm açıklığıyla anlatmıştır:

Yatağı altından çekiliyordu, fırlayıp kalktı. Ayakta durmakta zorlandı. Odası içindeki her şeyle birlikte silkeleniyordu. Düş mü görüyor, uyanık mı, bir an karar veremedi. Uyku sersemliğiyle bir an yön duygusunu yitirir gibi oldu. Durup düşündü anladı ne olduğunu. “Betül” diye çığlık çığlığa kızının odasına daldı, evde olmadığını anımsadı. Kapıya dayanıp soluklandı. Balkona koştu, yanlış yaptığını düşünemeyecek kadar aptallaşmıştı. Bu yaşına dek bu kentte böyle şiddetli bir sarsıntıya tanık olmamıştı. Balkondan apartmanın önü görünmüyor; ama sesler duyuluyordu. Herkes dışarı atmıştı kendini, kapıya saldırdı, iki kilidi açarken korkudan boğulacak gibi oldu. Kapıyı kapatmadan, anahtar almayı bile düşünmeden koşanların arkasına takıldı.³³²

Yazarın üçüncü kişili anlatıcıyı seçmesinin en önemli nedeni öykü kişinin iç dünyasını, bilinçaltını, duygularını derinlemesine izah edebilmektir.

Romanda Canan’ın dışında depremi yaşayan kişilerin yaşadıklarını kendi ağızlarından anlattıkları bölümler de mevcuttur. Bu bölümler sadece anlatan kişinin gördüklerinden, anlattıklarından ibaret olan birinci kişi anlatımın kullanıldığı bölümlerdir. Anlatıcı, kişilerin davranış haline gelmiş, eyleme dökülmüş düşünceleri hissettir. Karakterlerin hissettikleri, düşünceleri, psikolojik durumları gibi gözlem yoluyla anlaşılması mümkün olan durumların bu anlatıcı türüyle anlatılması mümkün değildir.

Semiha, romanda depremi İstanbul civarında yaşayanlardan biridir. Okumuş ancak çalışmayı değil ev hanımlığını tercih etmiştir. Depreme oğlu Mehmet ile birlikte otuz yıldır yaşadığı yerde yakalanmıştır:

Birden bir ejderha kükremesiyle sıçradım. Acayip bir yaratık, sanki kuyruğuna basılmış gibi can havliyle dünyayı sallıyordu. Midem ağzıma geldi. Hala biradan biliyordum, alışkın değilim ya... Sarhoşluğum geçmedi demek diye düşündüm. Korkunç seslerle sarsıntılar arttı. Birden oğlumu anımsadım; ama ayakta duramıyordum. Yer fokur fokur fokurduyordu. Kameriye uçup gitmiş üzerimden, o dakika farkında değilim. Canımı dişime takıp merdivenlere koştum, merdivenler evin dışındaydı. Ön değil, arkadakiler... Anlamıştım deprem olduğunu, oğlumu uyandırmalıydım, iki basamak çıkamamıştım ki merdiven kayıp gitti ayaklarımın altından. Uçtum sanki ne uçmak... Yeri ısırardım, ağzım

³³² Sevgi Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, İstanbul: Çınar Yayınları, 2006, s.14.

toprak doldu. Ön dışlarım o zaman kırılmış, canım yandı, aldırmadım.³³³

İclal, Semiha'nın komşusudur. O da Semiha gibi okumuş fakat ev hanımlığını tercih etmiştir. Eşi vefat etmiş, depreme kızı Işıl ile yakalanmıştır:

Birden cam sesleriyle uyandım, uyandım ki kıyamet kopuyor. Hala düşümün etkisinde olmalıyım ki birden kalkamadım. Doğruldu. Dinledim. Cam sesleri yaklaşıyor. Deli gibi fırladım. Aman Tanrım, yer kaynıyor, içeriden acayip sesler geliyor. Arkamdaki camlar patlıyor, perdeyi deliyor. Benim çekyat, Işıl'ın yatağıyla kavuşup kavuşup ayrılıyor. Yavrum da sıçrayarak uyandı, uykusu saktır. Önce benim çekyatın ucunda duran kızımın giysilerini kaptım, eve gelince çantamı kapıya yakın sandalyenin üstüne atıvermişim, onu da Işıl'ın öteberisiyle bağrıma bastım, o durumda bunları nasıl düşündüm, durur düşünür şaşarım. Işılı kolundan tutup kapıya ittim. İyi ki girişte oturuyormuşuz. “Koş, koş yavrum” deyip kızımla birlikte fırladım. Aradan ne kadar zaman geçmiş siz karar verin. Tam kapıdan çıkmıştık ki Işıl önümde kapaklandı, ben de üstüne... Arkama bakamadım, bakacak gibi değildim zaten. Garık guruk, har hor gibi derinden gelen homurtular duydum, göz gözü görmez oldu tozdan. Kulağımda türlü sesler, bağrımda yavrumun bacaklarının sıcaklığı, burnum beline gömülmüş, sızlıyor; ayaklarımda bir ağırlık... Dayanılmaz bir acı... İyi ki onun üstüne düşmüşüm, ona gelecek, bana geldi. Bundan sonra da ona gelecek bana gelsin, Tanrıdan tek isteğim bu.³³⁴

Yazar, bakış açısı ile önceden sınırlarını çizmekte ve öyküsünü kimin anlatacağına karar vermektedir. Her öyküde, öyküyü aktaran bir anlatıcı olsa da bu bazen fark edilmeden bazen de bilinçli olarak yazar ile özdeşleştirilir. Ancak nasıl öykü kişileri itibari dünyaya aitse, öyküyü anlatan da yazarın kimliğine bürünmüş kurmaca bir yazardır ve öyküyü daha önce belirlenen bakış açısı ile aktarır. Anlatıcının kimliği sorgulanarak birinci tekil anlatıcı (ben-anlatıcı) ya da üçüncü tekil anlatıcı (o anlatıcı)' dan birisi seçilir. Ardından ise anlatıcının konumu belirlenir. Anlatıcı itibari dünyada olanları ya sadece tarafsız bir şekilde gözlemci bakış açısı ile yansıtır ya da her şeyi bilen olimpik bakış açısı ile anlatır.

³³³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.29.

³³⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.47-48.

2.4. Kişiler

2.4.1. Canan

Canan romanın akışını sağlayan, anlatıcı kişidir. Depremi Ankara’da hisseden Canan, deprem sonrası yaşananlara tepki gösterir. Televizyonda izlediği, gazeten okuduğu haberler karşısında tepkisiz kalamayan, yapılan yanlışları, gizlenen gerçekleri gördüğünde duyarsız davranamayan biridir. Ankara’da evinde yahut işyerinde deprem sonrası ile ilgili aldığı haberler onu derinden etkiler ve hiçbir şey yapmadan beklemek yerine, oradaki insanlara yardım edebilmek adına İstanbul’a gider. Gitmeden önce arkadaşlarının da yardımıyla birçok kişiden, kurum ve kuruluştan depremzedeler için yardım toplar ve onların ihtiyacı olan eşyaları alır:

İş başa düşmüştü. Kolları sıvadılar, kimin cebinde ne varsa, gönlünden ne geçiyorsa koydu ortaya. Toplanan parayla büyük iş merkezlerinden birine daldılar, kendileri gibi alışveriş yapanları görüne coştular. Ne alışveriş sırasında, ne kutuları torbaları arabaya taşırken yoruldu. İçi dolu araç yolculuk için hazır, Canan’ın apartmanının önüne çekildi.³³⁵

2.4.2. Betül

Betül, Canan’ın kızıdır ve gazetecedir. Deprem olduğu zaman yani 17 Ağustos 1999’da haber için İstanbul’da bulunduğu sırada depremi yaşar. Ancak deprem sonrası Ankara’ya geri dönmez. Yardıma ihtiyacı olan birçok insana yardım etmek için kalır. Gördüğü yanlışlara tepkisiz kalmaz ve her şeyin tüm çıplaklığıyla ortaya konması için çalışır. Romanda Betül, Murat Bey’in ağzından şöyle anlatılır:

Gazeteci dostları o sırada tanıdım. Birinin, güzel bir kadının, yabancı ekiplerle konuşmasına tanık oldum, onu da yabancı ekipten sandım. Değilmiş. Uzun uzun konuşma olanağı bulamadan, gece gündüz birlikte koşup durduk. “Helal olsun kıza be!” dedim bir gün, gazetecilikle birlikte her işe koşan, az bulunur bir insan evladıydı. Girişkendi, kriz masasındaki görevlilerle, hastanelerle, yiyecek-giyecek dağıtımını yapanlarla kolayca anlaşıyor; ters bir şey

---

³³⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.162.

olduğunda sözünü, tepkisini esirgemiyordu. Onunla birlikte, üç beş kişi bir ekip oluşturuverdik.³³⁶

Romanda yer alan kişiler aslında hem gerçek hem de düşsel kimlikleri olan kişilerdir. Sevgi Özel, roman hakkında kendisiyle yaptığımız görüşmede kendisini bu romanı yazmaya yönlendiren kişinin gazeteci bir arkadaşı olduğunu ifade etmiştir.³³⁷ Deprem olduğunda evden çıkamayacak kadar ağır hasta olan gazeteci arkadaşının birçok kaygısı üzerine, bir gazeteci titizliğiyle olup bitenleri araştıracağına dair arkadaşına söz veren Özel, deprem ertesi çalışmalarına başlamıştır. Bu süreci şöyle anlatır Özel:

18 Ağustos 1999'dan başlayarak 4-5 gazeteyi, TV haberlerini; haber metinlerinin yanı sıra kitle örgütlerinin yazılı-sözlü saptamalarını, fotoğraflarını, devletin tüm duyurularını-demeçlerini, bölgedeki çalışmalarını izleyip belge biriktirmeye başladım. Belge-bilgi toplarken gazetecilerden, hekimlerden, derneklerden ve birçok kurum ve kişiden destek aldım. Ankara'ya tedavi için gelen depremzedelerin birkaçıyla görüştim; bir ana kız bir hafta evimde kaldı. Birçok gazeteci dostla ve bölgede yaşayan arkadaşarımla bağlantı kurdum.³³⁸

Sevgi Özel'in yukarıdaki ifadelerinden hareketle, romanda anlatıcı kimliğiyle karşımıza çıkan Canan'ın aslında Sevgi Özel'in kendisi, gazeteci kimliğiyle karşımıza çıkan Canan'ın kızı Betül'ün de Özel'in gazeteci arkadaşı olduğunu söylemek mümkündür.

2.4.3. Diğer Kişiler

Romandaki diğer kişiler ise, depremi yaşamış kişilerdir. Romanda Denizli'de yaşayan, depremi telefonla öğrenen ve hemen ailesinin yanına giden **Yıldız**, Sevgi Özel'in Gölcük'te bütün ailesi suya giden bir arkadaşı, Ankara'da yaşayan ve depremi yine telefonla öğrenen, Karamürsel'de annesini ve oğlunu yıkıntılar arasından çıkaran **Hale** ise yakın dostudur. **Semiha**, oğlu **Mehmet**, eşi **Yusuf**, **İclal**, kızı **Işıl**, **Nesrin**, kızları **Aylin** ve **Gülin**, eşi **Hasan**, **Murat**, **Gülseren** ve iki çocuğu, **Ayşe** ve eşi **Salih**, **Utku**, **Gözde**, **Yıldız**, eşi **Muhsin**, **Hale**, oğlu

³³⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s..178.

³³⁷ Sevgi Özel, Görüşme, 20.12.2012

³³⁸ Özel, Görüşme, 20.12.2012

Oğulcan, abisi **Kurthan**, anne babası, komşuları **İsmail Amca**, **Gönül**, **Hamdi**, **Umut**, **İrem**, **Metin**, **Nural** romanda yer alan ve olay örgüsüne yön veren diğer kişilerdir.

2.4.3.1. Semiha, İclal, Nesrin

Semiha, İclal, Nesrin birbirleriyle çok iyi anlaşılan üç komşudur. Her üçü de okur ancak çalışmayı değil ev hanımlığını tercih eder. Bu yüzden de birbirlerine “müdire hanım” (s.25) diye takılırlar. Günlerini hep birlikte geçirirler. Çocukları Işıl, Mehmet, Aylin ve Gülin de birbirleriyle çok iyi anlaşır, kardeş gibi davranırlar. Ancak depremde tek sağ kurtulan Işıl olur.

2.4.3.2. Murat Bey

Murat Bey’de onların komşudur. Evinde çok kitabı olan kültürlü bir adamdır. Eşi başka biriyle çekip gider, eşinden ayrılır ve yalnız yaşar. Komşuları, İclal, Nesrin, Semiha, birkaç kez Murat Bey için birilerini bulur, aralarını yapmaya çalışır. Ancak Murat Bey buna yanaşmaz. Eşinden sonra kadınlardan yana dertlidir ama onlara düşman değildir.

2.4.3.3. Utku ve Gözde

Utku ve Gözde öğrencidir. Utku üniversite öğrencisidir, Gözde üniversiteye hazırlanır. Birbirlerine yakın iki arkadaşlardır ve deprem sonrası daha da yakınlaşırlar.

2.4.3.4. Filiz

Filiz, Canan’ın komşu ve iş arkadaşı gen bir kızdır. Romanda Canan’la birlikte hareket eder. Cananın yanında onun hareketlerine ve fikirlerine destek verir. Zaman zaman Canan’ın genç olduğu için Filiz’in bazı düşüncelerini eleştirdiği de görülür.

Romandaki diğer kişiler ise haklarında detaylı bilgi verilmeyen, depremi yaşayan, o korkuyu üzerlerinden uzun yıllar atamayan, kırk beş saniyelik bir sarsıntı ile hayatları değişen kişilerdir.

Ruh hekimi bir arkadaşının önerisiyle kimi kimlikleri biraz değiştirdiğini³³⁹ ifade eden Özel, gerek çevresinde gerekse depremin yaşandığı yerlerde görüp tanıdığı kişileri romanına dâhil etmiştir. Yukarıda adaları verilen kişiler de romanda karşımıza çıkan gerçekliği ve düşselliği bünyesinde barındıran kişileridir.

Hem öykülerinde hem romanlarında düşsel olandan değil gerçek olandan yana bir tavır sergileyen yazar, olayları kurgularken, kişilerin dünyasına girmeye çalışırken düş gücümü de kullanır. Romandaki kişilerin hem düşsel hem de gerçek kimliklerinin olduğunu söylememizin sebebi de budur:

Hangi coğrafyanın yazarı olduğumu unutmamaya bakıyorum. Salt kendi dünyamla ilgili değilim; karnından konuşan, kendi “ben”ine saplanmış kişiler hiç umurumda değil; benim kişilerim, bu romanda olduğu gibi sokağa çıktığınızda görebileceğiniz insanlar. Elinizi sallarsanız birine değer.³⁴⁰

Yazara ait yukarıdaki cümleler de romanlarındaki kişiler hakkındaki gerçeği ortaya koymaktadır.

2.5. Zaman

Yıldızlar Mı Suçluydu? romanında zaman 17 Ağustos 1999 gününün anlatılmasıyla başlar. Yazar başlangıçta 17 Ağustos 1999 günü yaşananlardan söz ettikten sonra, deprem gününü takiben günler içerisinde yaşananlara dikkat çeker. Romanda, bir yıllık bir zaman dilimine yayılan olay ve durumlar önce kronolojik bir sırayla, ilerleyen bölümlerde ise geçmişe dönüşler yapılarak anlatılır. Yazar, zaman akışını romanın merkez kişileri Canan ve Betül ve depremi yaşayıp romanın bazı bölümlerinde romana dâhil edilen kişilerin yaşadıklarına göre şekillendirir. Romanda anlatınlar çoğunluk itibarıyla 17 Ağustos günü ve

---

³³⁹ Özel, Görüşme, 20.12.2012

³⁴⁰ Özel, Görüşme, 20.12.2012

sonrasındaki günlerken, son bölümde, on dördüncü bölüm, depremden bir yıl sonrasında bahsedilir.

Roman bütün olarak ele alındığında bir yıllık bir süreyi kapsasa da, bölümler arasında zaman farklılıkları vardır. Romandaki zaman kavramını ve kullanımını bölüm bölüm değerlendirdiğimizde aşağıdaki tablo ile karşılaşırız:

Romanın ilk bölümü “Öğle sıcağında sokağa çıktığına pişman olmuştu, dönemedi”³⁴¹ cümlesiyle başlayarak deprem günü yani 17 Ağustos 1999 gününü anlatır. Bu bölümde öykü kişisi olan Canan’ın gün boyu yaptıkları kronolojik bir sırayla verilir. “Hiç uykusu yoktu, saat biri geçmiş, içindeki sıkıntı azalmamış, taş gibi midesine oturmuştu”³⁴² ve “Uyuyamıyordu; saate baktı telaşlandı. İki buçuk olmuş vay be...”³⁴³ gibi cümlelerle zaman kavramı net olarak ortaya konulur.

İkinci bölümde vaka zamanı depremin yaşandığı gün olan 17 Ağustos günü ve sabahı iken anlatma zamanı günler sonrasında. Romanın bu bölümde anlatıcı olan Semiha’nın “Otuz yıldır burada yaşarım, hiç böyle bunalmamıştım. Unutuyoruz tabi kim bilir ne sıcaklar, ne soğuklar geldi geçti. Ama o gün beterd, beter...”³⁴⁴ cümlelerinden anlattığı günün deprem günü olduğu anlaşılır. Depremin hemen ardından yaşananlar ise Semiha’nın “Sabah oldu. Ah ne sabah, ah ki ah! Keşke olmasaydı.”³⁴⁵ ve “Birkaç saat sonraydı, belki de çok sonra.”³⁴⁶ gibi zaman ifadelerini kullanarak anlatılır. Anlatma zamanının vaka zamanından farklı olduğu Semiha’nın oğlu Mehmet’in günlerce göçük altında kaldığını anlattığı zaman ortaya çıkar. “Dört gün kaldı taş toprak altında, kim bilir ne durumdaydı?”³⁴⁷ cümlesi bunun göstergesidir.

Üçüncü bölüm deprem bilançosunun yavaş yavaş ortaya çıktığı birkaç gün sonrasında anlatıldığı bölümdür. Zaman net olarak ifade edilmez bu bölümde. Gazete ve televizyonlarda verilen haberlerin anlatılmasıyla anlaşılır zamanın

---

³⁴¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.7.

³⁴² Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.11.

³⁴³ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.14.

³⁴⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.24.

³⁴⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.29.

³⁴⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.30.

³⁴⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.30.

depremden birkaç gün sonra olduğu. Bu bölümde zaman ifadesi olarak kullanılan tek şey “İki gündür”³⁴⁸ ibaresidir.

“O gün Semiha’nın bahçesinde oturduk, zaten hep onun bahçesinde geçer günlerimiz. Geçerdi yani...”³⁴⁹ cümlesiyle başlayan dördüncü bölüm, birinci ve ikinci bölümde olduğu gibi deprem günü anlatılarak başlanır. “öğleden sonra”³⁵⁰, “akşamüzeri”³⁵¹, “o gece”³⁵² gibi zaman belirten ifadeler kullanılarak kronolojik sırayla anlatılarak devam edilir. Depremi anlatan İclal, “Gün ağarmış, farkında değilim. Bir saat mi birkaç saat mi? Yıllardır orada yatıyor gibiydim, zaman durmuştu.”³⁵³ cümleleriyle deprem sonrası yaşadıklarını anlatırken aradan ne kadar zamanın geçtiği konusu belirsiz kalır. Bu bölümde anlatılanlar, depremi yaşayan bir kişinin kendi ağzından anlatıldığı için vaka zamanı ile anlatma zamanı yine birbirinden farklıdır. Vaka zamanı 17 Ağustos 1999 ve sonrasındaki birkaç gün, belki beş belki on beş belki de daha fazla, iken, anlatma zamanı bu zamanı kapsayan süreçten sonraki bir zaman dilimidir.

Beşinci bölümde ise ilk cümleden hareketle zamanın net olamamakla birlikte depremden günler sonrası olduğunu söylemek mümkündür:

Kaç gündür gazetelere gömülmüş, başı dönerek, kulakları uğuldayarak okuyor, okudukça üzülüyor, öfkesini gemleyemiyor; söverek, yerinerek, vahvah ederek tepkisini dışa vuruyor, başlıkları kapkara gazete yığınının başından da bir türlü kalkamıyordu.³⁵⁴

Bu bölümde depremden birkaç gün sonraki bir gün anlatılırken geriye dönüşler yapılarak 1999 yılından öncesine gidilir ve geçmiş yıllarda yaşanan depremler ve o insanların yaşadıkları örnek olarak verilir:

İlkokuldaydı. 1957 Mayısında çocukluğunun geçtiği ilçe hafifçe sallanmıştı.³⁵⁵

Malazgirt, 1903’ün 24 Nisanında sallanmış, 6.7 büyüklüğündeki depremde, üç bine yakın insan ölmüş.³⁵⁶

³⁴⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.40.

³⁴⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.43.

³⁵⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.43.

³⁵¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.44.

³⁵² Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.45.

³⁵³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.49.

³⁵⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.57

³⁵⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.57.

1944'teki Bolu-Gerede depreminde dört bine yakın insan göçük altında can vermiş.³⁵⁷

1939'daki korkunç kışta, binlerce Erzincanlı hem yıkıntılar, hem kar buz altında kalmış.³⁵⁸

Altıncı bölümde kahramanlarının farklı olduğu iki farklı deprem manzarası okuyucuya sunulur. Bunların ilki yine deprem gününün özetlenmesiyle başlar. Ardından “Denizli'den bir arkadaşım aradı saat üç buçukta, söylediklerini duyunca heykelleşiverdim.”³⁵⁹ cümlesiyle deprem sonrası bir günlük zaman zarfı içerisinde yaşananlar anlatılır.

İkinci olayın anlatıldığı bölüm de yine 17 Ağustos günü yapılanların anlatılmasıyla başlar sonraki günün akşamına kadar arama kurtarma süresini anlatılır. Bu bölümde zaman ifadesi olarak şu cümleler çıkar karşımıza:

Arabanın saatine takıldı gözüm. Sabaha karşı 03.50'de yola çıkmıştık, akşamüzeri 17.30'da ancak gelebilmiştik. Kaç saat geçmişti aradan?³⁶⁰

İşıldakla çalışan ekip saat yirmi birde Oğulcan'ı yarım saat sonra da annemi kurtardı.³⁶¹

Yedinci bölümde yine zaman belli olmamakla beraber deprem sonrası anlatılır. Zaman ifadesi belirten herhangi bir kullanım yoktur.

“Gözümü kırpmadan on sekiz saattir; evimin tam karşısında bekliyordum.”³⁶² cümlesiyle başlayan sekizinci bölümde, depremin ardından geçen on sekiz saatlik bir zaman dilimi anlatılır.

Aynı bölüm içerisinde yer diğer deprem hikâyesinde ise 17 Ağustos akşamı düğünü olan bir kız, önce düğün salonuna girerken yaşadıklarını ardından ise deprem anında eşiyle yaşadıklarını anlatır. Dolayısıyla bu bölümde zaman sekiz dokuz saatlik bir zaman dilimidir.

---

³⁵⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.73.

³⁵⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.73.

³⁵⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.73.

³⁵⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.86.

³⁶⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.97.

³⁶¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.98.

³⁶² Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.119.

Dokuzuncu bölümde, depremden sonraki zaman dilimi anlatılır. Ancak bu zaman dilimi kesin çizgilerle belirlenmez. Bölümün ilk cümlesi “İlk günlerdeki telaş, panik, korku biraz yatıştır gibi olmuş, suçlu arama zamanı gelmişti”³⁶³ zamanın, deprem sonrası olduğunu gösterir.

Onuncu bölümde, depremi yaşayan Utku o gün yaptıklarını ve sonrasında yaşadıklarını anlatır. Deprem sonrasında yetmiş iki saat göçük altında kalan genç, hem bu süreyi hem de hastanede kaldığı süreyi özetler.

On birinci bölümde, depremden saatler ve günler sonra göçük altından çıkarılan kişiler anlatılır. Bu bölümde zamana ilişkin şu ifadeler kullanılır:

“Depremi üçüncü gününde”³⁶⁴, “sarsıntıdan kırk saat sonra”³⁶⁵, “kırk sekiz saatlik ayrılığın ardından”³⁶⁶, “altmış altı saat sonra”³⁶⁷, “seksen iki saat boyunca”³⁶⁸, “seksen saatten çok”³⁶⁹ vs...

On ikinci bölümde depremden birkaç gün sonrası anlatılırken, geriye dönüş yapılır ve deprem günü anlatılmaya başlanır.

17 Ağustos gecesi hiç uykum yoktu. Sıcaktan olacak, canım yemek içmek istememişti, akşamcıyım oysa. Yemek yiyememiştim; ama buzlu rakıyı buz gibi bir kavunla indirmiştim gövdeye.³⁷⁰

Deprem gecesini anlatırken birden daha önceki bir zaman dilimine gider öykü kişisi ve boşandığı eşinden bahseder. Sonrasında ise yine depremin ardından yaşadıklarına döner. Geri dönüşler yaparak zamanlar arasında sıçrama yapar.

On üçüncü bölümde karşımıza birden çok zaman ifadesi çıkar. “Depremi üstünden aylar geçmişken gördüklerini, duyduklarını unutamıyordu”³⁷¹, “Artık depremle ilgili kesin bilgiler veriliyordu. Yetkililer, üç dört ay sonra açıklama yapabiliyordu ancak”³⁷² cümleleri zamanın 17 Ağustos tarihinden üç dört ay

³⁶³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.127.

³⁶⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.148.

³⁶⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.148.

³⁶⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.149.

³⁶⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.149.

³⁶⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.151.

³⁶⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.152.

³⁷⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.180.

³⁷¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.185.

³⁷² Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.196.

sonrasını gösterir. “Marmara depreminin yıldönümü gelmişti.”³⁷³ cümlesi ise depremin üzerinden tam bir yıl geçtiğini gösterir.

Bu bölümde deprem sonrası birkaç ay ve depremin gerçekleştiği tarihten bir yıl sonrası hakkında bilgiler verilirken zamanlar arasında sıçramalar yapılmıştır.

On dördüncü ve son bölümde ise, depremden birkaç gün sonrası anlatılmıştır başlangıçta. Yaşlı bir adam ailesini aradığı zaman dilimini anlatır. Bölümün sonunda ise “Sarsıntının birinci yılında gözyaşı sel gibi akıyordu.”³⁷⁴ cümlesiyle depremden bir yıl sonrasına atlanır.

Özetle söylemek gerekirse, vaka zamanı, sıcaklığın aşırı olduğu 17 Ağustos 1999’da başlar ve yine tam bir yıl sonra aynı gün son bulur. Romanı 17 Ağustos 1999’la 17 Ağustos 2000 tarihleri arasında yaşanan olaylar oluşturur. Ancak romanda ağırlık olarak deprem günü ve sonrasında birkaç günlük bir zaman vardır. Romanda belirsiz zaman aralıkları yahut atlanan zaman aralıkları da karşımıza çıkar: “kaç gündür”, “ilk günlerdeki”, “sonraki günler”, “bir gece önce”, “günlerce”, “aylardır” vs.

2.6. Mekân

Yıldızlar mı Suçluydu? romanında mekân 17 Ağustos 1999 depreminin yaşandığı yerlerden birkaçıdır. Bu yerler, romanın temasını bünyesinde barındıran iller yahut şehirlerdir. Deprem manzaralarının anlatıldığı bölümlerde şehir adları açık açık söylenmemiştir. Ancak Marmara Bölgesi’ni kapsayacak şekilde zaman zaman depremin yaşandığı yerler belirtilmiştir.

Romanın olay örgüsü içerisinde ilk şehir depremin yaşanmadığı ancak hissedildiği Ankara’dır. Ankara’da yaşayan Canan depremi evinde hisseder. Canan’ın deprem anı ve sonrası manzaralarını anlatması, depremin merkez üstünden kilometrelerce uzakta bile ne kadar şiddetli hissedildiğini gözler önüne serer.

³⁷³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.197.

³⁷⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.241.

Yatağı altından çekiliyordu, fırlayıp kalktı. Ayakta durmakta zorlandı. Odası içindeki her şeyle birlikte silkeleniyordu. Düş mü görüyor, uyanık mı, bir an karar veremedi. Uyku sersemliğiyle yön duygusunu yitirir gibi oldu, durup düşündü, anladı ne olduğunu.³⁷⁵

Bu yaşına dek bu kentte böyle şiddetli bir sarsıntıya tanık olmamıştı. Balkondan apartmanın önü görünmüyor; ama sesler duyuluyordu. Herkes dışarı atmıştı kendini, kapıya saldırdı, iki kilidi açarken korkudan boğulacak gibi oldu. Gecenin sessizliğinde üst katlardan aşağı inenlerin ayak sesleri apartmanda yankılanıyordu. Kapısını kapatmadan, anahtar almayı bile düşünmeden koşanların arkasına takıldı. Bahçe gecelikli pijamalı, yarı giyinik, yarı çıplak insanlarla dolmuştu.³⁷⁶

Romanda karşımıza çıkan ikinci mekân ise, depremin yaşandığı şehirlerden biridir. Neresi olduğu açıkça belirtilmeyen bu şehirde mekân, Semiha'nın evi ve bahçesidir. Semiha depreme bahçesinde yer alan kameriyede yakalanır. “Yer fokur fokur fokurduyordu. Kameriye uçup gitmiş üzerimden, o dakika farkında değilim. Canımı dişime takıp merdivenlere koştum.”³⁷⁷ Cümleleriyle belirtir.

Bir diğer mekân ise, Semiha'nı komşusu İclal'in evidir. İclal kızıyla birlikte yaşadığı bu evi şöyle anlatır:

Küçüktü dairemiz, yetiyordu. Küçük bir balkonu bile vardı. Nohut oda bakla sofa dediklerinden. Yoksa tersi mi? Neyse... Girişteydi, yedi sekiz basamaklı merdivenle girilirdi. Apartmanın dış kapısına yakındık. Nesrin üstte, biz altındaydık. Güzeldi yuvamız, derli topluydu. Eşyamız da kendimize göreymiş. Konuk gelirse diye iki çekyatın biri kızımın odasında, biri de salonda duruyordu.³⁷⁸

İclal depremin yaşandığı gece, kızıyla birlikte onun odasında uyur ve deprem anında o odayı; “Arkamdaki camlar patlıyor, perdeyi deliyor. Benim çekyat, Işıl'ın yatağıyla kavuşup kavuşup ayrılıyor”³⁷⁹ cümleleriyle anlatır.

Romanda depremin ardından verilen bilgiler arasında “Kocaeli bölgesi açık mezar oldu”, “Gölcük... Adapazarı, Yalova, Karamürsel yerle birdi.

³⁷⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.14.

³⁷⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.14.

³⁷⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.29.

³⁷⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.45-46.

³⁷⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.47.

İstanbul... Bolu, Zonguldak, Bursa, Eskişehir sallanmıştı.”³⁸⁰ cümleleri yer alır. Depremi şiddetli bir şekilde yaşandığı ve hissedildiği yerlerin isimleri bir gazete haberinden hareketle sıralanır.

Romanın altıncı bölümünde Yıldız Denizli’de yaşar ve deprem haberini Denizli’deki evinde alır:

Yıllık iznimin son günleriydi, evde sıkıldım, kendimi dışarı attım. Bütün gün avarelik yaptım, ilk kez görüyormuşum gibi Denizli sokaklarını dolaştım, bir pastanede dondurma yedim, bir parkta oturdum.³⁸¹

Annesi, babası ve oğlu Gölcük’te olan Yıldız, deprem haberini alır almaz eşiyle yola çıkar ve Gölcük’e gider. Gördükleri manzara depremin şiddetini göstermesi açısından önemlidir:

Mahallemiz yok, evimiz yok. Çocukluğumda koşup oynadığım bahçe yok. Her yer su... Nefret ettim sudan. Deniz yarılmış da koca Gölcük içine mi gitmiş, bir bilsem. Oraya koştuk, buraya sorduk; yok, yok... Koca Kavaklı Mahallesi ha var, ha yok... Sular apartmanları, arabaları yutmaya devam ediyor. Kent öylesine kaymış ki, apartmanlar su içinde, ta açıkta demir atan gemilerin yanına gitmiş; gemiler karaya oturmuş gibi.³⁸²

Roman kişilerinin bazıları deprem anını ve sonrasını anlatırken, gün boyu yaptıklarını da anlatır romanda. Utku da bunlardan biridir. Utku o gün arkadaşlarıyla denize gider. Denizin olduğundan fazla kabarması, kıyının haddinden fazla derinleşmesi Utku ve arkadaşlarının dikkatini çeker. Depremden sonra ise bu gördüklerinin deprem belirtisi olduğunu anlarlar.

Karamürsel de depremi oldukça hasarlı atlatan yerlerden biridir. Romanda Karamürsel halkının depremin ertesi gecesini geçirdikleri sokak, depremin insanlar üzerindeki etkisini gösteren mekânlardan biridir:

O gece arabaları bir düzlüğe yarım ay biçiminde sıraladık. Battaniye, yorgan, halı kilim, paspas, ne bulduksa yere serdik. Birkaç koltuğu, sandalyeyi konuk odası hazırlar gibi yerleştirdik. Sırayla birkaç arabanın farını yakarak korkulu insanları karanlıktan korumaya

³⁸⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.61.

³⁸¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.86.

³⁸² Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.89.

çalışıyorduk. Kimse uyumak istemiyor, yaprak kıpırdasa, ot hışırdasa beş on kişi birden kalkıyor, çığlık atıyordu. Uzaktan gelen siren sesleri göçük altında kalmayanların bile sinirlerini bozuyordu. Üstelik sarsıntılar bitmemişti, yer oynayıp duruyordu.³⁸³

Depremın ardından gözler önüne serilen manzaralardan biri de Adapazarı'dır. Sadece kırk beş saniye süren bir sarsıntının etkisinin o denli büyük olması herkesi hayrete düşürür:

Adapazarı'nın en büyük anayolları Çark ve İstiklal Caddeleri, bir savaş sonrası terk edilen kentleri anımsatıyor, bu korkunç görüntü içinde bile umut yeşerebiliyordu. Yenicami ve Bosna Hersek Caddelerine, arayollara, nereye baksa karamsar oluyordu insan. Yıkıntılar arasında soluk alan çok azdı, kaç kişi çıkarılırsa büyük bir coşku yaratıyor, mucize sayılıyordu.³⁸⁴

Depremden sonra uzun bir süre devam eden artçı sarsıntılar, insanlarda korkuya neden olmuş bu yüzden de hasar olsun ya da olmasın çoğu insan evine giremez ve kalmak için çeşitli mekânlar bulurlar:

Arabası olan İstanbullular kenti terk etmek için anayolları, arayolları doldurmuş, arabası olmayanlar parklara bahçelere dolmuştu. Sokaklarda yüzlerce insan vardı. Evine girmeye korkanlar, Taksim alanının ortasına serdikleri battaniyelerin, yorganların üstünde birbirlerine ikişer metre aralıkla uzanmış, kuş uykusunda gibiydiler.³⁸⁵

Hastane ve çadır kentler ise, romanda kullanılan diğer mekânlardır. İclal kızı Işıl'la birlikte aynı hastaneye kaldırılır ve tedavi altına alınır. Yine öykü kişilerinden Utku yetmiş iki saat sonra göçük altından çıkarılır ve hastaneye kaldırılır. Depremi doktorlara göre birçok depremzededen daha hafif atlatan ve hastaneye kaldırılan bir diğer kişi Murat Bey'dir. Kaburgasında birkaç kırık ve sağ kol ve bacağında ezik olan Murat, kısa sürede hastaneden çıkar.

Çadırlar ise, depremzedelerin bütün zorluklara göğüs gerdikleri yerlerdir. Oranın soğuğu, yağmuru, çamuru, salgın hastalığı insanların mücadele etmek

---

³⁸³ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.99.

³⁸⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.150.

³⁸⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.153.

zorunda oldukları sorunların birkaçıdır. Buralarda yaşanan en ufak bir şey insanların mutlu olması için yeterli nedenlerdir:

Bir çadır kentte askerler kocaman bir mutfak kurmuştu. Belli saatlerde tasını tenceresi kapan sıraya giriyor, itiş kapış içinde bekliyor, yüzüne vuran sıcak yemeğin buğusunu, kokusunu içine çekerek çadırına dönüyordu. Bu mutluluğun adı belliydi, tanımı da. Çocuğunun, yaşlı ana babasının, eşinin karnını doyurabilen, sırtını örtebilenler mutluydu.³⁸⁶

Romanda karşımıza çıkan mekânlar, 1999 depreminin yaşandığı, hasarların ve yıkımların çok olduğu yerlerdir. Buralar, depremi yaşayan kişiler tarafından deprem öncesi ve sonrası olarak farklı şekillerde anlatılmış ve romanın olay örgüsüne uygun olarak şekillenmiştir.

2.7. Temalar

2.7.1. Ölüm

Romanda öne çıkan en önemli tema ölümdür. Roman boyunca göçük altında kalan, kurtarılmayı bekleyen ama kurtarılamayan, kurtarıldıktan sonra ölen birçok kişiden bahsedilir.

Semiha Mehmet'in göçük altında kaldığını ve kurtulamadığını şu cümlelerle anlatır:

Memet ne benim sesimi duydu, ne yardıma gelenlerinkini. Keşke o bahçede yatsaydı da ben içer girseydim. Ben eve girsem, o girmezdi belki... öyle olsa, böyle olsa... Olsayı bulsaya vermişler, hiç... Elimde kalan hiç... Hepi topu kırk beş saniye... Demek ben ilk saniyede fırlamışım, demek ev çökerken saldırmışım merdivenlere... Saldırdım da neye yaradı? Hiç...³⁸⁷

Üçüncü bölümde geçen "Gölcük'te 182 asker yıkıntılar altında...", "İzmit'te olimpiik buz pateni pisti morg oldu... Onlarca ölü yan yana dizildi."³⁸⁸ cümleleri facianın boyunu gösterir niteliktedir.

³⁸⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.193.

³⁸⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.29.

³⁸⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.34.

Haberlerde ölü sayısının otuz bine ulaştığını öğrenen Canan, bilançonun bu kadar ağır olduğuna inanmak istemez. Yetkililerden gelen açıklama ise o haberi yalanlar. Yetkililer, on iki binden çok ölü, otuz üç binden çok yaralı olduğunu söyler. Ancak bu sayılara, yanlarına yanaşlamayan göçükler, köyler ve beldelerdeki ölü sayıları eklenmemiştir. Canan, genel olarak düşündüğünde sayının on binden fazla olacağını düşünür.

Yıldız tüm ailesini Gölcük'te sular altında bırakır. Annesi, babası, babaannesi, üç abisi, üç gelini, yeğenleri... Yıldız yaşadığı acıyı “Ah ah! Varıp başına dua edeceğim, üstüne çiçek ekeceğim birer mezarları bile yok... Sanki hiç yaşamamışlar gibi...”³⁸⁹ sözleriyle dişe getirir.

Romanda sadece 17 Ağustos 1999 depremi değil, öncesinde ülkede ve dünyada yaşanan depremler hakkında da bilgiler verilir. “Hindistan'da yirmi iki bin kişi ölmüş, İran'da otuz beş bin... Ermenistan'da yirmi beş bin...”³⁹⁰ cümleleri depremin dünyadaki yansımalarından yalnızca birkaçıdır.

2.7.2. İsyen

Romanda isyan daha çok devlet yetkililerine, deprem sonrası meydana gelen aksaklıklara, duyarsızlıklara karşı yapılmış eleştiri olarak çıkar karşımıza.

Romanda eleştiriler daha çok Canan tarafından yapılır. Yazarın sözcüsü konumundaki Canan, gördüğü, duyduğu her yanışa her eksikliğe tepki gösterir. Haberlere çıkan bir yetkilinin “Devlet güçlüdür, depremde evi, işyeri yıkılanların yaraları en kısa zamanda sarılacaktır.”³⁹¹ sözlerine üzerine, devlet yetkililerinin her felakette aynı cümleyi tekrarlamalarına tepki gösterir Canan. “Evet, Gediz depreminde de güçlüydü devlet, ötekilerde de... Ama o öldü, milyonlarca insan öldü, ölüyor. Devlet güçlüdür... Devletin gücü öleni geri getirmeye yetiyor mu, yeter mi beee?”³⁹² cümleleriyle tepkisini dile getirir.

Gazetecilerin deprem bölgelerinde salgın hastalık riskinin olduğu ve bazı bölgelerin karantina altına alındığı gibi haberleri yapmaları Sağlık Bakanlığı

³⁸⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.92.

³⁹⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.59.

³⁹¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.60.

³⁹² Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.60.

yetkileri tarafından yalanlanır ve basın, “gerçek dışı, tahrik edici” yayın yapmakla suçlanır. Bu haberi duyan Canan, olayı iki farklı açıdan eleştirir. Zamanın tartışma zamanı olmadığını söyleyen Canan, herkesin işini yapması gerektiğini söyler.

Gün tartışma günü değil. Öyleyse herkes işini yapsın yahu! İşini yapsın ve kimse kimseyi suçlamasın! Elin adamı okyanus ötesinden şıp diye gelmedi mi? Şuncacık yolu kaplumbağa hızıyla alanlar kim? Nerede sorumlular; nerede sorumluluk, tükür hepsinin içine...³⁹³

Canan, devlet yetkililerinin kendi beceriksizliklerini örtbas etmek, zeytinyağı gibi üste çıkmak için, hekimleri, gazetecileri suçladığını düşünür:

Hekimler haksız mı? Ne istiyorlar? Kriz masalarının işlevsel olmasını... Önce su diyorlar, seyyar tuvalet, kadınlar ve çocuklar için hijyenik malzeme diyorlar. Doktorlar başkaldırmak için mi ayakta? Asla. Bütün doktorları karalamanın, bütün gazetecileri suçlamanın, bir tek anlamı var ya: Kendi beceriksizliklerini örtbas etmek, zeytinyağı gibi üste çıkmak. Devekuşu gibi başını kuma sokmuş hazretler, oh! Hekimi suçlasın, gazeteciyi suçlasın... Hekimleri bırak, biz bile biliyoruz yahu. Bölge hızla ilaçlanmalı. Doğru mu? Evet. Psikolojik sorunlardan bayat yiyeceklere kadar her şeyi kim düşünüyor, halkı kim uyarıyor? Hekimler. Doğru mu? Evet.³⁹⁴

Bununla birlikte romanda başka devletlerin Türkiye’ye yardımının hemen yapıldığı, kendi ülkemizde yardımların yavaş ilerlediği, yetkililerin halkın temin etmesinin mümkün olmadığı röntgen, elektro kardiyografi, jeneratör, çadır gibi gereksinimlerin gönüllü olan halk tarafından karşılanabileceğini söylemesi eleştiri konusu olur. Canan bu eleştirileri Filiz’le konuşurken yapar:

Yara saracak devlet kendi yaralandı. Yarası çok derin, n’ber Filiz Hanım! Almanya doktor gönderdi. Yunanistan üç uçak dolusu yangın söndürme malzemesi ve uçağıyla kuş gibi uçtu. Onlarca kurtarma ekibi dağlar, okyanuslar aşarak geldi. Daha sayayım mı, dur... Rusya, Fransa, Avusturya, Belçika, İngiltere, İtalya, İsrail, İsveç, Kazakistan, Gürcistan, Finlandiya, Romanya, Hollanda, Mısır, Pakistan, Slovakya, Slovenya, Bangladeş, Avustralya... Dünya koşuyor, yetkililer ona buna sataşılıyor.³⁹⁵

³⁹³ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.63.

³⁹⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.64.

³⁹⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.68.

Dünyanın öteki ucundan gelen ekmekler soğumamışken, üzgün ve yüreği serin devlet, Ankara'dan Adapazarı'na iki lokma somun gönderemiyordu.³⁹⁶

Romanda okuyucuya sunulan bir başka eleştiri depremzede bir babaya aittir. Çocuğunu bin bir güçlkle göçük altından çıkaran baba, gömmek için uzun uğraşlar verir ve “Keşke çıkarmasaydık, çocuk zaten mezardaydı, ölüye çektirdiğiniz şu eziyete bakın! İnsanlığa sığar mı bu?”³⁹⁷ diyerek, devlet yetkililerin olağan zamandaymış gibi işlerin prosedüre uygun olarak yapmasını ve bu işlemlerin zaman almasını eleştirir.

Canan gazeteci kızı Betül'ün deprem bölgesinden kendisiyle yaptığı konuşmada, “depremin yalnızca o bölge ve insanlarına değil bütün ülkeye zarar verdiğini, üretimdeki kaybın iki milyar dolar olduğunu, sigorta sektörü dahi her şeyin sallandığını”³⁹⁸ söylemesi üzerine eleştiri oklarını tekrar devlete çevirir yazar anlatıcının ağzıyla devlet eleştirilir:

Sırtına binen borcu kamburuymuş gibi benimseyen, halkını göçükten nasıl çıkaracağını bilmeyen bir devlet, bu sarsıntının ekonomik maliyetini anında kestirebilir miydi? O parmak hesabı yaparken yitirilen katrilyonlardan söz ediliyordu. Marmara Bölgesi pek çok sanayi kuruluşunu barındırıyordu. Bunların çoğu yara almıştı. Can kaybının büyük olduğu Kocaeli'nde ekonomik kayıp da her geçen gün büyüyordu.³⁹⁹

2.7.3. Örgütlenme

Romanda örgütlenme, deprem sonrasında çalışmaların hızlanması, yardımların yerine zamanında ulaştırılması, yaraların sarılması konusunda halkın, örgütlerin, kamu çalışanlarının birlik olup, depremzedeler için çalışması şeklinde karşımıza çıkar.

Bir gazete haberinde bir yandan halkın örgütlendiği ve depremzedeler için duyarsız kalmadığı haberi verilirken, diğer yandan aynı haber de, yapılan

³⁹⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.104.

³⁹⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.69.

³⁹⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.79.

³⁹⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçhuydu?*, s.80.

yardımların gerekli yerlere ulaşmasının zorlaştığı söylenerek, kriz masası görevlileri eleştirilir.

Marmara Bölgesini harabeye çeviren depremde zarar görenlere yardım için tüm Türkiye ayağa kalktı. Evindeki pirincin yarısını, ekmeğini, çocuğunun bezini felaket bölgesine göndermek isteyenler, dayanışmanın en güzel örneklerini sergilerken, kriz merkezindeki koordinasyonsuzluk yardımların gerekli yerlere ulaşmasını zorlaştırıyor.⁴⁰⁰

Aynı gazete haberi okuyan Canan'ın gözleri dolar, haberi tekrar tekrar okur ve gazeteyi bağrına basar. Tanımadığı o insanlarla kucaklaşmış gibi bir duyguyla sarılır gazeteye. Kendisinin de diğer insanlar gibi yardım edebileceğini düşünür:

Bende de olmadığı için, para veremem. Sağlıkla ilgili bilgim yok, yaralılara yardım edemem. Ama iyi yemek yaparım, bulaşık yıkarım, çadırların temizliğine katılırım, kimsesiz kalan bebekler bakarım. Hiçbirini yapamazsam, gözü yaşlı insanlara moral verebilirim.⁴⁰¹

Romanda Sağlık Bakanlığı'nın tutum ve davranışları eleştirilirken, çeşitli kesimden insanların gönüllü olarak bir araya geldiği ve dayanışma örneği sergilediği belirtilir:

Bölgede iki yüz bini aşkın zaman hekimin, bir o kadar da pratisyenin, üç yüzden çok hemşirenin, birçok teknisyenle sağlık memurunun çalıştığını söyleyen yetkili, bakanlığa ait onlarca cankurtaranın da iş başında olduğunu söylüyordu. Oysa bölgeye koşan gönüllü sağlıkçıların, tıp öğrencilerinin, tabip örgütlerinin sayesinde bu sayılar birkaç katına çıkmıştı. Ama bakanlık, nedense kendi personeli dışında bellediklerini sağlıkçıdan saymıyordu.⁴⁰²

2.7.4. Diğer Temalar

2.7.4.1. Aşk

Yıldızlar mı Suçluydu? romanı yaşanan 17 Ağustos gerçeğini ortaya koyarken, romanda deprem öncesinde ve sonrasında birbirlerini seven gençlerin varlığından söz edilir.

⁴⁰⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.107.

⁴⁰¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.107.

⁴⁰² Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.65.

Gönül ve Hamdi, depremi yaşayan iki gençtir. Deprem sonrası yaralı taşırken tanışmış, omuz omuza çalışmışlardır. Hem ağlayıp hem gülmüşler ve iki ay içinde de âşık olmuşlar. Ailelerin başta karşı çıkmasına rağmen nişanları, başka çadırlarda kalan, acısı olan insanları incitmemek için sessiz sedasız yapılırlar. Yine yakın tarihte düğünleri olur. “Gönül gelinliği ile bir çadırdan ötekine giderken çok mutluymuş, Hamdi çok heyecanlıymış, ana babalar sessiz sessiz ağlıyormuş.” (s.196) ifadeleriyle çiftin düğünlerinin de yapıldığı belirtilir.

Romanda tam anlamıyla yaşanmasa da Betül ve Murat arasında da bir yakınlaşma olur. İkili Gönül ve Hamdi gibi yaralılara yardım esnasında tanışır ve birbiriyle iyi anlaşılan iki arkadaş olur. Zaman içerisinde bu arkadaşlık Betül cephesinde daha derin duygulara dönse de bir birliktelik yaşanmaz. Betül aralarındaki durumu annesine şöyle anlatır:

Öyle soylu biri ki onun yanında seninleymişim gibi güven içindeydim. Ne beni, ne başkasını cinsiyetiyle görecektim. Hala da değil. Evet, onu kolay kolay silemem içimden. Ne o buraya gelebilir, ne ben oraya gidebilirim. Sık sık gidip gelişim gönlüme söz geçiremediğimden. Gönlüme yalnız Murat değil, oradaki dostluklar öyle bir yazıldı ki... Murat dostça yaklaşıyor zaten. Anlayacağın umutsuz aşk...⁴⁰³

Utku ile Gözde arasında da deprem günü bir yakınlaşma başlar. Utku, deprem günü eve geldiğinde Gözde'yle o gün denizde yaşadıklarından sonra ona olan duygularını açıklayacağını düşünürken deprem yaşanır. Gözde deprem sonrası da hastane Utku'yu ziyaret eder.

Gözde ile kardeşi geldi sonunda. Annem odadan çıktı. Utandım, o günü anımsadım yeniden. Gözde'nin gözleri yıldızlar gibi ışıltılıydı. Utancımı, kaygılarımı eritiverdi bakışları. Elimi tuttu, çılgınlık atmamak için kastım kendimi.⁴⁰⁴

2.7.4.2. Korku

Korku, romanın geneline hâkim bir temadır. Depremi yaşayan yahut hisseden kişilerde oluşan ve uzun bir süre de üzerlerinden atamadıkları bir duygudur. Bu duyguyu romanda en çok hisseden kişilerin başında Işıl gelir. Işıl

⁴⁰³ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.202.

⁴⁰⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçuydu?*, s.146.

deprem sonrası her gece saat üçte uykusundan uyanmaya başlar. Bir yere gidecekmiş gibi hızlı hızlı giyinir, telefonunu eline, çantasını kucağına alır ve beş on dakika boyunca gözleri yerde bekler. Sonra soyunur ve tekrar uyur. Işıl yaşadığı korkuyu annesine ağlayarak anlatır.

O korkunç sesi unutamıyorum. Mehmet'i, Aylin'i, Gülin'i... Unutamıyorum. Matematik öğretmenimi, Nesrin Teyzeyi görüyorum düşümde. Her gece birini, bazen hepsini... Aylin geliyor, uyuma Işıl diyor. Mehmet kalk Işıl, seni almaya geldim diyor. Gitmek istemiyorum, istemiyorum anne...⁴⁰⁵

3. Gümüşana

3.1. Romanın Tanıtımı

Sevgi Özel'in, Ekim 2009'da basılan ve Cumhuriyet Kitapları tarafından yayımlanan üçüncü romanıdır. Roman, cumhuriyetin ilk yıllarında köylere dek uzanan değişim rüzgârlarını; kılık kıyafeti, yaşama biçimleri yenileşen insanları; değişim rüzgârlarının yön değiştirmesiyle tüm kazanımların tersyüz olmasını; bir dönem toplumsal yaşamın önemli bir fotoğrafı olan kasaba ve gecekondularla yeniden köylülüğe dönüşü gözler önüne serer. Köylülük duygusundan sınırlamamanın verdiği eziklik, aşkı ve cinselliği sınırlayan, töre sanılan yanlışlar, geçim derdi, eğitimsizlik ve daha birçok karmaşa okuyucuya sunulur.

Roman, öykülerde olduğu gibi Sevgi Özel'in yaşamından kesitler sunar okuyucuya. Özel'in ailesinin toprak kavgası yüzünden köyünden Ankara'nın gecekondulu mahallesine göçmesi, gecekondulu mahallesinde yaşamak zorunda kaldıkları evler, mahallede tanık oldukları olaylar vs. romana izleri yansıyan konulardır. Yazar, romanda anlatılanların kendi yaşamından izler taşıdığını şu cümlelerle anlatır:

Polatlı Atatürk İlkokulunda okul yoluna düştüm; dörtten beşe geçtiğim yıl, Ankara'ya göçtük. Liseyi İstanbul'da okuyan en büyük abimin üniversite, ortaokulu bitiren iki abimin de lise çağı gelmişti ve 1961 yılında Ankara'ya en yakın, Ankara'nın en büyük ilçesi Polatlı'da lise yoktu. Aile içi mal-mülk kavgasıyla birlikte geçim sıkıntısı da artmıştı. Babaannem ve onu dinler görünen babam, Ankara'ya göçmemize karşıydı; zaten azalan tarım gelirimiz ilçede kalsak da herkese yetmiyordu.

⁴⁰⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.54.

Canım anam, bizi tırnaklarına taktığı gibi Ankara'ya uçurdu; uçtuk ama konduğumuz yer bir gecekondu mahallesi idi. Büyük abim o yıl üniversiteye gidemedi; bir işe girdi; ortanca abim liseye başladı; onun küçüğü ortaokul sona... Ben de Anafartalar Caddesindeki Atatürk İlkokuluna...

İlk gecekonduumuzda, evin içinde tuvalet yoktu; bahçe içindeki öteki üç aileyle ortaktı. Bu eve, su içmeye, yaz günü karpuz yemeye korkarak iki ay dayanabildik. İçinde tuvaleti olan, tuvaleti banyo olarak da kullandığımız bir buçuk odalı gecekondu bize apartman gibi görünmüştü. Samanpazarındaydı; yüksekçeydi; salon yerine geçen, dört kardeş, hep birlikte uyuduğumuz büyük odasının tek penceresi Anıtkabir'e bakıyordu; çevremiz gecekonduydu. Bugünlerin izleri bütün öykü kitaplarımla Gümüşana'da...⁴⁰⁶

3.2. Olay Örgüsü

Roman, Gümüşana ve çocuklarının taşındıkları yeni evin yerleştirilmesi sahnesinin anlatılmasıyla başlar. Gümüşanan'ın çocukları Gülcan ve Erdal yürümekte zorlanan annelerinin rahat edebileceği şekilde odaları yerleştirirler. Yaşamı boyunca çok acılar çekmiş, çok zorluklar yaşamış bir kadın olan Gümüşana işler halledilip, yemek için masaya oturduklarında geçmişi anımsar ve sanki karşısındakiyle konuşuyormuş gibi geçmişi anlatmaya başlar. Roman boyunca Gümüşana sürekli geri dönüşler yapar ve geçmiş hakkında okuyucuya bilgi verir.

Karlıdağlar olarak bilinen Gümüşana ve ailesi çok varlıklı bir ailedir. Gümüşana, Ömer amcasının oğlu Bekir ile, kardeşi Tufan da aynı amcasının kızı Ülkü ile evlenir. Ne Gümüşana Bekir'le ne de Ülkü Tufan'la evlenmek ister. Ancak evin erkekleri mallar ortak olduğu ve aileye dışarıdan yabancı sokmanın sakıncalı olduğu düşüncesiyle kardeş gibi büyüyen çocukları birbirleriyle evlendirirler. Karlıdağlar köyün en varlıklı ailesidir, emirlerinde çalışan birçok işçi, bir sürü hayvanları ve ekip biçtikleri toprakları vardır. Aslında üç kardeş olan Gümüşana'nın babası (Veli Ağa) küçük kardeşleri Mustafa'yı ilkokul çağlarından sonra bir daha görmezler. Bir sabah kalktıklarında ne babaları vardır ortalıkta ne de küçük kardeşleri Mustafa. Mustafa yıllar sonra babası öldüğünde abileri Veli ve Ömer'e mektup yollar ve babasından kalan kendi hakkına düşen payları ister.

⁴⁰⁶ Özel, Görüşme, 25.12.2012.

Bu durum köylünün canını sıkar. Çünkü bu durum öncesinde Gümüşana'nın büyük dedesinin köyden gitmeden önce satın aldığı tarlalardan kadastro geçer ve Karlıdağlar hem köyle hem de hazineyle mahkemelik olur. Sonrasında mahkemelik tarlalara bir de Mustafa amcaları ortak çıkınca köylü tepkisiz kalmaz. Sorunlar gittikçe büyür ve taraflar arasında birbirlerini vurma söz konusu bile olur. Köylünün derdi Gümüşana'nın kocası Bekir'ledir. Durum böyle olunca çocuklarının geleceğini düşünen aile kasabaya göçer. Köyle irtibatlarını koparmaz, çok sık olmasa da ara ara köyelerine gider işlerini görürler. Ancak Bekir'in kardeşi Ülkü, oğlu Mehmedali'nin ölümünü bahane eder, köyde kalmak istemez ve kasabaya göçer. Bunun sonucunda da köydeki işleri Ülkü ve kocası Tufan yürüttüğü için işler aksar. Hayvanlar satılır, toprak az mahsul verir. Eldeki para da ne Gümüşana'lara ne de Ülkü'lere yeter. Gümüşana bir ayağı topal olan kızının tedavisini bahane ederek kasabadan başkente taşınmak ister bir süre sonra. Ancak asıl amacı çocuklarını okutmaktır. Oğlanları Erdal ve Gündüz başkente göçerlerse lisede okur ve Gümüşana'nın istediği gibi doktor, yargıç ya da savcı olabilir. Ama her şeyden önce kız çocuklarının okuması ve yazgılarının değişmesini ister Gümüşana. Kasabaki Atatürk İlkokulu Müdürü Vehbi Bey'in de yardımıyla Gümüşana Bekir'i ikna eder ve başkente, bir gecekondu mahallesine göçerler. Her şeyin daha iyi olacağını umut eden Gümüşana zaman geçtikçe yanlış bir karar verdiğini anlar.

Gecekondu yaşamı aileyi başlarda zorlar. Öyle olaylara tanık olurlar ki Gümüşana “Yağmurdan kaçarken doluya tutulduk” diyerek ağlar bir süre. Gümüşana gecekonduya tanık olduğu olaylara ne köyde ne de kasabada tanık olur. Yaşam mücadelesi onlar için daha da zorlaşır. Bekir hiçbir zaman sorumluluk almaz, iş arama bahanesiyle çıkar ve uzun zaman dönmediği olur. Evin geçimini Erdal ve Gündüz üstlenir. İki kardeş hem okurken aldıkları burs ve kredileri ailenin geçimi için kullanırken hem de akşamları bir işte çalışır. Erdal Hukuk Fakültesi, Gündüz ise Siyasal Bilimler Fakültesi'nde öğrencidir. Aile bir süre sonra yavaş yavaş toparlanmaya, her şeyin yoluna gireceğini düşünmeye başladığı anda Gündüz bir trafik kazasında ölür. Gündüz'ün ölümü aile için yeni bir yıkımın başlangıcı olur.

Gülcan Gündüz'ün ölümünü bir süre kabullenemez. Çünkü ailesinde en çok ona bağlıdır. Gün geçtikçe ona olan özlemi artar ama yaşama bir şekilde devam eder. Günün birinde sakat ayağından ameliyat olmak için hastaneye yattığında yengesi Ülkü gelir. Gümüşana ile hiçbir zaman açıklamayacaklarına söz verdikleri yıllar öncesine ait bir sırları olduğunu söyler ve o sırrı açıklar. Gümüşana ve Ülkü üçüncü çocuklarına aynı dönemde hamile kalırlar ve çocukları aynı gece doğururlar. Çok karlı bir gecedir ve yollar kapanır. Evin erkekleri de yollar kapalı olduğu için kasabada kalır. Ülkü'nün ilk iki çocuğu kızdır ve Tufan bu yüzden Ülkü'ye hem sözlü hem de bedensel şiddet uygular. Üçüncü çocuğunda kız olması fikri Gümüşana'nın annesi yani Ülkü'nün kayınvalidesini de endişelendirir. Nitekim de aynı gece doğum yapan Gümüşana üçüncü erkek çocuğunu doğururken, Ülkü yine kız doğurur. Gümüşana'nın annesi de çocukları değiştirir ve kadınların bu sırrı mezara kadar götürmelerini ister. Gülcan asıl annesinin Ülkü olduğunu öğrendiğinde sinir krizleri geçirir. O sırada hastanede olması hemen müdahale edilmesini sağlar. Ancak bu olaydan sonra aile arasında bağlar hiçbir zaman düzelmez. Erdal öğrendikleri karşısında tepkisiz kalmaz ve yurt dışına çıkar. Gülcan Gümüşana'ya her fırsatta laf sokar ve anne kız arasındaki iletişim ihtiyaçlar doğrultusunda ilerler. Bir zaman sonra, Ülkü ince hastalıktan, Bekir ve Tufan da kalpten ölürlar. Ülkü'nün tek çocuğu Elif hayattadır. O da sevdiği adamla evlenir Avustralya'ya yerleşir. Gümüşana Gülcan'la yalnız başına kalır.

Gülcan, Gülsevil adında avukat bir kadının yanında işe başlar. Kadın onu zamanla benimser ve maaşına zam yapar. Gerekli olduğunda yardımlarını esirgemez. Annesi Suna Hanım, başlangıçta Gülcan'ı köylü ve içten pazarlıklı olarak görse de romanın sonuna doğru Gülcan ve Gümüşana'yı sever. Gülcan Gülsevil'in yanında çalışmaya başladıktan sonra yavaş yavaş değişmeye, kılık kıyafetini şehrli kadınlarınkine uydurmaya çalışır. Bununla birlikte Gümüşana'yı da köylü olmakla ve köylü kalmakla itham eder sürekli. Gümüşana romanda geleneklerine bağlılığı, eski ile yeni arasında sıkışan, ne köylü kalabilen ne de şehrli olabilen bir kadını temsil eder. Gülcan işe başlayıp yavaş yavaş maddi olarak da durumlarını iyileştirdiğinde gecekondudan taşınıp bir apartman

dairesine yerleşirler. Romanın başındaki ev yerleştirme sahnesi de apartmana taşındıkları zamanı yansıtan bir sahnedir.

Apartmentına taşınmalarıyla birlikte Gülcan evin eşyalarını da zamanla değiştirmeye kalkar. Gümüşana birçok şeyi atmasına izin vermese de Gülcan beğenmediği, iğrendiğini söylediği şeylerin çoğunu değiştirir. Gülcan, zamanla daha çok kazanmasına ve Erdal'ın Almanya'dan gönderdiği, kendisinin Merkez Bankasından Türk lirası olarak aldığı paraya karşın neden hala sıkıntı çektiklerini anlayamaz. Sürekli değişime ve döneme ayak uydurma çabasının kendilerini maddi olarak zorladığını kavrayamaz.

Gülcan çalıştığı iş hanında Nedim adında bir adamla ilişki yaşar. Adam evlidir, ancak Gülcan adamın kendisine gösterdiği ilgiye kayıtsız kalamaz. Hiç kimseden görmediği sevgiyi ve alakayı gördüğünü düşünür. Adamla aylarca sevişir ama alt tarafını asla elletmez. Uzun zaman sonra, Nedim'in onu birlikte olmaya zorladı bir akşam ise adamın onunla gönül eğlendirdiğini ve kendisiyle asla evlenmeyi düşünmediği öğrenir.

Geçen onca zaman ve çekilen acılar Gümüşana'yı iyice yıpratır ve sağlığı iyiden iyiye bozular. Erdal'ın birkaç ay sonra Almanya'dan kesin dönüş yapacağı ve gelirken de ayrıldığı eşinden olan oğlu David Gündüz'ü de getireceği haberini alır Gümüşana. Haber üzerine oturdukları evin kendilerine yetmeyeceğini ve bu evi satıp daha geniş bir eve geçmelerinin daha doğru olacağını söyler Gülcan'a. Gülcan'sa Gümüşana'ya oğlu ve torunuyla birlikte taşınmasını, kendisini de rahat bırakmalarını, bu sayede de kafasını dinleme imkânı bulabileceğini söyler. Bu sözler Gümüşana'yı derinden etkiler ve isyan eder. Aslında Gülcan yıllardır Gümüşana'ya işkence ettiğinin farkındadır ama yine de ona vicdanının söylediği şekilde davranmaz. O gece Gümüşana hiç uyumaz. Eli ayağı uyuşur, ensesinden beline inen ağrı yüzünden çok acı çeker, tuvalete bile gidemez. Sabah Gülcan'ın işe gitmesini bekler ve ardından kalmak için uğraşırken sırt üstü düşer ve öyle kalır. Gülcan gece annesiyle tartıştığı için sabah evden telaşla çıkar ve onun öğle yemeğini hazırlamayı unuttur. Öğlen annesine yemeğini hazırlamak için eve gittiğinde annesini yığılmış şekilde bulur ve Gülsevil'den yardım ister. Gülsevil'in gönderdiği bir ekiple hastaneye kaldırılır Gümüşana. Üç gün boyunca yoğun

bakımda kalır ancak kurtarılamaz. Gümüşana'nın ölümden sonra Erdal Gülcan'ı Almanya'ya götürme kararı alır ve altı ay içinde bütün izinler alınır, ev boşaltılıp kiraya verilir. Gülcan ve ağabeyi, Gülsevil, annesi Suna Hanım ve gecekondudan birkaç komşu eşliğinde hava alanına gider ve uçağa binerler.

Görüldüğü gibi *Gümüşana* romanı hem köyde hem kasabada hem de şehirde yaşanan olaylarla genişleme imkânı bulan bir olay örgüsüne sahiptir. Bu sebeple romanda köy, kasaba ve şehirde yaşanan, genel anlamda bunların hepsinin temel çatıyı beslediği yan çatışmaların varlığı söz konudur.

Romanda yaşanan temel çatışma değişim rüzgârına ayak uyduranlarla uyduramayanlar yahut tam anlamıyla uyduramayanlar arasında yaşanır. A ve B şeklinde ifade ettiğimiz bu iki ayrı görüşün sahibi olan insan grubu, romanda yer yer dünya görüşlerini yansıtır.

A ↔ B

Gülcan ↔ Gümüşana

Suna Hanım ↔ Gülcan

Suna Hanım ↔ Ailesi

Gülcan ve Gümüşana arasında yaşanan çatışmaya yukarıda değinmiştik. Onların arasındaki çatışmanın bir benzeri de Suna Hanım ve ailesi arasında yaşanır ki bu çatışmalar olay örgüsünün şehir boyutunu belirtir. Suna Hanım köylü ve fakir bir ailenin kızıdır. Öğretmen okulunu bitirince atandığı köyde eşi Yusuf Bey'le tanışır. Yusuf Bey ise varlıklı bir ailenin oğludur ve hâkimdir. Suna Hanım ailesini Yusuf Bey'in ailesiyle tanıştırmaktan utanır. Onların ortamına sokmak istemez. Evlendikten sonra da aile sevgisini hiç görmediği babası ve analığının yanına gitmez. Girdiği ortam, varlıklı yaşam, istediğini elde etmek Suna Hanım'a çok cazip gelir. Her daim eve misafir gelecekmiş gibi hazır bulunur ve evvelden beri hanımefendiymiş gibi davranır. Yeri gelir eşi Yusuf ve kızı Gülsevil'i tavırlarından dolayı köylü gibi davranmakla suçlar. Bu tavrını yeni tanıştığı zaman Gülcan ve Gümüşana'ya da gösterir.

Romadaki diğer bir çatışma ise köylüler ve Karadağlar arasında toprak yüzünden yaşanan çatışmadır. Kan davasına dönecekken Gümüşana ve ailesinin kasabaya göçmesiyle bir süre durulur.

A $\longleftrightarrow$ B

Köylüler $\longleftrightarrow$ Karadağlar

Suna Hanım ve kızı Gülsevil arasında yaşanan çatışma ise tıpkı Gülcan ve Gümüşana arasındaki çatışma gibi iletişimsizlikten kaynaklanan çatışmadır. Suna Hanım'ın eşi ve oğlu Gülsevil'in kullandığı ve kaza yaptığı araçta ölürler. Suna Hanım uzun yıllar bu ölümden kızını sorumlu tutar ve anne kız arasında soğuk rüzgarlar eser. Gülseviş'in bürosunu temizlemeye gelen Zeliha'nın kocasından şiddet gördüğü bir gün Gülsevil'in de Zeliha'nın oğlu Murat'tan şiddet görmesi anne kız arasındaki ilişkinin düzelmesinde kırılma noktası olur. Bu dakikadan itibaren anne kız aralarındaki sorunları ve soğukluğu konuşarak çözer.

A $\longleftrightarrow$ B

Gülcan $\longleftrightarrow$ Gümüşana

Gülsevil $\longleftrightarrow$ Suna Hanım

Gümüşana ve Bekir'in şehre yerleşmeleri kesinleştiğinde ev bakmaya gittikleri bir gün minibüs içinde Bekir ve birkaç köylü arasında Demirkıratlar, Halkçılar çatışması su yüzüne çıkar. Demirkıratlar ve Halkçılar olarak ayrılan insanlar arasında romanda siyasi fikir ayrılıkları gözlenir.

A $\longleftrightarrow$ B

Minibüsteki köylüler $\longleftrightarrow$ Bekir, Pakize Teyze

Romanda karşımıza çıkan diğer bir çatışma ise Gülcan'ın kendisiyle yaşadığı çatışmadır. Gülcan'ın Gümüşana'ya karşı olan sert, ukala ve iğneleyici tavırlarından ötürü pişman olsa da ona bir türlü bunu açıklayamaz. Ona haksızlık ettiğinin farkındadır, ancak içinde yaşadığı gel-gitler olayı toparlamasına izin vermez.

Gülcan'ın kendisiyle çatıştığı diğer bir konu ise, Nedim'le yaşadığı ilişkide karşımıza çıkar. Gülcan Nedim'le yaşadığı birlikteliği, sevişmeleri hem yanlış bulur hem de kendine engel olamaz. Aynaya baktıkça hem utanır hem de umudu yokken bir erkeğin onunla ilgilenmesinden gizli gizli övünç duyar. Gülcan'ın kendisiyle yaşadığı çatışmayı da şu şekilde gösterebiliriz:

$$\underline{A \longleftrightarrow B}$$

$$\text{Gülcan} \longleftrightarrow \text{Gülcan}$$

3.3. Anlatıcı ve Bakış açısı

Gümüşana romanında hem üçüncü hem de birinci tekil anlatıcı kullanılmıştır. Üçüncü tekil anlatıcının kullanıldığı bölümlerde, romanın geneline egemen olan “hâkim bakış açısı” tercih edilmiştir. Böylece roman kişilerinin hissettikleri, düşündükleri, sevgileri, geçmişleri yahut gelecekleri yazar anlatıcı için bilinmezlik olmaktan çıkmıştır.

Öteden beri duygularını açığa vuran biri değildi; odaları çınlatan kahkahalar atmaz, çocuklarını bile ölçülü sever; kızacaksa herkese ölçülü kızardı. Bir tek kocasına sevgide de sövgüde de ölçüyü kaçırmıyordu. Çoktandır her şeyden vazgeçmiş gibiydi; az konuşuyor, zorlana zorlana yiyip içiyor; neyi sevip neyi sevmediğini açık açık söylemiyordu.⁴⁰⁷

Öykü kişilerinin umutlarını, korkularını ve içlerinden geçirip de dillendiremedikleri düşüncelerini hakim bakış açısıyla okuyucuya sunar yazar. Gülcan'ı kokteyle götüren Gülsevil'in Nedim'le yakınlaşan Gülcan hakkındaki düşünceleri ve Gülcan'ın kokteylden ayrıldıktan sonra Nedim'in yanına geldiğinde hissettikleri romanda hakim bakış açısıyla sunulur:

Gülsevil, bir kez daha gözleriyle Gülcan'ı aradığında hem tedirgin oldu, hem rahatladı. “İyi gitsin, geç kalmasın!” diye düşündü. Nedim de rahatlamış; kızın salondan ayrıldığını görünce nereye gittiğini anlamış, umutlanmıştı. Üst katta, adamı yanı başında bulan

⁴⁰⁷ Sevgi Özel, *Gümüşana*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, 2009, s.49.

Gülcan'ın yüreği ağzında atıyordu. Çocukluk aşkı olan Doktor Erdinç'le sözde dayısı Tufan'a benzettiği Nedim'in aylardır kendisine bir başka baktığını biliyor, içini okuyan bu bakışlardan hoşlanıyor, bir yandan da korkuyordu.⁴⁰⁸

Yazar anlatıcı, çok sık olmamakla birlikte olup bitenleri “gözlemci bakış açısı” ile de okuyucuya sunar. Bunu yaparken de sadece gördüklerini anlatır. Roman kişinin iç dünyasına ait herhangi bir bilgi vermez okuyucuya. Gülsevil'in Gülcan'ı kokteyle hazırladığı sahenin anlatılması bunun bir örnektir.

Gülsevil, masanın çekmecesinden bir paket pamuk çıkardı; bir parça koparıp üstüne süt gibi bir şey döktü, kıza yüzünü sildirdi; sonra çenesinden tutup resim yapar gibi, bu yüzü boyamaya başladı. Fondötene, pudraya gerek yoktu. Göz kapaklarına açık mavi far, yanaklarına açık pembe allık dürdü, kirpiklerinin dibine kalemle incecik çizgi çekip rimeli onun eline verdi, boyayı gözlerine kaçırmadan nasıl süreceğini gösterdi.⁴⁰⁹

Romanda anlatıcı sürekli değişir. Üçüncü tekil anlatıcı yaşanan yahut geçmişini hatırlatan bir olayı okuyucuya sunduğu an devreye birinci tekil yani ben anlatıcı girer. “ben anlatıcı”nın kullanıldığı bölümlerde, anlatıcı Gümüşana'dır. Gümüşana bazen kızı Gülcan, kuzeni Ülkü, eşi Bekir ve çoğunlukla da oğlu Erdal'la konuşur gibi içine kapanır ve kendi kendine konuşur. Bunu yaparken de geçmişe döner ve o zamanı anlatır.

Anam yamandı oğlum...

Sessiz sessiz dururdu da...

Birden patlardı.

“Eğer şu kapıdan çıkarsanız, yemin olsun ölene kadar hiçbirinizle konuşmam. Ne ölüme gelin, ne dirime... Ahıra yatak serer yatarım; bir bardak suyunuzu içmem! Düşmanımdan ekmek dilenirim, gine de sizin ekmeğinizi yimem!”

Anam bağırını yola yola ağlayınca oturdular.

Öyle günler işte yavrurum...

İlkin büyüyü verdin kuzum...⁴¹⁰

---

⁴⁰⁸ Özel, *Gümüşana*,s.178.

⁴⁰⁹ Özel, *Gümüşana*,s.172.

⁴¹⁰ Özel, *Gümüşana*,s.19.

Erdal annesinin ve yengesinin sırrını öğrendiğinde birçok şeyden kaçmak uğruna yurtdışına gider. Bu gidişin ardından aklından birçok şey geçiren Gümüšana yine kendi kendine söylenmeye başlar. Bu sefer seslenişi kuzeni aynı zamanda kardeşinin karısı olan Ülkü'yedir.

Ah Ülkü ah! Yapacağımı yaptın ah...
Kara toprak her şeyi saklardı Ülküm, saklardı...
Mezara sığmaz mı sandın sırrımızı?
Beni elsiz ayaksız koydun bacım...
Ne oğlan ne kız bıraktın bacım...
Hepsini elimden aldın bacım...
N'aptıysam senin için yapmadım mı, bu mu karşılığı bacım?⁴¹¹

3.4. Kişiler

Gümüšana romanı umutları, umutsuzlukları, beklentileri, korkuları, sevinçleri, üzüntüleri, evleri, kılık kıyafetleri birbirlerine benzeyen kadınlardan hareketle Gümüšana'nın anlatıldığı bir roman olduğu için kadın kahramanlar olay örgüsünde öne çıkar. Romanda mücadele eden, eziyeti çeken, hor görülen hep kadınlardır. Varsıl ya da yoksul ayırt etmeden kadınların yaşadıkları ortaktır. Romandaki kadınlar, olay örgüsüyle bağlantılı olarak romana dâhil edilirken, bunlardan bir kısmı ön planda bir kısmı ise geri planda kalır.

3.4.1. Kadınlar

3.4.1.1. Gümüšana

Gümüšana, umutları, umutsuzlukları, sevinçleri üzüntüleri, evleri, kılık kıyafetleri birbirine çok benzeyen kadınların yaşadıklarından alınan kesitlerle yeniden doğan bir kadın.⁴¹² Köyden kasabaya, kasabadan kente göçen, köylü kalamayan, kentli de olamayan bir kadındır. Asıl ismi Gümüş'tür. Annesi kendisini "Gümüšana, Gümüšanam" diye sever, herkes de öyle alışınca, adı Gümüšana kalır.

---

⁴¹¹ Özel, *Gümüšana*, s.286.

⁴¹² Özel, *Gümüšana*, Arka Kapak.

Gümüşana, roman boyunca dünyüyle yaşar, geçmişi asla unutmaz. Yaşanan her olayda geçmişi hatırlar. Bugününde geçmişi yaşar, yaşadıklarını aradan geçen uzun zamana rağmen karıştırmaz.

Dün akşam ne yediğini, bir saat önce ilacını içip içmediğini anımsayamazken eski komşularının hiçbirinin, çocuklarının adını bile unutmuyor; köyde, kasabada, kentte yaşadığı bütün ayrıntıları yeniden yeniden düşünerek, yanında birileri varmış gibi herkesi, her olayı içinden ya da yüksek sesle anarak, bir uyuyup bir uyanarak, bir gülüp bir ağlayarak günleri tüketiyordu.⁴¹³

Gümüşana'nın sakladığı sırrı öğrendikten sonra Gülcan'la aralarındaki ilişki bozulur. Anne kız olmaktan uzaklaşırlar. Gülcan, Gümüşana'nın her söylediğine tepki gösterir, onu yıpratacak, iğneleyici laflar sarf eder. Gümüşana ise bunların hiçbirine karşılık vermez. Her şeyi içine atar. Başkaldırısı, sitemi her zaman olduğu gibi Tanrısınadır:

Öteden beri duygularını açığa vuran biri değildi; odaları çınlatan kahkahalar atmaz, çocuklarını bile ölçülü sever, kızacaksa herkese ölçülü kızardı. Bir tek kocasına sevgide de sövgüde de ölçüyü kaırırdı.⁴¹⁴

“Kediye köpeğe döndük... Böyle böyle hayat geçer mi? Allahım al artık beni... Al, vaktim doldu, zamanım geldi de geçiyor... Bıktım Allahım, bıktım... Duy artık, duy!”⁴¹⁵

Gümüşana, varlıktan yokluğa düştükleri zamanda ucuz alışveriş yapmak için pazara ya da hale giden tasarruf yapmaya çalışan bir kadındır. Pazara her şey biraz daha ucuzladığı için akşamüstleri gitmeyi tercih eder. Çocuklarını da pazara götürmek istemez. Çünkü ucuz öteberi arayışını, uzayıp yalvarışa dönen pazarlıklarını çocuklarının görüp de gururlarının incinmesini, onları utandırmayı istemez. Zor durumlarında bile çocuklarının onurunu ve gururunu düşünecek kadar fedakâr ve özverili bir kadındır.

Eğitime önem verir Gümüşana. Sadece erkek çocukların değil, kız çocukların da okuması gerektiğini düşünür. Kız çocuklarının okuduklarında yazgılarının değişeceğine inanır. Çocukların okutulmadığı, kız çocuklarının ise

⁴¹³ Özel, *Gümüşana*, s.57.

⁴¹⁴ Özel, *Gümüşana*, s.49.

⁴¹⁵ Özel, *Gümüşana*, s.189.

hor görüldüğü topraklarda yetişen Gümüşana, kendi çocuklarının okuması için elinden geleni yapar.

Gümüşana romanda, eski ile yeni arasında bocalayan, ne eskiden vazgeçebilen ne de yeniyi elinin tersiyle iten kadınların bir yansıması olarak çıkar karşımıza. “Pantolon giydi, eteğinin belini kıvırdı, dudağını boyadı” gibi nedenlerle babasından yahut kocasından dayak yiyen kadınların yanında olan, o kadınlara şiddet uygulayan geri kafalı gençlerle, yaşlı başlı adamlara müdahale eden bir kadındır. Çevresindeki birçok kadının eli sopalı kocasına hak vermesini, dayak yiyen kadınları zavallı olarak anmasını, hor görmesini asla kabul etmez. “Onun gözünde asıl zavallılar, hiç garipsenmemesi gereken kılık kıyafeti, gülmeyi, şakalaşmayı bile suç sayan hemcinsleridir.”⁴¹⁶

3.4.1.2. Gülcan

Gülcan, romanın başında Gümüşana'nın kızı olarak tanıtılan, ancak olay örgüsüyle bağlantılı olarak ilerleyen bölümlerde Ülkü'nün kızı olduğu ortaya çıkan bir kadındır. Gülcan'ın doğuştan bir ayağı aksaktır. Genç kızlığına kadar birçok kez ameliyat olur ve bu sakatlıktan ötürü hiç çocuğu olmaz. Romanın başında Gülcan Gümüşana'nın ağzından tanıtılır:

Gülcan'ın kıvrık saçları, pembe beyaz cildi aynı Ülkü...
Huyu da...
Yavaş atın çiftesi pek olur misali...
Bu da kinini...
Biriktirip duruyor...
Bakalım ne zaman patlayacak...
Yüzü bebek gibi yavrumun...
Bu kısa kaldı...
Pek de kısa değil ya...
Benim kadar olmadığına üzülüyor işte...⁴¹⁷

---

⁴¹⁶ Özel, *Gümüşana*, s.93.

⁴¹⁷ Özel, *Gümüşana*, s.8-9.

Gülcan ortaokulu pekiyi derecesiyle bitirir, ancak hastaneye çok sık gidip geldiği ve kendisine yorucu ve uzun süren fizik tedaviler uygulandığı için liseye başlayamaz. Liseyi dışardan bitirmek zorunda kalır.

Oysa liseli olmayı, yakınlarındaki bir lisenin öğrencileri gibi, siyah kolsuz bir önlük içine kar gibi beyaz bir gömlek giymeyi; örgülerinin ucuna renkli kurdeleler bağlamayı; kitaplarını bağrına bastırarak, yaşlılarıyla güle oynaya eve gelmeyi çok istemişti, olmadı. Bu isteği yüreğine saplanıp kaldı; kaldığı yerde de köreldi, yok oldu.⁴¹⁸

İsteddiği çoğu şeyi sakatlığından dolayı ertelemek yahut unutmak zorunda kalan Gülcan romanda, sorunlu, sürekli kavga çıkaran, alıngan biri olarak çıkar karşımıza. Gün boyunca topallamamak için çabalayan kadın, eve geldiğinde bütün yorgunluğunu annesinden çıkarır.

Evin işine, eşyasına, annesinin doğru ya da eğri sözlerine aldirmamaya çalışıyor; başaramıyordu. İçindeki kavgayı dışa vurmamaya bakıyor; olmuyordu. Kapıdan girip de ayakkabısını çıkardığı an, öfkeli, hırçın Topal Gülcan'a dönüyordu.⁴¹⁹

Kente göçtükleri andan itibaren, Gülcan asla köylü olarak anılmak istemez. Köylülük duygusunun altında ezilir. Kendisiyle, kılık kıyafetiyle kimsenin dalga geçmesine katlanamaz. Yaşadığı yerin insanı olmak, çevresindekilerle aynı görülmek ister. Bu durum anne kızın konuşmalarına şu şekilde yansır:

“Kınalı kuzum... Yavrum... Giyimim kuşamın pek değişti... Herkes yapıyor sen de yap da... Süsün biraz fazla kaçıyor... El âlem ne der? Biz ne de olsa...”

“Biz değil anne, sen köylüsün! Kim ne derse desin umurumda değil. Canım ne istiyorsa onu yaparım tamam mı?”⁴²⁰

Gülcan romanda, değişim ve yenilik rüzgârlarıyla değerlerinden vazgeçen, tanık olduğu her yeniliği hayatına sokmak isteyen, hayatına giren her yenilikle de ailesi ile ilişkileri bozulan ve onlardan gizli bazı şeyler yaşayan biri olarak sunulur okuyucuya.

---

⁴¹⁸ Özel, *Gümüşana*, s.109.

⁴¹⁹ Özel, *Gümüşana*, s.107.

⁴²⁰ Özel, *Gümüşana*, s.198-199.

Gülcan'ın dış görünüşü gibi kafasının içi de yavaş yavaş değişmeye başlamıştı.⁴²¹

Gülcan arada bir gece yarısı eve gelir olmuştu. Şuraya şununla, buraya bununla gittim de demiyordu. Gümüşana sormuyor; bir iki kez ayaküstü gördüğü Gülsevil'e kızıyordu. Geç geleceği günler daha bir süsleniyordu kızı. Aşırıya kaçtığını görüyor, şarlayacağını bildiğinden ağzını açamıyordu. Dudak boyasına, allığına, yeniden uzattığı saçını kuş yuvası gibi kabartıp gezmesine, ter kokmamak için koltuk altlarına mum gibi bir şey sürmesine karışmıyordu.⁴²²

3.4.1.3. Ülkü

Ülkü, Gümüşana'nın amcasının kızı, aynı zamanda da kardeşinin karısı yani gelinidir. Ülkü, Gümüşana'nın kardeşi Tufan'ı sevmemesine rağmen zorla evlendirilir. Amcasının oğluna, kardeş gibi büyüdüğü daha çocuk sayılabilecek yaştaki Tufan'a eş olur. Yüzü hiç gülmez, kınada da düğünde de sürekli ağlar. Kına gecesi yapıldığı gün ise, herkes gittikten sonra duygularını Gümüşana'yla konuşması sırasında açıklar:

“Ülkü” dedim, “gönülsüz müsün? Sevdiğin mi var? Ben senin ablanım...”

“Gümüşaba” dedi, böyle derdi, “sevdiğim olsa kaçırdım. Yok. Tufan'ı bitim kadar sevmiyorum... Duruşu, her sözü betime gidiyor... Ne yapacağım ben?”⁴²³

Ülkü'nün düğünden sonra gözyaşları bir daha dinmez. İlk gece Tufan çok sarhoş olduğu için gerdeğe giremezler, bu da bir nebze de olsa Ülkü'yü sevindirir. İkinci gece ise Ülkü gönülsüz olunca ilk dayağını yer Tufan'dan.

İkinci gece Ülkü'yü gönülsüz görünce Tufan dellenişmiş, kızın üstünü başını yırtmış, birkaç da vurmuş. “Kız değil misin?” diye bağırılmış, aşağıdan anamgil de duymuş. Güleraba kapıyı tıklatınca ses kesilmiş, ertesi sabah zavallı Ülkü ölüden farksızmış. Yüzü gözü mosmormuş...⁴²⁴

---

⁴²¹ Özel, *Gümüşana*, s.113.

⁴²² Özel, *Gümüşana*, s.191.

⁴²³ Özel, *Gümüşana*, s.331.

⁴²⁴ Özel, *Gümüşana*, s.332.

Hamile kalıp da on ay sonra kız doğurduğunda ise, hayata küser Ülkü. Kız çocukların değersiz olduğu, erkek çocuk sahibi olmanın ayrıcalık olarak görüldüğü topraklarda yaşayan bu kadın, ikinci çocuğu da kız doğurunca hem kocasının hem de kaynanasının diline düşer:

Hele on ay sonra bir de kız doğurunca karalar bağıladı.
Doğru söylüyorum. Ak tülbendi attı başından...
Ne al yeşil fistan giydi; ne al yeşil örtündü.
Bir kızla kalsa iyi, ikinci kız da gelince...
Kimseyi dinlemedi...
Ne saçına tarak sürdü, ne doğru dürüst giyindi.
Şalvarını da içliğini de karalı karalı basmalardan diktirdi.
Benim o akıllı uslu, o sakın anam da başladı Ülkü'yü suçlamaya...⁴²⁵

Ülkü romanda, anne babasının ve amcasının isteğiyle zorla evlendiren, kız doğurduğu için hor görülen, şiddet gören, ama yaşadıklarına boyun eğmek zorunda olan ezilmiş bir kadın profilini yansıtır.

3.4.1.4. Gülsevil

Gülsevil, Gülcan'ın çalıştığı büronun sahibi olan avukat kadındır. Eğitilmiş zengin, istediğini elde edebilen biridir. Gülcan'ın imrendiği, onun gibi olmaya çalıştığı biridir. Gülcan'la yetişme tarzları, yaşam standartları, eğitimleri, maddi durumları farklı olsa da anne kız ilişkisi bakımından yaşadıkları romanda aynıdır. Bu da sahip olduğu maddi manevi özellikleri ne olursa olsun, her insanın benzer şeyleri yaşama ihtimalini okuyucuya sunar.

3.4.1.5. Suna Hanım

Suna Hanım, Gülsevil'in annesidir. Yoksul bir ailenin kızıdır, varlıklı bir aileye gelin gider. Eşinin ailesiyle kendi ailesini sürekli kıyaslar. Ailesinin kılık kıyafetinden, köylü oluşundan utanır:

Düğünden iki üç gün yanına gelen babasıyla annesinininki gibi erkek kardeşinin de kılık kıyafeti perişandı. Onları nişanlısının ailesine ve başkalarına göstermeden eve kapatıp kasabanın en büyük mağazası

---

⁴²⁵ Özel, *Gümüšana*, s.332.

Gökler Giyimevine koşmuş, erkeklere göz kararı birkaç ceket, birkaç pantolon seçmiş, eve gelip giydirmiş; uyanları alıp uymayanları geri vermek için birkaç kez giyim evine gidip gelmişti.⁴²⁶

Suna Hanım, aradan geçen uzun yıllara karşın düğün zamanı, kendi ailesini nişanlısının ailesine o durumda göstermediğine sevinir, ailesinden kaynaklanan başka olumsuzlukları hatırladıkça da sıkıntıyla yüzünü ekşitir. Suna Hanım ailesine ve çevresindeki diğer insanlara bu tarz yaklaşımı kocasının kendisini “köyden, köylülükten korkan, öğrenen, aslını yadsıyan, buru büyük bir kadın” (s.396) olarak görmesine neden olur.

Romanda tıpkı Gülsevil ve Gülcan arasında olduğu gibi Suna Hanım ve Gümüşana arasında da benzerlik olduğu ifade edilir. Gülsevil’le anlaşamayan, birbirlerini anlamak için de çabalamayan Suna Hanım, kendisiyle aynı durumda olan Gümüşana’ya yalnızlığı noktasında benzemektedir. “Suna Hanım da Gümüşana gibi yalnızdı; ama o yalnızlığını başka yollarla aşmaya çalışıyordu.”⁴²⁷

Suna Hanım ve Gümüşana arasındaki benzerlik, Gülsevil’in bürosunu temizleyen ve ayda bir de Gümüşana’lara temizliğe giden Zeliha tarafından da ifade edilir. Zeliha Gülsevil’in annesine yaklaşımından hareketle iki kadın arasında benzerlik olduğunu aklından geçirir:

Suna Hanımla, ayda bir evine gittiği Gümüşana’yı birbirine çok benzetiyordu. Ona göre Gülcan’da anasına eziyet ediyordu. Evlat, koca acısı yaşamış bu kadınlar, baştan sona haklıydı. İkisi de aynı yazgıyı paylaşıyordu.⁴²⁸

3.4.1.6. Seher

Seher, Gümüşana’ların gecekondudan komşusu Sevim’in kızıdır. Seher romanda şiddet gören kadın olarak çıkar karşımıza. Yaşı küçük olmasına rağmen babası Seher’i okutmaz. Babası “üç gün çalışıp beş gün manda gibi yatarken”⁴²⁹ Seher bir işe girer ve çalışır. Ancak işe giderken pantolon giymesi, makyaj

---

⁴²⁶ Özel, *Gümüşana*, s.373.

⁴²⁷ Özel, *Gümüşana*, s.393.

⁴²⁸ Özel, *Gümüşana*, s.393.

⁴²⁹ Özel, *Gümüşana*, s.86.

yapması nedeniyle babası tarafından öldüresiye dayak yer. Seher'in babasından dayak dediği sahne, onu kurtarmaya giden Gümüşana tarafından anlatılır:

Kızı saçlarından tutmuş başını küt küt yere vuruyor...
Bir yandan da çirkin çirkin sövüyor...
Allah belanı versin dedim.
Öyle ya, hangi baba, kızın bilmem neresin söver?
Ah yavrum...
Pek mazlum bir kızdı...
Yerde tostoparlak olmuş, elleriyle kafasını korumaya çalışıyor.
Ağzı burnu kan içinde...
Yerdeki kilim kan içinde...⁴³⁰

Seher babasından gördüğü şiddete daha fazla dayanamaz ve bir terzi çırağıyla kaçır. Kendisinden bir buçuk yıl kadar haber alınamaz. Ancak bir sabah Gümüşana'nın kapısına dayanır. Yine şiddete maruz kalmış, kocası tarafından feci şekilde dövülmüş bir şekilde bir bebeği elinde, diğeri ise karnında Gümüşana'ya sığınır.

Seher ikinci çocuğunu erkek doğurunca yedi sekiz ay arayıp sormayan kocası çıkar, Seherden, anasından babasından af diler. Daha önce giyemediği gelinliği Seher iki çocuklu iken giyer ve düğün dernek yapıldıktan sonra koca evine döner. Ancak Seher'in yazgısı değişmez:

Seher gelinlik giyince ağzı tatlandı mı?
Ne gezer...
Aynı eve gitti...
Kaynana aynı, kaynata aynı...
Koca aynı...
Kafalar aynı...⁴³¹

3.4.1.7. Zeliha

Zeliha, tıpkı Seher gibi, romanda şiddet gören kadınlardan biridir. Zeliha kendisinden ayrılan ve Mersin'de yaşayan eşinden şiddet görür. Adam oğulları Murat'ın Mersin'de kendi yanında gelmesini ve orda yaşamasını ister. Zeliha

---

⁴³⁰ Özel, *Gümüşana*, s.84.

⁴³¹ Özel, *Gümüşana*, s.90.

bunu kabul etmez. Günün birince çıkıp gelen adam, Zeliha'yı evinde öldüresiye döver. Zeliha'nın dayak yedikten sonraki görünüşü okuyucuya şöyle sunulur:

Zeliha'nın yüzü gözü, üzerindeki örtünün dışına taşan giysileri kan içindeydi; koluna serum takılmıştı, serum şişesini bir hemşire taşıyordu.⁴³²

Zeliha konuşamayacak durumdaydı, dev dudağı gibi şişen dudağı ve bir kaşı patlamıştı. Gülsevil, burnundan akan kanı durdurmaya çalışan sağlık görevlisine yardım etti.⁴³³

Doktor, "Hastayı bir süre yatıracağız. Kafasına darbe almış, kaburgalarında kırık var. Kolu birkaç yerinden kötü kırılmış, ameliyat gerekti." dedi ve ekledi: "Zavallının sırtı, karnı, bacakları mosmor... Kim dövmüşse Allah belasını versin! Polis de ilgileniyor, bir yere ayrılmayın!"⁴³⁴

Zeliha, yalnız eşinden şiddet görmez. Oğlu Murat parasız kaldıkça annesine saldırır, hatta zaman zaman kadını döver.

3.4.1.8. Diğer Kişiler

3.4.1.8.1. Kıymet

Kıymet, Ülkü ve Tufan'ın ilk kızıdır. Kız olduğu için babasından hiç sevgi görmez, sürekli azarlanır. Kıymet, kasabaya alışmış ve okumaya niyetlenmişken, körpecik yaşta, köy yerine, babası yaşındaki bir adama verilir. Kıymet adama yüklü bir miktar başlık parası karşılığı döve döve verilir.

Gümüşana yıllar sonra düşündüğünde Kıymet'i, sessiz, çabuk sinirlenen, sık sık ağlayan, herkesin, en çok da Tufan'ın durmadan azarladığı; kıvırcık, kına yakılmış gibi kırmızı saçları, çilli yanakları olan bir kız olarak anımsar.

Romanda Gümüşana ve Ülkü'den sonra Kıymet de çocuk yaşta zorla evlendirilen kadın olarak okuyucuya sunulur.

---

⁴³² Özel, *Gümüşana*, s.381.

⁴³³ Özel, *Gümüşana*, s.381.

⁴³⁴ Özel, *Gümüşana*, s.381.

3.4.1.8.2. Elif

Elif, Ülkü ve Tufan'ın ikinci kızıdır. Olay örgüsü içerisinde çok fazla bir işleve sahip değildir. Köyde, kasabada yahut şehirde çocukların ortama ne derece uyum sağladıklarının, başlarına gelenlerin anlatıldığı bölümlerde kısaca bahsi geçer:

Elif küçüklüğünden beri evin içinde soğuk ve hırçın; dışarıda girişken bir çocuktur. Evde kimseye yanaşmaz, başını okşatmaz, kapıdan çıktı mı herkesle barışık gezerdi. Gündüz'le ikisi kasabada doğmuş gibi kasabalı çocuklarla yakınlaşmıştı.⁴³⁵

Gümüşana yalnızlığını evde duvarda asılan resme bakarak, resimdeki insanlarla konuşarak paylaştığı bir gün Elif'ten bahseder.

Kıymet on bir, on iki; Elif sekiz, dokuz yaşındaydı herhal...
Kim kaldı bu resimden?
Bir Elif...
O da gurbette...
Alamanya değil, ih ihhh...
Çok, çooooook uzakta...
Kız meslekte okuyordu...
Anası hastayken havalandı...
Ta ortaokuldayken bir oğlana tutulmuş...⁴³⁶
Düğünden sonra bana el öpmeye bile gelmedi.
Bir arayıp da hala nasılsın demedi.
Ne Gülcan'ı aradı, ne beni...
Anası öldükten sonra, kimseye veda etmeden...
İşte o dilimin dönmediği gâvur ellerine uçtu gitti...
Gidiş o gidiş...⁴³⁷

3.4.1.8.3. Sevim

Sevim, Gümüşana'nın gecekonduyan komşusudur. Romanda eli iş gören, yardımını asla esirgemeyen, Gümüşana'yı annesi, Gülcan'ı kardeşi gibi benimseyen, zaman zaman da kocasından dayak yiyen sessiz bir kadındır. Gümüşana'nın apartmandaki yabancılık ve soğukluktan yakındığı sırada, apartman

⁴³⁵ Özel, *Gümüşana*, s.221-222

⁴³⁶ Özel, *Gümüşana*, s.267.

⁴³⁷ Özel, *Gümüşana*, s.268.

içinden yükselen bir sesi Sevim'in sesine benzetmesi üzerine romana dahil olur. Gümüşana'ya yaptığı yardımlar anlatılır. Bunun dışında romanda ara ara eski günler yâd edilirken adı geçer.

3.4.1.8.4. Ümmü

Ümmü, romanda sadece, Gümüşana'nın romanın başında köyde köylülerle yaşadıkları olayları, köylülerin ne kadar acımasız olabildiklerini anlattığı bölümde adı geçer. Ümmü'ye kim olduğu belirlenemeyen birkaç köylü tarafından tecavüze uğrar ve köyde bulunan hayratın arkasındaki söğüde yarı çıplak asılır.

Pek güzel; sessiz soluksuz bir gelin...
Fakirin sesi soluğu olur mu?
Başka köyden geldiymi.
Biri karnında öteki beşikte, iki bebeli karıya tecavüz edip astılar...
Belden aşağısı çıplak...
Kan revan içinde...⁴³⁸

3.4.1.8.5. Gülizar

Gülizar, romanda şiddete maruz kalan kadınlardan biridir. Gümüşana'nın kızıyla açılan arasını eski mahallesindeki komşuluklarla kapatmaya çalıştığını, komşularının kendisine ilaç gibi geldiğini anlattığı bölümde, komşular arasında "incir çekirdeğini doldurmayan ama boşboğazların boğazını dolduran" (s.92) şeklinde ifade ettiği olaylara tanık olduğunu söyler. Gülizar'ın da kocasından gördüğü şiddet bu olaylardan biridir. Gümüşana olaya müdahale eder.

Kahkaha attın, ona güldün buna kırıldın, kalçan sallandı, memen zımbırdadı, camdan baktın, kapı bir komşuya hal hatır sordun, süzıldün, büzıldün... Böylesi sudan nedenlerle hem kocasından hem de kaynatasından vara yoğa dayak yiyen Gülizar'a da sahip çıkmış, bastonunu göstererek kocasını uyarmıştı.⁴³⁹

3.4.1.8.6. Pakize Teyze

Pakize Teyze, Gümüşana'nın kasabadan komşusu, Halk Partili, başı her sıkıştığında Gümüşana'ya yardım eden bir kadındır. Gümüşana ve ailesi kasabaya

⁴³⁸ Özel, *Gümüşana*, s.36.

⁴³⁹ Özel, *Gümüşana*, s.92.

taşındıklarında geçirdikleri ilk bayram günü tanışır. Pakize Teyze öğretmen olan kızını da alıp yabancılık çekmesinler diye kendisinden küçük olmalarına rağmen Gümüşana'lara bayramlaşmaya giderler. O günden sonra ise dostlukları pekişir, Gümüşana'nın dertlerine çare bulmaya çalışır, ona destek olur.

3.4.1.8.7. Hatice

Hatice, Seher gibi Gümüşana'nın gecekondudan komşusudur. Romanda Gülizar'ın şiddet gördüğü bölümün anlatılırken bahsi geçer ilk olarak. Şiddet gören kadınların, hak ettiğini düşünen Hatice, romanda Gümüşana'nın düşüncelerinin zıttı yönünde fikirlere sahiptir. Dayak yiyen, hırpalanan kadınlara zavallı gözüyle bakan, onların arkasından konuşan ve “kadın dediğin giyme denileni giymez, yeme denileni yemez” görüşüne sahip cahil bir kadındır. Fikir olarak Gümüşana'yla çatışsa da vefasızlık yapmamı, Gümüşana apartmana taşındığın Sevim'le ziyaretine, Gülcan annesinin ölümünden sonra Almanya'ya giderken de uğurlamaya gitmiştir.

3.4.1.8.8. Canan

Canan, Gülcan'ın gecekondudan arkadaşıdır. Önceleri Gülsevil'in yanında çalışır. Nişanlanınca, nişanlısı çalışmasını istemez ve kendi yerine Gülcan'ın işe girmesini sağlar ve ona destek olur. Zaman zaman Gülcan'la dertleşen, onun kendisini yalnız hissetmemesi için çabalayan iyi bir aile kızıdır.

3.4.1.8.9. Rezzan Hanım

Rezzan Hanım, Gülsevil ve Suna Hanım'ın apartmandaki komşudur. Zeliha'nın kocasından dayak yediği gün, eşi Hami Bey ile birlikte Gülsevil'in Zeliha için bir şeyler yapmasına yardım eder. Romanda sadece bu sahnede okuyucunun karşısına çıkar. Gülsevil'le birlikte Zeliha'nın hastaneye kaldırılmasından sonra, kadının eşyalarını almak için evine gittiklerinde oğlu Murat tarafından darp edilir.

3.4.1.8.10. Nermin Hanım

Nermin Hanım, Pakize Teyze gibi kasabadan komşusudur Gümüşana'nın. Eşi hakimdir ve Kara Hakimler olarak anılırlar. Nermin Hanım, bakımlı, bilgili, görgülü hatırşinas bir kadındır. Gümüşana'ların kasabaya taşındıklarındaki ilk bayram tanışırlar. Nermin Hanım, görünüşüyle Gümüşana'yı şaşırtır ve Gümüşana'nın kendinden utanmasına neden olur. Nermin Hanım, romanda Gümüşana'nın köylülüğünden dolayı biran için tereddüt yaşamasına, eziklik hissetmesine neden olur.

Pek güzel giyinmiş...

Bası açık, yüzü hafifçe boyalı...

Parmaklarımdaki kömür gibi kınadan, kadife şalvarımdan utandım.

Olmaz dedim içimden, hadi elimdeki kına neyse de şalvar olmaz!⁴⁴⁰

3.4.1.8.11. Nefise Ebe

Nefise Ebe, romanda sadece Gümüşana'nın amcası Ömer'in ezanın Türkçe okunması için verdiği mücadelenin anlatıldığı yerde bahsi geçer. Gümüşana Nefise Ebeyi şöyle anlatır:

Nefise Ebe karnını bizden doyurur, sırtını bizden giyinir, gine ona yaranamazdık.

Şom ağızlı, nursuz, nalet bir kocakarıydı.

İyilik yapan eli tırnaklayan cinsten...⁴⁴¹

3.4.2. Erkekler

Romanda karşımıza çıkan erkekler okuyucuya iki farklı profil olarak yansır. Birincisi, kadına şiddet uygulayan, eğitimini engelleyen, onu hor gören köylü ve cahil erkekler; ikincisi ise; şehirli ve eğitilmiş olan ve kadını koruyup kollayan erkeklerdir. Bu bağlamda olay örgüsünde öne çıkan "Bekir, Tufan, Veli Ağa, Ömer Dayı, Zeliha'nın kocası ve oğlu Murat, ve ismi belirtilmeyen Gülizar, Sevim ve Seher'in kocaları" ilk gruba dâhil olurken; "Erdal, Gündüz, Kara Hakim, Vehbi Bey, Hami Bey, Doktor Erdinç" ise ikinci gruba dâhil olur.

---

⁴⁴⁰ Özel, *Gümüşana*, s.77.

⁴⁴¹ Özel, *Gümüşana*, s.356.

Romadaki erkeklerin bir kısmı olay örgüsündeki işlevleriyle orantılı olarak daha ön plandayken, bir kısmı daha geri plandadır.

3.4.2.1. Bekir

Bekir, Gümüşana'nın eşi, aynı zamanda amcasının oğludur. Çocuk sayılabilecek yaşta evlendirilirler. Atasından, çevresinden gördüğü gibi oda karısına şiddet uygular. Bekir bolluk içinde büyür, babadan kalan toprağı, hayvanı çoğaltmak yerine, var olanı tüketir. Alıştıkları yaşamdan iniş başlayıp göçler arttığına da sorumluk almaz. Sorumluluk almadığı gibi Gümüşana'ya attığı tokadın tekmenin, ettiği kötü sözün ardı arkası kesilmez.

Ak Bekir, artiz Bekir...

Ah, yalnız geceleri benim olan vefasız Bekir...

Hep kaçtın, hep kaçtın...

Benden, çocuklardan, evden, ocaktan...

Kaçtın, zalim Bekir... Gine kaç, kaç!⁴⁴²

Bekir, kadına kıza düşkündür. Evin sorumluluğunu üstlenmediği, zor durumdayken ailesine yardım etmediği gibi, cebindeki parayı da barlarda pavyonlarda harcar. Bu yaptıklarına Gümüşana bir ah diyecek olsa, onun yanından uzaklaşır, uzaklaşmadığı zamanlarda da dayağa başvurur. Kasaba yıllarından kalan hovardalığı, eşi ve çocuklarının kendisine olan güvenini sarsar, zaman zaman iş bulma bahanesiyle ortadan kaybolduğunda evde adı bile anılmaz.

Bekir her ne kadar sorumsuz olsa da, kardeşinin kocası Tufan'ın köydeki evi ve toprakları yok pahasına satıldıktan sonra, Tufan'ı darda koymaz, ona parasız pulsuz olduğu duyumsatmaz ve elinde olduğu kadar maddi olarak ona destek çıkmaya çalışır. Ama bu dayanışma, ceplerinde para varken olur, cepleri doluyken kardeşten yakın olan bu iki adam, "el elde baş başta" kalınca eskisi gibi konuşamaz, görüşemez olur.

---

⁴⁴² Özel, *Gümüşana*, s.278.

3.4.2.2. Tufan

Tufan amcasının kızı Ülkü'ye sevdalanır ve Ülkü'nün onu hiç istememesine rağmen onunla evlenir. Küçük yaşta sigaraya ve içkiye başlar. Birçok kavgaya karışır ve bir sürü borç yükler ailenin omuzuna. Gümüşana'ya göre "ailenin temelini dinamiti o koyar."⁴⁴³

Kendisi eğitimsiz olduğu gibi çocuklarının da bir yerden sonra okumasına izin vermez. İlk ilki çocuğu kız oldu diye karısına ve çocuklarına yapmadığı kalmaz. Evlendikleri ikinci geceden şiddet kullanmaya başlar. Yüklü bir miktar başlık parasına ilk kızı Kıymet'i yaşlı başlı bir adam verir. Bu konuda Gülcan'ın Kıymet'in evlendirileceğini duyduğunda yaşadığı şaşkınlık ve Gümüşana'nın düşünleri şöyledir:

Ailenin tamamı kasabada yaşarken onun çocuk yaşta böyle köylük yere gelin edilmesine anlam veremezdi. Annesine sormuştu, o da "Tufan Dayının işleri!" demişti. Çok sonra öğrendi dayısının yüklüce başlık parası aldığını. En parasız günlerinde bile şık giyinen, memurlar gibi her gün tıraş olan, hep limon kolonyası kokan, pantolonu ütüsüz, ayakkabısı boyasız gezmeyen, kasaba yaşamını ailenin öteki bireylerinden önce tanıyan Tufan, nasıl olmuş da bu kadar acımasız, bu kadar düşüncesiz olabilmisti?⁴⁴⁴

3.4.2.3. Erdal

Gümüşana'nın romanda sık sık karşısındaymış gibi konuştuğu oğludur. Erdal, "uzun, gür ve şakakları kırılmış kestane renkli saçları olan, becerikli, korkusuz, aklına koyduğunu yapan inatçı, vefalı ve vicdanlı"⁴⁴⁵ biri olarak anlatılır romanın başında.

Hukuk Fakültesinde öğrencisiyken bir yandan da çalışıp ailenin zor günlerinde onlara maddi olarak katkıda bulunmaya çalışır. Bir basımevinde yarım kaçak olarak ise başlar, devleti kandırıldığı için de büyük suçluluk duyar.

Gülcan'ın hastanede yatarken yengesi Ülkü'nün gelip Gülcan'ın kendi kızı olduğunu söylemesinin ardından, bir zaman sonra her şeyi bırakır ve Almanya'ya gider. Gümüşana'nın her daim özlemini çektiği, yanında olmasını istediği,

---

⁴⁴³ Özel, *Gümüşana*, s.270.

⁴⁴⁴ Özel, *Gümüşana*, s.335.

⁴⁴⁵ Özel, *Gümüşana*, s.12.

Gülcan'la aralarındaki ilişkinin bozulduğunda desteğine ihtiyaç duyduğu tek kişidir.

3.4.2.4. Gündüz

Gümüšana'nın ikinci çocuğudur. Yaramaz, annesine sürekli şikâyet getiren, arkadaşları arasında liderlik vasfını üstlenen bir çocukluk yaşar. Hayvanlara çok düşkündür, kedilerle, köpeklerle sürekli oyun halindedir.

Arka cebinde sapanı, pantolon ceplerinde renk renk, büyüklü küçüklü bilyeleri; annesi bulunca yırttığı için, sakladığı yerden alıp koynuna soktuğu Tom Miks'leriyle öteki çocukların gözünde çete başıydı. Her oyunu o kurar, her ağacın en tepesine yalnız o çıkar, kavgadan korkmazdı.⁴⁴⁶

Genç yaşta bir taksinin çarpması sonuç ölen Gündüz, Siyasal Bilimler Fakültesi'nde okur ve kaymakam olmak ister. Okurken aldığı bursu abisi Erdal gibi kendi için değil zor durumda olan ve maddi sıkıntılar çeken ailesi için harcar. Sorumluluk sahibidir ve ailesine düşkündür, bu yüzden de bununla da yetinmez gece çalışabilmek için iş arar.

3.4.2.5. Mehmedali

Asıl annesi Gümüšana'dır ama Ülkü'yü anne olarak bilir. Küçüklüğünden beri hep hastalıklarla boğuşur. On bir aylıkken süt içerken morarmaları başlar ve hastalık yakasını bırakmaz. Sokağa çıkıp oynayacak gücü kendinde bulamaz, çıktığında ise çabuk yorulur. Kasabadaki ilk kurban bayramında ise nefesi kesilir, mosmor olur ve ölür.

3.4.2.6. Veli Ağa

Gümüšana'nın babasıdır. Romanda olay örgüsü içerisinde baskın bir işleve sahip değildir. Gümüšana'nın ailesi hakkında bilgi verdiği bölümde bahsi geçer.

Babama Veli Ağa derlerdi.

Ağalık; yıllarca görmediği, ölü mü sağ mı bunu bile bilmediği babasından kalma...

---

⁴⁴⁶ Özel, *Gümüšana*, s.215.

Keşke kalmasaymış, rahmetlinin adındaydı ağalık.
Bizim oraların ağalığı sözdedir; erkeği şımartır, kadını ağlatır.
Ağa bilinen herif kendini bir bok sanır.
Öyle işte...⁴⁴⁷

Romandan alınan yukarıdaki parçadan da anlaşılacağı üzere, ağalık vasfını ayrıcalık olarak gören ve bunu kullanan biridir.

3.4.2.7. Ömer Dayı

Gümüšana'nın amcasıdır. Romanda kendisi hakkında detaylı bilgi verilmez. Ağalık her ikisi içinde önemlidir. Kendisine çevredekilerin Ömer Dayı demesinden dolayı Gümüšana da amcasına dayı der. Kendisi de bu yanlışı düzeltmez çünkü Gümüšana Bekir'le evlenene kadar babası Veli Ağa ile birbirlerini sevmezler. Evden aldığı bazlama, yufka, börek çörek, meyve sebzeyle heybeyi doldurur, kasabadaki tanışlara götürür ve onlardan çok dua alır.

Romanda kardeş olmalarına rağmen abisiyle anlaşamayan, konu sahip oldukları toprakların, malın mülkün bütünlüğünü korumak olduğunda kızını kardeşi olarak gördüğü kuzeniyle evlendiren bir adam profili çizer.

3.4.2.8. Mustafa

Veli Ağa ve Ömer'in en küçük kardeşleridir. Babaları anneleriyle anlaşamayınca, Mustafa'yı da alır ve köyden gider. Nereye gittiklerinden kimsenin haberi olmadığı gibi bir daha kendilerinden haber alınamaz. Ne zaman ki babaları ölür, o zaman Mustafa abilerine babalarının öldüğünü ve ondan kalan topraklarda kendisinin hakkı olduğunu, hakkını istediğini söyler.

Romanda Mustafa, kardeşler arasında çıkan toprak kavgalarının varlığını okuyucu hissettiren bir görev üstlenmiştir.

---

⁴⁴⁷ Özel, *Gümüšana*, s.144.

3.4.2.9. Diğer Kişiler

3.4.2.9.1. Kara Hakim

Gümüšana'ların kasabadan komşusudur. Gümüšana'ya akıl veren, bası sıkıştığında ona yol gösteren biridir. Roman içerisinde kendisinden sıkça bahsedilmez.

3.4.2.9.2. Başçoban

Romanın başında, Gümüšana'nın köyde köylülerle aralarındaki kavgayı anlattığı bölüme adı geçer. Köyde onlara inan ve yardım eden tek kişidir. Gümüšana başçobanı şöyle anlatır:

Başçobana emmi derdik; çirkince, iriyarı bir adamdı.

Kambur kambur yürürdü.

Yaz kış paltolu gezerdi.

Hiç evlenmemiş, niyeysel?

Çıtır çıtır çorap, başlık örerdi.

Hem de renkli renkli, nakışlı nakışlı...

Çocukları çok severdi de siz ona yanaşmazdınız.

İşler iyice bozuluncaya, hayvanlar elimizden çıkınca kadar bizi bırakmadı.⁴⁴⁸

3.4.2.9.3. Vehbi Bey

Gümüšana'nın kasaba tanıştığı bir eğitimcidir. Kasabadaki Atatürk İlkokulunun müdürüdür. Baş her sıkıştığında, Bekir'i ikna etmesi gereken bir konu olduğunda yardım istediği kişilerden biridir.

3.4.2.9.4. Hamdi

Gümüšana'nın kuzeni, Ömer amcasının oğludur. Hamdi hakkında küçük yaşta ata bindirildiği ve attan düşerek öldüğü bilgisinin dışında herhangi bir bilgi verilmez.

---

⁴⁴⁸ Özel, *Gümüšana*, s.38.

3.4.2.9.5. Zeliha'nın Kocas

Mersinde yaşıyan ve romanda ismi söylenmeyen bu adam, Ankara'ya gelerek Zeliha'nın evini basar ve oğlu Murat'ın Mersin'de kendisiyle yaşamasına izin vermediği için kadını öldüresiye döver. Romanda karısına eziyet eden, şiddet uygulayan, geçimsiz bir adam olarak sunulur.

3.4.2.9.5. Murat

Zeliha'nın oğlu olan Murat, tıpkı babası gibi sorumsuz, annesini tartaklayan, ondan sürekli para koparmaya çalışan ve zaman zaman da annesine şiddet uygulayan bir gençtir.

3.4.2.9.6. Doktor Erdinç

Gülcan'ın hastanede yattığı süre zarfında tedavisiyle ilgilenen, onun psikolojik olarak kendin iyi hissetmesini sağlayan, yardımsever bir doktordur. Gülcan'ın için önemli biridir ve hayatı boyunca da öyle kalır:

Gülcan şanslı olmadığına inanırdı; doğru dürüst eğitim görememiş; araya girip yol yöntem öğreten; ortaokulu dışardan bitirmesini sağlayan doktoru dışında, kimseden yüreklendirici destek almamıştı. Doktoru başkaydı; onu yıllardır bir türlü dayı diye anmadığı Tufan'a benzetiyor, sesi mi, boyu bosu mu, duruşu mu; neresinin benzediğini bir türlü bulamıyordu. Doktorunu yaşamı boyunca bambaşka biri olarak içinde saklayacak; onu andıran herkese sıcak bakacaktı.⁴⁴⁹

3.4.2.9.7. Hami Bey

Gülsevil ve Suna Hanım'ın apartmandaki komşusu, Rezzan Hanım'ın eşidir. Zeliha kocasından dayak yediği zaman yarımına koşar. Eşi Rezzan Hanım'la birlikte kapıyı kırarak içeri girer ve kadını ölümden kurtarırlar.

3.4.2.9.8. Nedim

Romanda Nedim, kendine güvenen, evli ama başka kadınlarla dost hayatı yaşayan, kadınların onurunu ve gururunu değil, kendi cinsel tatminlerini

---

⁴⁴⁹ Özel, *Gümüšana*, s.108.

önemseyen biri olarak ön plana çıkar. Romana Gülsevil'in kokteyl düzenlediği sahne anlatılırken dahil edilir. O gece Gülcan'la yakınlaşır ve sonrasında ilişkileri devam eder. Ancak daha sonra okuyucu öğrenir ki Nedim Gülsevil'le de ilişki yaşamış, onu kandırmıştır. Nedim'le yaşadıkları ilişki Gülsevil'le sahip oldukları birkaç ortak noktadan biri olur.

3.4.2.9.9. Deniz

Gülsevil'in yanında çalışan üniversite öğrencisi bir gençtir. Gülcan işe başladığına onun işe adapte olmasına yardımcı olur. Zamanla aralarındaki muhabbeti geliştirirler ve arkadaş olurlar.

Sevgi Özel, romanda oldukça fazla sayıda kişiye yer vererek, eğitilmiş ya da eğitimsiz, varlıklı ya da yoksul fark etmeden benzer şartlara sahip ve benzer olayları yaşayan birçok insan olduğunu okuyucuya göstermiştir.

3.5. Zaman

Gümüşana romanında olaylar, Gümüşana ve çocuklarının taşındıkları apartman dairesine yerleşmeye çalıştıkları bir ortam içinde başlar. İki kardeşin evdeki eşyaları yerleştirmek ve temizlemekle gün boyu uğraşması olaya örgüsünün başlangıç zamanını oluşturur.

Yazar olay örgüsünde kronolojik bir sıraya sokmadan, bir insan ömrünü kapsayacak kadar uzun bir zaman dilimi akronik bir anlatış tarzıyla okuyucuya sunar. Geriye dönüşler yaparak, çağrışım, izlenim ya da kısa anlatılar kullanarak uzun bir zaman dilimini zaman sıralamasına sokmadan anlatır. Romanın başında başladığı bu uygulamaya sonuna kadar devam eder yazar.

Taşındıkları apartman dairesine yerleştikleri akşam, yemek masasına oturduklarında Gümüşana oğlu Erdal'a bakar "Ağzında büyüyen lokmaları yutmaya çalışırken bakışlarıyla oğluna bir şeyler anlatıyordu yine."⁴⁵⁰ cümlesiyle yıllar öncesine Erdal'ın çocukluğuna geri dönüş yapar ve o zamanı anlatır.

---

⁴⁵⁰ Özel, *Gümüşana*, s.12.

O gün erkek olduydun oğlum...
O karlı, soğuk günde, bana cesaret veriydin
Yola çıkınca yüzümü gözünün önüne getirdim durdum da hiç
korkmadım.
Keser sapı kadardı boyun, kaşık kadardı yüzün...
Yedi miydin, sekiz mi...⁴⁵¹

Geriye dönüşlerin yapıldığı bölümlerde Gümüşana'nın gençlik yıllarına kadar gidilir. Oyun oynama çağları, Bekir'le evlendirilmeleri ve sonrası okuyucuya sunulur:

Çocukken gelinlik kız sayılmış, parmağına yüzük takılmış, nişanı da yüzüğü de bir zaman oyun sanmıştı. Babasına gözükmeden, annesini atlatarak fırsat buldu mu evden kaçıp yaşlılarının oyunlarına katılıyordu. Bir gün oyunlarını bozan Bekir'i, köy çeşmesinin oluşuna atınca yaşlıca bir kadın, "İnsan yavuklusunu herkesin içinde suya basar mı, ayıp?" deyince çok utandı. Ağlayarak eve geldi, "Ben yavuklu mavuklu istemiyorum!" diye annesinin önüne dikildi.⁴⁵²

Romanda geriye dönüşler yapıldığı gibi atlamalar da yapılmıştır. Gümüşana ve çocuklarının romanın başında apartmana yeni taşındıkları ifade edilirken, romanın 61. Sayfasında Gümüşana "Kaç senedir buradayız" ifadesini kullanarak apartmanda yaşadıklarını zamanı belirtmiştir.

Romanda nesnel zaman, Gümüşana ve Gülcan'ın apartmana taşınmasıyla, romanın bitiminde Gümüşana'nın ölmesi ve Gülcan'ın Erdal'la Almanya'ya gitmesi arasında geçen zaman dilimidir. Bu zaman dilimi romanda kesin olarak belirtilmez. Romanda geçen ve Gülcan'a ait olan "Abim gideli, on yıl oldu. Ben ise gireli neredeyse on yıl olacak... Benden az önce gittiydi."⁴⁵³ cümlesiyle Gümüşana'nın bir kurban bayramı zamanı sarf ettiği "Kaç senedir buradayız, ya bir geldi ya iki... Gerçi bu apartmanın halkı da kurban kesecek halde değil ama..."⁴⁵⁴ cümlelerinden hareketle bu sürenin kısa bir zaman dilimi olmadığını anlarız. Gülcan'ın gecekondudayken çalışmaya başladığını ve bir zaman sonra da apartmana taşındıklarını ve romanda geçen o cümlelerden sonra olay örgüsünün

---

⁴⁵¹ Özel, *Gümüşana*, s.12.

⁴⁵² Özel, *Gümüşana*, s.155.

⁴⁵³ Özel, *Gümüşana*, s.346.

⁴⁵⁴ Özel, *Gümüşana*, s.61.

devam ettiğini düşünürsek, nesnel zamanın beş ile on yıl arasında bir zaman dilimi olduğunu söyleyebiliriz.

Olayların geçtiği zaman dilimi olan vaka zamanı ise, yaklaşık bir insan ömrünü kapsayacak uzunluktadır. Gümüşana'nın genç kızlığından başlayıp ölümüne kadar geçen olayların anlatılması bize vaka zamanının uzunluğu hakkında ipucu verir. Aynı zamanda Gümüşana'nın geçmişe dair hatırladıklarının anlatıldığı bir bölümde geçen "Artık hesaplayamıyordu bile geride kalan yılların sayısını; hayal meyal anımsıyordu yaklaşık yirmi yıldır göremediği köyünü..."⁴⁵⁵ cümlesi de sürenin uzunluğunun ispatıdır.

Romanda tarihi zamana dair ipuçları mevcuttur. Tarihi gerçekliğini tespit edebildiğimiz olaylara yapılan vurgular olayların hangi tarihi zaman diliminde yaşandığını tespit etmemize imkân tanır.

Gülcan, bir sabah kahvaltı hazırlarken, eski ile yeniyi maddi olarak karşılaştırır ve aklına Bekir Babası gelir. Onun varlıktan yokluğa düşünce ne kadar zorlandığını anımsar. O sırada kendilerinin köyde varlık içinde yaşadıkları günler anlatılır şehirde yokluk ve pahalılık olduğu belirtilir. Zaman ise İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır.

İkinci savaşın sürdüğü, çok yokluk çekilse de savaşa girilmediği için tanrıya şükredilen yıllarda, savaş bittikten sonra bile her isteyen her istediğini bulamadığı, kentlerde meyve sebzenin ateş pahası olduğu kıtlık zamanlarında, köye hem ziyaret, hem sepet doldurmak için gelenlerin çoğu memurdu.⁴⁵⁶

Gümüşana geçmişe dönüş yaptığı bir bölümde Bekir'in askere gittiği dönemde üç sene hasretlik çektiklerini anlatır. Bekir askere giderken Erdal'a gebedir, izinli geldiğinde ise Gündüz'e gebe kalır. Zaman ise Alman harbinin bittiği yıllardır.

O zaman dört seneydi askerlik; bizimki hastalanmış da erken gönderdiler.

Alman harbi yeni bittiydi; hatta bizim köyden bazılarını yeniden askere aldılar.

Gidip gelmeyen de oldu.

---

⁴⁵⁵ Özel, *Gümüşana*, s.227.

⁴⁵⁶ Özel, *Gümüşana*, s.295.

Yo, savaşta ölmediler. Biz savaşa girmediydik zati.
İsmet Paşa harbe sokmamış bizi; ama çok darlık çekildi.⁴⁵⁷

Romanda tarihi gerçekliği yansıtan başka bir zaman dilimi ise, milli mücadele dönemidir. Gümüşana, Gülsevil’lerin evine misafirlğe gittiğinde gördüğü bir madalyondan hareketle babası Veli Ağa ve amcasının askerlik yaptığı yıllara geri dönüş yapar:

Babam dönmeden amcamı da askere çağırmişlar. İki de Suriyecephesine gitmiş... Babam iki sene sonra bir deri bir kemik dönmüş; çok hastaymış; ince hastalık sanmişlar, bereket iyileşmiş. Altı ay sonra da amcam gelmiş. O sırada milli mücadele başlamış... İki kardeşi yeniden askere almışlar; attan düşüp bacağı kıran babamı geri göndermişler.⁴⁵⁸

Gümüşana Bekir’le birlikte kasaban şehre ev bakmaya giderlerken bindikleri minibüste Bekir yanındaki adamlarla konuşmaya başlar. Adamlardan birine “İyi oldu, böyle olacağı belliydi”⁴⁵⁹ dediğinde Gümüşana “Menderesgili konuşuyorlar herhalde”⁴⁶⁰ diye düşünür. Buradan hareketle Gümüşana’nın gecekonduya yerleştiği zamanlarda tarihin 1960’lı yıllar olduğunu söylemek mümkündür.

Romanda belirsiz zaman ifadelerine de yer vermiştir yazar.

“birkaç gün sonra” (s.56), “kaç senedir” (s.61), “bir sabah” (s.63), “o günler” (s.65), “bunca yıldır” (s.78), “bir akşamüstü” (s.82), “bir süre” (s.95), “saatlerce” (s.103), “taşındıkları yılın yazı” (s.103), “bir gece” (s.118), “bir zaman” (s.141), “kaç haftadır” (s.143), “uzun zamandır” (s.179), “yıllardır” (s.179), “ilk zamanlar” (s.197), “kaç yıldır” (s.227), “çok sonra” (s.335), “haftalardır” (s.349), “aynı gün” (s.383), “birkaç hafta sonra” (s.406), “günledir” (s. 416).

---

⁴⁵⁷ Özel, *Gümüşana*, s.313.

⁴⁵⁸ Özel, *Gümüşana*, s.409.

⁴⁵⁹ Özel, *Gümüşana*, s.224.

⁴⁶⁰ Özel, *Gümüşana*, s.224.

3.6. Mekân

Gümüşana romanında mekân, kişilerin duygusal dünyalarına ışık tutarken, kimi kez eski ile yeniye yahut köy ile kenti karşılaştırarak, roman kişilerinin değişen yaşam biçimlerini okuyucuya sunar.

Bir Ankara romanı olan *Gümüşana*'da nesnel zaman içerisindeki asıl mekânlar Gümüşana'nın yaşadığı apartman dairesi, Gülcan'ın çalıştığı büro, misafirliğe gittikleri Suna Hanımların evi ve birkaç dükkân iken; vaka zamanına ait olan gecekondular, kasabadaki ev ve köyde adı geçen birkaç yer de okuyucuya sunulur.

Romanda Gümüşana'nın taşındığı üç gecekondudan kısaca bahsedilir. İlk iki ev Gümüşana ve çocuklarının şehre göçmelerine rağmen, köy evleri gibi eski ve bakımsızdır ve bu ev Gümüşana'nın şaşkınlık ve pişmanlıklarının başlangıcıdır:

Eskiden konakmış bu eski ev...
Üç katında da Ankara'nın yerlisi, tanınmış bir aile oturmuş.
Sonra ondan ona satılmış
Son sahibi konağı üçe bölmüş...
Böyle şeytanlığı biz yapamayız...
Üst katlara dışarıdan merdiven yaptırmış...
Olmuş size üç ev...
Ayakyolu giriş katında kalmış...
Açıkgöz adam üst katlarda oturanlar için bahçeye üfürülürse uçacak
iki ayakyolu kondurmuş.⁴⁶¹

Gümüşana, “keşke yerimizden kıpırdamasaydık”⁴⁶² diyerek çoğu gün bu evde pişmanlıkla akşamı eder ve evin içi berbat durumda olan, tuvaleti dışarıda kullanılmayacak haldeki bu eve bir ay dayanabilir. Oturdukları evin biraz ilerisindeki Salman Sokakta bir gecekonduda bulur ve taşınırlar. Gümüşana yeni kondunun olduğu sokağı “ Sokağın bir ucundan aşağı inince Çıkrıkçılar Yokuşuna... Öteki ucundan düz yürüyünce Saraçlar Çarşısına... Oradan da

---

⁴⁶¹ Özel, *Gümüşana*, s.231.

⁴⁶² Özel, *Gümüşana*, s.232.

Samanpazarı'na iniliyor...⁴⁶³ şeklinde tarif eder. Taşındıkları bu ev de içler acısıdır.

Hızlıca itekledin mi kapısı açılıyor...
Zati kapı demeye bin şahit lazım...
Küçük odaya iki kişilik demir karyola ile küçük bir dolap anca sığıdı...
Çocukları hem oturma hem de misafir odasıydı.
Üç somya, açılır kapanır bir masa...
Neyimiz varsa burda...
Masada yemek yiyoruz, topluyoruz, çocuklar dersini çalışıyor.
Kasabadayken bahçeye koyduğumuz, minderlerini elimle diktiğim altı tahta sandalye...
Ülkü beğenmediği için getirdiğimiz, birini duvara yaslayıp üstüne radyoyu koyduğumuz ceviz kaplama iki sehpa...
Oda tıkkış tıkkış dolu...
Mutfak daracık...
Mutfak değil zati... Evin girişi...
Bir ucuna bir lavabo koymuş, duvara tahta br sergen çakmışlar, olmuş mutfak...
Banyo yok; ayakyoluna bir tahta kapatıyoruz...
Köşesine küçücük bir odun sobası kurduk...
Burada yunup yıkıyoruz...
Köydeki cünüp gezmemek için gece yunduğumuz hamamlıklar bile bundan iyiydi.⁴⁶⁴

Romanda anlatılan bu mekânlar çocukların ve özellikle Gümüşana'nın yaşadığı zorlukları ortaya koyar. Kasabadan çeşitli umutlarla göçen Gümüşana, başlarına gelen bu iki ev olaylarıyla, taşındıkları mahallede yaşanan korkutucu hadiselerle göçün kendileri için felaket olduğunu anlamaya başlar.

Samanpazarı'ndaki iki gecekondudan sonra Abidinpaşa'da başka bir gecekonduya taşınırlar. Bu konu nispeten ötekilerden iyi ve geniştir. Ceviz, ayva, vişne, zerdali gibi birkaç meyve ağacı ve bunların uzağında sıra sıra akasyalar, atkestaneleri, çınarlar yer alan bir bahçesi vardır. Gümüşana'ların yaşadığı bu konu, insan ilişkilerinin iyi olduğu, komşulukların yaşandığı, birlik beraberliğin olduğu bir yerdir. Gecekonduların bu özellikleri, Gümüşana apartmana

⁴⁶³ Özel, *Gümüşana*, s.233.

⁴⁶⁴ Özel, *Gümüşana*, s.234.

taşındığında apartman yaşamıyla konu yaşamını kıyaslama imkânı sağlar. Bu sayede Gümüşana'nın içinde bulunduğu psikoloji de okuyucuya sunulur.

Üç gecekondudan sonra apartmana taşınan Gümüşana, her yönüyle eskiye özlem duyar. Apartman onun için dört duvar arasına sıkıştığı bir yer olur. Ne kapıdan dışarı yalnız çıkabilir, ne de eskisi gibi birlik beraberliği bulabilir. Apartman yaşamı Gümüşana'nın yalnızlığını ön plana çıkarır.

Romanda kullanılan mekânlar roman kişileri arasındaki yaşam standartları farkını da ortaya koyar. Gülsevil, Gülcan'ın kokteyle gidebilmek için daha uygun kıyafetler aldığı gün, butikten çıktıktan sonra Gülcan'la taksiye biner ve "Cinnah"a gideceklerini söyler. Cinnah, Gülsevil'in evinin bulunduğu yerdir. Gülcan onun evine gideceği için hem sevinir hem de "Ee, insan Çankaya'da oturunca, Kavaklıdere'den de alışveriş yapar" (s.170) diyerek kendisi ve Gülsevil arasında bir kıyaslama yapar. Ardından romanda iki farklı kesime ait insanların oturdukları yerler tasvir edilir:

Varsılların, bakanların, milletvekillerinin, üst düzeydeki bürokratların, yabancıların yaşadığı bu semtler, Gülcan'lara çok uzaktı. Şimdi yaşadıkları Dikimevi neyse de eski mahallelerine hiç mi hiç benzemiyordu. Kaldırımsız, toprak yollara dökülen, ilk yağmurda çöken, bir kış geçirince eski durumunu alan sokakları, derme çatma evleri, bahçeleriyle, bir gecede biten arsız otlar gibi çoğalıp yayılan gecekondular, koca kenti çepeçevre kuşatmasına karşın her bakımdan bu semtlere uzaktı.⁴⁶⁵

Gülcan'ın gördükleri, apartmanlar, kaldırımlar, insanlar, kendi yaşadığı yerlerdekilere o kadar farklıdır ki, kendini başka bir âlem de sanır:

Taksi, Cinnah Yokuşunun kaymak gibi asfaltını tırmanırken gözünün önüne, taş döşeli Çıkrıkçılar'la Abidinpaşa'ya çıkan yokuş gelmişti. Kendin yokuşları, bu yokuşların iki yanındaki yaşamlar bile bambaşkaydı. Cinnah'ın iki yanındaki apartmanların geniş balkonlarına, kaldırımlarda yürüyenlere, apartman altlarındaki mağazalara bakarken başka bir dünyaya yolculuk yapıyormuş gibiydi.⁴⁶⁶

---

⁴⁶⁵ Özel, *Gümüşana*, s.170.

⁴⁶⁶ Özel, *Gümüşana*, s.171.

Romanın sonuna doğru, Gümüşana'nın, Gülsevil ve annesi Suna Hanım'lara misafirliğe gittiğinde karşılaştığı manzara isyan etmesine sebep olur. İki aile arasındaki uçurum sayılabilecek tarzdaki yaşam farkları Suna Hanım'ların salonun okuyucuya sunulmasıyla ortaya konur. Bu mekân ve orada kullanılan eşyalar, roman kişilerinin maddi gücünü orta koyarken, yoksul-varsil ayrımını da güçlendirir:

Gümüşana gösterilen koltuğa oturduğunda, kendini nokta kadar küçülmüş sandı. Şimdiye dek böyle büyük bir salon görmemişti; kasabadaki salonu bile bunun yanında mendil kadar kalırdı. L biçimindeki salonun bir ucunda koskocaman bir yemek masası, iki büfe; bir ucunda bir duvardan ötekini yarısına dek kıvrılan koltuk takımı, pencere önünde aralarında yuvarlak, küçük bir masa olan başka bir koltuk takımı daha vardı. Bu küçük koltuklarla küçük masaya fiskos dendiğini bilmiyordu. Sehpalar, kadife perdeler, ıgıl ıgıl uzanan tüller, saçakları kar gibi halılar, tavandan sarkan kristal avizeler, kristal ya da gümüş küllükler, vazolar, şekerlikler, gümüş çay takımı, çatallar bıçaklar, en iyisinden proselen tabaklar, çerçevesi yaldızlı tablolar...⁴⁶⁷

Çatalyol, Acıkır, Kayalıboğaz, Kızılay, Ulus, İtfaiye Meydanı, Ankara Kalesi, Atpazarı, Büyük Hal, ve birkaç dükkan, olay örgüsüyle bağlantılı olarak romanda ismi geçen ancak detaylı ayrıntının verilmediği yerlerdir.

3.7. Temalar

3.7.1. Toprak Kavgası

Gümüşana romanında yaşanan olayların temelinde toprak kavgası yüzünden yapılan göç yatar. Varsıl bir aile olan Karadağlar, toprak yüzünden hem devletle hem de köylülerle sorun yaşarlar. Devletle mahkemelik olan aile, köylülerle olan problemini bir türlü çözemez. Köylü, Karlıdağlar ailesine her türlü kötülüğü yapar. Romanda, Karlıdağlar ailesinin köylüyle olan sorunu ve köylülerin onlara yaptıkları birçok kez dile getirilir:

Büyük dedemin köyden gitmeden önce satın aldığı tarlalardan gadasturo geçince; bizimkiler hem köyle, hem de hazineyle mahkemelik olmuş.

---

⁴⁶⁷ Özel, *Gümüşana*, s.406.

Mahkemelik davalara bir ortak daha çıktı diye köylüler de atıp tutuyor.

Mahkeme günleri yaklaşırken babamgille köylü birbirine etmediğini eder, mahkemenin üzerinden üç beş hafta geçince ortalık az biraz durulurdu.

Ama küslük bitmezdi. Hiç bitmedi...

Bizim mal kavgasına köylü de burnunu sokmaz mı?

Ortalık iyice karıştı.⁴⁶⁸

Erdal, ortaokulu bitirip de köy okuluna vekil öğretmen olma hakkına sahip olunca, tek boş yer olan kendi köylerine öğretmen olur. Ancak Gümüşana, oğlunun kendi köylerinde toprak kavgası yüzünden aralarının açık olduğu köylülerle aynı ortamda olup öğretmenlik yapmasından rahatsızlık duyar:

Oğlum öğretmen oldu...

Sevindim sevinmesine de...

Köyle kanlı bıçaklıyız...

Kavgaya silahlar karışınca kasabaya göçmedik mi?

Öyle...

Köylü oğlana rahat verir mi?

Vermez...

Allah korusun yalnız buldular mı canına bile kastederler.

Bu köylü değil miydi Bekir'i vurmak için adam tutan...

Samanlık yakan...

Köpekleri zehirleyip kıtır kıtır kör testereyle kesen...

Hepimize sataşır söven...⁴⁶⁹

Gümüşana, oğlu Erdal'a beşinci sınıfın verildiğini öğrenince, köylünün çocuklarının da tıpkı ana babaları gibi kendilerine düşman olduğunu ve bu yüzden ona kötülük yapabileceklerini düşünür:

Çocuklarının çoğunu tanıyorum...

Boy senin kadar, neredeyse yaşıtın olan çocukları, sen nasıl okutacan?

Dinlemezler, kafa tutarlar, ağına gidecek laf söylerler...

Hepsi düşman dölü...

Hepsi senin gibi dededen kalma kavganın içine doğdu...

Hepsi bize dış biliyor...⁴⁷⁰

---

⁴⁶⁸ Özel, *Gümüşana*, s.149.

⁴⁶⁹ Özel, *Gümüşana*, s.209.

Romanda toprak kavgası sadece Gümüşana'ların yaşadığı bir sorun değildir. Zeliha ve ailesi de tıpkı Gümüşana'lar gibi tarlaları, hayvanları olan bir ailedir zammında. Hazineyle davalı olan topraklarını köylüler sahiplenir ve kavga çıkar. Babası birini öldürür, köylüler de babasını...

3.7.2. Göç

Toprak kavgası yüzünden köyden kasabaya göçen Gümüşana ve ailesi sadece o göçle kalmaz, ailenin kasabadan gecekonduya, oradan da apartman dairesine uzanan bir göç maceraları olur. Gümüşana kasabadan çocuklarını okutabilme sevdasıyla göçer şehre. Ama yıllar sonra yaşanan bu göçlerden pişman olduğunu dile getirir:

Keşke oğlanları okutma sevdasına kapılmasaydım...
Keşke köyümüzden hiç çıkmasaydık...
Keşke asıl yuvamızı terk etmeseydik...⁴⁷¹

Yaşanılan göçün ailenin felaketi olduğunu düşünen tek kişi Gümüşana değildir. Gülsevil'le yaptığı bir konuşmada Erdal da benzer düşünceleri dile getirir. Erdal'ın Almanya'ya göçmesi de pişmanlıkları arasındadır:

Biliyor musun, bazen köyden kasabaya, kasabadan buraya uzanan göçte anneme destek verdiğim için çok pişman oluyorum. Tuttum, bir de başka diyara göçtüm. Göçler, hem benim, hem ailemin canına okudu. Sanırım benim oğlum da bu parçalı yaşamdan payını alacak. Köyümüzde kalsak...⁴⁷²

3.7.3. Değişen Alışkanlıklar ve Değerler

Sevgi Özel, sürekli değişen ve gelişen dünya şartları ile toplumun da zaman içinde nasıl değiştiğini ve bu değişimin bireylere nasıl yansıdığını romanda işlemiştir. Bireylerin alışlagelmiş davranışları, hayat görüşleri, yaşama biçimleri kılık kıyafetleri yaşanan değişim sonucu kaçınılmaz olarak farklılaşır.

---

⁴⁷⁰ Özel, *Gümüşana*, s.211.

⁴⁷¹ Özel, *Gümüşana*, s.270.

⁴⁷² Özel, *Gümüşana*, s.388-389.

Romanda bu farklılaşmayı yadırgayan ve zaman zaman bocalayan kişi Gümüşana'dır. Roman boyunca birçok konuda eski ile yani karşılaştırması yapılarak okuyucuya sunulur.

Apartmana taşındıklarında birçok Őeyden yoksun kaldıklarını dūřünen Gümüřana, köyü, kasabayı ve apartman yaşamını karşılaştırır ve yazar anlatıcı tarafından okuyucuya sunulur:

Abidinpaşa'daki gecekonduya mahallenin girişinden uzanan yol, ona köyü anımsatıyordu. Ev, köyün dışındaydı; kasabadan gelişte, iki yanında kavakların sıralandığı, iki arabanın yan yana geçemeyeceği kadar dar bir yoldan onların bahçesine girilirdi. Gerçi buradaki ağaçlar seyrekti; ama yazın birinin gölgesine sığınıp gövdesine sırtını dayayınca köyündeymiş gibi rahatlıyor, birinin altında serinliyordu. Apartmandaysa ağaçları ancak uzaktan görebiliyor, balkonun önündeki leylaklara, söğüde eli kolu uzanmıyor, dokunamıyordu.⁴⁷³

Romanda değiştiği vurgulanan bir başka alışkanlık ise kabul günüdür. Gümüşana'nın kabul günü olarak bildiği misafir ağırlama artık altın günü olarak yapılmaya başlanır. Altın gününün diğer günlerden farkı nedir, ye yenir, ne içilir, nasıl olur, Gümüşana bunların hiçbirini bilmez. Bilmediği gibi de yadırgar:

Her Şey değişti oğlum...
Her komşuya sırayla gidiliyormuş...
Bir sonrakinin sırasını gittikleri yerde tespit ediyorlarmış...
Çocuk oyunu gibi...
Herkesin adını küçük kâatlara yazıp bir torbaya atıyorlarmış...
Torbadan kimin adı çıkarsa sıra onda...
Vallaha çocuk oyunu gibi...⁴⁷⁴

Gümüşana kabul günlerinin değişmesinin yanı sıra, komşuların birbirlerine artık habersiz de gidip gelmez olmalarını da değişen bir alışkanlık olarak görür. Akşam oturmasına ya da gündüz kime gidilecekse, birkaç saat ya da bir gün önce bir çocukla haber verilmesine de Őařırır.

---

⁴⁷³ Özel, *Gümüşana*, s.82.

⁴⁷⁴ Özel, *Gümüşana*, s.70.

Değişen ve gelişen şartlarla birlikte insanların yaşamları daha da kolaylaşır ve hayatlarını bu şartlara uygun yaşama koşullarıyla devam ettirirler. Romanda, değişen koşullara bağlı olarak banyo yapma imkânının da değiştiğini ifade eder:

Kasabada kışın banyoyu haftada bir, yazın daha sık yakardık. İlk iki gecekonduda on beş güne de razıydı; evler ısınmadığı gibi banyolar da kolay kolay ısınmazdı. Sık sık çamaşır değiştirilir; ayaklar her akşam, başlar iki üç günde bir yıkanır; önce sabunlu, sonra durulanmış bezle koltuk altları, apış araları silinirdi. Son gecekondudaki genişçeydi; önceki kiracı içindeki odun sobasını sökmemişti; banyoyu ve sobayı görünce apartmana taşınmış gibi sevinmiş, su kesilmedikçe yaz kış doya doya yıkanmışlardı.⁴⁷⁵

Kasabada hatta gecekonduda bile birbirlerine yakın olan insanlarla bir arada yaşayan Gümüşana, apartmandaki soğukluğu bir türlü anlayamaz. Bayramlarda birbirlerinin kapılarını çalan komşularını apartmanda mumla arar. Eski mahallesinde Kurban Bayramında beş altı hanenin kurban kestiğini, ama bütün komşulara bir öğünlük de olsa kurbanlık et verdiklerini; apartman da ise kesen varsa da kendine kestiğini söyleyerek eski adetlerin kalmadığını vurgular.

Romanda değişimin yaşandığı ve Gümüşana'nın yapılanlara bir türlü anlam veremediği diğer bir nokta saçlardır. Gümüşana köyde kim rastlarsa saçını ona kestirir, kasabadayken de Berber Hasan'a gider saçını kestirir. Şehre taşındıktan sonra ise saçını Gülcan kesmeye başlar. Dolayısıyla “orta yaşı çoktan aşan, ondüle ya da kızgın maşa ile lüleler yapan, teneke bigudilerle ince ince saç saran berberlerin çoğunun çoktan kapandığını” (s.189) bilmez. Yeni moda olan stilleri de bir türlü anlamlandıramaz:

Genç yaşlı bütün kadınların saçlarının boyayla ağartılmasını, oğlan çocuğuna dönmesini, sepet gibi duran kafalarla gezmesini, buna da moda denmesini gerçekten anlamıyordu. Meçi, röfleyi hiç bilmiyor, kızının anlattıklarını da masal gibi dinliyordu.⁴⁷⁶

Romanda yalnızca değişikliğe uyum sağlamak adına bir şeyler yapanlar bir noktada eleştirilir. Elindeki imkânlarla yetinmeyen, gösteriş uğruna borçla eşyalar alan ve bunları sergileyen insanlar eleştirilir:

---

⁴⁷⁵ Özel, *Gümüşana*, s.159.

⁴⁷⁶ Özel, *Gümüşana*, s.190.

Gülcan, yaşam pahalılığı hızla artarken, komşulardan çoğunun önce karnını doyuracakken kapıya her gelenden bir şeyler almasına, birbirlerinden görerek yaptıkları abuk sabuk alışverişlere akıl erdiremiyordu. Kapıya gelenlerden ya da mahalle esnafından taksitle alınan öteberi büfeleri, mutfak sergenlerini kullanılmayan ama gösterilen eşya ile dolduruluyordu. Genç analar, daha ilkokuldaki kızları için birer çeyiz sandığı ediniyor, o daracık evleri borçla daha da daraltmaktan korkmuyorlardı.⁴⁷⁷

3.7.4. Kadına Şiddet

Romanda öne çıkan diğer bir konu da kadına şiddettir. Şiddet, romanda eğitimsiz ve cahil kesimin uyguladığı bir davranış olarak dikkat çeker. Gerek köyde gerek şehirde eşine, kızına, annesine şiddet uygulayan erkekler roman boyunca karşımıza çıkar.

Gümüşana'nın dedesi ebem dediği anneannesini üst üste iki tane kız doğurduğu için döver. Gümüşana bu durumu "Kız doğurdukça daha altının kanı kurumadan, dedem iki kere kolunu kırmış."⁴⁷⁸ cümlesiyle ifade eder.

Romanda Seher pantolon giydiği için babasından şiddet görür. Baba şiddetinden kaçır, evlenir ama gittiği yerde de şiddet görmeye devam eder.

Yine Gümüşana'nın komşularından Gülizar "Kahkaha attın, ona güldün buna kırıldın, kalçan sallandı, memen zımbırdadı, camdan baktın, kapı bir komşuya hal hatır sordun, süzüldün, büzüldün..."⁴⁷⁹ gibi sudan sebeplerle hem kocasından hem kayınpederinden şiddet görür.

Ülkü gelin olduğunun ikinci gecesi, kocasına karşı isteksiz olduğu için şiddet görür ve sonrası gelir. Ve tabii ki romanın ana kahramanı olan Gümüşana... O da şiddet gören kadınlardan biridir. Gümüşana'nın gördüğü şiddet romanda şu ifadelerle anlatılır:

---

⁴⁷⁷ Özel, *Gümüşana*, s.125.

⁴⁷⁸ Özel, *Gümüşana*, s.79.

⁴⁷⁹ Özel, *Gümüşana*, s.92.

Bekir karısının “ah”la başlayı “ah” la biten yakınmalarından nefret ederdi. Gümüşana “ah” diye başlayınca kapıyı vurup çıkar, çıkamadığı zamanlarda bağırıp çağırır, söver sayar, olmadı iyice bir döverdi.⁴⁸⁰

Roman kahramanları olmasalar da, Gülsevil’in davasını yürüttüğü birçok kadının da şiddete maruz kaldığı belirtilir. Gülcan’ın dayak yiyen kadınların yalnızca gecekonduda yaşayan kadınlar olduğu düşüncesi, büroya gelip giden kadınlar gördükçe değişir.

Büroya ara ara dayak yiyen, evini terk eden ya da evden atılan gözü yaşlı kadınlar geliyordu. Gülcan yalnız gecekondulu kadınların dayak yediğini düşündüğünden, büroya gelen, bir gözü morarmış ya da eli kolu sargılı, şık şıkırdım giyinmiş, hiç geçim sıkıntısı çekmeyen, hatta başkalarını imrendirecek bir mesleği olan bu kadınları gördükçe, arkada bıraktığı Sevim Ablasını, Seher’i, Gülizar’ı ve başkalarını içi sızlayarak anımsıyordu.⁴⁸¹

3.7.5. Evlilik Kurumu

Roman boyunca karşımıza çıkan evliliklerin tamamına yakını mutsuz evliliklerdir. Bu evliliklerin kimi sonlandırılır, kimi zorunlu olarak devam ettirilir.

Köy yerinde yapılan evlilikler tarafların kendi rızasıyla değil, ana babalarının isteği üzerine yapılır. Dolayısıyla kadınlar, sevmedikleri adamla, aynı yastığa baş koymak, aynı evi paylaşmak ve onlarla bir ömür geçirmek zorunda kalırlar. Gümüşana, bir gün oyun oynadıktan sonra eve döndüğünde Bekir’le evlendirileceği haberini alır. Oyun çağındayken istemediği amcasının oğlu ile evlendirilir. Sonrasında nişanlılık döneminde birbirlerine ısınırlar. Evlendikten sonra hiçbir şey nişanlılık dönemi gibi olmaz. Günler geçtikçe, Bekir sorumluluklarını yerine getirmedikçe, sorunlar çoğaldıkça karı koca arasındaki bağlar da kopar. Boşanmazlar ama Gümüşana yaşadıkları her şeyin sorumlusu olarak Bekir’i görür.

Ülkü “bitim kadar sevmiyorum”⁴⁸² dediği Tufan’la evlenmek zorunda kalır ve ağlayarak başladığı evlilik serüveni, ağlayarak devam eder.

---

⁴⁸⁰ Özel, *Gümüşana*, s.272.

⁴⁸¹ Özel, *Gümüşana*, s.113.

⁴⁸² Özel, *Gümüşana*, s.331.

Yalnızca köyde yapılan evliliklerde mutsuz yaşanmaz romanda. Gülsevil babası ve kardeşinin ölümünden sonra annesiyle iletişim problemi yaşayınca yurtdışına çıkar ve tanıştığı birine aşık olur. İlk zamanlarda çok mutlu olan Gülsevil daha sonra şiddet görmeye ve kocası tarafından tehdit edilmeye başlayınca kocasını terk eder ve Türkiye'ye döner. Severece yaptığı evlilik kısa sürer ve hüsrarla sonuçlanır.

Romanda, Ülkü'nün kızı Elif'in ve kısmen Suna Hanım'ın yaptığı evlilik dışındaki diğer evlilikler mutsuz evliliklerdir.

3.7.6. Kız Çocuklarına Bakış Açısı

Sevge Özel'in öykülerinin birkaçına da yansıyan erkek çocuk sahibi olmanın kız çocuk sahibi olmaya göre ayrıcalıklı sayılması görüşü *Gümüşana* romanında da karşımıza çıkar. Romanda Gümüşana'nın anneannesi, annesi, Ülkü, Seher kız çocuğu doğurduğu için kocaları tarafından hor görülen, ezilen, şiddete maruz kalan ve babalarının kız çocuklarının yüzüne bile bakmadığı kadınlardan birkaçıdır. Köylük yerde kız çocuğu sahibi olmakla ilgili Gümüşana şunları söyler:

Kız doğuran karı kendini doğurmuş gibi olur...

Oğlan doğuranı bir hafta kadar ipek yorganlı, çarşafı, dantelli yataklarda yatırır.

Kız doğuranın sırtı loğusa yatağı görmez; akşam doğurduysa sabaha, sabah doğurduysa akşama toplanır döşeği.⁴⁸³

Kız bebenin kaderi aynı anasının gibidir...

Evlenesiye kadar...

Karışanı da çok olur kızların...

Onu giyme, bunu yeme, şuraya buraya gitme, süslenme, yüksek sesle konuşma, gülme...

Kimsenin gözünün içine bakma...

Oğlu olanın, adı hovardaya çıkanın kapısının önünden geçme...

Ananın olmadığı yerde oynama, türkü söyleme...⁴⁸⁴

---

⁴⁸³ Özel, *Gümüşana*, s.138.

⁴⁸⁴ Özel, *Gümüşana*, s.139.

Yukarıda alıntıladığımız görüşler, farklı biçimlerde romanda birçok kez vurgulanır ve kız çocuğu doğuran kadının yaşadıkları anlatılarak okuyucuya sunulur.

Bir de kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesi konusu işlenir romanda. Tufan, kızı Kıymet'i kasabaya alıştırdığı ve okumaya niyetlendiği zaman, okuldan alır ve babası sayılacak yaştaki adamla evlendirir.

Gümüşana tıpkı yeğeni Kıymet gibi çocuk yaşta evlendirilir ve yaşadığı şaşkınlığı dile getirir.

Daha küçüğüm...
Kaydırak oynamaktan gelmişim...
Bir sene önce aybaşı olmuşum...
Memelerim ceviz kadar, karnım, göbeğim belirsiz...
Cesurum ama sıska bir kızım, şaşıp kaldım...
Benden gelin olur mu?⁴⁸⁵

3.7.7. Eğitim

Eğitim konusunda iki farklı bakış açısı hakimdir romana: Çocukların okumasına izin vermeyen zihniyet ve okuması için mücadele eden zihniyet.

Yeni alfabe kabul edildiğinde Gümüşana'nın amcası muhtardır ve hem kendisi hem de eşi okumayı öğrenir. Ancak Gümüşana'nın babası Veli Ağa eşini halk mekteplerine göndermediği gibi Gümüşana'yı da üç sene okula gönderir sonrasında alır okuldan. Tufan'ı ise beşinci sınıfa kadar okutur. "Lüzumu yok, okuyup da n'olcak, işte mal, işte mülk" (s.359) diyerek okuldan soğutur çocuğu.

Veli Ağa'nın kardeşi Ömer ise, çocuklarını okutur. Ona kalsa bütün çocukların okumasını sağlar ancak Veli Ağa müsaade etmez. Okumayı çok isteyen ama okuyamayan Gümüşana kendi çocuklarını okutmak için çabalar. Kasabadan şehre göçerlerken minibüste kendisine yaslanıp uyuya kalan Gülcan'a söyledikleri, bu konudaki düşüncelerini ortaya koyar:

Hepiniz okuyacaksınız, adam olacaksınız; başımız dik döneceğiz kuzum. Veli Ağa'nın Ömer Ağa'nın torunları da okuyacak... Kara

---

⁴⁸⁵ Özel, *Gümüşana*, s.151.

Hakimden, Vehbi Beyden neyiniz eksik... Siz de onlar gibi sayılıp sevileceksiniz yavrularım...⁴⁸⁶

Minibüsten inip evlerine giderken yürüdükleri yollar Gümüşana'nın Gülcan adına endişelenmesine yol açar. Köpek kafası olarak tabir ettiği yolda Gülcan'ın aksak ayağıyla nasıl yürüyüp de okula gideceğini düşünür. Ama ne olursa olsun onu okutmaya kararlıdır. Aslında bütün çocuklarının okuması için mücadele eder ancak kız çocuklarının okuduğunda yazgılarının değişeceğine inanır. Bunun için her şeyi göze alır Gümüşana, kavgaysa kavga, küsmekse küsmek...

Bu çocuk, bu ayakla, bu sokaklardan geçip de nasıl okula gidecek?
Nerden bulduk bu evi?
Gerekirse kendim kucağımda taşıyım...
Gine de okuturum.⁴⁸⁷

3.7.8. Ölüm

Ölüm, Karlıdağlar ailesinin yakasını hiç bırakmaz. Ölüm önce Gümüşana'nın anne ve babasıyla kapılarını çalar. Daha sonra hasta doğan Mehmedali bir bayram günü küçük yaşta ölür. Babası yaşındaki adamla evlendirilen Kıymet'in ölüm haberi ise kısa zaman sonra alınır. Kasabadan şehre göçen Gümüşana'lar, bir gün gecekondularına gelen polislerle sarsılır. Gündüz'e Ulus'ta bir taksi çarpar ve olay yerinde ölür. Daha sonra ise Ülkü hastalıktan, Bekir ve Tufan kalpten ölürlər.

Kocası, kardeşi, kardeşinin karısı, üç de evlat çok uzaklardaydı;
kocasıyla Gündüz bu kentin; kardeşi, Kıymet ve Mehmedali köyün;
görümcesi kasabanın gömütlüğündeydi.⁴⁸⁸

Gümüşana yakalarını bırakmayan ölüm acısına bir süre sonra isyan eder.

Bu nasıl yazı?
Allahım, eller düğün dernek kurdu, oynadı güldü...
Bizim ömrümüz cami avlusunda, mezarlıklarda geçti...
Elimiz durmadan helva kardı, ağzımız yasin okudu...

⁴⁸⁶ Özel, *Gümüşana*, s.229.

⁴⁸⁷ Özel, *Gümüşana*, s.230.

⁴⁸⁸ Özel, *Gümüşana*, s.269-270.

Çok değil mi bu kadarı?⁴⁸⁹

Romanda ölüm, Gülsevil ve Suna Hanım'ın da yaşadığı bir acıdır. Suna Hanım'ın eşi Yusuf ve oğlu Yavuz Gülsevil'in kullandığı ve kaza yaptığı araçta ölürlür. Suna Hanım'ın ölümden kızını sorumlu tutması nedeniyle anne kız arasındaki ilişkileri bozulur.

3.7.9. İletişimsizlik

Gümüşana romanında yer alan iletişimsizlik temasını ortaya çıkaran iki olay vardır. Her iki olay da aile içi iletişimsizlik sorununu doğurur.

Gümüşana'nın kardeşinin eşi Ülkü ile çocuklarını değiştirmesi konusunun Gülcan tarafından öğrenilmesinden sonra, Gülcan yıllardır anne dediği Gümüşana ile bağlarını koparma noktasına gelir. Anne kız oturup konuşamaz hale gelir. Gümüşana'nın her söylediği Gülcan'ı rahatsız eder ve Gülcan altında sürekli bir şeyler arar. Sürekli didişip dururlar. Romanın sonunda Gümüşana, konuşmadıkları için sürekli sorun yaşadığı Gülcan'nın yaptıklarına isyan eder.

Kaç yıldır oydu bağırımı... Sıçtın ağzıma... Yeter artık, yeter!
Rahmetli anamın, senin anan için başıma sardığı günahın bedelini
yalnız ben ödedim. Dil bildiğimiz bu mu? Arı gibi soktun durdun.
Hiç günahım yokken...⁴⁹⁰

Ne kocamdan gördüm bunca eziyeti, ne başkasından... Kocam üç
beş şamar, bir iki tekme atardı... Canım yanardı. Sen her gün
dövdün, her gün tekmeledin... Daha çok canım yandı.⁴⁹¹

İletişimsizlik sorunu Gülcan ve Gümüşana gibi Gülsevil ve annesi Suna Hanım arasında da yaşanır. Suna Hanım kocası ve çocuğunun ölümünden hep kızını sorumlu tutar, ona katılmış gibi davranır. Gülsevil, uzun yıllar annesiyle yaşadığı bu sorunun annesinden kaynaklandığını romanın sonuna doğru açıklar. “Konuşmadık... Konuşamadık anne... Konuşmadın... Bana katılmışım gibi baktın. Başımı alıp gitmekten başka seçeneğim kalmamıştı. Gittim.”⁴⁹² Anne kız

⁴⁸⁹ Özel, *Gümüşana*, s.269.

⁴⁹⁰ Özel, *Gümüşana*, s.420.

⁴⁹¹ Özel, *Gümüşana*, s.421.

⁴⁹² Özel, *Gümüşana*, s.415.

arasındaki iletişimsizlik romanın sonuna doğru ortadan kalkar ve yıllardır konuşamadıklarını konuşur, aralarındaki sorunları hallederler.

3.7.10. Özlem

Romanda özlem geçmiş yıllara, yaşanılan anılara, memlekete, mutlu günlere vs. şeklinde karşımıza çıkar. Romanda özlem çeken kişi çoğu kez Gümüşana'dır. Gümüşana göçlerle birlikte gelen değişime ayak uyduramayıp geçmiş alışkanlıklarını özlemle andığı gibi, göçmek zorunda kaldığı memleketine, evine ve yaşanmışlıklarına da özlem duyar.

Allah inandırсын, şimdi herkesi özledim.
Anamı babamı, kaynatamı, sivri dilli kaynanamı...
Düşman olduğumuz köylüleri..
Laf çarpan, kıskanç karıları...
Ah o bahçemiz, ah o ağaçlarımız...
Keşke o evde, o bahçede olsam da...
İster kaynanam azarla, ister kaynatam...⁴⁹³

Gümüşana televizyona baktıkça kışın bungunluğunu, yaza ve bahara taşıyan olayları şaşkınlıkla izliyor, anlayamadığı, anlayamadığı, yorumlayamadığı olup bitenler yüzünden köyünü de çok özliyordu.⁴⁹⁴

Gümüşana, bahar havası gibi bir yağın, bir açan Bekir'in gelgitlerini; seviştikleri geceleri, sevişme öncesi ve sonrasındaki dinginliğini, hep böyle dingin, aşkla yaşıyorlarmış gibi her şeyi, tüm öfkesini sıfırladığı kısıtlı zamanları da unutamıyordu. Siyah beyaz fotoğraflara bir daha baktı; bu kez kocasının yeşil gözlerini gördü; hep gülümsediği, nişanlıyken bulunduğu, yeni evliyken akşamı zor ettiği günleri düşündü. O günlerin bir saatini, birkaç dakikasını yeniden yaşamak için neler vermezdi.⁴⁹⁵

Annesiyle iletişimde sorun yaşayan Gülcan'ın özlemi ise ana kız ilişkisine, annesine şefkatinedir. Annesinin elini, parmaklarını öpmek, ona sarılmak ister. Köyde, kasabada yaşadıkları gibi sıcak bir ilişki hayal eder.

---

⁴⁹³ Özel, *Gümüşana*, s.141-142.

⁴⁹⁴ Özel, *Gümüşana*, s.120.

⁴⁹⁵ Özel, *Gümüşana*, s.272.

3.7.11. Siyasi Olaylar

Romanda yaşanan siyasi olaylar, 60'lı yılları kapsayan süreçte yaşananlardır. Askeri darbe ile birlikte Menderes'in başına gelen olaylar, yaşanan sağ-sol çatışmaları, halkın uğradığı saldırılar vs. romanda bahsedilen siyasi olaylardır.

Kasabadan şehre giderlerken Bekir'in minibüste diğer yolcularla yaptığı konuşma, hem onun siyasi görüşünü ortaya koyar, hem de dönem hakkında bilgi verir.

“Yahu sen gariban köylüsün askerden taraf olacak halin mi var?”

“Evet, var; daha geçen sene bir traktör lastiği için ta bandırmaya gittim. Niye? Bizim köy Halkçı diye mimlenmiş... Zirai Donatım, Halkçıları kapıdan sokmuyor. Ziraat Pangası onca borcu yıktı sırtımıza, Demirgıratlara eyvallah diyor, bize siktir çekiyor... Dolu hepimizi vurdu; ardından kuraklık... Tarlalar yan yana... Bunca afat hepimizin belini büktü. Demirgıratların borcu erteleniyor, bizimkine faiz bindiriliyor. Neden? Halkçıyız diye... Panga borcu yüzünden millet hayvanlarını sattı, ben de sattım. Bıktık bu partizanlıktan be! Bıktık... İyi oldu valla, ok oldu!”

“Demek sizin köy toptan İsmet'in adamı, İsmet yaptırdı bu işi. Menderes'i çekemiyordu zati. Çekemez helbette, baksana memleket aldı yürüdü, kim yaptı bunları? Lastik alacak traktörün mü vardı be adam; neyiniz vardı?”

Şimdi neyimiz var? Ziraat Pangasına eşşek yüküyle borcumuzdan başka... Gariban köylüysek, biz bilmiyorsak; onlar niye bilmiyordu... Bu köylü bu borcun altından nasıl kalkacak diye niye düşünmediler? Traktör al dediler; kaç demedik, salak salak aldık, mibzer dediler aldık; götümüzün deliğini hesap etmeden aldıkça aldık... Neyimiz kaldı?”⁴⁹⁶

Bir akşam işten geldikten sonra televizyonun karşına geçen ve haberlere bakan Gülcan, izledikleri karşısında şoke olur. Olup biteni anlamadığı için de televizyonu kapatır ve odasına geçer.

Yine bombalar, kurşunlamalarla dolu haberleri izledi. İçi ezildi; İstanbul'da bir üniversitenin önüne atılan bombayla, gençler oracıkta ölmüştü. Sonra bir açikoturum başladı; konuşanlar solcu diyor, ülkücü diyor, bölücü diyor, vatanın milletin bütünlüğü diyor;

⁴⁹⁶ Özel, *Gümüšana*, s.225.

bağrıyıyorlardı. Polder ne, Polbir ne... Söylenenleri anlamadığı için televizyonu kapattı.⁴⁹⁷

Gülcan eski gecekondulu mahallelerinde de olaylar çıktığını ve yakından tanıdığı kişilerin bu olaylara karıştığını öğrenir. Başlangıçta her ne kadar olup bitene bir anlam veremese de zamanla ülkede olan karışıklığı anlar; solcu kime denir, sağcı kime denir ayrımına varır.

Evlendikten sonra da eski mahallede oturan, eski arkadaşı Canan telefonla aramış, faşistlerin dedikoducu Hatice'nin küçük oğlunu öldürdüğünü; kimliği belirsiz kişilerin Sevim'in damadını yaraladığını; mahallede ateş yakan gençlerle birlikte kendi küçük kardeşinin de tutuklandığını söylemişti.⁴⁹⁸

3.7.12. Cinsellik

Romanda çoğu kez cinsellik, erkeğin kadını bir meta olarak gördüğü, kendi istek ve tatminleri doğrultusunda kadını kullandığı bir olay olarak işlenmiştir. Bunun yanında romanda kadının da istekli olduğu ve yaşadıklarından zevk aldığını belirttiği yerler vardır.

Cinselliği ve cinselliğin birey üzerindeki etkilerini roman kişilerinden yola çıkarak ortaya koyan Sevgi Özel, cinselliğe farklı anlamlar yüklenmiştir. Cinsel algılayışların, bireyin cinselliğe yaklaşımının genellikle sağlıklı olduğunu söyleyebiliriz.

Gümüşana evlendiklerinin ilk yıllarında horozlar öterken bile uyumadıklarını; Bekir'le yalnız oldukları her günü, her saati sevişerek geçirdiklerini söyleyerek yaşadıklarını anlatır.

Eli kolu her yanıma ulaşıyor...
Göbeğimi, memelerimi... Aman işte her yerimi okşuyor...
Utanıp kaçacağıma, mırnav kedi gibi gevşiyordum.
Göbeğimi, kalçalarımı ellemesi...
Nasıl hoşuma gidiyordu okşamaları, öpmeleri...
“Kız sende beni öp, okşa” dedikçe utandım; yapamadım.⁴⁹⁹

⁴⁹⁷ Özel, *Gümüşana*, s.333.

⁴⁹⁸ Özel, *Gümüşana*, s.341.

⁴⁹⁹ Özel, *Gümüşana*, s.275.

Evliliklerinde zaman geçtikten sonra, kadın artık istemeyen taraf olur. Gümüşana, Bekir'in isteklerine karşılık vermekten yorulur ancak gönülsüz de olsa Bekir istediğini elde eder.

Bekir söz dinlemiyor, karısı her gece koynuna girsin istiyordu. Gümüşana, kocası kadar istekli değildi artık. Kocasının da yaşını başını almasına karşın, bu gücü nerden bulduğuna, her gece bir kez yetmeyip üst üste tepesine binmesine şaşırıyordu. Karyola gıcırdadığı için, ya karyolanın önüne yorganı serip yerde ya da çocuklar evde olmadığı zamanları kollayarak yatakta sevişiyorlardı. Kendi bedeni ve gönlü yordun olduğundan, çoğunca onun altında kıpırtısız, ölü gibi yatıyor, o işini bitirdikten sonra, duyurmadan “Oh!..” çekiyordu.⁵⁰⁰

Romanda, belli kalıpların dışına çıkamayan, rutin haline gelen cinsel ilişkiler de okuyucuya sunulur. Zorla yapılan ya da uzun yıllar süren evliliklerde bu durum yaşanır.

Ülkü, istemeden evlendiği kocası Tufan'la da hiçbir zaman isteyerek birlikte olmaz. İlk gece sarhoş olduğu için Tufan'dan kurtulan Ülkü, ikinci gece ilişkiye isteksiz olduğu için dayak bile yer. Sonrasında aynı gönülsüzlük devam eder. Bir gün Gümüşana'ya “İşini dışarda gören, benimle de çocuk yapmak için yatan bir gardaşın var. Beş dakika sürmezdi bizimki; çoğu zaman soyunmazdık. İndir donu, kaldır donu, o kadar...”⁵⁰¹ diyen Ülkü, sadece sorunlu olduğu için birlikte olduğunu açıklar.

Gülcan'ın Nedim'le yaşadığı ilişkide ise cinsellik, kadının kendi bedenini tanımasını sağlayan bir fonksiyona sahiptir. Gülcan'ın ilk kez yaşadığı şeyler sadece tensel değil, tinsel yönünü de uyandırmış, kendine ve bedenine olan farkındalığını arttırmıştır. Gülcan'ın Nedim'le yaşadığı ilk birliktelikten sonra hissettikleri “Bedeninin hiç bilmediği duygularla böyle sarsılacağını, yıkanırken bile bakmadığı memelerinin başka türlü terleyip titreyeceğini aklının ucundan geçirmemişti.”⁵⁰² cümlesiyle ifade edilir.

---

⁵⁰⁰ Özel, *Gümüşana*, s.245.

⁵⁰¹ Özel, *Gümüşana*, s.278.

⁵⁰² Özel, *Gümüşana*, s.182.

3.7.13. Tecavüz

Romanda tecavüz konusuna iki kez değinilir. Bunların ilki Gümüşana'lar köyde iken yaşanır ve Gümüşana'nın ağzından kısa bir şekilde okuyucuya sunulur. Köylüler tarafından tecavüze uğrayan kadın Ümmü'dür.

Pek güzel; sessiz soluksuz bir gelin...
Fakirin sesi soluğu olur mu?
Başka köyden geldiği.
Biri karnında öteki beşikte, iki bebeli karıya tecavüz edip astılar...
Belden aşağısı çıplak...
Kan revan içinde...⁵⁰³

Romanda tecavüze uğrayan diğer bir kadın ise Zeliha'dır. Zeliha amcasının oğlu tarafından tecavüze uğrar ve bunun sonucunda on dört yaşında hamile kalır. Zehra başından geçen olayı, tüm detaylarıyla anlatır.

Köyden kaçıp geldiydik, emmimgille... Aynı baaçenin içinde yan yana gondulara dıhıldıydık. Anam temizliğe gidiyordu... Ben gardaşıma bakıyodum; okul mokul yoğudu... Para pul mu var da okul olsun... Bir gün, evde yalnız olduğumu gollamış bu ayı, daldı girdi içeri. Gitledi gapıyı, çekti bıçaa... Önce gendü soyundu, anadan üryan... Bak baa didi, bakamadım... Bir erkeen edep yerini gören gız, gali gız sayılmaz didi. Zorla açdırdı gözümü, saçlarımı yola yola... Soona beni soydu zorunan... Bir erkee edep yerini gösteren gız da gız sayılmaz didi... Her bişiyi adlı adınca sölüyo matçalı... Önce aazımı baaladı bir dülbendile, sona ellerimi önden baalayıp çökdürdü yire... Soyhasını sürdü her bi yerüme... Bir erkeen edep yerini elleyen gız gahbe olur didi, sen de gahbe oldun gali didi... Çökdü depeme... Ne sesim çıkıyo ne ellerim ayaklarım oynayo... Etdi edeçeğini canımı yaka yaka... Gaç sefer... Omuzumu, galçamı, memelerimi ısırdı, çürüdü. Dökülesice dişleri alt dudaamı parçaladı... Isıramadığı yiri cimcikledi, dekmeledi... Her yirim çürüdü... Alttan gan, aazım burnum gan... Bunlar delil didi, ses edecek olursan açdırırım, göster dirim, didi; herkeşe gendü isdedi dirim, didi. Bak yüzünde iz var, çok gorkma, soran olursa düşdüm di, didi. Altımıza, anamın namaz örtüsünü sermiş o ara, ganlı dülbendi d aldı; bu bende galacak, zamanı gelince herkeş görecektedi. Gahbe olmamak için me dirsem onu yapacan didi. Ellerimi, aazımı çözdü, geyinmemi bekledi, siktirdi gitti gahbenin dölü...⁵⁰⁴

⁵⁰³ Özel, *Gümüşana*, s.36.

⁵⁰⁴ Özel, *Gümüşana*, s.130.

3.7.14. Yalnızlık

Gümüşana romanında yalnızlık duygusunun ön plana çıktığı kişi Gümüşana'dır. Gümüşana, köyden kente göçtüklerinde, değişen değerler, alışkanlıklar karşısında kendisini yalnız hisseder. Bunların üzerine kızıyla arasındaki iletişimsizlik eklenince Gümüşana, gün boyu konuşmayan, eskiyi düşünen bir kadın olur. Gülcan'la tartıştıkları bir gecenin ardından yaşadığı yalnızlık duygusu anlatılır:

O gecedен sonra birkaç gün konuşmadılar. Sordu, sızlandı, ağladı. Gülcan tınmadı. Bu birkaç gün Gümüşana'ya çok dokundu. Yıllardır süren yalnızlığı dayanamayacağı kadar ağırlaşmıştı. Sırtındaki bu yükü silkeleyip atamayacağına, ölene dek bu yükü taşıyacağına inandı.⁵⁰⁵

Romanda yalnızlığı hissedilen diğer kişi Gülcan'dır. Gülcan hissettiklerini kimseyle paylaşmaz ama yazar. Hastaneye yattığı yıllarda kazandığı günlük tutma alışkanlığı sayesinde bütün derdini sıkıntısını karşısında biri varmış gibi deftere aktarır. Gülcan'ın yalnızlığı romanda şu cümlelerle ifade edilir:

Umarsızlığımı yok edecek bir şeylere, birilerine çok gereksinimi vardı. Erdal Abisine olan öfkesinin nedeni de buydu; defterinin birçok yerine, "Karşılıklı konuşabilseydik keşke; başımı omzuna dayayıp ağlayabilseydim, içimdeki ağrıyı boşaltabilseydim keşke... Çok yalnızım, çok..." diye yazmıştı.⁵⁰⁶

---

⁵⁰⁵ Özel, *Gümüşana*, s.200.

⁵⁰⁶ Özel, *Gümüşana*, s.118.

IV. BÖLÜM

ANLATIM TEKNİKLERİ

Sevgi Özel'in öykü ve romanlarında, kurguyu sağlam bir zemine oturtmak, olayın daha net ve anlaşılır kılınmasını sağlamak amacıyla kullanılan anlatım teknikleri çeşitlilik göstermektedir. Geriye dönüş, diyalog, montaj, gösterme, iç monolog, mektup, iç çözüleme ve bilinç akışı öykülerde karşımıza çıkan anlatım teknikleridir.

1. Diyalog Tekniği

*Diyalog; en az iki kişi arasında cereyan eden karşılıklı konuşmadır.*⁵⁰⁷

Tiyatronun kullanmış olduğu bir teknik olan diyalog tekniği, gösterme tekniğidir ve olaylar gösterilmek suretiyle anlatılır. Öyküde ise, bu sahneleme tekniği şahısların birbirleri ile olan diyalogları ile sağlanmakta; metne çeşitlilik katarak okuyucunun dikkati canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Bununla birlikte, *Diyalog tekniği, eserin üslûbunu monotonluktan kurtaran, üslûba çeşitlilik kazandıran, kahramanları kendi ağızlarından tanıma imkânı veren, onların psiko-sosyal konumlarının açıklanmasını sağlayan, farklı kişilerin bir araya gelerek farklı kültür konuşmalarının okuyucuya sunulmasına etki eden bir tekniktir.*⁵⁰⁸

Diyalog tekniği, Özel'in öykülerinde en çok kullanılan anlatım tekniğidir. *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)* kitabındaki on iki öykünün onunda, *Aşk Bir Boncuktur* kitabındaki on üç öykünün on birinde, *Direncin Kuşları*'nda on yedi öykünün on beşinde, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki on yedi öykünün on beşinde, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki on altı öykünün on dördünde, *Aptal Dünya*'daki yirmi iki öykünün on yedisinde geriye diyalog tekniği kullanılmıştır.

⁵⁰⁷ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları I*, Ankara: Ötüken Yay.,2011, s.255

⁵⁰⁸ İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş / 2: Hikâye-Roman-Tiyatro*, s. 102-106.

Öykülerin bir kısmında diyalog, anlatılmak istenilen şeyin uzun uzadıya okuyucuya verilmesi yerine, öykü kişilerinin karşılıklı konuşmaları sayesinde olayın okuyucu tarafından anlaşılması yönünde kullanılmıştır.

“Sana Yalan Bana Gerçek” öyküsünde öykü kişilerinin ön plana çıktığı ve onların içsel serüvenlerini anlamamıza yardımcı olan bir diyalog şöyle gelişir:

“Müge seninle dışarıda yemek yiyelim mi bugün?”

Karım bu önerime önce hayır dedi, ancak onu evde konuşamayacağımız şeyler olduğuna inandırdım. Çıktık.

“Sen Boğaz manzarasını seversin şöyle otur.”

“Artık sevmiyorum, gençkenmiş o.”

“Sen hala genç ve güzelsin, ne içelim?”

“Ben on gündür rejimdeyim, hiçbir şey yemeyeceğim, içki de yasak bana.”

“Bugünlük bozuver şu rejimi”

“Bozamaz, şu önemli konun neyse konuşalım da eve gidelim.”

...

“Evden ayrılmak istiyorum”

“Efendim, ayrılmak mı istiyorsun?”

“Senden değil, evden ayrılmak istiyorum.”

“Ayrı bir ev gerekiyor demek artık.”⁵⁰⁹

...

“Her Kapıyı Açan Anahtar” öyküsünde Yusuf ve eşi Neşe arasındaki diyalog ise şöyle gelişir:

“Merhaba!”

Yusuf, karısının sesine döndü, elindeki bardağı göstererek,

“İster misin?” diye sordu.

“Hayır, hiçbir şey istemem, zamanım kısıtlı.”

Kadın, çantasıyla birlikte bağına bastığı sarı bir zarftan, birkaç sayfa çekti, adama uzattı.

“Ne bunlar?”

“Ben gidince okursun. Senden ayrılmak istiyorum. Nedeni bu kâğıtlarda yazılı, ama gerekli yerlere vermeden önce okuman iyi olur diye düşündüm.”

“Böyle bir konu böyle ayaküstü mü konuşulur Neşe? Böyle bir karar, tek yanlı alınıp böyle tebliğ mi edilir? Sen bu yöntemi uygun

⁵⁰⁹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.131

buluyorsan bir diyeceğim yok, ama istersen, oturup enine boyuna bir konuşalım...”

“Ben ne konuşmak ne de tartışmak istiyorum. Hem bana öyle geliyor ki, ayrılmayı sen de istiyorsun. Olgun iki insan gibi ayrılalım, durumumuz ortada... Bunun nesini konuşacak, nesini tartışacağız? Neyi kurtaracağız, hiçbir şeyimiz kalmadı ki...”⁵¹⁰

Öyküde Yusuf ve Neşe arasında geçen bu diyalogla okuyucuya, kadınla erkeğin ilişkilerinin uzun bir zamandır yolunda gitmediğini, sadece aynı çatı altında yaşayarak evliliklerini sürdürdüklerini ve kadının bu kararı uzun bir süre zarfında verdiği detaylı şekilde anlatılmaz. Okuyucu öyküde geçen konuşma sayesinde bu fikirleri edinir.

Yazar, öykülerin bir kısmında kahramanlar hakkında ayrıntılı bilgi vermek yerine, onları konuşturarak okuyucunun tanımmasını sağlar. Böylece okuyucu öykü kişinin düşüncesini, psikolojisini anlamış olur.

“Babalı Babasız” öyküsünde töre gereği genç yaşında ağabeyinin eşiyle evlendirilen Kenan’ın başka bir kadınla olma isteği ve psikolojisi arkadaşıyla yaptığı konuşmadan anlaşılmaktadır:

“Bu böyle olmayacak İlyas, ne dersin ha! En iyisi ben Muhsine’ye açılmam değil mi?”

“Üstüne evleneceğim mi diyeceksin kadına? Hangi kadın he der be, sen deli misin?”

“Ama İlyas, Muhsine ile en son yakınlığımızdan bu yana bir yıl geçti neredeyse, o da anlayışlı olsun canım...”

“Şöyle bir ağzını yokla bakalım. Olmazsa benimkine...”

“Yo, karımı karıştırma bu işe, bütün mahalle duyar valla.”⁵¹¹

“Kaçak” öyküsünde Münire geçmiş evliliği hakkında Fahire ile konuşurken aralarında şöyle bir diyalog geçer:

“Ben artist, şarkıcı olmak istiyordum. Zengindiler, ama bizden de köylüydüler. Köy düğününe benzer bir düğünle, o yaz oğlanın okulu kapanınca evlendik. Herkesin gözü takılarımdaydı, kollarım bilezik, boynum metrelerce zincirle, bağrım altınla parayla dolmuştu. Uzatmayayım yaşım on beş, bedenim ve aklım yirmi... Hiç bebem olmadı. On üç yıllık bir evlilik...”

⁵¹⁰ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.47.

⁵¹¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.63.

“Kocan mı istemedi? Böyle aileler torun tosun meraklısıdır. Yana anası babası?”

“Allah vermedi işte. İyi ki de vermemiş... Kocam hiç bebe sözü etmezdi, ana babası da... Sanki bebemizin olmayacağını biliyorlarmış gibi.”

“Ya seninkiler?”

“Bizimkilerin her lafı bebe üstüneydi. Kocam beni atıverecek diye, ödleri patladı. Başlarına kalacağım ya... Bebe olursa iş sağlama biner sanıyorlardı. Annemle kaynanam birbirini boğacaktı neredeyse... Biri gidiyor, biri geliyordu. Kocamsa suskun... Canımdan yandım. Aslında bana pek ilişmediği için mutluydum.”

“Kocanla açık açık konuşsaydın bunları. Niçin ilişmiyordu?”

“Uzun hikâye... Kocam ilk geceyi zor atlatmış, ondan sonrasında yatak odası ikimiz içinde kabir azabı çekilen yer olmuştu. Doğrusunu istersen, işime geliyordu. Onu sevmiyordum.”

“Ayrılıydın o zaman.”

“Töremize aykırı. Hangi baba evine gidecektim?”⁵¹²

Bu diyalogla, Münire'nin evliliği hakkında uzun ve kapsamlı bilgi verilmemesine rağmen geçmişte içinde bulunduğu durum, sahip olduğu psikoloji hakkında çıkarımda bulunur okuyucu.

Diyalogların bazıları oldukça uzun konuşmalardan oluşurken, bazıları ise birkaç cümlelik konuşmadan ibarettir. Bunların yanında tamamının diyalogdan oluştuğu öyküler de bulunmaktadır. Ancak bu öykülerin sonunda yazar araya girer ve birkaç cümle de olsa söyler.

“Yükselen Değerler” öyküsü Nevin adında bir muhabirin yaptığı bir söyleşiden oluşmaktadır. Diyaloglar öykü sonuna kadar devam eder. Öykünün sonunda ise “Söyleşimiz, başkanın gözlerinin süzülen iki damla yaşla son buldu” cümlesiyle biter.⁵¹³ Öykü şöyle başlar:

“Ah, efendim ah! Nerden mi bulaştım bu politikaya?”

“Evet, nerden aklınıza geldi politikacı olmak?”

“Sonradan değil efendim, anadan doğma politikacıyım ben, doğuştan...”⁵¹⁴

⁵¹² Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.109-110.

⁵¹³ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.123

⁵¹⁴ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.118.

Baştan sona konuşma şeklinde devam eden öyküdeki diyalog şu şekilde biter:

“Sayın Başkan siz, şimdi çok varlıklısınız. Ailenizse... Biraz bunlardan konuşsak... Yani sizi daha iyi tanısak...”

“Kardeşim arif olan anlar. Sabahtan beri konuşuyoruz. Daha beni tanıyamadınız mı? Aklım ve becerikliliğim aileden geliyor. Kısaca tanıyayım kendimi, anasına bak kızını, kenarına bak bezini al. Halkımı sevgiyle selamlıyorum. O kimi alacağını bildi.”⁵¹⁵

“Bir Baba; İki Artı Bir Çocuk” öyküsü diyaloglar üzerine kurulmuş bir öyküdür. Ancak konuşma aralarında anlatıcı araya girer ve bilgi verir. Öykünün son bölümünde ise, diyalog sona erer ve sadece anlatıcı konuşur. Öykü şöyle başlar:

“Böyle tanışmak istemezdim, ama bizim suçumuz yok bunda.”

(Boş versene... Tanışmayı hiç istemezdim. Hoş ben de istemezdim...)

İçinden geçenleri söylemesi olanaksızdı şu an. O da karşısındaki gibi oynadı:

“Ben de istemezdim. Doğru bizim suçumuz yok. Ana babamızı seçmek elimizde değildi.”⁵¹⁶

“Ölümü Öpmek” öyküsünde okuldan gelip evde annesini bulamayan kız, aklından çeşitli düşünceler geçirir. Annesinin hastalandığını, yaralandığını, hatta öldüğünü... Bu düşüncelerle kıvrıldığı koltukta uykuya dalar ve rüya görür. Öyküdeki tek diyalog rüyada geçen şu konuşmadır:

“Hadi kız, hadi çık dışarı” dedi, “ölülerle konuşulmaz.”

“Ama o benim annem.”

“Neyin olursa olsun, ölmüş görmüyor musun? Hadi çık dışarı, o artık benim, bana ait...”⁵¹⁷

“Hayal Baba” öyküsünde, çocukluğunu, çocukken yaşadıkları sıkıntıları, babasının ailedeki yeri genç bir kız tarafından anlatılırken, öykü boyunca sadece

⁵¹⁵ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.123.

⁵¹⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.76.

⁵¹⁷ Özel, *Direncin Kuşları*, s.77.

kısa bir diyalog kullanılır. Bu diyalog öykü kişinin korkuları hakkında da bilgi verir.

Özel, romanlarında ise öykülerinde olduğu kadar yer vermemiştir diyalog tekniğine. Romanlar arasında en fazla, *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında; en az ise, *Uğur Olsun!* romanında kullanılmıştır.

Diyalog tekniği, öykülerde olduğu gibi romanlarda da, bilhassa *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında, öykü kişilerinin fikirlerini yahut içinde buldukları durumları yazarın uzun uzadıya anlatmak yerine, kişilerin konuşulduğu ve böylece okuyucunun öykü kişileri, onların fikirleri ve durumları hakkında bilgi sahibi olduğu bir teknik olarak karşımıza çıkar.

Yıldızlar mı Suçluydu? romanında Canan ve kızı Betül'ün telefonla konuşmaları okuyucuya diyalog tekniğiyle verilirken, kişilerin deprem sonrası devlet hakkındaki görüşlerini de ortaya koyar.

“Nerdesin anne?”

“Evdeyim yavrum...” derken sesli sesli güldü.

“Bakıyorum keyfin yerinde.”

“Sesini duydum ya çocuğum... Sen nerdesin anne demeden önce, bir deprezede nerdesin ey devlet baba diye bağıyordu. Sen de böyle deyince...”

“Haklılar, hepimiz arıyoruz devleti, yok, yok, yok!”

“Çok mu kötü durum gerçekten kimse yok mu?”

“Çok kötü anneciğim, çok... Görünüşte herkes var, işte güçte kimse yok. Herkesin eli cebinde, çenesi çırçır makinesi gibi maşallah! Bu kadarı olmaz anne ya! İnan bu kadar olmaz! Yine ne varsa o gözü tok, ekmeği kıt insanımızda var, örgütlerde var, askerlerde var. Koşturup duranlar, ekmeğini paylaşanlar kim biliyor musun? Tahmin edebilir misin?⁵¹⁸

Gümüşana romanında ise, romanın başında Gülcan ve Erdal'ın konuşmaları, Gümüşana'nın içinde bulunduğu durumu ortaya koyar.

“Gülcan, anam dalıp dalıp gidiyor. Uyurgezer gibi olmuş. Bomboş bakıyor. Sanki konuştuklarımızı duymuyor. Oturduğu yerden tuhaf tuhaf şeyler yapıyor.”

---

⁵¹⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.62.

“Çoktandır böyle... Kendi kendine konuşuyor; gözleri açık düş görüyor. Bazen benimle konuştuğunu sanıyorum; bakıyorum değil... Sorunca da kızıyor; sormayınca da... İdare ediyorum işte...”

“Bana niye söylemedin? Keşke yazsaydın... Bir doktora filan...”

“Götürmek istedim. Gülsevil’e anlattım; randevu bile aldık da gitmem diye tutturdu. Abi... Bence bu kadın hasta filan değil...”

“Ya ne? Baksana bacım kendine değil gibi...”

“Abicim, bu garip hasta filan değil, inan bana. Onun hastalığı özlem.. Seni özleyor. Bir yıldır böyle; sürekli köyü, kasabayı anıyor, hep eski günleri düşünüyor. Doğrusunu istersen tarla tapan, koyun keçi öykülerinden bıktım. Hiç görmediğim adamlar, şimdi kapıdan girseler tanırım, anlata anlata bitiremiyor.”⁵¹⁹

Romanlardaki diyalogların bazıları tıpkı öykülerde olduğu gibi uzun konuşmalardan oluşurken, bazıları ise, oldukça kısadır.

Gümüšana romanında, Gümüšana ve Gülcan’ın kaloriferli apartman dairesine taşındıklarında geçen aralarındaki birer cümlelik kısa konuşma, Gümüšana’nın aslında evvelden beri duygularını dışa vurmayan biri olduğunu okuyucuya gösterir.

“Bak anne, odun, kömür derdi yok, soba yakmak yok...”

“İyi kızım, güle güle otur...”⁵²⁰

Yaşamöyküsel bir roman olan *Uğur Olsun!* romanında ise, yazar diyalog tekniği çok nadir kullanmayı tercih etmiştir. Romanın başında Mumcu adına düzenlenen cenaze töreninin yapıldığı gün, cenazeye katılan iki kişi arasında, bunlardan biri yazarın kendisidir, kullanılır. Bunun dışında ise, Uğur Mumcu’nun eşi Güldal Hanım’la ve birkaç arkadaşı ile yaptığı birkaç cümlelik konuşmalara yer verilir romanda.

2. Geriye Dönüş Tekniği

Geriye dönüş, öyküde yahut romanda yer alan her şeyin, insanın, zamanın, eşyanın, konunun geçmişine dönerek bunlar hakkında okuyucuya bilgi vermek amacıyla kullanılan bir tekniktir. “*Dar anlamda geriye dönüş, yapıcı geriye dönüş*

---

⁵¹⁹ Özel, *Gümüšana*, s.11.

⁵²⁰ Özel, *Gümüšana*, s.49.

ve çözücü geriye dönüş olmak üzere amaç ve işlevine göre üç çeşit geriye dönüş tekniğinden bahsetmek mümkündür.”⁵²¹

Dar anlamda geriye dönüş; kısa süreli zaman dilimlerinde, bir saat, bir- iki gün, ya da bir kaç gün öncesine giderek olayları, durumları ya da kişileri tanıtmak için kullanılan bir tekniktir.

Yapıcı geriye dönüş; öykünün/romanın ilerleyen aşamalarında yazarların kullanmayı tercih ettikleri, olay veya kahraman hakkında okuyucu aydınlatmak amacıyla kullandıkları bir tekniktir. Bu yöntemde kahraman bütün yönleriyle okuyucuya verilmez, bazı yönleriyle saklanır. Ne zaman ki okuyucunun merakı artar, o zaman yazar devreye girer ve geçmişe ait bilgiler verir.

“Çözücü geriye dönüş tekniği genellikle polisiye eserlerde uygulanan bir yöntemdir.”⁵²² Eserin başında ortaya bir sorun atılır ve bu sorun geriye dönülerek çözülür.

Geriye dönüş tekniği Özel’in öykülerinde sıklıkla karşımıza çıkan bir diğer tekniktir. *Devrimciler Aşık Olamaz(di)* kitabındaki on iki öykünün altısında, *Aşk Bir Boncuktur* kitabındaki on üç öykünün yedisinde, *Direncin Kuşları*’nda on yedi öykünün onunda, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*’daki on yedi öykünün dokuzunda, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*’daki on altı öykünün onunda, *Aptal Dünya*’daki yirmi iki öykünün on ikisinde geriye dönüş tekniği kullanılmıştır. Öykü kişilerinin geçmişine gidip, yıllar öncesine dair bilgilerin okuyucuya verilmesi, okuyucunun öykü kişininin geçmişi hakkında bilgi edinmesi açısından tercih edilen bir tekniktir.

Özel, öykülerinin bir kısmına anı anlatarak başlamıştır. Anı anlatırken de öykü kişininin gördüğü bir şey, duyduğu bir ses, yaşadığı bir olay ile geçmişe dönüş yapmış ve öykü kişisine geçmişini hatırlatan o olayı anlatmaya başlamıştır.

“Dinle Beni Canım” öyküsünde öykü kişisi, bir telefon konuşmasıyla sinirlenip iş yerinden çıkar ve bir taksiye biner. Taksiden inip yürümeye başladığı

⁵²¹ Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları* 1, s. 234.

⁵²² Gürsel Aytaç, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara 1990, s. 235’ten naklen Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları* 1, s. 238.

sırada ise, gözüne bir tabela ilişir. O tabela kadını yıllar öncesine götürür ve geçmişte yaşanan olay anlatılır. (s.29)

“Devrimciler Âşık Olamaz(dı)” öyküsünde ise öykü kişisi Zeynep, saatlerdir masa başında mektup yazmaktadır. Masadan kalktığı sırada, yere buruşturup attığı kâğıtlardan birini alır ve küllüğün içinde bulunan izmaritleri doldurmak için açar. Kâğıdı açtığı sırada “Yârim...” diye başlayan satıra gözü takılır ve öykü kişisi bu olayla yıllar öncesine gidip üniversite aşk yaşadığı Recep’i hatırlar. (s.40)

“Emmi” öyküsü, kimselerin adını bilmediği bu yüzden de kendisine emmi diye seslendikleri bir adamla, küçük bir çocuğun konuşmasıyla başlar. Konuşma sırasında geçmişini anımsar ve öykü adamın kırk yıl önce başından geçen bir olayın anlatılmasıyla devam eder. (s.61)

Anı anlatarak başlayıp geriye dönüşün kullanıldığı öykülerin yanında geçmiş anlatıldıktan sonra ana gelinen öyküler de vardır.

“Nokta Burun” öyküsü bir kadının ev arama sahnesinin anlatılmasıyla başlar. Bu kadın siyasi görüşlerinden dolayı Ankara’dan sürülmüştür. Ev arama sahnesinden sonra, evini yerleştirmesi, komşularıyla olan yakınlığı ve ev sahipleri ve onların beş-altı yaşlarındaki kızları Didem’le olan ilişkileri anlatılır. Öykünün son paragrafında ise ana dönülür. Öykü kişisi kadın, tekrar Ankara’ya döndüğünü, nokta burunlu kızın büyüyüp üniversiteyi kazandığını ve kadınla birlikte yaşadığını belirtir. (s.65-71)

“Tatlı Düşler” öyküsünde, öykü kahramanı cezaevindeki bir kadındır. Öykü kadının yıllar öncesine, kadının on dört yaşında olduğu zamana ait bilgilerin verilmesiyle başlar. Evlenmesi, evlilik süresi zarfında yaşadıkları, kocasını aldatması ve aldattığı adamı öldürmesi öykü sonuna kadar anlatılır. Kadının cezaevinde olduğu öykünün sonunda avukatla konuşmasından anlaşılır. Aslında öyküdeki sahne, cezaevinde kadının başından geçenleri avukata anlatması ve en sonda ise avukata son sözlerini söylemesinden ibarettir:

Cezamı hafifletmesinler avukat hanım, kadınsınız, siz anlarsınız beni... Sormayın yeter artık... Utanmadan bakabildiğim bir tek şurası kaldı, aha bu kara yer... Toprak... Kendime söz verdim bir

daha gökyüzüne bakmayacağım. Çocuklarımın yüzü gibi gökyüzü...
Tertemiz... Çocuklarım gökyüzündeki kuşlar gibi günahsız...

Onlar beni ölmüş bilsin... Toprak bütün ayıpları örter avukat hanım,
değil mi? Bekleyeceğim, toprak beni bağışlar, bir tek toprak kaldı
beni kabul edecek...

Başka sözüm yok avukat hanım, yok...⁵²³

“Söylemezlik” öyküsü, “Kadın ve Şiddet”in konuşulduğu bir
açıkoturumda, konuşmacılardan birinin, geçmişte annesi ve yengesinin başından
geçenlerin anlatmasıyla başlamıştır. Kız çocuğu doğurmanın hoş karşılanmadığı,
kız çocuklarının ezilip, hor görüldüğü bir zamanı anlatır konuşmacı. Ardından ise,
konuşma anına dönülür ve oradaki atmosfer yansıtılır. (s.182-190)

Özel, bazı öykülerinde de geçmişle an arasında gidip gelmiştir. Geçmişten
başlayıp ana dönmüş, sonra tekrar geçmişe dönüp öyküyü anla bitirmiştir. Ya da
bunun tam tersi, anı anlatarak başlayıp geçmişe dönmüş, bu sıra takip edilmiş ve
öykü anı anlatarak bitirilmiştir.

“Birbirimizi Öldürdük” öyküsünde Erol’la Gülçin bir restorana yemeğe
gider. Öykü onların restorana girmeleri ve masalarına yerleşmelerinin
anlatılmasıyla başlar. Konuşmaya başlamalarının ardından öyküde geçmişe dönüş
yaşanır. Gülçin Erol’ geçmişini hakkında bilgiler verir. “Efendim, ne dedin Gülçin?
Kim öldü, ölü müyüm?” cümleleriyle ana geçilir ve kısa bir konuşma yapılır. Bu
konuşmadan Gülçin’in biran için sesli düşündüğü anlaşılır. Ardından tekrar geriye
dönüş yaşanır ve Gülçin Erol’la yaşadıkları hakkında bilgi verir. Bu bilginin
sonunda yine sesli düşünen Gülçin’in söyledikleri ile yazar olayı ana bağlar ve
birkaç cümlelik konuşma ile öykü bitirilir.

“Nereden Nereye” öyküsünde genç bir kız ve annesinin eski fotoğraflara
bakarken aralarında geçen diyaloglar, geçmişini yâd etmeleri konu edilmiştir. Öykü
genç kızın ilkokuldayken bir 23 Nisan şenliğini anımsayıp, anlatmasıyla başlar.
Sonra anne kızın diyalogları okuyucuyu ana döndürür. Bu konuşmalar esnasında
geriye dönüş tekrar yaşanır. Okuyucu geçmişini anne kızın konuşmalarından
öğrenir. Öykü, Özel’in bütün öykülerinde olduğu gibi an anlatılarak biter.

---

⁵²³ Özel, *Aptal Dünya* , s.140-141.

Geriye dönüşlerin belirli şekilde kullanıldığı bu öykülerin yanında, sadece geçmişin anlatıldığı, başka bir ifadeyle baştan sona geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı bir öykü vardır: *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki "Koca Dede". Öyküde, yetmiş altı yaşına kadar yaşamış Koca Dede gençliğinden başlanarak torunun ağzından anlatılmıştır.

Televizyonlarda Amerikalı aktör John Wayne'nın eski filmlerini izlerken Koca Dedeyi anımsıyorum sürekli. Bu kovboyun bakışı, gülüşü, insanların çift olabileceğini düşündürüyor bana... Kısa boylu Koca Dede at sırtında çok heybetli görünürmüş, fötrünü uçurup yitirmeden, rüzgâr gibi gider gelirmiş her yere... Atının nal sesi, ilk karısı dışında bütün kadınların yüreğini hoplatırmış bizim kovboyun. Kızlarından öğreniyoruz şimdi bunu... Eskiden analarının davasını güden kızları, artık sevgiyle, özlemlerle, gözleri yaşla dolarak anıyorlar onu. Hiç kuşku yok, duysa, hepimize söverdi:

"Ben öldükten sonra, bilmem neyime gadar..."⁵²⁴

Özel, geriye dönüş tekniğini yalnızca öykülerinde değil, romanlarında da kullanmıştır. *Uğur Olsun!* ve *Gümüşana* romanlarında, yazar, romanın başında roman boyunca anlatılacak olayların son bölümlerini verip, ilerleyen bölümlerde, geriye dönüşler yaparak okuyucuyu geçmiş olaylar hakkında bilgilendirirken; on dört bölümden oluşan *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında ise, depremi yaşayan kişilerin anlatıcısı olduğu bölümlerde bu tekniği kullanır.

Uğur Olsun! romanının ilk bölümünde 27 Ocak 1993 günü, Mumcu'nun cenaze töreninin yapıldığı gün, anlatılırken, ikinci bölümde Uğur Mumcu'nun öldürülüşünden birkaç ay öncesi anlatılır. Romanda bu iki bölümden sonra ise, Mumcu'nun çocukluğundan başlanarak, yine arada geriye dönüşler yapılarak yaşamı sunulur.

Gümüşana romanında ise, romanın başkişisi Gümüşana'nın kendisiyle konuştuğu, yani iç monolog tekniğinin kullanıldığı bölümlerde geri dönüş tekniği de kullanılır ve yıllar öncesine gidilir. Yazar bunu yaparken yazı şeklini kalın/bold olarak değiştirirken, anlatacaklarını düz yazı şeklinde değil de destan türünde olduğu gibi manzum hikâye şeklinde yazar.

---

⁵²⁴ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.92-93.

O gün erkek olduydun oğlum...
O karlı, soğuk günde, bana cesaret veriydin.
Yola çıkınca yüzünü gözümün önüne getirdim durdum da hiç korkmadım.
Keser sapı kadardı daha boyun, kaşık kadardı yüzün...
Yedi miydin, sekiz mi...
İnceikti sesin...
İncecik sesin avluyu doldurduydu...
Büyük adam gibi dikildiydın atın önüne.
“Ben de geleceğim...”
Olmaz oğlum, olmaz yavrum...
“Ana, ben de geleceğim..”
Olmaz! Sen ebengile, eve sahip çık, çekil!
“Ana geleceğim!”
Çekil önümden eşşek sıpası!
İçinden gele gele değil, mecburiyetten azarladım seni.
N’apıyım...
Daha bebesin diyemedim kuzum.⁵²⁵

.....

Yıldızlar mı Suçluydu? romanında yukarıda da belirttiğimiz gibi depremi yaşayan kişilerin anlatıcı olduğu bölümlerde, 17 Ağustos 1999 gününe geri dönüş yapılır ve kişiler, deprem gününü anlatır.

O gün Semiha’nın bahçesinde oturduk, zaten hep onun bahçesinde geçer günlerimiz. Geçerdi yani... Semiha olsa da giderdik, olmasa da...

(...) Neyse uzatmayayım, öğleden sonra Semiha’yla ikimiz bahçede yaprak sardık, hem etli hem zeytinyağlı... Nesrin, Semiha’dan özür diledi durdu. Haşlanmış asma yaprağı ellerini sararttı diye.⁵²⁶

Yıllık iznimin son günleriydi, evde sıkıldım, kendimi dışarı attım. Bütün gün avarelik yaptım, ilk kez görüyormuşum gibi Denizli sokaklarını dolaştım, bir pastanede dondurma yedim, bir parkta oturdum. Ne aklımdan ne içimden kötü şeyler geçti. Kimisi içime doğdu filan diyor, benim ne içime doğdu, ne dışıma... Mutlu mesut eve döndüm, oğlanları bekledim. Akşamüzeri onları da alıp

⁵²⁵ Özel, *Gümüşana*, s.12-13.

⁵²⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.43-44.

Pamukkale'ye gittim, eşim inşaatçıdır, orada iş almıştı. “Gelin, bir gece kalın” dedi. Pamukkale çok güzeldir, sık sık gideriz. Yine çok eğlendik, geç yattık. Biz duyumsamadık sarsıntıyı. Çocukları da duymamış. Denizli'den bir arkadaşım aradı üç buçukta, söylediklerini duyunca heykelleşiverdim.⁵²⁷

3. Montaj Tekniği

Bir anlatım tekniği olarak montaj; sanatkârın başkasına ait (anonim veya ferdi) bir sözü (ibare, mısra, beyit, cümle, paragraf) –çeşitli sebeplerle– olduğu gibi eserine aktarmasıdır. Montaj, kültürümüzde özellikle şiirde kullanılan iktibas çağrıştırmaktadır.⁵²⁸

Montaj tekniği Özel'in bazı öykülerinde bir şarkıdan yahut bir şiirden aynen alıntı yapılarak kullanılmıştır.

Devrimciler Âşık Olamaz(dı)'daki “Hadi Bakalım” öyküsünde, “Kurşun ata ata biter / Yollar gide gide biter / Mapus yata yata biter / Aldırma gönül, aldırma!”⁵²⁹, “Eşkîya dünyaya hükümdar olmaz!”⁵³⁰; “Sorma Ne Haldeyim” öyküsünde, “Sorma ne haldeyim / Sorma kederdeyim”⁵³¹, “Oy Nataşa Nataşa attın bizi ataşa / Sarp kapısı açıldı, gelen neler satayı / Karısıyla darılan Nataşayla yatayı / Oy Nataşa Nataşa Moskavalı Nataşa.”⁵³² şarkılardan ve anonim sözlerden yapılan alıntılarla öyküde anlatılan zamanı güçlendirmiştir yazar.

“Şimdi Daha Güzelsin” öyküsü, eski bir şarkı sözünün aynen yazılmasıyla başlar: “Sensiz saadet neymiş, tatmadım bilemem ki / Alnımın yazısıydın, ne yapsam silemem ki...”⁵³³ Yazar burada olay örgüsüyle bağlantılı olarak, öykü kişileri Suat ve Selma'nın yıllarca ayrı kalmasını ve birbirlerini bulduklarında gerçek mutluluğu yakalamalarını alıntı yaptığı şarkı sözüyle pekiştirir.

“Babalı Babasız” öyküsünde nikâhlı bir adamla, birlikteliği olan ve ondan bir çocuk sahibi olan kadının yaşadıkları anlatılmıştır. Öyküde adamın nikâhlı

⁵²⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s. 86.

⁵²⁸ Çeşitli, *Metin Tahlillerine Giriş/2: Hikâye –Roman –Tiyatro*, s. 112; Mehmet Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları 1*, s. 243–244

⁵²⁹ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.19.

⁵³⁰ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.21.

⁵³¹ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.113.

⁵³² Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.117.

⁵³³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.77.

olduğunu bilerek onunla birlikte olan kadınların hukuken hiçbir hak talep edemeyeceği de konu edilmiştir. Yazar öykünün bu kısmında bir gazete haberinden alıntı yapmış, olayın gerçekliğini ve inandırıcılığını arttırmıştır.

Medeni Yasanın 24/2’nci maddesine göre, “nikâhsız yaşamaya başından beri ses çıkarmayan kadının, bu beraberliğe rıza gösterdiği, fiili beraberliğin kendisi tarafında da kabul edildiği”ni belirtiyordu yargıtay kararı... Böyle yaşamayı kabullenmiş kadınların, birden çok çocuğu da olsa, ilişki evlilik dışı sayıldığından, birlikte yaşadıkları erkekten “tazminat” istemeleri söz konusu değildi.⁵³⁴

“Bir Kadın Birçok Kadın” ve “Öğretmenim, Canım Benim” öykülerinde anonim türküler kullanılarak olayın işlevselliği artırılmış ve anlatılanların gerçekçiliği noktasında sağlam bir yapı oluşturulmuştur:

“Havaydır deli gönül havayı / Alıcı kuşlar yüksek yapar yuvayı
Türkmen kızı katarlamış mayayı / Çeker gider yaylasına eline”⁵³⁵

“Testiyi alır da suya giderim / Ben kendi kendime kahr ederim
Eğer annem sevdiğime vermezse / Asarım kendimi de idam ederim... / Oyyy... Oyyy”⁵³⁶

“Sıra sıra şu Sincan’ın söğüdü / Ben giderken yaprakları göğüdü
Yok mu idi bizim köyün yiğidi / Var gidelim ben anneme doymadım
Doya doya ana muradı almadım / Oyyy... Oyyy!”⁵³⁷

Öykülerde kullanılan diğer montaj tekniği örnekleri, ele aldığımız örneklerle aynı kapsamda olduğundan, ayrıca incelemeye lüzum görmedik.

Romanlarda kullanılan montaj tekniğinin ise, büyük çoğunluğunu gazete yazıları oluştururken, şarkı, türkü ve şiirler de montaj tekniğinde kullanılan diğer türlerdir.

Gazete yazıları *Uğur Olsun!* ve *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanlarında ağırlıklı olarak kullanılmıştır. *Uğur Olsun!* romanında Uğur Mumcu’nun çeşitli gazetelerdeki yazıları ve Mumcu hakkında yazılan bazı yazılar aynen

⁵³⁴ Özel, *Direncin Kuşları*, s.71.

⁵³⁵ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.75.

⁵³⁶ Özel, *Aptal Dünya*, s.158.

⁵³⁷ Özel, *Aptal Dünya*, s.158.

kullanılırken; *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında deprem sonrası gazetelerde yer alan haberler kullanılmıştır.

Demir ağırlarla ördük ana yurdu dört baştan mısraı, genç bir Türkiye'nin onuncu yılında mutlu yarınlara sesleniydi. Gel gör ki birkaç on yılın ardından Türkiye batılı tarifiyle geri kalmış bir ülke oldu. NATO subayları Türkiye'de çöl zammı alırlar. İktisadi durumumuz ve itibarımız için en acı misal... Geri kalmış ülke damgasını Türk aydını, Türk halkı bir suçlu gibi alında taşıyor.⁵³⁸ (Cumhuriyet 26 Ağustos 1962)

Tarih ve bilim otoritesi tanımayan yoz kültürlü ilkel saldırı yöntemi, düşünce özgürlüğünün karanlığı yok eden ışıkları karşısında gücünü ve etkinliğini yitirecek günün birinde. (...) Gün gelecek giderek sahnelerden uzaklaşan siyasetçilerin sadece çirkin yüzleri kalacak belleklerde. Tarihin emekçiden yana olan gelişimine kafa tutmaya çalışanların anarşizmi de böyle son bulacak ancak.⁵³⁹ (Yeni Ortam, 25 Şubat 1974)

Uğur Olsun! romanında yazar, gazetelerden aldığı alıntılarını hangi gazeteden alındığını belirterek kullanırken, *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında sadece gazete haberi olduğunu belirtmekle yetinir:

Marmara Bölgesini harabeye çeviren depremde zarar görenlere yardım için tüm Türkiye ayağa kalktı. Evindeki pirincin yarısını, ekmeğini, çocuğunun bezini felaket bölgesine göndermek isteyenler, dayanışmanın en güzel örneklerini sergilerken kriz merkezlerindeki koordinasyonsuzluk yardımların gerekli yerlere ulaşmasını zorlaştırıyor.⁵⁴⁰

Romanlarda montaj tekniği kapsamında kullanılan şiir, türkü, şarkı gibi türler ise, şunlardır:

Zulmetle ayrılık bestesi yapan / Neşeyi ümidi çalan geceler

Ruhumda titreyen son ruhu kapan / Beni düşünceye salan geceler...

Gecelerrrr!⁵⁴¹

Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar / Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler... Uçan da kuşlara malum olsun ben annemi özledim. / Hem annemi hem babamı ben köyümü özledim...⁵⁴²

⁵³⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.112.

⁵³⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.215.

⁵⁴⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.107

⁵⁴¹ Özel, *Gümüşana*, s.260.

⁵⁴² Özel, *Gümüşana*, s.323.

Yolun bir ucunda sen / Bir ucunda ben /
Kavuşmak için birbirimize / Birbirimizden kaçıyoruz.⁵⁴³
Ağaç mavzer yine / Ot kurşun bugün
Yeryüzü zulüm / Gökyüzü işkence.⁵⁴⁴

4. Mektup Tekniği

Özel veya genel konuların işlendiği yaygın bir yazışma aracı olan mektup, öykü ve roman gibi eserlerde kullanıldığında bu eserler, bir veya daha fazla karakter tarafından yazılmış mektuplarla şekillendirilmişmiş bir eser durumuna gelir. Öykü ve romanlarda bu teknik kullanıldığında yazar bizzat olaya müdahale etmez ve karakterlerin duygu ve düşüncelerini sunma fırsatı verirken, farklı bakış açılarına başvurma imkânı da sağlar.

Sevgi Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*'daki aynı isimli öykü ile “Bağışla Sevgili Kadın”, “Bunu Değil Ötekini Tanıyorum”; *Direncin Kuşları*'ndaki “Biriciksin”, “Yüz Vere Vere”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki “Benzetmek”, “Giz”, “Beni Aramayın”; *Aptal Dünya*'daki “Bilinmezlik” öykülerinde mektup tekniğini kullanmıştır.

Bu öykülerdeki mektupların bazıları öykü kişilerinin kendi yazdığı mektuplardan, bazıları ise öykü kişilerine yazılmış mektuplardan oluşmaktadır. Bunun yanında ne öykü kişinin yazdığı ne de öykü kişisine yazılmış, başkasına ait bir mektuba da öyküde yer verilmiştir. Bu mektuplar bazı öykülerde bir taneyken bazılarında birden fazladır. Öykülerde mektup tekniği iki şekilde kullanılmıştır: İlki, öykünün tamamının bir mektuptan oluşması; ikinci ise öyküde mektuptan bir bölüm bulunması.

“Bilinmezlik”, “Beni Aramayın”, “Giz”, “Bağışla Sevgili Kadın”, “Bunu Değil Ötekini Tanıyorum”, “Biriciksin” öykülerinin tamamı mektup tekniğiyle kaleme alınmıştır.

“Beni Aramayın” öyküsü bir öğrencinin yıllar sonra karşılaştığı ilkokul öğretmenine yazdığı mektuptan oluşmaktadır:

⁵⁴³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.82.

⁵⁴⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.42.

Sevgili Öğretmenim,

Aklınızın kıyıcığınan geçmeyen bir yerde, benimle karşılaştığınıza pişman olacaksınız. Oysa yeryüzünde üzmeyi düşüneceğim en son insan, belki de sizsiniz. Ne yapalım, böyle oldu. Kısmet!.. Sabaha dek yazdıkça yazdım, sayfalar bir mektup zarfına sığmayacak kadar çoğalınca, uyku sersemi, böyle eciş bücüş bir paket yaptım. En büyük korkum, yarın otelde sizi bulamamak... Bunu size ulaştıramamak... Kendimden iz bırakacak birini bulmuşken hazır, sizi kaçırsam çok yanarım.⁵⁴⁵

şeklinde başlayan mektup şu şekilde son bulur:

Yazdıklarımnda topluiğne başı kadar güzellik, hoşluk bulursanız, bilin ki sizden aldıklarımıdır. Çocukken doya doya öptüğüm ellerinizden öpemememin burukluğuyla, kucaklıyorum sizi öğretmenim. Benim gibi arı satmış, namusu kiraya vermiş biri için üzülmevin, hatta beni hiç düşünmevin. Hoşça kalın!⁵⁴⁶

“Biriciksin” öyküsü siyasi görüşlerinden dolayı yurt dışına kaçmak zorunda olan bir kadının babasına yazdığı mektuptan ibarettir. Kadın mektupta birçok mektup yazdığını ancak bunları babasına yollamak için değil, kızına anı olarak bırakmak için yazdığını ifade eder.

Bu öykülerde yazar mektup tekniğini kullanarak, kişinin iç dünyasını okuyucuya sunmuştur. Tek bir tarafın düşünleri ve duyguları hakkında bilgi sahibi olan okur, mektup yazılan kişinin de hislerini anlamaya çalışır.

“Bağışla Sevgili Kadın” öyküsü, öykü kişine yazılmış dört farklı mektuptan; “Giz” öyküsü öykü kişilerinin yazdığı iki farklı mektuptan; “Bilinmezlik” öyküsü de öykü kişilerinin yazdığı üç farklı mektuptan oluşmaktadır. Farklı mektuplar sayesinde, yazar farklı kişileri olaya dâhil eder ve okuyucu farklı bakış açılarından olaya bakma imkânı kazanır.

“Bağışla Sevgili Kadın” öyküsünde, gizli bir el öykü kişisini gözetler ve ona mektup yazar izlenimi verilmiştir. Mektupların üçünde de kadının evliliğinde, neleri yapması, neleri yapmaması, içinde bulunduğu psikolojiden nasıl kurtulması gerektiği yazılıdır:

⁵⁴⁵ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.166.

⁵⁴⁶ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.173.

I

Sevgili Kadın,

.....

Söylediğim gibi sana yazmayı filan düşünmüyordum. Ama iki gün önce, kocanı işe; çocuklarını okula yollayınca mutfakta kendi kendine konuşmana tanık oldum hiç istemeden. Dinlememeye çalıştımsa da olmadı. Bağırıp çağırılmalarına değil de ağlayışına dayanamadım.⁵⁴⁷

II

Sevgili Kadın,

Sağ olasin, uyarımı göz önüne aldın, okumaya ara verdin. Ancak bu verdiğin ara, elinde olmadan uzadı. Evde yapılacak çok işin vardı. Kolay mı iki çocuk, bir koca. Aş ister, iş ister. Dikkat ettim, işlerini yaparken dünkü gibi değildin. Atı atıvermedin elindekileri. Hem işini gördün, hem göz ucuyla evi aradın. Belli ki beni merak ediyorsun. Haksız da sayılmazsın. Yüreğinden geçenleri bile okuyorum. Nerdeysem nerdeyim, aldırma. Seni üzmeyeceğimi bil, bununla yetin.⁵⁴⁸

III

Evet Sevgili Kadın,

Bugün de akşam oldu. Başaramadım. Umarsız kaldım. Çocuklar okuldan gelene dek iyi gidiyordu işler. Bir ara banyoya yöneldin televizyonun düğmesine bastıktan sonra, umutlandım, önerimi değerlendireceksin sandım. Ama televizyonda her sabah izlediğin dizi aklındakini unutturdu. Sürekli birbirlerini aldatan, her kapı arkasında birbirinin kocasıyla sevgilisiyle sevişen öpüşenleri gösteren dizi, seni koltuğa çiviledi. Yüzün asıldı. Dizideki tüm erkeklere sövdün, kadınlara kızdın. Hele başroldeki erkeğin sekreterine lanetler okudun. O mu sevgili kadın, kocanın sekreteri mi seni günlerdir üzen, o mu? Ha, o mu? Bak nasıl kendini ele verdin?⁵⁴⁹

IV

Artık işine karışmayacağım sevgili kadın. Senin dünyandan çıkıyorum. Olamadı, başaramadım. Başkalarından yardım almayı bile tasarladım, yararı yok, şimdilik. Giderek kemikleşen bir duvarın ötesinden alamadım, taşıyamadım seni. Böyle çabuk pes edişim, salt

⁵⁴⁷ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.92-93.

⁵⁴⁸ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.95.

⁵⁴⁹ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.96.

senden kaynaklanıyor. Öyle çoksunuz ki... Elim kolum bağlı... Öyle çoksunuz ki... Sana ulaşabilseydim eğer, bir umut kapısı açılacaktı benim için. Kim bilir; birçok kadının geçmesi için o kapıdan, nasıl uğraşıp didinecektim. Başaramadım, sevgili kadın olmadı. Beceriksizlik bendeydi, ürküttüm seni.⁵⁵⁰

“Giz” öyküsündeki mektuplardan ilkinin öykü kişisi olan erkek, hayalinde var olan, sürekli onu düşünerek ve ona mektup yazarak rahatladığı ve kim olduğu belli olmayan bir kadına, ikincisini ise, ilk mektubu kaleme alan adamın karısı, adamın doktoruna yazar. İlk mektupta; adam kafasında kurduğu kadınla yaşamak istediklerini, ona olan hayranlığını anlatırken, ikinci mektupta kadın, kocası hakkındaki endişelerini, hissettiklerini yazar. (ss.149-156)

“Devrimciler Âşık Olamazdı”, “Yüz Vere Vere”, “Benzetmek” öykülerinde ise, mektup öykü içerisinde küçük bir parça olarak kullanılmıştır.

“Devrimciler Âşık Olamaz(dı)” öyküsündeki mektup, öykü kişinin geçmişte yaşanmış bazı olayları hatırlamasına neden olan “Yarım...” kelimesiyle başlayan bir mektuptur. Mektubu kendi yazar:

“Yarım... diye başlayan bir mektup yazmak isterdim sana. Yazabilseydim eğer, ikinci aşk mektubum olacaktı bu. On dokuz yaşındaki coşkuyu yakalayabilir miydim, bilemem, ama otuz dokuzundaki bir kadının duygularını yansıttırırım sanırım. Ha, ben yüreğin yaşlanabileceğine de inanmıyorum ayrıca. İnsan yüreği yaşlanmıyor Metin, ancak genişliyor. Senin kırılcılığını, hoyratlığını bile sığdırdığıma bakılırsa; evet, yürek genişliyor...⁵⁵¹

“Yüz Vere Vere”deki mektubu ise, ne öykü kişisi yazmış, ne de mektup öykü kişisine yazılmıştır. Bu mektup, öykü kişisi Ünsev’in yaşadığı bir olay üzerine anımsadığı, sadece pazar günleri aldığı bir gazetenin okur mektuplarından biridir. (s.133)

Sevgi Özel, “Devrimciler Âşık Olamaz(dı)” ve “Yüz Vere Vere” öykülerinde parantez içi açıklamalarda bulunmuştur. Böylece yazar, öyküyü tekli anlatımdan kurtarmıştır.

⁵⁵⁰ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.98.

⁵⁵¹ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.45.

“... Abla, geçen gün ablam, bir erkek satıcıdan, ikimize de muhtelif çamaşırlar almış...” (bu terbiyeli okur, don, sutyen yazmanın ayıp olacağını düşünüyor olmalı ki, muhtelif çamaşır diyordu.)⁵⁵²

Romanlar arasında ise, *Uğur Olsun!* romanında ve *Gümüşana* romanında mektup tekniği kullanılmıştır. Uğur Olsun! romanında Uğur Mumcu'nun görüşlerini açıklamak amacıyla gazeteye yazdığı mektubun yanında, yakın arkadaşı ve mektuplaştığı tek kişi olan Önder Pekcan'a yazdığı mektuplara yer verilir. Romanda bunun yanında, son bölümde Uğur Mumcu'nun ölümünün birinci yıldönümünde düzenlenen törende Süleyman Demirel tarafından Güldal Mumcu'ya gönderilen ve Güldal Mumcu'nun da Demirel'e cevaben gönderdiği mektuplara yer verilir:

Sayın Güldal Mumcu

(...) Alçakça bir suikast sonucunda, en verimli çağında kaybettiğimiz Uğur Mumcu, Türk basınında titiz araştırmaları ve yazıları ile bir dürüstlük anıtı olarak nesiller boyu takdirle hatırlanacaktır.⁵⁵³

Sayın Süleyman Demirel

Eşim Uğur Mumcu'nun ölüm yıldönümü nedeniyle yollama inceliği gösterdiğiniz ve tam anma töreni sırasında bir görevlinin getirdiği mektubunuzu, elime geçmeden, 24 Ocak 1994 günü gazetelerde okudum.

(...) Mektubunuzda değindiğiniz, Uğur Mumcu'nun bir insan ve bir yazar olarak üstün niteliklerinin, şimdi bulunduğunuz makamda vurgulanması, yine de sevindiricidir.

Bu düşüncelerle, bizlere yolladığınız sabır ve metanet dileklerine teşekkür ederiz. Saygılarımla.⁵⁵⁴

Gümüşana romanında ise, roman kahramanı Veli ve Ömer Ağalara küçük yaşından beri görmedikleri kardeşleri Mustafa tarafından bir mektup gönderilir. Mektupta Mustafa'nın baba mallarından kendisine düşen payı istediğini anlatır.

Salın Veli ile Sayın Ömer,

---

⁵⁵² Özel, *Direncin Kuşları*, s.133.

⁵⁵³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.514.

⁵⁵⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.516.

(...) Burada kök saldık. Allaha şükür, aç açık değiliz. Geçinip gidiyoruz; ama aile genişledi. Çocuklarımız var; gelinlerimiz, damatlarımız olacak. Tabi dedelerinin sizin köyde kalan haklarından mal isteyecekler. Ben de istiyorum. Birkaç aya kadar malları paylaşmak için oraya geleceğim. Doğrusu, dünya gözüyle sizleri de bir daha görmek isterim. Sonra herkes yoluna gider.⁵⁵⁵

5. İç Çözümleme Tekniği

*İç çözümleme, olay örgüsünde yer alan kahramanların iç dünyalarının (duygularını, psikolojilerini ve ruh halleri gibi) anlatıcı tarafından bütün derinliği ve çıplaklığı ile irdelenip gün yüzüne çıkarılmasıdır.*⁵⁵⁶

Sevgi Özel'in öykülerinin birçoğunda bu tekniğe rastlamak mümkündür. Romanlarda ise yoğun olarak kullanılmamıştır bu teknik. Özel'in üç romanı arasında Gümüşana romanında diğerlerine nazaran daha öne çıkan bir tekniktir. Yazar, bu tekniği bazen birkaç cümle, bazense bir paragraf şeklinde kullanarak okuyucuya sunmuştur.

“Yalnızlığın Tekdüzeliği” öyküsünde öykü kişinin bir mektup yazarken, hayallere dalması ve aklındaki kişiyle ilgili düşüncelerinin anlatıldığı bir öyküdür. Kadın erkekle kendisini, ne olduğu belli olmayan bir taşıta bindiklerini düşünür. Etrafını izlerken birden irkilir. Etrafına bakar ve yalnız olduğunu anlar. Taşıtı yavaşlamıştır. Kadının aklından geçenler şöyledir:

Umutlandı kadın, kolunda susam kokulu iki simitle döneceğini sanarak beklediği erkeği, inmedi kalkmadı yerinden... Bekledi. Bir saat, yüz saat... On gün, bir ay, aylarca... Bekledi. Bir istasyonda belki de istemeden inmişti erkek, belki de inmek zorunda kalmıştı. Yoksa indirilmiş miydi? Evet... Hayır... Kendi isteğiyle mi indi yoksa... Hayır, evet... Dönecek, belki... Dönmeli...

Kafasında, gönlünde erkeğini haklı çıkarmaya çalıştı, böyle yaparak beklemesi kolay oluyordu. Bir süre nedenlerle oyalandı. Direndi, inmedi taşıttan. Nereye olduğu, ne kadar süreceği belirsiz bir yolculuğa evet diyen, yolculuğun nasıl, hangi koşullarda geçeceğini de göze almalıydı.⁵⁵⁷

⁵⁵⁵ Özel, *Gümüşana*, s.146.

⁵⁵⁶ Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2: Hikâye-Roman-Tiyatro*, s.106.

⁵⁵⁷ Özel, *Direncin Kuşları*, s.97.

“Adına Yaraşircasına” öyküsünde cezaevine giren Hükümet, suçsuz olduğunu oradakilere anlatmaya çalışır, ancak kimse oralı olmaz. Burada hissettiklerini okuyucuya ulaştırmak için devreye iç çözümleme tekniği girer:

Bir bir geçiyordu yaşadıkları gözünün önünden. Haydi yargıca savcıya, hatta avukata anlatamıyordu, başına gelenlerin doğruluğunu... Ya şu kadınlar... Hepsi haksızlığa uğradığını söylüyor, biri bile kendisine inanmıyordu. Sanki pikniğe gitmişler gibi, kurdukları sofranın başında neşeliydiler. “Şunlara bak” dedi duymayacaklarını bildiğinden yüksek sesle, “sanki Hıdırellez’i karşılıyorlar...”⁵⁵⁸

Aptal Dünya’daki aynı isimli öyküde, Sadık Hami’nin bir defa gördüğü ve gördüğü an âşık olduğu bir kızı yıllarca umutla beklemesi anlatılır. Mersin’e tayini çıkar ve sevdiği kız zannedip istettiği ancak dönem itibariyle evlenilecek kızları ilk gece gördüklerinden başka bir kadınla evlenir. O andan itibaren de ne onu bir daha görebilir ne de âşık olduğu kızı aklından çıkarabilir:

Birinci Dünya Savaşı çıkmadan önce Mersin’e atanan memur Sadık Hami, Antakya’dan ayrılırken, on beş yıl önce beş dakika gördüğü sevgilisinden de ayrılmayı kabullendi. Münibe’yle iyi anlaşıyordu ama o piknik gününü ve izlerini silemiyordu beyninden. Bütün aile Mersin’e göçtüğündeysen, umudu kırılır gibi oldu. Annesinin hala o kızı aradığını sanıyordu oysa.⁵⁵⁹

“Bir Baba; İki Artı Bir Çocuk” öyküsünde aynı babadan, farklı annelerden olan Meral ve Ceren’in yıllar sonra birbirleriyle tanışmaları ve birbirlerini kabullenememelerinin anlatıldığı bu öykü de adamın resmi nikâhlı eşinden olan Meral’in iç dünyası okuyucuya sunulmuştur:

Meral umutsuz değildi, babasının ölümüyle böyle bir ortaklığın bozulacağına inanmıyordu. Ceren kardeşiymiş onun, Selin gibi... Biri annesi olan iki kadına karşın, üç kardeş bu ortaklığı yaşam boyu sürdürebilirlerdi. Genç kız bu duygularla, annesine kızmadı, karşı çıkmadı. Kendilerine zamanın sağaltıcı elinin uzanacağını düşünerek, “Hele bir yarın olsun da,” diyerek, o geceyi yarı uyur, yarı uyanık geçirdi.⁵⁶⁰

⁵⁵⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.75.

⁵⁵⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.119.

⁵⁶⁰ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.84.

“Zaman Değişti” öyküsünde üniversite yıllarında hoşlandığı, toplumsal düşleri olan eylemci çocuğa annesinin ve teyzesinin yaptığı kekten götüren ve karşılında beklemedik bir tepki gören Aysun’un aklında geçenler şöyledir:

O günden sonra başka keklere böreklerle düşman olmuştu Aysun. Sınıf bilincinden yoksun annesiyle teyzesi ise durmadan yeni tanımlar alıp yeni kekler, börekler, çörekler üretiyorlardı tepsi tepsi. Acaba o uzak kentteki, görmediği tanımadığı anne de kekler, böreklerle mi uğurluyordu? Aslan gibi oğlu, şunun şurasında bir yıl sonra okulunu bitirecek, eli ekmek tutacaktı nasılsa?⁵⁶¹

Sevgi Özel, öykülerdeki şahısları anlatırken, her şahsı karakterine uygun tahlil ve tasvir etmiş, sıradan insanların hayatlarına uygun şekilde okuyucuya sunarak anlattıklarının objektifliğini sağlamıştır.

İç çözümleme tekniği romanlarda çok sık kullanılan bir teknik değildir. *Uğur Olsun!* romanı yaşamöyküsel bir roman olduğu için yazar o romanda belgeler üzerinden gidilmiş ve dolayısıyla Mumcu’nun sosyal ve siyasi hayatı anlatılırken montaj tekniğine ağırlık verilmiştir. Mumcu’nun düşünceleri gazete yazılarından alıntılanarak okuyucuya sunulduğu için iç çözümleme, iç monolog gibi teknikleri ön planda kullanılmaz.

Gümüşana romanında iç çözümleme tekniği daha çok Gümüşana ve Gülcan’ın duygu, düşünce ve psikolojilerini ortaya koyarken kullanılan bir tekniktir:

Gümüşana eski gürültülü mahallesindeki bütün komşuları, eli yüzü kirli, dudağının üstü sümüklü çocukları, dedikoducu Hatice’yi, Sevim’in kara gülmez kocasını bile özlüyordu. Hatice’yi özlemesinin asıl nedeni, iki bahçe öteden kendi evine dek uzanan bazlama, yufka kokularıydı.⁵⁶²

Gümüşana televizyona baktıkça kışın bungunluğunu yaza ve bahara taşıyan olayları şaşkınlıkla izliyor, anlayamadığı, yorumlayamadığı olup bitenler yüzünden köyünü daha çok özlüyor; evin dışındaki kirli havayı, sokaklardaki kanlı kavgaları korkuyla izleyen, işyerine gelenlerin tartışmalarını can kulağıyla dinleyen Gülcan da annesine hak veriyor, duyduklarına, gördüklerine akıl erdiremiyordu.⁵⁶³

⁵⁶¹ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.26.

⁵⁶² Özel, *Gümüşana*, s.95.

⁵⁶³ Özel, *Gümüşana*, s.121.

Gümüşana'nın yanında Gülcan'ın da bazı koruları, endişeleri vardır ve bunlar yazar tarafından iç çözümleme tekniğiyle okuyucuya sunulur:

Gülcan, eskisine göre daha çok kazanmasına, Erdal'dan gelen, merkez Bankasından Türk lirası olarak aldığı paraya karşın, niye sıkıntı çeker olduklarını anlamıyor, gecekondudaki gibi veresiyeli günlerin başlamasından korkuyordu.⁵⁶⁴

Gülcan, yaşam pahalılığı hızla artarken, komşulardan çoğunun önce karnını doyuracakken kapıya her gelenden bir şeyler almasına, birbirlerinden görerek yaptıkları abuk sabuk alışverişlere akıl erdiremiyordu.⁵⁶⁵

6. İç Monolog Tekniği

İç monolog tekniği; yazarın –daha doğrusu anlatıcının– aradan çekilerek öyküdeki şahısların okuyucuyla karşı karşıya gelmesini sağlayan, muhtemel açıklama ve yorumların okuyucuya bırakıldığı bir yöntemdir. Bir bakıma öykü karakterinin kendi iç sesi ile baş başa kalıp hesaplaştığı tekniktir.

Öykülerde karşımıza çıkan iç monolog tekniği, kimi öykülerde yazarın geçmişe dönüş yaptığı yerlerde söylenmek istenenin daha kısa ve verilmek istenilen duygunun daha net verilmesi, kimi öykülerde ise anlam yoğunluğunu arttırarak, anlatılanın okur üzerindeki etkisini üst düzeye çıkarmak için kullanılmıştır.

“Hadi Bakalım” öyküsünde birlikte olduğu kişi ve onun arkadaşlarıyla eğlenmeye giden Ayfer'in geçmişi hatırladığı bölümde annesine olan kızgınlığı şöyle ifade edilmiştir:

“Kadın deli mi ne?” diyordu içinden gazino dönüşü arkalı önlü eve yürürken. “Para verip giriyoruz, assolistin programı bitmeden çıkıyoruz... Neymiş efendim, kalabalığa kalmayacakmısınız... Bir kez de bitsin öyle çıkalım ne var?”⁵⁶⁶

“Bir Adamdı İşte” öyküsünde hastanede yatan amcasını görmeye gitmek istemeyen Şenay bu durumu arkadaşı Filiz'e nasıl açıklayacağını bilemez.

⁵⁶⁴ Özel, *Gümüşana*, s.123.

⁵⁶⁵ Özel, *Gümüşana*, s.125.

⁵⁶⁶ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.17.

Gitmesem... Nasıl gitmem? Gitmek zorundayım. Niye zorunda olayım? Telefonla sorarım durumunu... Belki bu geçe verirler muştuyu, biter bu ile. En iyisi gitmemek, ama nedenini sorarlar... Doktoru, hemşireyi boş ver... Filiz sorar, herkes sorar... Ne derim, nasıl anlatılır? Anlatılır mı?

Filiz'den saklayabilir miyim? şimdi damlar, neredesin iki gündür diye. Hastaydım derim, inanmaz ki... Hep o baktı bana hasta olduğum günlerde, ben de ona baktım. Ne olur Filiz, birkaç gün arama beni. Sakinleştirici alayım en iyisi... İki mi isem acaba? İki tek rakı ya da zom oluncaya dek... ly kaçırınca kusuyorum... O zaman sızamam, öylesi daha kötü... Belki iyi, kusmam gerek, kusmalıyım... İçimdeki irini kusmalıyım...⁵⁶⁷

Öyküde şenay'ın i dünyası, gelgitleri yazar aradan çekilerek, öykü kişisinin okuyucuyla karşı karşıya kalmasıyla anlatılmıştır. Böylece yk kişisi kendi iç sesiyle hesaplaşmış ve yapılacak herhangi bir açıklama ya da yorum okuyucuya bırakılmıştır.

Bazı öykülerde iç monolog, öyküde anlatılanların altında yatan sebebi okuyucuya sunmak için de kullanılmıştır. *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki aynı isimli öyküde, işe gidip gelirken bindiği otobüste kendince bir oyun oynayan, otobüste ona farklı gelen birini seçip ona ilişkin öyküler yazan, hayaller kuran ve içinden onlarla söyleşen bir kadın, Kıvırcık adını verdiği ve iten içe kendisine bir şeyler hissetmeye başladığı adamla, içinden şöyle sohbet eder:

“Meltemciğim rahat mısın?”

“Rahatım Kıvırcık. Kıvırcığım... Ne biçim adın var senin, Kıvırcığım demek zor oluyor...”

“Adımı sen koydun sevgilim, istersen değiştir.”

“Değiştirmem sana yakışıyor... Saçların çok güzel... Her akşam otobüste senin yaptığın gibi, şöyle bir karıştırma isteği uyandırıyor bende. Bugüne dek kimsenin saçını okşayamadım, karıştıramadım... Kimse de benimkini...”

“Bırak saçı başı şimdi, elini ver bana... Aaa, niye soğuk? Dur öpeyim de ısınsin.”

“Biliyor musun Kıvırcık, kimse elimi böyle sevgiyle tutmadı.”

“Düşün,” dedi, kıvırcık uzanıp yanağını okşayarak, “birlikte geçireceğimiz saatleri...”

“Bir gün... Bir saat mutlu, coşkulu yaşamak için neler vermezdim.”

---

⁵⁶⁷ zel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.38.

“Düşün, gideceğimiz yeri düşün... Orası senin güzelliğinde daha da güzelleşecek...”

“Ah Kıvırcık, kimse bana güzel olduğum söylemedi...”

Adam bu kez minicik bir öpücük kondurdu yanağına.

“Kimse böyle öpmemi beni.”

“Buna sevindim,” dedi Kıvırcık. “Tersi olsa... Kıskançlıktan öldürebilirdim seni öpeni, okşayanı...”⁵⁶⁸

Burada iç monolog, öykü hakkında bazı detaylar vermek, okuyucu tarafından öykünün salt, bir kadının otobüste oynadığı oyundan ibaret olmadığını, anlatılmak istenenin kadının eşiyle yaşayamadığı, özlem duyduğu, arzuladığı, yaşamak istediği duyguları olduğunu hissettirebilmektir.

“Yürek Kaymaları” öyküsü iç monolog tekniği kullanılarak başlamıştır. Öykü kişisi Zuhal, yaşamındaki değişiklikleri anlatmaya şöyle başlar:

Size de olmuştur. Bir ya da birkaç kez yataktan düşüyormuş gibi bir korkuyla uyanmışsınızdır. Kesinlikle olmuştur. Kendimi inandırmaya çalışıyorum, eğer yalnızca bende oluyorsa böyle şeyler, bir doktora görünmem gerekecek.

“Acaba yer sarsıntısı mı oldu?” diye sormuşsunuzdur kendi kendinize. Yatağınızı yoklamışsınızdır. Yanınızda mışıl mışıl uyuyan uyanmadığını görünce anlamışsınızdır, seçemediğiniz bir düşten uyandığınızı. Bende sık sık olmaya başladı, gecede birkaç kez uyanır oldum. Hemen her gece sanki yatak kayıyor altımdan. Şıp diye açılıyor gözlerim. Birkaç saniye neredeyim diye düşünüyorum. Karanlıkta odamı tanımaya çalışıyorum. Kocamın horultusunu ya da soluklarını duyunca seviniyorum.⁵⁶⁹

Öykülerde, ele aldığımız örneklerde olduğu gibi uzun iç monologların yanında birkaç cümlelik iç monolog örnekleri de mevcuttur.

Direncin Kuşları'ndaki “Düşük” öyküsünde kadın hastalıkları uzmanına görünmeye giden bir kadının karşısında oturan Hatice Hanım hakkında şöyle düşünür: “Şimdi bu kadın, bunca giysiyi nasıl soyunup da çıkacak o

⁵⁶⁸ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.26-27.

⁵⁶⁹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.24.

masaya...”⁵⁷⁰ “Ne zor şeymiş kadınlık, ölsem de kurtulsam” sözleri ise Hatice Hanıma aittir.

Aynı kitaptaki “Ne Çok Varmış” öyküsünde ise şu örnekler karşımıza çıkar: “Kaç yaşındayım yahu ben?” diye sordu kendine,⁵⁷¹ / “Bu saçmalığa bir son vermemiz gerek artık” diye düşündüğünde, Hacettepe Hastanesinin kırık çıkık onaran bölümünde iki haftadır yatıyordu.⁵⁷² / “Bütün suç babanın” dedi, sanki Banu’ya yanıt veriyormuş gibi yüksek sesle. “Ne vardı adımlı Kahraman koyacak... Şu koca ülkede bu adı taşıyan tek kadın benim belki de... E, adım kahraman olunca da kahramanlık yapmak düşüyor bana.”⁵⁷³

Romanlarda ise Özel, özellikle Gümüşana romanında bu tekniği yoğun olarak kullanır. Geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı yerlerde olaylar, Gümüşana’nın kendisiyle konuşması yani iç monolog şeklinde okuyucuya sunulur. Böylece, hem Gümüşana’nın aklından geçenler, yaşadığı ikilemler okuyucuya sunulur hem de yazar, roman kişisine müdahale etmeden vermek istenen duygunun dana net verilmesini sağlar.

Oğlum öğretmen oldu...
Sevindim sevinmesine de...
Köyle kanlı bıçaklıyız...
Kavgalar silahlar karışınca kasabaya göçmedik mi?
Öyle...
Köylü oğlana rahat verir mi?
Vermez...
Allah korusun, yalnız buldular mı canına bile kastederler.
Bu köylü değil miydi Bekir’i vurdurmak için adam tutan...
Samanlık yakan...
Köpekleri zehirleyip kıtır kıtır kör testereyle kesen...
Hepimize sataşır söven...
Bu köylü değil mi candarmanın önünde yalan yere yemin eden?
Küllenmiş görünen...
İçin için yanan...
Kaç senelik kavganın üstüne parmak kadar çocuk gönderilir mi?⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ Özel, *Direncin Kuşları*, s.80.

⁵⁷¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.50.

⁵⁷² Özel, *Direncin Kuşları*, s.51.

⁵⁷³ Özel, *Direncin Kuşları*, s.52.

⁵⁷⁴ Özel, *Gümüşana*, s.209.

Romanda Gümüşana'nın geçmişi anlattığı bölümlerin dışında, Gülcan'ın da kendi içine döndüğü ve kendisiyle konuştuğu bölümlerde iç monolog tekniği kullanılır.

Gülcan Güsel'in bürosunda çalışmaya başladığı yeni başladığı günlerde köydeki ve kasabadaki alışkanlıklarına devam eder ve Gülsevil'e abla der. Gülsevil Gülcan'ı kendisine abla dememesi konusunda uyarınca da Gülsevil bozulur, fakat belli etmez ve içinden Gülsevil'i doğrular:

Elleri deterjandan çalı süpürgesi olan Sevim Ablan mı sandın, koskoca avukat salak... Görgülü, bilgili... Sen onun gibi oluncaya kadar üüü.⁵⁷⁵

Gülsevil, Gülcan'ı kokteyl için hazırlarken, Gülcan'ın kendisini aynada hayranlıkla izlemesi üzerine içinden “Kendini çirken sanan küçük köylü... Sevimli aptalım benim” dedi, kendisiyle karşılaştırarak, “dünyadaki tek köylü sen misin?” diye ekledi.⁵⁷⁶

Yıldızlar mı Suçluydu ? romanında, iç monolog tekniği öykülerin çoğunda ve *Gümüşana* romanında Gümüşana'nın geriye dönerek kendi kendine geçmişi yad ettiği bölümlerin aksine kısa cümlelerle okuyucuya sunulur:

“Ah anacığım” dedi şişeyi yıkarken, “armut dibine düşer. Kızım da bardak kullanmaz.”⁵⁷⁷

“Bu yıl seni yalnızca ağaçların çiçeklerinde gördük, kovalayan varmış gibi gittin, alacağın olsun” diyerek bahara sitem etti.⁵⁷⁸

“Fay hattı mı, hay hattı mı ne zıkkımsa...” diyerek tükürmek geldi içinden. “Bul da tükür” diye güldü kendi kendine.⁵⁷⁹

“A, ne biçim konuştu öyle? Yo yo, bunun başında bir dert var, ben kızımı bilmez miyim?” diyerek telefona uzandı.⁵⁸⁰

---

⁵⁷⁵ Özel, *Gümüşana*, s.107.

⁵⁷⁶ Özel, *Gümüşana*, 173.

⁵⁷⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.7.

⁵⁷⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.9.

⁵⁷⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.58.

⁵⁸⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.81.

7. Leitmotif Tekniği

Sözlük itibariyle “Ana motif, kılavuz motif, bir müzik ya da opera parçasında tüm eser boyunca tekrarlanan bir düşünce, bir duygu, bir durum ya da kişi hatırlatmaya yarayan ayırt edici nitelikte motif ya da tema”⁵⁸¹ anlamına gelen leitmotif, herhangi bir tavır, hareket veya sözün eserde çeşitli vesilelerle birçok kez tekrar edilmesidir.

Bu tekniğin örneklerine öykülerde rastlamak mümkün olmakla beraber, Özel’in çok sık başvurduğu bir teknik değildir. Öykülerde leitmotif tekniği, bazı kavramlara vurgu yapmak ya da kişilerin içinde buldukları durumu belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

“Bağışla Sevgili Kadın” öyküsünde “Sevgili Kadın” kelimesi on dokuz; “Bağışla” kelimesi dört; “Başaramadım” kelimesi dört ve “Öyle çoksunuz ki” kelimesi iki kere kullanılmıştır. “Bağışla”, “Başaramadım”, “Öyle çoksunuz ki” ifadeleri peşi sıra kullanıldığı için leitmotif örneği olarak sayılmaktadır.

“Hadi Canım” öyküsünde; “Eşkıya dünyaya hükümdar olmaz!” ve “Aldırma gönül aldırma” ifadeleri ikişer kez kullanılarak, öykü kişisi Ayfer’in geçmişi hatırlaması sağlanmıştır.

“Dinle Beni Canım” öyküsünde “Dinle beni canım”, “canım”, “taşıyamadın” kelimeleri öykü içerisinde sık tekrarlanarak öykü kişilerinin içinde buldukları durum belirtilmek istenmiştir.

“Yazarıcı” öyküsünde kişilerle ilgili olan bu kullanım, öyküde şu şekilde karşımıza çıkmıştır:

“Haydi, yazarıcı geldi! Yazarıcı geldiiii! Öykücülerim var, şairlerim, mizahçım varrr!”⁵⁸²

“Haydi, yazarıcı geldi! Öykücülerim, şairlerim, mizahçım varrr!”⁵⁸³

“Haydi, yazarıcı geldiiii! Romancı öykücülerim var, şairlerim mizahçılarım varrr!”⁵⁸⁴

⁵⁸¹ Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları* 1, s. 251.

⁵⁸² Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.64.

⁵⁸³ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.65.

⁵⁸⁴ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.67.

“Haydi, romanlarım, öykülerim, şiirlerim var... Çocuklara büyüklere kitaplarım var... Öykücülerim, şairlerim, mizahçılarım varr!...”⁵⁸⁵

“Haydi, yazarı geldiii!

“Haydi, yazarımız geldi!”⁵⁸⁶

“Bir Karamsarın Unutmak İstedığı Kent” öyküsünde ise mekân kavramı üzerine odaklanılmış ve “Ankara” kelimesi yirmi sekiz kez kullanılmıştır.

Aşk Bir Boncuktur’daki “Kurşun Ata Ata bitmez öyküsünde; Sanki onların bilmediğini biz bilirmişiz gibi... Sanki Sivas yangınına bilmezlermiş gibi... Sanki kanı suyla yumayı öğretebilmişler gibi... Sanki okumuş yazmış olanlar onlar değilmiş gibi...⁵⁸⁷ şeklinde karşımıza çıkar.

Romanlara baktığımızda ise leitmotif tekniğini görebileceğimiz tek roman *Gümüšana* romanıdır. Romanda aynı kelime gruplarının tekrarı ile öykülerde olduğu gibi bir ahenk sağlanmıştır:

Bir kere daha gidebilseydim...
Bir kere daha otursam da orda...
Bir kere daha dinleyebilsem...⁵⁸⁸
Keşke o lokum ecelim olsaymış...
Keşke o gün boğulup ölseymişim...
Kaç kere boğuldum...
Kaç kere öldüm sonradan, Allahım kaç kere...
Keşke Toraman beni parçalasaymış o zaman...⁵⁸⁹
Allah yolunu açsın yeter ki
İyi yazılar yazsın yeter ki...
Helal süt emmişe rastla yeter ki...⁵⁹⁰

8. Özetleme Tekniği

Bilgi ve tanıtımın özet halinde sunulması anlamına gelen özetleme tekniği, öyküdeki yahut romandaki gereksiz ayrıntıyı silen, esere derli toplu bir görünüm kazandıran bir yol olmakla birlikte, bu yöntemle olaylar ve kişiler, bariz yön ve

⁵⁸⁵ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.67.

⁵⁸⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.67.

⁵⁸⁷ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.35.

⁵⁸⁸ Özel, *Gümüšana*, s.33.

⁵⁸⁹ Özel, *Gümüšana*, s.154.

⁵⁹⁰ Özel, *Gümüšana*, s.197.

çizgilerle belirtilir ve anlatılır. Bu teknik sayesinde uzun sayfalar sürecek, okuyucuya sıkıcı gelecek ve eserden kopmasını sağlayacak, tanıtma faslı birkaç satır veya paragrafla bitirilmektedir.

Özetleme tekniği ile sadece romanda yer alan olaylar özetlenmez, aynı zamanda karakterler tanımlanırken ve kişiler hakkında bilgiler verirken de bu teknikten yararlanır.⁵⁹¹

Özetleme tekniği, Özel'in öykülerinde yer alan olayların gereksiz ayrıntıya kaçarak sayfalarca sürmesini önlemek, öykü kişileri hakkında okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla kullanılmıştır.

“Şimdi Daha Güzelsin” öyküsünde izlenilen bir filmin anlatılması aşamasında kullanılmıştır. Selma ve Filiz yıllar öncesine ait ve çok etkilendikleri filmleri anlatarak kendilerine ya da yaşadıklarına pay biçmeye çalışmışlardır:

Masum ve yoksul bir kız, varıl ve yakışıklı patronuna âşık oluyor. Ama patron evli... Üstelik karısı, kötülük üretme makinesi... Ya patronun anası, bir kötülük kraliçesi de o, geline beş basıyor... Yakışıklı patronla küçük burunlu sarışın, masum kızın aşkını öğrendiklerinde gelin kaynana kıza sıvamadık çamur bırakmıyorlar. Kız adam için el değmemiş bir namus anıtı... Öte yandan, masum kızın, gözü yükseklerde, findıkçı mı findıkçı da kardeşi var. Yakışıklı patron, çok sarhoş olduğu bir gece, adını bile bilmediği bir kızla yatıyor. Bu bizim masum kızın kardeşi Leyla'dan başkası değil... Bir gecelik aşk findıkçı kıza bir bebek kazandırıyor, kız bebeğini ve doğumu ablasının da yardımıyla babasından saklıyor. Kendisini alacak, daha doğrusu yutturacak enayi bir iş adamı buluyor, çocuğu da masum kıza kakalıyor. İşte filmdeki tüm kötüler, el ele veriyorlar, bunun masum kızın çocuğu olduğuna, yakışıklı patronu inandırıyorlar. Amaaaa... Kötüler cezasını buluyor, mutlu son.⁵⁹²

Öykülerde geriye dönüş tekniğinin kullanıldığı bölümlerde özetleme tekniği de kullanılmıştır. Gerek kahramanlar hakkında gerekse yaşanan olaylar hakkında bilgi bu şekilde verilmiştir.

“Dalgakıran” öyküsünde öykü kişisi Gümüş Hanım ve ailesi hakkındaki bilgi anlatıcı tarafından özetleme tekniğiyle verilir:

⁵⁹¹ Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları 1*, s.230.

⁵⁹² Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.82.

Gümüş Hanım dedesini baba bilerek büyümüş, dedesi ölünce dek de anneannesinin, annesinin şımarttığı, yokla hiç tanışmayan bir çocuk olarak iyi bir eğitim görmüştü. İstanbul'daki bir azınlık okulunda Fransızca burs kazanarak gittiği Almanya'da ikinci bir dili öğrenmiş, üst düzey görevlerde çalışmıştı. Dedesi varlıklı sayılabilecek bir adamdı. Kocaman bir evde otururlar, eski İstanbul'un tüm geleneklerini bu çatı altında yaşarlardı. Babası ticaretle uğraşmış, Yahudi bir tüccarla sürdürdüğü ortaklığı, onu karısı ve tek çocuğuyla kayınpederinin evine sığınmak zorunda bırakarak bitmişti. İki ortak ortağın bir akrabasının çağrısıyla Amerika'ya bellerini doğrultmaya gitmişler. Gidiş o gidiş, Gümüş Hanım babasını, anası da kocasını bir daha görememiş. Babası bırakıp gittiğinde Gümüş Hanım, iki yaşındaymış. Annesi, hiç evlenmemiş ki o da kocasız kaldığında yirmi ikisindeymiş daha.⁵⁹³

“Roman Yaşamın, İkinci Cildi” öyküsünde öykü kişisi Nalan, hayatını roman olarak yazmasını istediği yazara; “Önce kısaca özetleyeyim isterseniz” diyerek kendisi ve ailesi hakkında bilgi verir. Özetleme şöyle başlar:

Annem babamın üçüncü karısı, babam da annemin ikinci kocasıdır. Yani annem iki, babam üç kez evlenmiş. Babam, annemle evlendiğinde oldukça yaşlıymış. Öteki eşlerinden olan çocukları bile annemden büyükmüş. En büyük abim dört, halam iki yaş büyükmüş annemden. Ben onları da babamı da tanımadım. Babalarına; annemle evlendiği için çok kızmışlar. Hele bir de ben doğunca ipler iyice kopmuş. Annem bana gebeyken abim gelmiş annemi dövmüş. “Bu yaşta adamın çocuğu olmaz, söyle kimden peydahladın” diye, yerden yere vurmuş anacığımı da bana bir şeycikler olmamış. Ben doğduktan sonra babam yatağa düşmüş mecalsizmiş. Hastalıktan aldığı ilaçlardan sonra azarmış ara sıra yatakta. Bir şey yapamayınca da anneme, “Kırk kocadan artakalan orospu, esirgiyorsun benden” diye, gelenin gidenin yanında bağırırmış. Babam yoksul sayılmazmış ama, nikâhlı olmadığı için, öldüğünde evden atmışlar annemi, abimle halam. Allaktan beni nüfusuna geçirmiş... Piç demedi kimse, hiç değilse...⁵⁹⁴

Bu örneklerin dışında *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*'daki “Bir Adamdı İşte”, “Bir Kadın; Birçok Kadın”, “Koca Dede”, “Kaçak”, “Elartığı”, “Bir Karamsarın Unutmak İsteddiği Kent”; *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*'daki “Nereden Nereye”, “Söylemezlik”; *Direncin Kuşları*'ndaki “Babalı Babasız”, “Şahin'i Şahin Kapmış”, “Yardan da Maldan da Olmak”; *Aptal Dünya*'daki “Annem Bana Hiç

⁵⁹³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, 68.

⁵⁹⁴ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.82.

Mantı Yapmadı”, “Emmi”, “Göç” öyküleri özetleme tekniğinin kullanıldığı diğer örneklerdir.

Sevgi Özel’in romanlarına baktığımızda ise bu tekniğin *Yıldızlar mı Suçluydu?* ve *Gümüşana* romanlarında kullanıldığı görülür. *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında depremi yaşayan kişilerin deprem gününü anlattıkları bölümlerde özetleme tekniği kullanılır. Roman kişileri, o gün yaptıklarını kısaca anlatırlar. Dolayısıyla anlatıcının değiştiği her bölümde özetleme tekniği kullanılır.

O gün dayanılacak gibi değildi. Kahve gibi kavrulmuş, zeytin gibi kararmıştık. Daha sabahtan elim başıma kalkmıyordu. Çay delisi bilirim, oysa yasak bana, gizli gizli içerim. Allah inandırsın bir bardak çayı bitiremedim. Ses tellerim zedeli, buzdolabında da soğuk sudan da uzak durur, suyu ılıştırır öyle içerim. Dayanamayıp bardak bardak içtim gün boyu.

Yer fokur fokur fokurduyordu. Kameriye uçup gitmiş üzerimden, o dakika farkında değilim. Canımı dişime takıp merdivenlere koştum, merdivenler evin dışındaydı. Ön değil, arkadakiler... (...) Anlamıştım deprem olduğunu. Oğlumu uyandırmalıydım, iki basamak çıkmıştım ki merdiven kayıp gitmişti ayaklarımın altından. Uçtum sanki, ne uçmak...⁵⁹⁵

O gün her yer hamam gibiydi. Güneşin hızı geçsin diye bekledik. Saat beşten sonra gittik denize. Dayak yemiş gibi duran sekiz dokuz kişi... Bir görseydiniz bizi, yorgun, bezgin... Salak salak oturuyorduk. Saçmalıyorduk. Saçmalayanı gırgıra alırdık. Sıcak, nem... Yapış yapış... Denize bir girip çıktık, tat vermedi.⁵⁹⁶

Gümüşana romanında ise, özetleme tekniği *Gümüşana*’nın geriye dönüş yaparak geçmişini anlattığı bazı bölümlerin yanında, Suna Hanım’ın hayatına ve geçmişine dair bilgilerin verildiği bölümde kullanılır.

⁵⁹⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.29.

⁵⁹⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.138.

Yatılı okuduğu altı yıl boyunca, her dinlence dönemi köye geldikçe ailesinin, özellikle iki ablasının ona nasıl yabancılaştığını gördü. Geldiği ilk dinlencede ablalarından biri okuldan verilen giysilerini, ayakkabısını, elinden almaya kalkıştı; o da on beş gün boyunca devletin verdiği, iki yıl giymek zorunda olduğu öteberisini saklamaya çalıştı; bu yüzden büyük kavgalar çıktı; dayak yedi, güzelim saçları yolundu, çok sıkıntı çekti. Sonradan bir öğretmenin sözünü tuttu; bu giysileri okulda bıraktı. Öğretmen okulunun son iki yılında, hiçbir dinlence döneminde köye gitmedi. Kendisi gibi eve gitmeyen küçük sınıflara ablalık yaptı; bütünlemeye kalanları çalıştırdı.⁵⁹⁷

9. Tasvir (Betimleme) Tekniği

“Tasvir; insan, tabiat, eşya veya mekânın kelimelerle resmedilmesi, âdeta görünür hale getirilmesi, okuyucunun gözü önünde tecessüm ettirilmesidir”⁵⁹⁸.Tiyatro ve piyes gibi gösterme esaslı edebi türlerde sahnenin süslenmesi ne ise, öykü ve roman gibi anlatma esasına bağlı eserlerde de tasvir aynı şeylerdir⁵⁹⁹.

Sevgi Özel’in öykü ve romanlarında çok sık kullanılmayan tasvir tekniği, öykülerde ağırlıklı olarak mekân tasviri şeklinde okuyucuya sunulur:

“Hayal Baba” öyküsünde tasvir, öykü kişinin yaşadıkları evi anlatması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Sokaktan bakınca, savaş dönemlerinden kalma bir apartman gibi görünüyordu evimiz ya, konduydu işte. İki katlıydı ama biz üst katta oturacaktık. Tek lüksünün bu olduğunu, birkaç ay sonra anlayacaktık. On dokuz basamaklı tahta merdivenin tırabzanından çatıya uzanan, eğri büğrü çakılmış, çivileri küflenmiş direklerine dolanmış sarmaşıkla, yozlaşmış asma dalları bile güzel görünmüştü gözümüze.

Dış kapıdan girince uzayan, sonra biraz genişleyen karanlık koridorun bir ucunu mutfak diye yutturmuştu annem. Hepsi hepsi iki oda... Odaların birinin içinde niçin ayrıldığı belirsiz, penceresiz bir bölme – buraya abim için, portakal sandıklarından bir yatak yapılmıştı- bir de kapının önünde balkonumsu bir yer vardı. Bir

⁵⁹⁷ Özel, *Gümüşana*, s.398.

⁵⁹⁸ Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2: Hikâye –Roman - Tiyatro*, s. 100.

⁵⁹⁹ Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları 1*, s. 202,207; İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2: Hikâye –Roman - Tiyatro*, s. 100.

kişinin içinde zorlukla dönebildiği, minicik bir odun sobayla ısınan, küçük bir el yıkama yeriyle tamamlanan banyomuz...⁶⁰⁰

Öykülerde karşımıza çıkan en detaylı tasvir örneklerinden biri olan bu örnekte, hem açık hem de kapalı mekân tasviri yapılmıştır.

“Bizim Kadın” öyküsünde ise tasvir tekniği öykünün başlangıcında bir kadının anlatılmasında kullanılmıştır:

Kapkara gür saçları kulaklarını kapatıyor, perçemi sık sık gözlerinin üstüne düşüyor. Özenle taranmış (berberden çıktığı beli) saçını arada bir eliyle, ya da başını hafifçe sallayarak arkaya atıyor. Kapkara gözleri, dudaklarından önce gülüyor. Dişleri düzgün sayılır, ilginç bir ağız yapısı var, biçimli. Burnundaki minik kemer ona yakışıyor, ama fırsatını bulsa, gücü de yetse estetik ameliyatla bu kemeri yok etmeyi düşündüğünü saklamıyor. Yanakları çıkık değil, allıkla belirginleştiriyor, esmerliği soydan. Onu, uykudan kalktığında görmek istiyor insan. Sabahın seherinde de, çenesi sivri olduğundan uzun denilebilecek, sudan başka bir şey değmeyen yüzü yine böyle şirin, böyle güleç mi?⁶⁰¹

Mekân ve insan tasvirinin dışında öykülerde eşyanın da tasvir edildiği örnekler mevcuttur. “Kimse Görmeden Yaşadım” öyküsünde gelin bohçasının içinden çıkan bir elbise şöyle tasvir edilmektedir:

Hiç usumdan geçmeyen biçimde dikilen, benim kumaştı. Yakası, kollarının ağzı incecik fırfırlarla çevrilmişti. Yaka ucundan beline değin inen inci düğmelerin karşısına brit atılmıştı. Önü, kumaşın daha koyusu bir iplikle makinede işlenmiş, dört parça eteğinin uçlarına da aynı işler serpiştirilmişti. Nişanlığımdaki minik gülleri koklayasım gelmişti.⁶⁰²

Öykülerde olduğu gibi romanlarda da çok sık kullanılmayan tasvir tekniği, *Uğur Olsun!* romanında çoğunlukla mekân tasviri olarak kullanılır. Uğur Mumcu'nun Ayvalık'taki evinin bahçesi, Ankara Karlı Sokakta oturduğu Erdem Apartmanının 9 numaralı dairesi, babasıyla yaşadıkları Ulus'taki evleri ve o civarlardaki sokaklar tasvir tekniği kullanılarak okuyucuya sunulur. Bu tasvirler

---

⁶⁰⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.128-129.

⁶⁰¹ Özel, *Aptal Dünya*, s.97.

⁶⁰² Özel, *Aptal Dünya*, s.55.

daha önce romanlar incelenirken mekân başlığı altında değerlendirildiği için tekrar ele almadık.

Uğur Olsun! romanındaki kişi tasviri ise, Uğur Mumcu ve eşinin nikâhlarının kıyıldığı gün Güldal Mumcu'nun gelinliğinin anlatıldığı bölümde kullanılır. Uğur Mumcu'nun damatlığı da kısaca belirtilir:

Güldal'ın hakim yakalı, uzun kollu gelinliğini eltisi Naciye Mumcu dikmişti. Bağrı, kolları özenle işlenen gelinlik çok yakışmıştı genç kıza. Sağ kulağından yana, üstüne zarif bir çiçek iliştirilen, nikâh kıyılmadan önce gözlerine dek inen, küçük bir parça iri gözenekli tülü ve uzun duvağını; omzuna dökülen koyu kestane saçlarına yerleştirilen, üzeri işli bir taç tutuyordu. Bir eliyle duvağını, ötekiyle Uğur'un elini tutarak, kendisini hayranlıkla süzen kalabalığın arasından geçti. Hem belli belirsiz bayanmış ıslık ıslık kahverengi gözleriyle, hem de düzgün dişlerinin çevrelediği uçuk pembe boyalı dudaklarıyla gülümsüyordu.

Geniş, satan yakalı siyah damatlığı, kar gibi gömleğini iyice belirginleştiren kelebek kravatıyla gelinin yanındaydı Uğur.⁶⁰³

Yıldızlar mı Suçluydu? romanında ise, deprem sonrası oluşan görüntüler, depremin yaşandığı şehirlerin son halleri anlatılır tasvir tekniğiyle.

Mahallemiz yok. Evimiz yok. Çocukluğumda koşup oynadığım bahçe yok. Her yer su... Nefret ettim sudan. Deniz yarılmış da koca Gölcük içine mi girmiş, bir bilebilsem. Oraya koştuk, buraya sorduk; yok, yok... Koca Kavaklı Mahallesi ha var, ha yok... Sular apartmanları, arabaları, yutmaya devam ediyor. Kent öylesine kaymış ki, apartmanlar su içinde, ta açıkta demir atan gemilerin yanına gitmiş; gemiler karaya oturmuş gibi.⁶⁰⁴

Betül, annesiyle konuşurken deprem bölgesinde yaşayan halkın, depremden sonra yaptığı hataları anlatırken, deprem sonrası hasar gören evleri de tasvir eder.

İki katlı bir evde sekiz kişi yaşıyorlarmış, kurtulmuşlar. Evi görsen, korkarsın... Duvarlarındaki derin çatlaklara kafam girer, bacalar yıkılmış, merdivenler kaymış, kapı pencere uçmuş. Görünüşe

⁶⁰³ Özel, *Uğur Olsun*, s.243-244.

⁶⁰⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.89.

bakılırsa ev ağır hasarlı; ama bizimkiler orta hasarlı diye rapor almış.⁶⁰⁵

Gümüşana romanında da diğer romanlarda olduğu gibi mekân tasviri ağırlıktadır. Gümüşana'nın köydeki, gecekondudaki, apartmandaki evleri, çeşitli halleriyle okuyucuya sunulur. Genellikle kapalı mekânların tasvir edildiği romanda apartman dairesindeki banyo şu şekilde tasvir edilir:

Erdal bir usta getirip, küveti kaldırtmış, küvetten boşalan yeri kiremitle ikiye böldürüp ince bir duvar ördürmüş; bu duvarı beyaz fayansla kaplatmış; büyük bölümdeki musluğun altına tıpkı hamamlardaki gibi mermer kurna taktırmış; kurnayla duvar arasında, duvara yapışık yine mermerden bir oturma yaptırmıştı. Anası bacısı, tutunarak oturup kalsınlar, kayıp düşmesinler diye oturup kalkacakları taraftaki fayansı matkapla deldirerek pirinçten bir kol vidalatmış, banyonun tabanını yeniden mermer benzeri karoyla döşetmişti.⁶⁰⁶

Gümüşana'nın geçmişi hatırladığı bölümlerin birinde Hatice'nin kasabadaki evlerine kendi çabasıyla yaptığı tandır anlatılır:

Bahçenin, beraber karar verdiğimiz köşesindeki taş duvarların önüne...
Gine taşlarla, kiremit parçalarıyla kümese benzer bir yer örmüş...
Tepesine baca niyetine bir soba borusu dondurmuş...
Etrafını samanla karıştırdığı toprakla sıvamış...
Uzaktan bakınca kümese benziyor; ama değil...
Çünkü altını bir metre kadar oymuş...
Oyuğun üstüne bir de saç yerleştirmiş, olmuş mu size tandır...⁶⁰⁷

Romanda, yukarıda verdiğimiz örneklerin dışında çeşitli mekân tasviri de bulunmakla beraber, kişi tasvirlerine de yer vermiştir yazar. Gülcan'ın kokteyle gitmek için hazırlanıp büroya geldiği hali okuyucuya şöyle sunulur:

Siyah bir hırka içine giydiği simli bluzu, topuklarına dek inen kara kadife eteği ve el örgüsü şalıyla, kasaba düğünlerindeki kaynanalara

⁶⁰⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.157.

⁶⁰⁶ Özel, *Gümüşana*, s.66.

⁶⁰⁷ Özel, *Gümüşana*, s. 96.

benziyordu. Kadife eteğinin altından sırttan ayakkabılarını görmezden geldi.⁶⁰⁸

Gülcan'ın kokteyle gitmek için hazırlandığı halinin dışında, kente göçtüklerinde gittiği ilkokuldaki görüntüsü de tasvir tekniğiyle anlatılır:

Eteğine eklenen yeni parçayla boyu uzatılan, kolları kısalmış soluk önlüğü, yıkana yıkana sararıp aklığı gitmiş yakası; tavaya kırılmış yumurta gibi tepesine yayılan kolasız kurdelesini; artık yünlerden örölmüş, önü arkası birbirine benzemeyen hırkası; küçölüp düdük gibi kalmış mantosu; ütüsüz mendili; çirkin ayakkabıları ve aksayan ayağıyla nakil gelen bu kız, çiçek bahçesi görüntüsündeki sınıfın havasını bozuyordu.⁶⁰⁹

10. Bilinç Akışı Tekniği

Cevat Çapan'ın “bilinç akışı”, Sevim Kantarcığlu'nun “şuur akışı”, Berna Moran, Gürsel Aytacı ve Murat Belge gibi isimlerin ise “bilinç akımı” olarak ifade ettikleri ve bizim de anlamından ötürü, bilinç akışı olarak kullanmayı tercih ettiğimiz bu teknik, olay örgüsündeki kahramanın iç dünyasını, psikolojik durumunu tüm çıplaklığıyla aracısız olarak okuyucuya aktardığı bir tekniktir.

Bilinç akışında, çoğunlukla anlatıcının karşısında kimse yoktur ve muhatabı kendisidir, zaman sıçramaları, düşler, çağrışımlar, anımsamalarla metin ilerler. Yazar, anlatıcı ile okur arasına girerek açıklamalarda bulunmaz. Kahramanın zihnini yorumlamaz, aradan çekilir.

Bir bakıma iç konuşma yöntemi olan bilinç akışı tekniği bazı yönleriyle iç konuşma tekniğinden ayrılır.

Yazar çözümlmek, açılmak, ya da yorumlamak için okuyucuyla kişinin zihni arasına giriyorsa artık bilinç akımı tekniğini kullanmamakta, iç çözümlme diyebileceğimiz temelinden değişik bir yöntemdir.⁶¹⁰

Bilinç akışı ve iç konuşma arasındaki farkı ise Berna Moran şöyle açıklamaktadır:

⁶⁰⁸ Özel, *Gümüşana*, s.166.

⁶⁰⁹ Özel, *Gümüşana*, s. 251.

⁶¹⁰ Lawrence, E. Bowling, “Bilinç Akışı Tekniği Nedir?”, Çev. Murat Belge, *Yeni Dergi*, ed. Mehmet Fuat, İstanbul: De Yayınevi, 1965. S.8, s.10.

Bilinç akımı, ..kişinin kafasının içini doğrudan doğruya okura seyrettiren bir tekniktir. Şu farkla ki, ç konuşma gramer bakımından düzgün, sentaks kurallarına uygun cümlelerle yapılan sessiz bir konuşmadır. Ve düşünceler arasında mantıksal bir bağ vardır. Bilinç akımında ise karakterlerin zihninden akıp giden düşüncelerde mantıksal bir bağ yoktur. Daha çok çağrışım ilkesine göre akarlar. Ayrıca gramer kuralları da gözetilmez.⁶¹¹

Bilinç akışı yöntemiyle bir bakıma kahramanların psikolojik durumları gözler önüne serildiği için anlatıya içsel bir derinlik hakimdir. *Bu yönüyle anlatı tahkiye ağırlıklı değil, gösterme ağırlıklı bir niteliğe bürünmektedir.*⁶¹²

Yukarıda belirttiğimiz açıklamalardan sonra, Sevgi Özel'in öykü ve romanlarına baktığımızda bu tekniğin çok nadir kullanıldığı görülür. Özel'in öyküleri içerisinde bilinç akışı tekniğinin en çarpıcı örneği *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış* öykü kitabındaki "O Olmasa" öyküsüdür. Sürekli gel-gitlerin yaşandığı öyküde aklını bir türlü toparlayamayan bir öykü kişisi vardır:

Hangi gündeyiz, kaç gündür buradayım? Kim getirdi acaba beni? Öf, kim getirdiyse getirdi... Ağrım sızım yok ya... Anımsıyorum, buraya gelmeden önce geçirdiğim saatleri... Bilmediğimi sanıyorlar, her şeyi biliyor, her şeyi anımsıyorum. Kendim mi geldim acaba? Bilmediğim adres değil... Nasıl geldim ki, gelmeyi nasıl düşündüm ki... Kim getirecek başka? Bir tek o gün yaşadıklarımı anımsıyorum, gerisi kopuk. O gün, yoksa gece miydi, nerdeydim? Nerde olacağım canım? Evimdeydim herhalde. Çektiğim acıyı bir ben biliyorum, bir ben... Tanrım bilse görse... Tövbe...⁶¹³

Romanlar arasında ise, *Gümüşana* romanında karşımıza çıkar bilinç akışı tekniği. Gümüşana'nın geriye dönüp, geçmişte yaşadıklarını anlattığı bölümlerin bir kısmında Gümüşana, olaydan bağımsız başka şeyler söylemeye başlar. Sonrasında ise, "ne söylüyordum", "neyse", "ne diyordum" gibi ifadelerle anlattığı konuya geri dönüş yapar.

Sırtımdan mavzeri alıp karanlığa sığıttım...

Bir o yana bir bu yana...

Mavzer yeni; daha önce kullandım.

⁶¹¹ Berna Moran, *Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, s.67.

⁶¹² Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2: Hikâye –Roman – Tiyatro*, s. 108; Mehmet Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları 1*, s. 271.

⁶¹³ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.33.

Bekir bir yerden getirtiydi...
Kaçak...
Çok para vermiş...
Allahım nerelere, nerelere...
Ne olmaz işlere, ne paralar saçtık...
Eller kutulara şeker, lokum doldurdu...
Biz kurşun...
Neyse, mavzeri omzuma alıp belimden tabancayı çıkardım.⁶¹⁴

(...) Kız Gülcan, biz, gapı derdik, garpız derdik, garı derdik, ana derdik...

Sonraları kibarlaştık...
Anneanne, babaanne demeyi bilmezdik...
“Ebe gı” der dururduk...
Baba dedeye büyükbaba, ana dedeye de derdik.
Bak bak, babanın babası büyük de ananınki sadece dede...
Aha burdan başlıyor kadının kederi...
Ayrılık, burada ilkin.
Ha ne diyordum...
Kafam, şu görünen söğüdün dalları gibi...
Dağınık...
Karışık...⁶¹⁵

11. İç Diyalog Tekniği

İç diyalog tekniği iç monoloğa benzer bir tekniktir. *Roman kahramanının içinde bulunduğu psikolojik duruma göre kendi kendisiyle konuşması ve tartışmasıdır.*⁶¹⁶

İç diyalog tekniğinin kullanıldığı eserlere konuşma havası hâkimdir. Cümleler kişinin o anki durumuna, psikolojisine göre şekillenir. İç diyalog

---

⁶¹⁴ Özel, *Gümüşana*, s.30.

⁶¹⁵ Özel, *Gümüşana*, s.139.

⁶¹⁶ Tekin, *Roman Sanatı Romanın Unsurları 1*, s. 259.

tekniğinin yer aldığı cümleler gramer bakımından kuralsızlık göstermezler, gramer kurallarına uygun olarak kullanılır.

İç diyalog tekniği Sevgi Özel'in eserleri içerisinde *Gümüşana* romanında kullanılmıştır. Roman kişinin kendi sorduğu soruya kendisinin cevap vermesi şeklinde karşımıza çıkan bu teknik, romanda çok da fazla kullanılmamıştır.

Kurdun önüne atarmıydım ben seni?

Gine atmam...⁶¹⁷

Acaba çatalyola vardılar mı?

Çoktan diyorum...

Çatalyol şura, ben bile bir solukta varırım...⁶¹⁸

Bekir vurulsa Tufan'ı kimse tutamaz...

Ben durur muyum?

Şart olsun durmam, ben de birini vururum...⁶¹⁹

Korktuğum başıma geldi.

Amanın, başımız dertte dedim...

Kime, tabi atıma...

Ondan başka beni duyan yok...

O mübarek de anlıyor sanki.⁶²⁰

12. Günlük Tekniği

Sevgi Özel, eserlerinde günlük tekniğini çok nadir kullanmıştır. Sadece *Gümüşana* romanında karşımıza çıkan bu teknikle yazar, günlük tutan kişi sayesinde geriye dönüş tekniğini kullanarak, inandırıcılığı artırır ve gerçeklik noktasında okuyucuyu şüpheye düşürmez.

Romanda günlük tutan kişi Gülcan'dır. Gülcan, ayağından tedavi olmak hastaneye yattığı zaman, Doktor Erdinç'in kendisine hediye ettiği bir defterle başlar günlük tutmaya ve hiç bırakmaz. Romanda birkaç yerde Gülcan'ın günlüğüne yazdığı belirtilir ancak abisi Erdal'ın günlüğünü okuduğu bölümde Gülcan'ın yazdıklarına da yer verilir.

---

⁶¹⁷ Özel, *Gümüşana*, s.13.

⁶¹⁸ Özel, *Gümüşana*, s.21.

⁶¹⁹ Özel, *Gümüşana*, s.23.

⁶²⁰ Özel, *Gümüşana*, s.29.

Üçüncü ve son defterde Erdal'ın tanımadığı, hiç aklından geçirmediği, bu satırları yazabileceğini düşünde görse inanamayacağı bir Gülcan vardır. Bir kez yazısı gibi tümceleri de güzeldi. Özenliydi. Başkaldırı, öfke, sitem dolu satırlar ağır basıyordu;

“insan haklarının, özgürlüklerin hiç uğramadığı bir mahallede yaşıyorum... Yoksulluk kader sanki... Kadın doğmak, kız olmak ayıp sanki... Buralarda kadın başka, kız başka...”⁶²¹

Son defterin son bölümlerinden biri, “Kadınların, hepsi kocalarının, kızların hepsi evin erkeklerinin esiri... Dayak... Her evde dayak, her evde şiddet... Babam (?) ölme, abim (?) gitme... Bizim ev nasıl olurdu acaba?” diye bitiyordu.⁶²²

---

⁶²¹ Özel, *Gümüşana*, s.362.

⁶²² Özel, *Gümüşana*, s.363.

V. BÖLÜM

DİL VE ÜSLUP

İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan dil, bir edebi eserin en önemli yönlerinden biridir. Okuyucuyu kendine bağlayıp eserini okutmak isteyen her yazar kendine özgü bir dil oluşturmak zorundadır. Çünkü özgün bir dille yazılmamış, sıradan bir üslubun kullanıldığı eserler yarınlara kalmayı başaramaz.

Üslubun oluşmasında yazarın mizaç ve kültür çevresinin etkili olduğunu vurgulayan Şerif Aktaş şu açıklamayı yapar:

Üslup, içeriğin (düşünüşün) formudur. Yazı, dış dünyayı temsil etme şeklidir, hâlbuki üslup yazıda bir kavramı açıklar... Yani yazı, bir estetik anlayışın, bir ideolojinin, bir okulun, bir grubun uyduğu, uymak zorunluluğunu hissettiği kurallar bütünü olarak düşünülebilir. Üslup feridir, kaynağını yazarın mizacından ve tecrübesinden alır. O, yazarın gizli ve şahsi mitolojisine uzanan kendi kendine yeten bir dildir.⁶²³

Edebi eserlerde kullanılan üslubun düzeyiyle ilgili ise, Gürsel Aytac şu bilgileri verir:

Yazarın söz konusu eserdeki dil özellikleri, dar anlamda üslubunu belirler. Dil incelemesinde üzerinde durulacak en küçük birim, kelimedir. Bir romanda karşılaştığımız kelimelerin düzeyi, üslup düzeyini ortaya koyar. Halkın günlük konuşma dilinden kelimelerin çoğunlukta olduğu metinlerde aşağı üslup düzeyi, şehirli aydın sınıfın kullandığı dili esas alan metinlerde yüksek üslup düzeyinden söz edilir.⁶²⁴

Sevgi Özel, bütün Türkçe'nin bilim, sanat ve teknik kavramlarının Türkçeleşmesi, dil bilincinin kökleşmesi konusunda titizlikle çalışan, özleştirmeci bir yazar ve her şeyden önce bir dilcidir. Bu yüzden de eserlerinde kullandığı açık, anlaşılır, hatasız ve özenle seçilmiş kelimelerden oluşmaktadır.

---

⁶²³ Serif Aktaş, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1993, s. 58

⁶²⁴ Gürsel Aytac, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1999, s.15

Aytaç'ın yukarıda verdiğimiz ifadeleri doğrultusunda Özel'in üslubunu ele aldığımızda, birinci kategoriye göre değerlendirmemiz gerekmektedir. Çünkü o, öykü ve romanlarında halkın kullanmadığı kelimelerden uzak durmuş ve günlük konuşma diline yakın bir üslup tutturmaya özen göstermiştir. Yazarın eserlerinde kahramanlar son derece doğal ve sosyal konumlarına uygun bir şekilde konuşurlar.

Bir edebi eserde kullanılan dilin en önemli özelliklerinde birisi de kahramanların sosyal sınıf ve statülerine uygun bir üslupla konuşmalarıdır. Sevgi Özel'in söylemi, öykü ve romanlarındaki, bilhassa *Gümüşana* romanı, kişilere, onların kişiliğine ve iç dünyalarına göre şekillenir. "Romancının işlediği konuyla, sosyal çevreyle ilişkili olarak sosyal sınıf diline yaklaşmayı deneyip denemeyişi de bir üslup sorunudur."⁶²⁵ Sevgi Özel'in eserlerinde bu durumu önemseydiği rahatlıkla söylenebilir. Onun anlattığı kahramanlar çoğunluğu itibariyle çevremizde görebileceğimiz, hayatın her aşamasında karşımıza çıkabilecek gerçek/gerçeğe uygun kahramanlardır. Dolayısıyla Özel, eserlerinde onları anlatırken, kullandığı dili de onlara ve yöresel ağızlarına uygun kullanır.

"Koca Dede" öyküsünde dedeye ait anıların anlatıldığı bölüm, dedenin ağzından yazılmıştır. Yazar burada onun yöresel ağızını kullanmıştır.

Bizim imam, akşam namazından sonra güvey girecek. Gelenek böyle... Ha, benim camide olmayışımı fark etmiyor... Akli garıda... Gız dedik ya, gelinin garı mı gız mı olduğunu bile bildiği yok, öğrenecek nasılsa... Gomşular bunu eve getirdiler... Gürültüleri içerden duydum kıs kıs gülüyorum. Derken efendime söyleyeyim, imam besmele çekerek girdi içeri... Azgın herif insan bir çift laf eder... hoş geldin filan der... Atladı üstüme, ilk el atışta anlayamadı... Bir daha daldı, eline benim öteberi gelince, apıştı galdı, şaşırıldı herhal... Benim yüzüm gapalı, duvak var... Bir daha daldı işi anladı."⁶²⁶

Bu paragrafın dışında öykülerde bir paragraf olarak değil de yer yer serpiştirilerek kullanılmıştır yöresel kullanımlar. "Adına Yaraşircasına" öyküsünde "Gel kız filmdekiler gibi sevişek"⁶²⁷; "Çoğu Gitti Biri Kaldı"

⁶²⁵ Aytaç, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, s. 16.

⁶²⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.91.

⁶²⁷ Özel, *Direncin Kuşları*, s.77

öyküsünde “Doğurmaz olaydım, taş çakılıydı aha şurama da... Doğurmaz olaydım...”⁶²⁸; “Sorma Ne Haldeyim” öyküsünde “Abov, bu Rus garıları da hepsi Nataşa mıymış gız bacım?”⁶²⁹; “Şef Davulcu” öyküsünde, “Ula köpoğlunun eniği” dedi Zekiye Teyze, “Ha bu herifi deli deli konuşurma. Baştan desene ikizim var diye”⁶³⁰ kullanımları örneklerden sadece birkaçıdır.

Romanlara baktığımızda ise, *Gümüşana* romanında köy ve kasabada yaşayan roman kişilerini Özel, yöresel ağızlarıyla konuşturur. Romanın bütünü boyunca karşımıza çıkan bu kullanım kahramanların gerçekliği açısından okurun inandırıcılığını arttırır. Gümüşana’nın “hiçbirimizde uyku türkü kalmadıydı”⁶³¹, “Bekir bir yerden getirttiydi”⁶³², “namlu göyneğimin üstünden karnımı ısıttı”⁶³³, “garneferli apartumana taşinsam n’olacak?”⁶³⁴ gibi roman boyunca kullandığı yöresel ağız örneklerinin yanında, Hatice ve Zeliha’yı da bu bağlamda ele alabiliriz.

Kasabada Gümüşana, Hatice ve Gülcan’ın kızların pantolon giyip giymemesi hususunda yaptıkları bir tartışmada Hatice yöresel ağızla konuşturulur:

“Gadın didiğin geyme deneni geymes, yime deneni yimez deyzem.”

“Kız Hatice şu kışındaki ne? Pantul...”

“Ben kaç yaşında gadınım..”

“Sen giyince iyi, başkasına haram... Ayıp ayıp! Tabanı yanık it gibi gitmediğin yer yok.. çOk gezen tavuk, ayağında pislik getirir, unutma!”

.....

“Anam bırak şunları ya, yesin sopayı otursunlar... Bunlara pantolon değil şalvar yakışır... Kendilerini hala köyde sanıyorlar.”

.....

“Gülcan haddini bil, büyükler konuşurkene araya girene ne düşer...”⁶³⁵

⁶²⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.176.

⁶²⁹ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.112.

⁶³⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.123.

⁶³¹ Özel, *Gümüşana*, s.19.

⁶³² Özel, *Gümüşana*, s.30.

⁶³³ Özel, *Gümüşana*, s.38.

⁶³⁴ Özel, *Gümüşana*, s.49.

⁶³⁵ Özel, *Gümüşana*, s.93-94.

Zeliha, kendisine tecavüz edildiğini anlatırken de yine yöresel ağızla anlatır yaşadıklarını:

Köyden kaçıp geldiydik, emmimgille... Aynı baaçenin içinde yan yana gondulara dıhıldıydık. Anam temizliğe gidiyordu... Ben gardaşıma bakıyodum; okul mokul yoğudu... Para pul mu var da okul ossun... Bir gün, evde yalnız olduğumu gollamış bu ayı, daldı girdi içeri. Gitledi gapıyı, çekti bıçaa... Önce gendü soyundu, anadan üryan... Bak baa didi, bakamadım... Bir erkeen edep yerini gören gız, gali gız sayılmaz didi. Zorla açdırdı gözümü, saçlarımı yola yola... Soona beni soydu zorunan... Bir erkee edep yerini gösteren gız da gız sayılmaz didi... Her bişiyi adlı adınca sölüyo matçalı... Önce aazımı baaladı bir dülbendile, sona ellerimi önden baalayıp çökdürdü yire... Soyhasını sürdürdü her bi yerüme... Bir erkeen edep yerini elleyen gız gahbe olur didi, sen de gahbe oldun gali didi... Çökdü depeme... Ne sesim çıkıyo ne ellerim ayaklarım oynayo... Etdi edeceğini canımı yaka yaka... Gaç sefer... Omuzumu, galçamı, memelerimi ısırdı, çürütdü. Dökülesice dişleri alt dudaamı parçaladı... Isıramadığı yiri cimcikledi, dekmeledi... Her yirim çürüdü... Alttan gan, aazım burnum gan... Bunlar delil didi, ses edecek olursan açdırırım, göster dirim, didi; herkeşe gendü isdedi dirim, didi. Bak yüzünde iz var, çok gorkma, soran olursa düşdüm di, didi. Altımıza, anamın namaz örtüsünü sermiş o ara, ganlı dülbendi d aldı; bu bende galacak, zamanı gelince herkeş görecektedi. Gahbe olmamak için me dirsem onu yapacan didi. Ellerimi, aazımı çözdü, geyinmemi bekledi, siktirdi gitti gahbenin dölü...⁶³⁶

Sevgi Özel'in öykü ve romanlarında kullandığı dil ve üslubuyla ilgili ilk vurgulamamız gereken nokta, yazarın söylemek istediğini düz olarak söylemesidir. Yazar eserlerinde parlak ve gösterişli ifadelere girmez. Söylemek istediğini doğrudan ve kısa cümlelerle söyler. Kısa cümleler sayesinde anlatım akıcı ve canlı kalır:

Senin adın yok mu? Neden herkes sana emmi diyor? Emmi senin adın mı? / Dur çocuk, sıkboğaz etme insanı... Üfl.. / Ama merak ediyorum... / Emmi demek, amca demek... / E, niye amca demiyorlar öyleyse?.. / Öyle alıştılar da ondan...⁶³⁷

Bereket ilkinneydi. Gebe kaldığını öğrendikten sonraki günlerini dünmüş gibi anımsıyordu. Evlilik yaşamının en mutlu, en saltanatlı dönemi, bu dokuz aydı zaten.⁶³⁸

⁶³⁶ Özel, *Gümüšana*, s.130.

⁶³⁷ Özel, *Aptal Dünya*, s.59.

⁶³⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.71

Ne o bizden çekinir, ne biz ondan çekiniriz. Aramıza karışır. Sözüne esirgemez. / Sevindim. Buralı mı? / Sayılır. Babası bunlar küçükken buraya atanmıştı, memurdu. Burada yaşadı, burada öldü.⁶³⁹

Öğrenciydi Aysun. Bütün dünyası; dünyasının bütün rengi okuluydu./Aysun okulu bitirdi. Büyük bir kuruluşta işe girdi.⁶⁴⁰

Araba sağa yanaştı, parasını verip indi. Yağmur başlamıştı. Bir süre yaya geçidinde yeşil ışığın yanında bekledi. Kızdı kendine.⁶⁴¹

O olmasaydı... Bana bir zararı var mıydı, yok mu? Bilsem... Her cuma gider miydim? Belki... Giderdim... Taşıyorum.. Yüzü hep alaylı... Abuk sabuk giysileri...⁶⁴²

Evde uyuyamayacağımı bildiğimden sedire uzandım. Kocamı düşündüm. Yusuf kaç gündür aramamıştı. Amerika'daydı, işyeri gönderdi. Pek isteksiz gitmişti nedense, sık sık arayamıyordu.⁶⁴³

“Yaralı mısın? / Değilim galiba... / Elini kolunu oynatabiliyorsan başını, bacaklarını yokla... / Sağ, evet sağ bacağım acıyor... / ışık var mı bir şey görebiliyor musun? / Hayır, göremiyorum. / Kaçınıcı kattaydınız? / İki... / Ön mü, arka mı? /Arka...”⁶⁴⁴

Ben silahlıyım... / Onlar kalabalık... / Ben kadını... / Onlar erkek... / Aralarından geçip köye dönemem, yolumu keserler / Bu belli... / O saat anladım... / Bunlar Bekirgilin gittiğini öğrenmiş... / Benim peşimdeler...⁶⁴⁵

Beni doğurunca da çok yanmış... / Günlerce gizli gizli ağlamış. / Gülüm, canım, Gülcanım... / Sen doğunca yalnız ben değil Ülkü de anam da... / Hepimiz çok üzüldük. / Bir bilsen, bir anlatabilsem sana.⁶⁴⁶

Çok mutluymuş Uğur. Evlendikten kısa bir süre sonra bu kez Uğurların evi dostlarının buluşma yeri oldu. Uğur yıllarca görüşmediği, İstanbul'da yaşayan Ali Zakarol ile, yeni evliken Meşrutiyet Caddesinde rastlaştı. Özlemlerle kucaklaştılar. Kırgın gibiydi Ali'ye. Arkadaşı çoktandır aramamış, evlilik çağrısına cevap vermemişti. Önemli bir nedeni olmalıydı. Sitemi sevmezdi.⁶⁴⁷

Kısa cümleler romanlar arasında en çok *Gümüşana* romanında karşılaştığımız bir durumdur. *Gümüşana*'nın geriye dönüş yaptığı ve böylece

⁶³⁹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.85.

⁶⁴⁰ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.26.

⁶⁴¹ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.29.

⁶⁴² Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.31.

⁶⁴³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.28.

⁶⁴⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.39-40

⁶⁴⁵ Özel, *Gümüşana*, s.33.

⁶⁴⁶ Özel, *Gümüşana*, s.193.

⁶⁴⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.245.

geçmişini anlattığı bölümlerde cümleler oldukça kısadır. Diğer bölümlerde ve yazarın diğer romanlarında cümleler normal uzunlukta; açık, anlaşılır ve sadedir.

Bununla birlikte betimlemelerin yapıldığı bölümlerde cümlelerin uzunluğu değişir. Özel, bu bölümlerde birkaç satırdan oluşan uzun soluklu cümleler kullanır.

“Doğum Günü” öyküsünde, doğum günü sabahı okula giden öykü kişisi, okul yolunu şöyle betimler:

Okulu asan gençlerin çamların altında, toprak yığınlarının önündeki yol boyunca uzanan duvara oturup söyleştiklerini, iri gövdeli atkestanelerinin arkasına saklanıp sigara içtiklerini, sevgililerin el ele dolaştıklarını duymuştu.⁶⁴⁸

“Hayal Baba” öyküsünde, öykü kişisi yeni taşındıkları evi anlatır:

Sokaktan bakınca, savaş dönemlerinden kalma bir apartman gibi görünüyordu evimiz ya, konduydu işte. İki katlıydı ama biz üst katta oturacaktık. Tek lüksünün bu olduğunu, birkaç ay sonra anlayacaktık. On dokuz basamaklı tahta merdivenin tirabzanından çatıya uzanan, eğri büğrü çakılmış, çivileri küflenmiş direklerine dolanmış sarmaşıkla, yozlaşmış asma dalları bile güzel görünmüştü gözümüze.

Dış kapıdan girince uzayan, sonra biraz genişleyen karanlık koridorun bir ucunu mutfak diye yutturmuştu annem. Hepsi hepsi iki oda... Odaların birinin içinde niçin ayrıldığı belirsiz, penceresiz bir bölme – buraya abim için, portakal sandıklarından bir yatak yapılmıştı- bir de kapının önünde balkonumsu bir yer vardı. Bir kişinin içinde zorlukla dönebildiği, minicik bir odun sobayla ısınan, küçücük bir el yıkama yeriyle tamamlanan banyomuz...⁶⁴⁹

“Bizim Kadın” öyküsü, bir kadın üzerine kurgulanmıştır. Öykü boyunca o kadının dış görünüşü, hareketleri, konuşması, gülmesi vs. anlatılır:

Kapkara gür saçları kulaklarını kapatıyor, perçemi sık sık gözlerinin üstüne düşüyor. Özenle taranmış (berberden çıktığı beli) saçını arada bir eliyle, ya da başını hafifçe sallayarak arkaya atıyor. Kapkara gözleri, dudaklarından önce gülüyor. Dişleri düzgün sayılır, ilginç bir ağız yapısı var, biçimli. Burnundaki minik kemer ona yakışıyor, ama fırsatını bulsa, gücü de yetse estetik ameliyatla bu kemeri yok etmeyi düşündüğünü saklamıyor. Yanakları çıkık değil, allıkla

⁶⁴⁸ Özel, *Aptal Dünya*, s.81.

⁶⁴⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.128-129.

belirginleştiriyor, esmerliği soydan. Onu, uykudan kalktığında görmek istiyor insan. Sabahın seherinde de, çenesi sivri olduğundan uzun denilebilecek, sudan başka bir şey değmeyen yüzü yine böyle şirin, böyle güleç mi?⁶⁵⁰

“Ölümü Öpmek” öyküsüne betimleme hâkimdir. Evden gelip annesini evde bulamayan kız, ev içerisinde annesine bakarken evi de anlatır:

Kirli çamaşır torbasının yanında (kareli poplinden annem dikmişti), üstünü eski bir masa örtüsüyle kapattığımız odun tenekesiyle, biri büyük öteki küçük iç içe konmuş çamaşır sepetlerini, plastik kovaları leğenleri, bir bakır kazanı özenle üst üste yığan annem, belli ki ivedi çıkmıştı evden.⁶⁵¹

Banyonun bir yanında, musluğun altında mermerden bir yalak, babamın bir marangoza yaptırdığı tahtadan oturak, musluğun sağ yanında üstüne sabunların konulduğu bir beton çıkıntı bulunuyordu. Hemen kapının girişinde, yüzümüzü yıkadığımız, ne denli uğraşsak da tertemiz görünmeyen, fayanstan değil, çimentodan dökülmüş, tek musluklu bir başka yalak daha vardı. Başımızı çarpmayacağımız denli yükseklikte, demir ayaklarla duvarlara tutturulmuş, üstüne dantel örtülmüş, diş fırçalarımızın, macunun, tarakların yer aldığı cam sergenin altındaki aynada kendimi görmekte zorlanırdım.⁶⁵²

“Düşük” kadın hastalıkları uzmanına giden bir kadının sırasını beklerken etrafı ve orada bekleyen diğer hastaları gözlemlemesiyle başlar. Ardından şu şekilde devam eder:

Kahverengi, balıksırtı desenli, eski mantosunun altından görünen mavi bir eşofmanın parçaları, artık kimselerin ayağında kalmayan kauçuk papuçları, bedeninin yarısını örten el örgüsü şalıyla, hemen kalkıverecek gibi eğreti ilişivermişti sandalyeye. Kare kare motifler birleştirilerek örülüp kıyıları tığlanmış, yıkana yıkana ya da çok kullanılmaktan üstü topraklanmış kirlisarı orlondan şalını, bir eliyle içerden, burnunun altından tutuyordu.⁶⁵³

“Kaçak”, Sevcan adında eşinden kaçan ve daha sonra kötü yola düşen genç bir kadının dış görünüşünün anlatılmasıyla başlar:

Kapkara saçlarının yeni boyandığı belliydi, alnında boya izleri duruyordu. Mayo sunan bir manken gibi oturuyordu kumların

---

⁶⁵⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.97.

⁶⁵¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.74.

⁶⁵² Özel, *Direncin Kuşları*, s.75.

⁶⁵³ Özel, *Direncin Kuşları*, s.79.

üstünde. Uzun saçlarını, kıpkırmızı bir kelebek tokayla tepesinde tutturmuş; yüzünü, plaja değil de özel bir geceye gidiyormuş gibi özenle boyamıştı. Kırmızı siyah bikinisini, plastikten kırmızı terlikleri, kuma serdiği hasır, çantası, güneş yağı, yanı başında duran hiç giymediği belli şapkası, gözlüğü, her şeyi yepyenyidi. Yüzü de bedeni de güzeldi.⁶⁵⁴

Uğur Olsun! romanında, betimleme olsun ya da olmasın uzun cümleler sıklıkla karşımıza çıkar. Ancak yazar, uzun cümlelerde karmaşık ve anlaşılmaz değil, kısa cümlelerde olduğu gibi duru bir dil kullanır

Onlar için davranış biçimi önemliydi, kimseye kötülük yapmıyor, ama kendilerine ve çevreye kötü davrananlarla hep birlikte uğraşıyorlardı, ucunda her ne olursa, kavga, tartışma, kucaklaşma... Mahalle büyüklerine saygıyla, küçüklere sevgiyle yaklaşmak, fileli ağır olanın yardımına koşmak, ağlayan çocuğun başını okşamak, toplu taşıma araçlarında büyüklere yer vermek, onlara özgü davranışlardı.⁶⁵⁵

Yıldızlar mı Suçluydu? romanında, deprem sonrası manzara anlatılırken, yahut depremi yaşayan kişilerin psikolojileri hakkında bilgi verilirken uzun cümleler kullanılır:

Rütbesini göremiyordum, görsem de anlamam, yüzbaşının, binbaşının kaçar yıldızı olur, yumuşak sesli bir subay, Muhsin'le bir yana çekilip konuştu, sonra kollarımıza girip bizi bir çadıra götürdü. Yorgunluğu yüzünden akan bir hemşire geldi yanımıza, bir bardak suyla pirinç tanesi gibi bir şey uzattı bana.⁶⁵⁶

Gümüšana romanında, yapılan tasvirlerin yanında kişiler hakkında bilgi verilirken de uzun cümlelerle karşılaşırız.

Dün akşam ne yediğini, bir saat önce ilacını içip içmediğini anımsayamazken eski komşularının hiçbirinin, çocuklarının adını bile unutmuyor; köyde, kasabada, kentte yaşadığı bütün ayrıntıları yeniden yeniden düşünerek, yanında birileri varmış gibi herkesi, her olayı içinden ya da yüksek sesle anarak, bir uyuyup bir uyanarak, bir gülüp bir ağlayarak günleri tüketiyordu.⁶⁵⁷

Salman Sokaktaki adını unuttuğu bu hanın tepesinden bütün Ankara'ya bakan, herkesin film izlemekten çok serinlemeye,

⁶⁵⁴ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.102.

⁶⁵⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.97.

⁶⁵⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.89.

⁶⁵⁷ Özel, *Gümüšana*, s.57.

manzara seyretmeye gittiği yazlık sinemanın altmış kuruşluk bileti bile ona çok gelirdi; birbirine yakın sinemalar, daha çok izleyici bulmak için kimi kez bir biletle iki film oynatırdı. Yaz güneşiyle kavru lan, pencere kapı açıl sa bile serinleyemedikleri gecekondudan birkaç saat olsun kaçabilmeyi çok ister; bir biletin iki üç ekmek demek olduğunu hesaplar, oğlanlarla kız ı gönderirdi.⁶⁵⁸

Noktalama işaretleri kullanma konusunda oldukça hassas davranan yazar, noktalama işaretlerini atlamadan kullanmıştır. Bununla birlikte devrik cümlelerin varlığı da eserlerde dikkat çeker. Ancak devrik cümleler öykülerde olduğu gibi romanlarda sıklıkla karşımıza çıkmaz. Devrik cümleler kullanıldığı eserlerin doğallığını ön plana çıkarır.

“Biriciksin” öyküsünde annesi ölen kızın, cenazeden yedi sekiz gün sonra yalnız kaldıklarında babasını anlattığı bölüm devrik cümlelerin yoğun kullanıldığı bölümdür:

O yaşı mın verdiği beceriksizliğime acımı katarak kurmuş tum sofranı. “Kendine de bir bardak al, otur karşı ma” demiştin buyruk verir gibi. Bir su bardağı, bir melamin tabak alıp gelmiş tim masaya. Ocağımız sönmüş tü günlerdir. Bulaşık kapları üst üste yığarken, aynı zamanda oturma odamız olan mutfağımızın penceresini açıp kokulardan da kurtarmış tın beni. Yerine oturduğ unda, o güne dek hep korka korka yüzüne baktığım babam değ ildi bana gülümseyen. Ölü çı kmış ev görüntüsü birden yok olmuş tu sanki.⁶⁵⁹

“Devrimciler Âşık Olamaz(dı)”da öykü kiş is i Zeynep’in geç miş i hatırladığı bölümlerde yer yer devrik cümleler kullanılmış tır.

Bir elinde kitapları, öteki eli Recep’in boynunda, baş ını onun göğ süne gömdü ağı ladı Zeynep. Hıçk ıra hıçk ıra, salya sümük ağı ladı. Recep’in çokça sigara, azıcık ter kokan göğ sünde ağı ladı. Alnından öptü onu ilk kez. Dudaklarından çok, bıyıklar ını duyumsadı teninde. Elinin ayasıyla sildi gözyaş larını “Ağı lama Zeynebim” diye fısı l fısı l.⁶⁶⁰

“Sevimli Yaratık”, köpekten korkan ve uzun bir süre bu korkusunu yenemeyen genç bir kız ın, komşularına ait bir köpek le sahip olduğu korkuyu

⁶⁵⁸ Özel, *Gümüş ana*, s.156.

⁶⁵⁹ Özel, *Direncin Kuş ları*, s.13.

⁶⁶⁰ Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.49.

yenişini anlatan bu öyküde, gerek öykü başında gerekse ilerleyen kısımlarda devrik cümleler kullanılmıştır.

Baktım, biri yine kapımızın önünde... Ölsem geçemem yanından. Nasıl gireceğim eve? Sokağın alt ucunda üç-beş dakika eğlendim, gözüme bakkalın kapısı ilişti. Telaşla daldım içeri.⁶⁶¹

Bir sabah kafa büyüklüğünde açmış ortancaların arasında dört dönüyordu Miki. Konuk olduğumuz yerin doğal çimle kaplı bahçesinde çocuk gibi yuvarlanıyor, koşuyor, sanki bizleri uyarıyordu, doğayı kucaklamamız için.⁶⁶²

“Kesikler” öyküsünde, uzun yıllardır gazete haberlerini kesip bitiren yaşlı karı koca, torunlarının birini öldürmesi ve gazeteye haber olması üzerine bir daha haber biriktirmezler. Öykü de karı kocadan bahsedilen bölümlerde şu devrik cümleler kullanılmıştır:

Evlendikleri günden kalma, tencere tabaktan tutun giysilerine dek, tüm eski eşyalarına antika diye gülerlerdi oğulları.⁶⁶³

Yirmi yirmi beş yıl öncesinde, şimdiki gibi evlendirme dairesinde el sıkıp, uyduruk bir tüle tutturulmuş, uyduruk bir çiçek ya da saçma sapan bir şeyle bademşekeri vermiyordu evlenenler.⁶⁶⁴

Hasan Beyle Gülseren Hanım gazete haberlerinden yola çıkıp yirmi beş yıl öncesine uzandıkları söyleşini sürdürürken, bir başka kentte biricik oğullarının evlat acısıyla taş gibi kesildiğini duymamışlardı henüz.⁶⁶⁵

Romanlarda karşımıza çıkan devrik cümleler, öykülerde olduğu gibi öbek şeklinde değil, romana serpiştirilmiş şekilde karşımıza çıkar. *Uğur Olsun!* romanında “Balayı için bir ay izin istedi gazetesinden”⁶⁶⁶, “Birkaç gün sonra Uğur’un kullandığı arabayla erken yola çıkmaktı niyetleri.”⁶⁶⁷, “Yanmıştı, emmisi dayısı olmayan...”⁶⁶⁸, “Sonradan adı Şinasi Sahnesi olan, Ankara’nın Çağdaş

⁶⁶¹ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.138.

⁶⁶² Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.144.

⁶⁶³ Özel, *Direncin Kuşları*, s.142.

⁶⁶⁴ Özel, *Direncin Kuşları*, s.142.

⁶⁶⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.148.

⁶⁶⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.243.

⁶⁶⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.245.

⁶⁶⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.250.

Sahnesindeki bir açikoturumda konuşmacıydı Uğur.”⁶⁶⁹; *Gümüşana* romanında “Kitaplardan kurtulmak için bir yol buldu sonunda.”⁶⁷⁰, “Gülsevil, göz ucuyla bir kez daha baktı Gülcan’a.”⁶⁷¹, “Yüreğinin sesi, çoktan uykuya dalan apartmanda çınılıyordu sanki.”⁶⁷², “İlk kezdi her yaşadığı”⁶⁷³, “Şimdi bile burnunda tütüyordu yeni biçilmiş tarlanın, sapın samanın kokusu, harman tozuyla kaşındığı günlerin koşturması...”⁶⁷⁴; *Yıldızlar mı Suçlıydı?* romanında “ Nesrinlerin balkonu düşmüş bacaklarıma. Ne kazma be kürek bulabilmiş görümcemgil.”⁶⁷⁵, “Yahu, resmen dolandırılıyor halk. Bundan önceki depremleri yaşayanlar ne alemde acaba?”⁶⁷⁶, “Serçeyle yürürken bir ayakkabıcı çıktı karşıma”⁶⁷⁷, “Bütün sesimi Muhsin’e bağırarak için kullanmışım demek”⁶⁷⁸, “Başka zaman olsa fırt diye geçer saatler.”⁶⁷⁹ cümleleri romanlar içinde verebileceğimiz devrik cümle örneklerinden birkaçıdır.

Öykü ve romanlarda kısa, basit cümlelerin yanında zaman zaman sıralı, bağlı ve birleşik cümleler de kullanılmıştır.

“Ne Çok Varmış” öyküsünde, öykü kişisi Yurdanur Hanım hakkında bilgi verilirken kurulan cümleler sıralı ve birleşik cümlelerdir:

Yurdanur Hanım o akşam hem konuklarını ağırladı, hem komşularının zırp pırt hiç çekinmeden, doğal haklarıymış gibi kapısına dayanarak dile getirdikleri isteklerini dinledi. Matematikçiydi Yurdanur Hanım, üst düzey bürokrat eşiyile kendisinin geniş çevresi, becerikli oluşları, biraz da herkesin yardımına koşmayı sevmeleri, evlerinin iş ve işçi bulma kurumu gibi dolup dolup boşalmasına neden oluyordu. Ancak bir yıla yakındır yurtdışında olan eşine yöneltilen istekleri de karşılar olduğundan, bunalıyordu şu sıralar.⁶⁸⁰

“Kurşun Ata Ata Bitmezmiş” öyküsünde karşımıza çıkan sıralı cümleler şunlardır:

---

⁶⁶⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.251.

⁶⁷⁰ Özel, *Gümüşana*, s.123.

⁶⁷¹ Özel, *Gümüşana*, s.176.

⁶⁷² Özel, *Gümüşana*, s.179.

⁶⁷³ Özel, *Gümüşana*, s.183.

⁶⁷⁴ Özel, *Gümüşana*, s.227.

⁶⁷⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçlıydı?*, s.49.

⁶⁷⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçlıydı?*, s.59.

⁶⁷⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçlıydı?*, s.87.

⁶⁷⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçlıydı?*, s.91.

⁶⁷⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçlıydı?*, s.119.

⁶⁸⁰ Özel, *Direncin Kuşları*, s.51.

İstanbul'un bir Osmanlı paşasının adını taşıyan mahallesinde bir kahvenin taranmasıyla başlayan olaylar büyüdü. / Ayrı günlerde ağlayarak dünyaya gelmişlerdi, aynı gün ayrıldılar dünyamızdan.⁶⁸¹Kaskının siperini çenesine kadar indirmişti, televizyonda göremedim yüzünü.⁶⁸²Gökyüzüne yükselen dumanların, sevdiklerini gizlediğini sanıyorlardı, işte top top dağılıyordu, toz duman.⁶⁸³

Öykülerden birer ikişer cümleyle örnekleri arttırmak mümkündür.

Bir güzel fırçaladı saçlarını, beğenmedi. Önlerinin kıvrıcıklığı tam düzleşmemişti, yeniden ıslattı.⁶⁸⁴ / Babaannemi karıştırma, ölüp gitmiş kadın...⁶⁸⁵ / Sekreterine bir şey söylemeden, arkasına bile bakmadan dışarı çıktı.⁶⁸⁶ / Kimseyi küçümsemez, kimseyle alay etmezdi, şakası bile yoktu.⁶⁸⁷

Uyumadan önce, ayakkabısından eteğine, bluzundan takılarına dek tasarladı ki, sabah kalkınca, “Ne giysem” diye düşünerek zaman yitirmesin.⁶⁸⁸

“Ama beni burada boğazlasalar kimse duymaz” dedi içinden. Sekiz-on basamak merdiveni çıkıp kapısına ulaştığında, içini yine korku sardı.⁶⁸⁹

“Bir de sen sor Güzel Ana, bana ‘Çok konuşma’ dediler.” Güzel Ana, muhtara inanmış görünerek, başefendinin yanına gitmiş, barut gibiymiş başefendi.⁶⁹⁰

Evde kimsenin olmayışı hem hoşuna gitmiş, hem de alacakaranlıkta filmlerdeki büyülü konakları andıran sessizliğinden tedirgin olmuştu.⁶⁹¹

“Manyak mısın be kızım, yalnız benim ol diyorum sana... Sen alışmış kudurmuştan beterdir, diyorsun bana...”⁶⁹²

Canım biriciğim, coşkuyla başladığım mektup gibi, aşkım da yarım kaldı.⁶⁹³

“Açıkça söyleyeyim, merakımdan geldim.”⁶⁹⁴

---

⁶⁸¹ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.32.

⁶⁸² Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.35.

⁶⁸³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.38.

⁶⁸⁴ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.15.

⁶⁸⁵ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.22.

⁶⁸⁶ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.28.

⁶⁸⁷ Özel, *Devrimciler Aşık Olamaz(dı)*, s.46.

⁶⁸⁸ Özel, *Aptal Dünya*, s.169.

⁶⁸⁹ Özel, *Aptal Dünya*, s.163.

⁶⁹⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.105.

⁶⁹¹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.74.

⁶⁹² Özel, *Direncin Kuşları*, s.45.

⁶⁹³ Özel, *Direncin Kuşları*, s.18.

⁶⁹⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.55.

Romanlarda kullanılan sıralı, bağı ve birleşik cümlelere baktığımızda *Gümüşana* romanında “Zeliha, böğrünü tutarak derin derin soluk aldı; elindeki fincana baktı.”⁶⁹⁵, “Gümüşana, hava serin olmasına karşın sırtına küçük battaniyesini almış, balkonda oturuyordu.”⁶⁹⁶, “Kasabayla başkent arasında, o zaman trenle üç, minibüsler bir buçuk, iki saat çeken yol boyunca benzin istasyonu bile yoktu.”⁶⁹⁷, “Zeliha’nın ayda bir gelişi, onun için büyük değişiklikti. Gümüşana oturduğu yerden onu izliyordu. Gülcan işe girip de eve yetişemez olunca Gülsevil, temizlik için böyle bir yol bulmuştu.”⁶⁹⁸; *Uğur Olsun!* romanında “Su gibi okur olduktan sonra, kendiliğinden her kitaba, her gazeteye uzanır olmuştum. Babasının, ev kadını annesinin, ablasıyla abisinin de okumayı sevmesi, ailenin evin dışındaki yaşamı ve politikayı yakından izlemesi Uğur’u etkiliyordu.”⁶⁹⁹, “Uğur, ana babaların kendisine kız verip vermeyeceği konusunda kuşkuluydu, ama ana babası artık evlenmesini istiyordu. Arkadaşlarının çoğu evlenmiş, “evli evine köylü köyüne” demiyor, her fırsatta Özkolların evinde buluşuyorlardı.”⁷⁰⁰; *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında ise “Canan gazeteyi fırlatıp attı elinde, televizyonu açtı. Sabah sabah acıyı, ekşiyi tatlıyı hepsini birden yemiş gibi midesi kabardı. Tek tek bütün kanallarda gezindi, kara gözlü kız yoktu.”⁷⁰¹, “Yakınlarını yitirenler hem ağlıyor hem de betonu, demiri, taşı, toprağı delip sevdiklerini çıkarıyor, hiç tanımadığı yaralıları kucağında taşıyordu. Hiç kimse koluna takılan iğnenin ucundan bedenine damla damla akan kanın sahibini merak etmiyordu; dini nedir, ulusu nedir?”⁷⁰² gibi cümlelerle karşılaşırız.

Öykü ve romanlarda karşımıza çıkan bir diğer özellik ise benzetmelerdir. Çok yoğun bir şekilde kullanılması da benzetmelerin varlığı eserlere renk katmıştır.

“Giz” öyküsünde, kim olduğu belli olmayan, hayali bir kadına âşık olan adam kendine şu benzetmeleri yapar:

---

⁶⁹⁵ Özel, *Gümüşana*, s.129.

⁶⁹⁶ Özel, *Gümüşana*, s.192.

⁶⁹⁷ Özel, *Gümüşana*, s.227.

⁶⁹⁸ Özel, *Gümüşana*, s.301.

⁶⁹⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.67.

⁷⁰⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.159.

⁷⁰¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.37.

⁷⁰² Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.71.

Üstelik kupkuru, suyu çekilmiş değirmen gibiyim. Narin bir el, yıllarca kitabının arkasına saklamış sanki beni, taçyaprakları birbirine yapışmış bir hercaimenekşe kurusuyum şu an...⁷⁰³

İnanın kendimi tarih kadar eski, coğrafya kadar engebeli, felsefe kadar soru yüklü, sorgulayıcı buluyorum. Kuralları katı, yöneticileri Martin Luther döneminden kalma yatılı okullardan kaçan, birkaç saatlik özgürlüğünün tadını nasıl çıkaracağını bilemeyen öğrenciler gibiyim. Bazen de artık yeryüzünde olmayan bir yaratığın taşlardaki iziyim.⁷⁰⁴

Direncin Kuşları kitabındaki “Yalnızlığın Tekdüzeliği” öyküsünde benzetme öykü kişinin dudakları anlatıcı tarafından “Nar gibi kızarmış, mis kokulu ekmekler değil, tuğlalar pişiren bir fırını andırıyordu ağzı.”⁷⁰⁵ şeklinde karşımıza çıkar.

Bir Bulut Ayağıma Dolandı’daki “Seni Seviyordum” da hocasına olan aşkını dile getiren öykü kişisini kendi için şu ifadeleri kullanır: “Öfkem öyle bir kabarıyor ki, limon damlatılan karbonat gibi köpürüveriyorum, eskiyi yeniye anımsayınca.”⁷⁰⁶ / “Uzun bir geziden dönmüş gibiyim şu an”⁷⁰⁷

Direncin Kuşları’ndaki “Şahin’i Şahin Kapmış” öyküsünde, idam cezası alan öykü kişi Niyazi ile röportaj yapmaya giden gazeteci Faruk, Niyazi hakkında şu benzetmeyi yapar: “Sigaradan kararmış dişleri, mosmor dudaklarıyla ağzı, soluk yüzünün ortasında bir petrol kuyusu gibiydi.”⁷⁰⁸

Romanlar arasında benzetmeler daha çok *Gümüşana* ve *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanlarında yoğunluk gösterir. *Gümüşana* romanında kullanılan benzetmelerin bazıları şunlardır: “Büyük adam gibi dikildiğin atın önüne”⁷⁰⁹, “İki gündür durmadan yağıyordu mübarek çuvaldan un serper gibi...”⁷¹⁰, “Köylü kısmı tavuk gibidir...”⁷¹¹, “Şamar yemiş bebeler gibi pısıp oturdular.”⁷¹², “Anasını

⁷⁰³ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.151.

⁷⁰⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.152.

⁷⁰⁵ Özel, *Direncin Kuşları*, s.95.

⁷⁰⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.49.

⁷⁰⁷ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.54.

⁷⁰⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.83.

⁷⁰⁹ Özel, *Gümüşana*, s.13.

⁷¹⁰ Özel, *Gümüşana*, s.14.

⁷¹¹ Özel, *Gümüşana*, s.14.

⁷¹² Özel, *Gümüşana*, s.17.

emecek kuzu gibi ardımızda dolanıyorlar.”⁷¹³, “Her derdini içine ata ata ağaç gibi içten içe çürüyüp gitmiş...”⁷¹⁴, “Cigarasını yakmış çömelmiş, kömüş gibi soluyor.”⁷¹⁵, “Bileklerim söğüt dalı gibi incecik”⁷¹⁶, “Gülcan kimi gün birkaç güçlü seslenişten sonra silkinerek derin bir uykudan kalkmış gibi karşısına dikiliyor, kimi gün bir şey kırıp dökmüş gibi suçlu suçlu gülümseyerek bakıyordu.”⁷¹⁷

Yıldızları mı Suçluydu? romanında, “Ağzından burnundan çıkan solukla yaşlı bir lokomotif andırıyordu.”⁷¹⁸, “Tepesine yumruk gibi inen su, saç tellerinden bacaklarına dek bütün vücudunu titretti.”⁷¹⁹, “Her yanı buz gibiydi yaz günü.”⁷²⁰, “Kahve gibi kavrulmuş, zeytin gibi kararmıştık.”⁷²¹, “Acayip bir yaratık, sanki kuyruğuna basılmış gibi can havliyle dünyayı sallıyordu.”⁷²², “Bir afiş büyüklüğündeydi baktığı delik; bir korku filmi afişi gibiydi resim.”⁷²³, “o pirinç tanesi gibi minicik beyaz ilacı ağzıma attım.”⁷²⁴, “Küçük bulut kümeleri bir okyanusmuş gibi dalgalandırıyordu gökyüzünü.”⁷²⁵ gibi benzetmeler kullanılmıştır yazar.

Uğur Olsun! romanında ise; “Herkes tek bir örgütün çatısı altında buluşmuş gibi...”⁷²⁶, “Onarım sürerken sergi açmaya hazırlanan bir sanatçı gibi coşkuluymuş.”⁷²⁷, “Göz kırpınca düşen bir yıldız gibi kayar kimisi, unutulur. Kimisi parlak bir yıldız gibi, sürekli gökyüzünde kalır.”⁷²⁸, “Kısa zamanda usta ve işçilerle akraba gibi olmuştu.”⁷²⁹, “Eleme sınavı sonrasında sanki yıldızlı pekiyi ile sınıfı geçmiş de ödülü hak etmiş gibi, trenle İstanbul’a gitmeyi alışkanlık

---

⁷¹³ Özel, *Gümüşana*, s.72.

⁷¹⁴ Özel, *Gümüşana*, s.80.

⁷¹⁵ Özel, *Gümüşana*, s.85.

⁷¹⁶ Özel, *Gümüşana*, s.99.

⁷¹⁷ Özel, *Gümüşana*, s.117.

⁷¹⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.7.

⁷¹⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.8

⁷²⁰ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.21.

⁷²¹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.24.

⁷²² Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.28.

⁷²³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.37.

⁷²⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.89.

⁷²⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.100.

⁷²⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.13.

⁷²⁷ Özel, *Uğur Olsun!*, s.24.

⁷²⁸ Özel, *Uğur Olsun!*, s.41.

⁷²⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.81.

haline getirmişlerdi.”⁷³⁰, “Terör bütün acımasızlığıyla sürerken, zaman içine kan karışmış boz bulanık sular gibi akıyordu.”⁷³¹, “Tuncay Özkan gibi gazeteciler için Mumcu bir ‘simge’ydi. Kendi kuşağından gazetecilerin çoğu, Mumcu ile tanıştıkları günü Bugünmüş gibi anımsıyorlardı.”⁷³² gibi benzetme cümleleri karşımıza çıkar.

Sevgi Özel’in bir üslup özelliği de öykülerde araya girerek anlatıcıya müdahale etmesidir. Romanlarda karşılaşmadığımız bu durum öykülerde parantez içi kullanım olarak karşımıza çıkmaktadır:

Özenle taranmış (berberden çıktığı belli) saçını arada bir eliyle, ya da başını hafifçe sallayarak arkaya atıyor.⁷³³

Başladığı, ister kavga, ister yemek, ister yürüyüş, ister alışveriş, hiçbir eylemi yarım bırakmaz, bırakmazmış. (Keşke daha sık görüşebilsem onunla.)⁷³⁴

Kirli çamaşır torbasının yanında (kareli poplinden annem dikmişti), üstünü eski bir masa örtüsüyle kapattığımız odun tenekesiyle, biri büyük öteki küçük iç içe konmuş çamaşır sepetlerini, plastik kovaları leğenleri, bir bakır kazanı özenle üst üste yığan annem, belli ki ivedi çıkmıştı evden.⁷³⁵

Nasıl gülmeyeyim ki, bir kuruş paran olmadığını bildiğim bir gün (saklamıyordun zaten), ev almalara kalktın. Hem de bana. Oysa senin ev köy hesapları yaptığında (belki de gösteri yapıyordun bana), ipler çoktan kopmuştu.⁷³⁶

Kapı kapanır kapanmaz sarhoş adam, Nalan’ı odadaki tek sedire (anası ile ikisi burada yatarmış eskiden), iteleyivermişti.⁷³⁷

“Sana söz veriyorum, bu işi başarmak için bir elimde kitap, ötekinde bayrakla gezeceğim. (Geldiğinden beri çevresindekiler bayraktan kitaptan başka söz etmiyormuş ya...). Yardım et de iyisini çekeyim...” diye dua etmiş.⁷³⁸

Hiç havasında değilken, içinden gelmediği günlerde, olmadık yerlerde dua etmiş, namaz kılmış 8böyle zamanlarda iyi ki erken kesildim, dermiş). Her söyleneni yapmış, ha denilen yere gitmiş.

⁷³⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.117.

⁷³¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.362.

⁷³² Özel, *Uğur Olsun!*, s.450.

⁷³³ Özel, *Aptal Dünya*, s.97.

⁷³⁴ Özel, *Aptal Dünya*, s.99.

⁷³⁵ Sevgi Özel, *Direncin Kuşları*, s.74.

⁷³⁶ Sevgi Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dt)*, s.47.

⁷³⁷ Sevgi Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dt)*, s.83.

⁷³⁸ Sevgi Özel, *Direncin Kuşları*, s.167.

Sonra da en çok şöyle yap, böyle yapma diyenlerden kazık yemiş...
(Bu da kendi düşüncesiymiş elbette.)⁷³⁹

Sevgi Özel, eserlerinde deyim, atasözlerini ve halk değiş ve söyleyişlerini de kullanmış, böylece öykü ve roman kişilerinin duygu ve düşüncelerini daha az sözcükle ifade ederek anlatıma zenginlik kazandırmış, kullandığı ifadelerin gücünü de eserlerine yansıtarak etkileyici bir dil oluşturmayı başarabilmiştir. Kullandığı bazı deyim, atasözü ve halk değişleri şunlardır:

“Nohut oda bakla sofa” (BRK., s.21) / “alışmış kudurmuştan beterdir” (G.K.E.Ş., s.45) / “kuru gürültüye pabuç bırakmak” (G.K.E.Ş., s.45) / “kulağının üstüne yatmak” (N.Ç.V., s.56) / “Nuh diyor, peygamber demiyor” (N.Ç.V., s.56) / “enseye tokat, kışa parmak” (B.B., s.61) / “karga bokunu yemeden” (Ş.Ş.K., s.88) / “yaralı parmağa işemek” (Ş.Ş.K., s.90) / “Neye niyet neye kısmet” (Y. T., s.98) / “Şeytana pabucu ters giydirmek” (E.B., s.15) / “Allahınızı severseniz, sevdiklerinizin başı için” (E.B., s.16) / “it ayağı yemiş gibi” (DZ., s.45) / “hanım köylü olmak” (DZ., s.46) / “biti kanlanmak” (DZ., s.47) / “dili uzamak” (DZ., s.47) / “fincancı katırlarını ürkütmek” (DŞ., s.54) / “arı kovanına çomak sokmak” (DŞ., s.58) / “ayının kırk türküsü vardır kırkı da ahlata üstüne” (P.Ö., s.117) / “dilinden bal damlamak” (G.A., s.13) / “ayakları yerden kesilmek” (G.A., s. 13) / “şeyim hıyar diyene , tuzu alıp koşmak” (S.S., s.59) / “iki gün yatak üçüncü gün toprak” (B.K.BÇ.K., s.69) / “yediği önünde yemediği arkasında” (B.S.K., s.93) / “devir götünü zıbar” (Z.D., s.25) / “ayak diremek” (Ş.D.G., s.83) / “kulak kabartmak” (S.Y.B.G., s.126) / “gölünü hoş etmek” (S.Y.B.G., s.128) / “saman altından su yürütmek” (S.Y.B.G., s.129) / “yolun otunu mazlum eşek yer” (İ.Ş.Y., s.109) / “iki arada bir derede kalmak” (İ.Ş.Y., s.110) / “kefenin cebi yok” (İ.Ş.Y., s.110) / “cin atına binmek” (İ.Ş.Y., s.115).

Öykülerinde yukarıdaki deyim, atasözü ve halk söyleyişlerini kullanan Sevgi Özel, romanlarında ise; “ser verir sır vermez”(GA., s.15), “kulağına kar suyu kaçmak” (GA., s.17), “yağmurdan kaçarken doluya tutulmak”(GA., s.25), “eli elinin üstünde, eli bilmem neresinin üstünde”(GA., s.60), “Çok gezen tavuk, ayağında pislik getirir”(GA., s.93), “bilmediği beş vakit namaz, onu da bilmiş gibi

---

⁷³⁹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.170.

yapıyor”(GA., s.97), “bir kulağından girip, ötekinden çıkmak”(GA., s.188), “sıçandan olan kendir keser”(GA., s.211), “dirhemini yiyen it kudurur”(GA., s.283), “el, elin eşeğini türkü ile çağırır”(GA., s.291), “inadım inat, kıçım iki kanat”(GA., s.316), “ya herrü ya merrü”(GA., s.419); “ağızına baktırmak”(UO.,s.60), “deveye hendek atlatmaktan zor”(UO., s.360), “pirince giderken evdeki bulgurdan olmak”(UO., s.365), “nasırına basmak”(UO., s.370), “kaya gibi durmak”(UO., s.373), “anasından emdiği süt burnundan gelmek”(UO.,s.452); “armut dibine düşer”(YS., s.7), “göz banyosu yapmak”(YS.,s.8), “yollara düşmek”(YS., s.11), “balıklama atlamak”(YS., s.11) “çağlayken çatlamak”(YS., s.44), “Nohut oda, bakla sofa”(YS., s.46), “tüyleri diken diken olmak”(YS., s.59) gibi deyim, atasözü ve halk söyleyişlerini kullanmıştır.

Özel, öykü ve romanlarında tematik yapıya uygun bazı beddua sözcükleri, kaba, argo ve küfürlü ifadeleri kullanmakla birlikte, bu kelimeleri kahramanlara söylettirir. Kendi ifadelerinde argo kelimelere rastlanmaz. Kullanılan bu sözcükler bayağılığa kaçmadan, yerli yerinde kullanılır. Özel’in öykülerinde geçen bazı argo ve küfürlü ifadeler şunlardır:

“boku yedin, salak” (E.B., s.13) / “pezevenk, dürzü” (DZ., s.47) / “siktir gitpezevenk! Senin Sokrat’ını da sülaleni de... Ananı avradını daaaa!” (DZ., s.53) / “bok yiyeydin Devlet!” (A.Y., s.82) / “siktir lan komünist!” (P.Ö., s.118) / “aklı bir boka ermez, bilmem neresiyle sakız çiğnemeye kalkar” (P.Ö., s.119) / “Senin bir bok bildiğin yok” (BZT., s.139) / “ağızına sıçmak, Allah belanı versin” (BZT., s.140) / “aşağılık yaratık, ahlaksız, gerizekâlı salak!” (BZT., s.145) / “orospu çocuğu, piç” (E.AR., s.123) / “bok çuvalı” (S.A., s.150) / “lan eşoğlu eşek” (S.A., s.151) / “ananı beller” (S.A., s.155) / “Gebertirim seni orospu! Lan bana madik atılır mı, şıllık! Ben evdeyken sana bok yemek düşer.” (G.E.S., s.78)

Romanları arasında ise bu tarz kullanımlara en çok Gümüşana romanında rastlanır. Romanda “ağızına sıçtın kız”(s.7), “Allah belanı versin”(s.29), “Allah hepinizin yuvasını dağıtsın / Allah hepinizi yurtsuz yuvasız kosun diye diye ağlıyorum”(s.76), “iyi bok yedim”(s.90), “sıçtı sıvadı”(s.98), “zıkkımın kökünü yesinler”(s.125), “benden önce ölürse o garıyla oolu, ben ölene dek ahiredde

ayakda beklesinler... Dilerim Rabbim yağlı organlara gelsinler... Dar sokaklarda bol bıçaklar yisinler... İnileye inileye can viremesinler”(s.131), “bok” (s.144), “hergele”(s.146), “sıçarım senin gibi muhtarın emrine de mektubuna da” (s.174), “kıçımın kenarı”(s.152), “sıçarım böyle kaderin içine”(s.155), “aklıma sıçıyım”(s.230), “Allah belanı versin ev sahibi gibi / Aldığın kirayı doktor parası yap inşallah / Ağız tadıyla yemek kısmet olmasın inşallah”(s.232), “puşt, pezevenk, kahpe, orospu”(s.273), “Amına goduğumun”(s.274), “zebaniler elinde kal, cayır cayır yan, inim inim inle”(s.279) gibi argo, küfürlü söz ve beddua ifadeleri kullanılmıştır.

Öykülerin genelinde ve romanlarda çok yoğun kullanılmamakla birlikte bağlaçlarla başlayan cümlelere rastlanmaktadır. Öykülerde özellikle “ne...ne” ve “hem...hem” bağlacı bu noktada öne çıkan iki bağlaçtır:

“Hem kendi işimde hem de kimi kadın kuruluşlarında çalışıyordum” (Y.K., s. 26) / “Ama o benim sesimdeki özlemi duymazdan geldi” (Y.K., s.30) / “Ancak on, on beş gün kadar sürmüştü birliktelikleri” (H.K.A.A, s.49) / “Ne denizi seviyordu eşi, ne karayı... Ne araba kullanmayı, ne otobüse binmeyi... (B.B.A.D., s.28) / “Hem artık koca moca istemiyorum, hem canım yanıyor, hem gönlüm bulanıyor. (B.B., s.65) / “Ne onun ne erkek arkadaşının konuşmasına fırsat vermeden, konuştum, konuştum, konuştum ve sustum. (O.K., s.92) / “Ama bir kibrit kutusu taşıyacak kadar bile ne hali, ne parası kalmıştı” (B.O., s.100) / “Hem dönüş yasak, hem dönecek yer yok zati” (B.O., s.101) cümleleri örneklerden yalnızca birkaçıdır.

Romanlarda cümle başında kullanılan bağlaçlara şu örnekleri vermek mümkündür: “Ama gün beterdi, beter...”(YS., s.24) / “Ne altını oynatabildim, ne üstüne çıkabildim”(YS., s.30) / “Ne Memetler gitti, ne canlar yandı”(YS., s.31) / “Ne o ne öteki çalışanlar televizyonun karşısından kalkabiliyordu.”(YS., s.33) / “Ama öğrenip sizi arayacağım, diye ekledi”(YS., s.38) / “Ne kazma ne kürek bulabilmiş görümcemgil.”(YS., s.49) / “Ne halasına sırnaşıyor, ne Cem’le şakalaşıyor”(YS., s.52) / “Ne Canan, ne başkaları kimse duyduklarına inanamıyordu”(YS., s.63) / “Ama bakanlık nedense kendi personeli dışında bellediklerini sağlıkçıdan saymıyordu.”(YS., s.65) / “Ne kitabı vardı, ne

yayımlanmış tek satırı.”(YS., s.80) / “Ya da sakat kalmıyor muydu?”(YS., s.135) / “Ama gece çadırda yatıyorlar, iyi mi?”(YS., s.157); “Ama olup bitenleri tartınca her yurtsever gibi bunalıyordu.”(UO., s.48) / “Ancak Niğde’de kalamadı”(UO., s.48) / “Hem uzun, hem kıvırcık olduğundan dolaşan saçlarını kesmeye kıyamamıştı.”(UO., s.54) / “Ancak Uğur düğün gecesini ağlayıp sızlayarak rahatsız geçirdi, babasının isteği gerçekleşmemiş, küçük oğlu düğün coşkusu yaşayamamıştı.”(UO., s.59) / “Ne Celal Bayar’ın doktorunun oğlu Ateş, ne bir bürokratin çocuğu karakola düştüğünde torpil aranıyordu”(UO., s.115) / “Ancak Uğur’un dünyasında yakın arkadaş birkaç kişiyle sınırlı değildi.”(UO., s.117) / “Hem düşüncede hem eylemde olağanüstü hızlı bir gençti Uğur.”(UO., s.121) / “Ama hukuk yoktu, sıkıyönetim mahkemeleriyle korku özdeşleşmişti.”(UO., s.291) / “Ancak yanlış, eksik, yetersiz alınan haber, yapılan yorum canını sıkardı.”(UO., s.351); “Ne ders giriyor kafama, ne ailem düşüyor aklıma.”(GA., s.51) / “Ama beni öte dünyaya haklı gönderme”(GA., s.52) / “Ama bu çocuk iki ara bir derede kaldı”(GA., s.95) / “Çünkü tekneler dolusu hamurla bazlama, yufka yapılan zamana yetişememişti.”(GA., s.98) / “Ne kendisinin, ne anasının, ne abisinin inanası geldi olup bitenlere.”(GA., s.110) / “Ne köylü kalabildik, ne kentli olabildik.”(GA., s.119) / “Ama evde oturmaktan sıkılıyor”(GA., s.176) / “Ama merak etme, senin berberin değişmedi; bu Pazar saçlarını bir güzel keseceğim efemm”(GA., s.189) / “Ancak yatak faslını düşünürce hepsinden biranda vazgeçiyordu.”(GA., s.303) / Ancak Zeliha bildiği şeyleri anlatmaya başlayınca canı sıkıldı; her sözüne kısa karşılıklar vermeye başladı.”(GA., s.305) / ”Ne uykulu bir görüntüsü vardı, ne yılların yorgunluğu. Ama konuşmadı”(GA., s.309) / “Ne genç oldum, ne yaşlı”(GA., s.373) / “Ne analık, ne baba... Ne ablalar kalmıştı, ne akrabalık”(GA., s.376)

Sevgi Özel, dilini daha etkileyici kılmak için pekiştirilmiş sözcüklere, ikilemelere ve ünlemlere de eserlerinde yer verir. Onun eserlerindeki bazı ikileme, ünlem ve pekiştirilmiş sözcükler şöyledir:

“Provasız mırovasız”(G.A., s.17) / “kuru kuru”(G.A., s.18) / “dura dura, tek tek”(G.K.E.Ş., s.35) / “sarsak sarsak, iri iri” (G.Y.Y., s.22), “bile bile, için için”(G.Y.Y., s.24) / “şıkırt şıkırt” (H.K.A.A., s.41) / “dizi dizi, renk renk, vıcık vıcık” (İ.Ş.Y., s.102) / “Tuu... tu... tuuu”(İ.Ş.Y., s.103) / “Of of” (İ.Ş.Y.,s.105) /

“Vay beyim vay!” (İ.Ş.Y., s.109) / “yepyeni, sık sık, diye diye”(N.B., s.68) / “boğuk boğuk, ara ara, zaman zaman” (Ş.D., s.121) / “eğri büğrü”(H.B., s.128), “doğru dürüst” (H.B., s.130), “Ah Tanrım, duy duy!” (H.B., s.131) / Yeter!, Yeter! (B.B.İ.A.B.Ç., s.84); “abuk sabuk” (YS., s.14) / “fokur fokur” (YS., s.15) / “döne döne, tepine tepine”(YS., s.16) / “fısıl fısıl”(YS., s.17) / “ohhh! Oh çok şükür”(YS., s.20) / Aaah ah”(YS., s.25) / “kan man”(YS., s.29) / “kaba kaba”(YS., s.35) / “derin derin”(YS., s.35) / “zaman zaman”(YS., s.36) / “kıpır kıpır” (YS., s.36) / “ara ara”(YS., s.36) / “mışıl mışıl”(YS., s.55) / “bilmiş bilmiş”(YS., s.67) / “Of”(YS., s.132) / “zaman zaman”(UO., s.14) / “kıvır kıvır”(UO., s.54) / “batıra batıra”(UO., s.54) / “teker teker”(UO., s.57) / “sık sık”(UO., s.66) / “pırlıl pırlıl”(UO., s.133) / “güzel güzel”(UO., s.409) / “ciddi ciddi”(UO., s.412) / “sayfa sayfa”(UO., s.506) / “ara ara”(GA., s.10) / “dalıp dalıp”(GA., s.11) / “tuhaf tuhaf”(GA., s.11) / “bomboş” (GA., s.11) / “anlata anlata”(GA., s.11) / “için için” (GA., s.12) / “gele gele”(GA., s.13) / “gitsin gitsin”(GA. S.14) / “Eyvah eyvah”(GA., s.14) / “gizli gizli”(GA., s.14) / “korka korka”(GA., s.15) / “sımsıkı”(GA., s.15) / “yola yola”(GA., s.19) / “uzun uzun”(GA., s.19) / “uyku muyku”(GA., s.21) / “alıp alıp”(GA., s.22) / “fısır fısır”(GA., s.22) / “kuş muş”(GA., s.24) / “şaşkın şaşkın”(GA., s.25) / “Off of”(GA., s.48) / “höyküre höyküre”(GA., s.64) / “keseleye keseleye”(GA., s.83) / “dönüp dönüp” (GA., s.113) / “cart curt”(GA., s.148) / “tayır tayır” (GA., s.266) / “renk renk, telli pullu, ışıl ışıl”(GA., s.317).

Öykü ve romanlarda karşımıza çıkan bir diğer husus ise, eksiltili cümlelerin sıkça kullanılmış olmasıdır. Her öykü ve romanda karşımıza çıkan bu kullanım için şu örnekleri vermek mümkündür:

“Cennet Bahçesinde Yıkanmak” öyküsünde, “Gözbebeklerine saplanan sivri uçlu bir ok... Keskin kılıç gibi bir ok... Karı, buzu, ayazı, ölümü...⁷⁴⁰, Ne bir ağaç, ne bir tutam ot, ne bir dal çiçek...⁷⁴¹; “Gizli Aşk” öyküsünde “Arkasından baktığımda herkesi, her şeyi göreceğim, sesleri duyacağım bir duvar...⁷⁴², Hem utandıran, hem heyecanlandıran...⁷⁴³; “Gül Yanağın Yarısı”

⁷⁴⁰ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.7

⁷⁴¹ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.8.

⁷⁴² Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.16

⁷⁴³ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.17.

öyküsünde, “Oku, doktor ol, mühendis ol, avukat ol...”⁷⁴⁴, Nedenini, niçinini yeterince bilmeden... İçinde ciğerleri olduğundan, yan tutarak...⁷⁴⁵; “O Olmasa” öyküsünde, “Kalkabilsem, bir bardak su içebilsem...”⁷⁴⁶, Tanrının verdiği canı... Canları... O akşam karanlığında...⁷⁴⁷; “Yıkanmış Kentte Biten Yolculuk” öyküsünde, “Nerede bir herif varsa, hepsinin...”⁷⁴⁸, “Otobüste oturmanın da, sigara içmenin de, yolculuk yapmanın da...”⁷⁴⁹; “Ses Dökümü” öyküsünde, “Büyük küçük ışıklar... Türlü türlü, biçim biçim...”⁷⁵⁰, “Eyvah dedi içinden, bu kadının attığı çığlıklar da stüdyonun tavanına doğru...”⁷⁵¹; “Annem Bana Hiç Mantı Yapmadı” öyküsünde, “Annemle babam benim beşinci yaşımı kutlayamadan ayrıldığına göre... Bir ben, bir annemi bir de o amca... Çatık kaşlı, kalın sesli... Hep söven, hep kızan... Beni hiç sevmeyen amca... Şimdi annemin kocası, iki kardeşimin babası olan amca... Belki yine söven, belki yine her şeye kızan amca...⁷⁵² vs.

Yıldızlar mı Suçluydu? romanında “Ah yavrum, kınalı kuzum... O güzel sesini bir duysam...”⁷⁵³, “Nişan giysimin ışıltısı, sevdiğim adamın gözleri, çiçek kokuları... Gece bile parlayan alyansım... Yirmi beş yıldır parmağımda...”⁷⁵⁴, “Yazlıkçılarla, kışlıkçılarla nüfusu iyice artmış kentler, ilçeler, beldeler, köyler... Kaç il, ilçe, kaç köy...”⁷⁵⁵, “Memet’i, Aylin’i, Gülin’i... Her gece birini, bazen hepsini...”⁷⁵⁶, “Ne karada ne havada... Ne kefen ne tabut ne mezar...”⁷⁵⁷, “Ne çeyizim kaldı, ne özene bezene aldığımız eşyalar...”⁷⁵⁸, “Kahverengi gözleri, pembe yanakları... Kolları, bacakları... Hınzırca gülüşü...”⁷⁵⁹ gibi eksilteli cümle örnekleri karşımıza çıkmaktadır.

⁷⁴⁴ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.26.

⁷⁴⁵ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.27.

⁷⁴⁶ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.30.

⁷⁴⁷ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.31.

⁷⁴⁸ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.159.

⁷⁴⁹ Özel, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, s.160.

⁷⁵⁰ Özel, *Aptal Dünya*, s.175.

⁷⁵¹ Özel, *Aptal Dünya*, s.176.

⁷⁵² Özel, *Aptal Dünya*, s.7.

⁷⁵³ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.19.

⁷⁵⁴ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.27.

⁷⁵⁵ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.33.

⁷⁵⁶ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.54.

⁷⁵⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.74.

⁷⁵⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.125.

⁷⁵⁹ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu?*, s.137.

Uğur Olsun! romanında karşımıza çıkan eksilteli cümle örnekleri şunlardır: “Minicik çocuklar, yaşlı mı yaşlı kadınlarla erkekler...”⁷⁶⁰, “Bir devrimcinin öyküsünü öğrenmek öylesine heyecan veriyordu ki insana...”⁷⁶¹, “Kurşunu, tükenmezi, keçelisi, mavisini, kırmızısı...”⁷⁶², “Hele kızlarla konuşurken rahatlığı...”⁷⁶³, “Önder Pekcan, Toker Öner, Öcal Beningtan, Ali Sirmen, Taylan Üner, Taner Berksoy... Kimler Kimler...”⁷⁶⁴, “Gülünçlükleri sergileyerek gülmek ve güldürmek... Eleştirel bakışı elden bırakmamak... Ve çok sevmek...”⁷⁶⁵, “Sevdiği bir işi vardı, mutlu bir yuvası... Çevresini kuşatan onca sevdiği, yakın bulduğu dostu, arkadaşı...Başını sokacak bir evi, modeli eski de olsa bir arabası, dinlenebileceği babasının yazlığı...”⁷⁶⁶.

Gümüşana romanında ise “Bir doktora filan...”⁷⁶⁷, “Yeni evmiş, apartmanmış, eşyaymış, yerleşmeymiş...”⁷⁶⁸, “Kasaba insan kaynıyordur, sonra istasyon...”⁷⁶⁹, “Bunlarda hırsızlık da var, uğursuzluk da...”⁷⁷⁰, “Çocuklar hiçbir şeyden habersiz fısır fısır uykuda...”⁷⁷¹, “Küçük sarı yapraklardan neler neler öğrenmişti; yemek ve tatlı tanımları, maniler, tarihsel olaylar, önemli kişiler...”⁷⁷², “Yüzü o kadar güzel ki...”⁷⁷³, “Bir surat, bir tafra...”⁷⁷⁴, “Duvarlar, sandalyeler, masa...”⁷⁷⁵ gibi eksilteli cümleler kullanılmıştır.

Üç nokta Sevgi Özel’in öykülerde çok sık kullandığı bir noktalama işaretidir. Özel, üç noktayı kullanım yerleri dışında da kullanmıştır:

Boşuna konuşuyoruz, seninle bu konuda anlaşmamız olanaksız...
Ama daha dün her konuda yüz yüze anlaşıyorduk; aşka, karşı cinse

---

⁷⁶⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.14.

⁷⁶¹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.16.

⁷⁶² Özel, *Uğur Olsun!*, s.23.

⁷⁶³ Özel, *Uğur Olsun!*, s.74.

⁷⁶⁴ Özel, *Uğur Olsun!*, s.369.

⁷⁶⁵ Özel, *Uğur Olsun!*, s.370.

⁷⁶⁶ Özel, *Uğur Olsun!*, s.408.

⁷⁶⁷ Özel, *Gümüşana*, s.11.

⁷⁶⁸ Özel, *Gümüşana*, s.12.

⁷⁶⁹ Özel, *Gümüşana*, s.21.

⁷⁷⁰ Özel, *Gümüşana*, s.31.

⁷⁷¹ Özel, *Gümüşana*, s.43.

⁷⁷² Özel, *Gümüşana*, s.57.

⁷⁷³ Özel, *Gümüşana*, s.166.

⁷⁷⁴ Özel, *Gümüşana*, s.206.

⁷⁷⁵ Özel, *Gümüşana*, s.264.

bakışımız aynıydı...⁷⁷⁶ / İlkini hiç kimse öğrenemedi, bunu da öğrenemeyecek...⁷⁷⁷

Kapıyı arkasından sürmeledim, ağzıma tül bendimi aldım, hem bağırılmayayım, hem de dilimi ısırılmayayım diye... Sırtımı duvara verip yere oturdum, açtım bacaklarımı... Önceden bir de temiz, eski çarşaf hazırladım...⁷⁷⁸

Ne saç, ne gözü, ne burnu görünüyor... Televizyondan görsek daha iyiydi... Baksana mavi bir balon yürüyor yalnızca...⁷⁷⁹ / Haksızlığa hayır dedik, haksızlık yapmadık, yedi sülalemi araştırdım, didikleyin beni...⁷⁸⁰

Yemez de kediye köpeğe atarsan, bilmiş ol, ben de seni atarım, kedinin köpeğin önüne...⁷⁸¹

Canın neresini istiyorsa, orasına dokun... Kapı açarak hizmetçiler gibi yana çekilip bekleme... Tam önüne dikil... Atlayıp geçemesin seni...⁷⁸²

Ben kendi hekimim olayım, şimdi bunları okuyayım, bakalım ne durumdayım...⁷⁸³

Fırtına, tipi olur da kırdaki gibi şiddetli olmaz...⁷⁸⁴

Bir odadan ötekine dolaşıp duruyoruz... / Bizim bebeler öyle oturuyor... / Ülkü ile benden yana buranın bayramı daha iyiydi...⁷⁸⁵

Küçüğüm, inan bu salondaki tek köylü sen değilsin, vallahi benim annem de babam da köylü... / Köylü olmak ayıp değil ki... / Terbiyelidir, az konuşur... Valla çok iyidir... Geçim sıkıntısı çekiyorlar... Ama evde oturmaktan sıkılıyor...⁷⁸⁶

Bu durumda okuyamaz zaten... Tedavi aksamasın... Bak sevin...⁷⁸⁷

Söyleyenlerin yalancısıyım, toplanan parayla bir değil, beş altı Yalova yapılmış... / Veremezler o havuz onları boğar anne... / Dilerim bu yardımlara güvenip yanlış iş yapmazlar, bunun sorumluluğu ağır...⁷⁸⁸

Nadire Hanım'ın sürekli işiydi önlük düğmesi dikmek...⁷⁸⁹

⁷⁷⁶ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.13.

⁷⁷⁷ Özel, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, s.15.

⁷⁷⁸ Özel, *Direncin Kuşları*, s.82.

⁷⁷⁹ Özel, *Direncin Kuşları*, s.120.

⁷⁸⁰ Özel, *Direncin Kuşları*, s.127.

⁷⁸¹ Özel, *Aptal Dünya*, s.19.

⁷⁸² Özel, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, s.97.

⁷⁸³ Özel, *Aşk Bir Boncuktur*, s.61.

⁷⁸⁴ Özel, *Gümüşana*, s.44.

⁷⁸⁵ Özel, *Gümüşana*, s.72.

⁷⁸⁶ Özel, *Gümüşana*, s.176.

⁷⁸⁷ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu*, s.53.

⁷⁸⁸ Özel, *Yıldızlar mı Suçluydu*, s.79.

⁷⁸⁹ Özel, *Uğur Olsun!*, s.75.

Yaşlandıkça neler görüyordu insan... / Ama bir kalemde de silinmiyordu ki yaşananlar...⁷⁹⁰

Sevgi Özel dilci kimliğinin vermiş olduğu özelliklerle öykü ve romanlarında düzgün bir anlatım, hatasız bir dille birlikte noktalama işaretlerini doğru ve yerinde kullanmıştır. Onun dili açık ve anlaşılır, süslü ifadelerle kaçmayan, söylemek istediğini doğrudan söyleyen bir nitelik taşımaktadır.

SONUÇ

---

⁷⁹⁰ Özel, *Uğur Olsun!*, s.344.

Sevgi Özel, varlıklı bir ailede yaşayan Miyase ve Seyit Ahmet'in sonuncu ve tek kız çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Annesi Miyase okuma yazma bilmez, babası Seyit Ahmet askerde "Aliler mektebi"nde öğrenmiştir. Her ne kadar varlıklı bir ailenin çocuğu olsa da toprakla uğraşan birçok kişi gibi Özel ailesi de sorunlarla karşılaşmışlardır. Çoğu kendi akrabaları olan köylülerle yaşadıkları sorunlar büyümüş ve aile yaşadıkları Polatlı Beyceğiz köyünden kasabaya oradan da Ankara'nın gecekondu semtlerinden biri olan Samanpazar'a göçmüştür.

Yaşanan göçler ve yerleştikleri ortamlardaki yaşanmışlıklar, tanık olunan, gözlemlenen olaylar Sevgi Özel'in o yaşlardan itibaren her gün gözünü öyküler denizinde açmasını sağlamıştır. Gecekondu mahallelerinde yurdun her köşesinden, değişik ağızlarla konuşan, her biri her yemeği farklı yapan ama birbirine inancıyla, mezhebiyle, kökeniyle bakmayan insanların yaşadıkları, yazarın öykü ve romanlarını, bilhassa *Gümüşana* romanı, besleyen önemli bir kaynaktır.

Sevgi Özel, öykü tekniği bakımından Türk edebiyatında Sait Faik geleneğini devam ettiren, serim, düğüm çözüm bölümlerine önem vermeden, olayı herhangi bir yerinden başlatan tarzda öyküler yazan durum/kesit öykücüsüdür.

Öykü kişilerinin yaşamlarından bir kesit sunarak kurguladığı öykülerinde Özel, öykü tekniğinin bütün unsurlarını kurguyu oluştururken kullanmış ve bu nedenle de öykülerinde gereksiz ne bir söz, ne de bir ifadeye yer vermiştir.

Öykülerinde ve *Gümüşana* romanında özellikle kadınların ve çocukların yaşadıklarını ön plana alan yazar, kadının yaşama bakışını ele almış ve böylece kadın gerçeğine yönelerek toplumsal açmazlar içerisinde yaşam mücadelesi veren kadının yaşadıklarını eserlerinde gözler önüne sermiştir.

Yazar, öykülerinde genellikle güçlü ve mücadeleci kadın tipleri yaratmıştır. Öykülerde aslanan yaşlı/ orta yaşlı ve ana olan, ailede otoriteyi temsil eden kadınlardır. Bu kadınlar topluluk içinde diğerlerinden farklı bir tavra sahip, yaşam karşısında durusu diğerlerinden farklı olan kadınlardır. Bu durum romanlar içerisinde Gümüşana karakteri ile de paralellik göstermiştir.

Ataerkil bir toplum düzeninde hırpalanan, ezilen, gelenek ve göreneklere boyun eğen kadınların yaşadıklarının yanında, kadın erkek ilişkileri, şiddet, cinsellik, tecavüz, aşk, yalnızlık, eğitim, ölüm vs. gibi farklı konularını da eserlerine konu etmiş ve fikirlerini öykü ya da roman kahramanları aracılığıyla eserlerine yansıtmıştır.

Eserlerinde bireyin yaşadığı değişim ve gelişimleri tüm detaylarıyla ortaya koyan yazar, toplumsal değişimlere de çok önem verir. Yazar sorumluluğuyla hareket eden Sevgi Özel, yaşadığı coğrafyanın insanı olduğunu unutmadan, toplum yapısındaki değişimleri büyük bir titizlikle takip eder ve gözlemlerinin sonunda edindiği izlenimleri eserlerine konu eder. Gümüşana romanı bunun büyük bir yansımasıdır. Toplumsal değerlerin değişimi, göç olgusunun sebep olduğu sıkıntılar, değişim rüzgârlarıyla savrulan insanlar ve yaşanan kültürel yozlaşma, yazar tarafından başarılı bir yansıtılmıştır.

Yazar, toplumun yaşadığı ekonomik sorunları da eserlerinde ele almıştır. Geçim sıkıntısına rağmen yaşam mücadelesini bırakmayan ve umutlarını yitirmeyen kahramanları okuyucuya sunan yazar, maddi sorunları anlatırken dahi iyimser bir hava yaratmıştır. Bu iyimserlik, öykü kahramanlarının umutlarını her şeye rağmen korumalarını sağlamıştır.

Sevgi Özel, öykülerinde, yaşadığı toplumun geçirdiği siyasi dönemleri, o dönemlerde yaşanan önemli olayları eserlerinde herhangi bir ideolojiyi savunmadan, toplumsal bir arka plan olarak yansıtmıştır. Yazar bu zor yılların siyasi boyutuyla değil, topluma yansıyan yanıyla ilgilenmiş, toplumsal değişim ve yozlaşmayı vurgulamıştır. Ancak romanlarında, özellikle *Uğur Olsun!* ve kısmen *Gümüşana* romanlarında, tarafını belli ederek, siyasi yanlılığını ortaya koymuştur.

Sevgi Özel'in öykülerinin tamamında ve *Yıldızlar mı Suçluydu?* ve *Gümüşana* romanlarında dikkat çeken nokta, yazarın gözlem gücüdür. Dış dünyayı çok iyi gözlemleyen yazar, öykülerinde gerçekçi bakış açısını yakalamıştır. Gözlem sonuçlarını yorumlayan yazar, izlenimlerini eserlerine başarılı bir şekilde yansıtmış ve böylece eserlerin inandırıcılığı bir o kadar artmıştır. *Uğur Olsun!* romanı yaşamöyküsel bir roman olduğu için araştırmalara

ve belgelere dayandırılmıştır. Dolayısıyla yazarın gözlem gücünden bahsetmek imkânsızdır.

Sevgi Özel, eserlerini çoğunlukla üçüncü tekil anlatıcı ve birinci tekil anlatıcı ile kaleme alırken, nadir olmakla birlikte yer yer de birden çok anlatıcıyı kullanarak eserler vermiştir. Üçüncü tekil anlatıcıyı kullandığı eserlerinde zaman zaman gözlemci bakış açısını zaman zaman ise ilahi bakış açısını kullanan yazar, gözlemci bakış açılarında yansız ve nesnel bir tutum sergilerken, ilahi bakış açısını kullandığı eserlerde kimi zaman tarafını belli etmiştir.

Sevgi Özel'in öykülerinde zamanın her çeşidini kullanmıştır. İnsan yaşamını kapsayacak kadar uzun bir süre, birkaç yıllık, aylık bir zaman dilimi veya bir ya da birkaç günlük gibi kısa bir süre onun öykülerinde karşımıza çıkan zaman dilimleridir. Vaka zamanı bir iki günlük zaman dilimini kapsarken, olayların cereyan ettiği dış zaman dilimini yani nesnel zamanı altı ay ya da yirmi sene gibi uzun zaman dilimleri oluşturmaktadır.

Öykülerinin çoğunda zamanı kronolojik bir düzende sunmak yerine, geriye dönüşler yaparak, çağrışım, izlenim ya da kısa anlatılar kullanarak zaman sıralamasına sokmadan, akronik bir şekilde anlatır. Olayların anlatılması aşamasında geçmişe dönerek kahramanları anlatmış böylece kahramanlar hakkındaki tüm bilgileri öykünün başında vermemiştir. Kronolojik bir düzen içerisinde sunduğu öykülerinde ise, zaman dilimini oldukça kısa tutmuş, birkaç saatlik ya da günlük kesitleri sunmuştur.

Yazarın öykü ve romanlarında aktüel zaman açısından önem arz eden olaylar da karşımıza çıkmaktadır. 27 Mayıs 1961, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980, Abdi İpekçi'nin ve Uğur Mumcu'nun öldürülmesi vs. gibi olaylar öykü ve romanlarda konu edilmiştir.

Romanlarında kullandığı zaman ise öykülerin çoğunluğunda olduğu gibi kronolojik bir düzene sahip değildir. *Uğur Olsun!* romanında anı anlatarak başlayan yazar, sonrasında geriye dönüş tekniğini kullanmış ve geçmişi anlatmaya başlamıştır. Geçmişi anlattığı bölümlerde ise kronolojik bir sıra izlemiştir. *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında anlatıcılar yaşadıkları 17 Ağustos 1999 depremini yine geriye dönüş tekniği kullanarak anlatmıştır. *Gümüşana* romanında

ise, yazar olayı yine anı anlatarak başlamış ve çağrışım ve izlenim gibi yöntemlerle geçmişe dönmüş, sonra tekrar anı anlatarak, geçmişle şimdi arasında gidip gelmiştir.

Sevgi Özel, öykülerinde mekân unsurunu; kahramanların karakterlerini, sosyal durumlarını, zevklerini daha iyi ortaya çıkararak mekânın insan karakteri üzerindeki etkisini göstermek ve mekânı sadece isim olarak okuyucuya verip yalnızca olayların yaşandığı bir sahne olarak kullanmak gibi iki farklı şekilde kurgulamış ve öykülerin çoğunda da ikinci kullanımıyla karşımıza çıkmıştır.

Öykülerin birçoğunda mekân uzun uzadıya her detayıyla anlatılmamıştır. Dış mekân açık olarak belirtilmese de öykülerin tamamına yakınında Ankara'dır. Ankara dışında, Sinop, Antakya ve Ege Bölgesi ifadeleri birkaç öyküde karşımıza çıkar. Öykülerdeki iç mekânlar ise çoğunlukla ev, işyeri hastane, cezaevi, taşitlar vs. gibi yerlerdir.

Uğur Olsun! ve *Gümüşana* romanlarında dış mekân yine Ankara'dır. *Uğur Olsun!* romanında dış mekan Uğur Mumcu'nun hayatını anlatması hasebiyle Ankara iken *Gümüşana* romanında, yazarın gecekondü mahallelerinde yaşadıkları ve gözlemlediklerini anlattığı için Ankara'dır. *Yıldızlar mı Suçluydu?* romanında ise 17 Ağustos depreminin yaşandığı Gölcük, Yalova ve İstanbul gibi şehirler dış mekan olarak kullanılmıştır. Öykülerde olduğu gibi mekânı tasvir ederken aşırıya kaçmamış, gereksiz ayrıntılarla okuyucuyu boğmamıştır. Gerek öykülerde gerekse romanlarda yazarın ayrıntıya kaçmadan tasvir ettiği eşyalar sahibinin dünyasını yansıtmıştır. Kahramanların sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan farklılıkları eşyalarla ortaya konuştur.

Sevgi Özel, farklı karakter, meslek, cinsiyet ve yaştaki birçok insana öykülerinde yer vermiştir. "Ben sokaktayım; sokaktaki insan ve sokak her yönüyle benim ilgi alanım içinde." diyen Özel, öykü kişilerini de yine sokaktan, sıradan insanlar arasından seçmiştir ve özellikle kadınlar ve çocukları, onların iç dünyasındaki derinlikleri psikolojik tahlillerde boğulmadan öykülerine taşımıştır.

Yazarın öykü ve romanlarındaki kişi kadrosuna bakıldığında, *Uğur Olsun!* romanı hariç, kadın kahramanların sayısının fazla olduğu görülür. Farklı sosyo-ekonomik yapılarda her tipten kadını, çok yönlü olarak ve kendisinin de bir kadın

olduğunu unutmadan eserlerinde anlatmıştır. Bu kadın kahramanlarının çoğunun ismini kullanan yazar, pek azında “sevgili kadın”, “bizim kadın” vs. gibi ifadeler kullanarak belirsizlik yaratmıştır. Eserlerinin çoğunda kadınlara yer vermesi Sevgi Özel’in erkeklerin dünyasına yabancı olduğu anlamına gelmez. Yazar, farklı yaşlarda ve statüdeki erkekleri de konularına uygun olarak başarılı bir şekilde kişileştirmiştir.

Yazarın öykülerindeki erkek kahramanların sayısı kadın kahramanların sayısına oranla daha azdır. Bu erkek kahramanların çoğu da orta yaşlı erkeklerdir. Bu kahramanların bir kısmı, mutsuz evlilikleriyle, bir kısmı toplumsal şartların doğurduğu sorunlarla bir kısmı da psikolojileriyle ele alınmıştır öykülerde.

Yazarın eserlerindeki kişiler çoğunlukla orta halli kişilerdir. Öğretmen, memur, işçi, emekli, hayat kadını, ses sanatçısı, gibi grupların temsilcileri orta halli kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kahramanlarını anlatırken fiziksel ve ruhsal açıdan detaylı bir şekilde ele almamıştır. Yazar, eserlerine konu ettiği kişileri çok iyi tanıdığından onların dünyasını gerçekçi bir bakışla yansıtmıştır.

Yazar, anlatıma dayalı edebi eserlerde kullanılan hemen hemen bütün anlatım tekniklerini kullanmıştır. Olayın okuyucuya daha açık ve etkileyici aktarılmasını sağlamak için uygun anlatım tekniklerini kullanmaya özen göstermiştir. Genelde gözleme dayalı eserler veren yazarın en çok kullandığı anlatım teknikleri şunlardır: “diyalog”, “geriye dönüş”, “montaj”, “iç çözümleme” vs.’dir.

Yazarın öykülerinde kullandığı dil, özenle oluşturulmuş, sadece ve yalındır. Dilci olması hasebiyle dilin doğru kullanımına çok özen göstermiştir. Özel’in öykülerinde dil yanlışlarına rastlamak mümkün değildir. İstanbul ağzının kullanıldığı öykülerde Özel, kelimelerini itinayla seçmiştir. Hiçbir kelime fazlalık değildir. Kıvrak anlatımı, yalın bakışı ile giderek genişleyen bir öykü damarı yakalamıştır. Yazar, dilde özleşmeyi savunduğundan öykülerde yabancı sözcüklerin yerine Türkçe karşılıklarını kullanmayı tercih etmiştir. Atasözü ve deyimleri sıkça kullanmış, böylece kısa ve öz bir anlatım elde etmiştir.

Eserlere baktığımızda kahramanların dili kullanımlarında ruh hallerinin de etkili olduğunu görürüz. Kahramanların zaman zaman, standart dilden sapmaya

neden olan argo ya da küfürlü sözler kullanması, Sevgi Özel'in öykü ya da roman kişilerinin psikolojilerinin dile yansımalarının bir örneğidir.

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki; Memduh Şevket Esendal, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Füzûzan gibi yazarlardan beslenen, çok iyi gözlem yapan, çevresinde olup bitenleri eserlerine yansıtan, sıradan insanların yaşamlarını gözleyip, toplumcu-gerçekçi sayılabilecek çizgide eserler veren Sevgi Özel, eserlerinde sosyal fayda gayesini ön planda tutmuş ve Türk öykü ve romancılığı adına incelenmeye değer eserlere imza atmıştır. Dilci kimliği her ne kadar yazar kimliğinin önüne geçse de yazdığı ve yazmaya devam ettiği öykü ve romanlarıyla Türk edebiyatında adından söz ettirecek ve bir yazar olarak hak ettiği yere kısa sürede gelecektir.

KAYNAKÇA

A. İncelenen Kitaplar

1. Öyküler

ÖZEL, Sevgi, *Devrimciler Âşık Olamaz(dı)*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1994

_____, *Aşk Bir Boncuktur*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1995

_____, *Direncin Kuşları*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1996

_____, *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış*, Ankara: Ümit Yayıncılık, 1997

_____, *Bir Bulut Ayağıma Dolandı*, Ankara: Bilgi Yayınevi,1999,

_____, *Aptal Dünya*, Ankara: Bilgi Yayınevi,2002

2. Romanlar

ÖZEL, Sevgi, *Uğur Olsun*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2003

_____, *Yıldızlar mı Suçluydu?* ,İstanbul: Çınar Yayınları, 2006

_____, *Gümüşana*, İstanbul: Cumhuriyet Kitapları, 2009

B. Yararlanılan Kaynaklar

1. Kitaplar

AKTAŞ, Şerif, *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Ankara: Akçağ, 1996

_____, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998

AKYÜZ, Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri*, İnkılâp Yay.,1995

ALANGU, Tahir, *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman I*, İstanbul: İstanbul Matbaası, 1968

- ANDAÇ, Feridun, *Öyküyü Yazmak Öyküyü Düşünmek*, İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2008
- ARİSTOTALES, Augustinus, Martin Heidegger, *Zaman Kavramı*, (Çev. Saffet Babür), İstanbul: İmge Kitabevi, 2007
- AYTAÇ, Gürsel, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara: Gündoğan Yayınları, 1990
- _____, “Roman ve Öykü Üzerine” *Edebiyat Yazıları III*, İstanbul: Gündoğan Yay., 1995
- AYTÜR, Ünal, *Henry James ve Roman Sanatı*, Ankara: DTCF Yay., 1977
- BATES, H.E., *Yazınsal Bir Tür Olarak Kısa Öykü* (Çev. Gökçen Ezber), İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2001
- BEZİRCİ, Asım, *1950 Sonrası Hikâyeciliğimiz*, İstanbul: ABC Yayınları, 1980
- ÇAKIR, Hasan, *Öykü Sanatı*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2000
- ÇETİN, Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, İstanbul: Öncü Kitap, 2009
- ENGİNÜN, İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul: Dergâh Yay., 2002
- _____, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Dergâh Yay., 1991
- ERDEN, Aysu, *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1998
- EVİN, Ahmet Ö., *Türk Romanının Kökenleri ve Gelişimi*, İstanbul: Agora Kitaplığı, 2004
- FETHİ, Naci, *Yüz Soruda Türkiye’de Roman ve Toplumsal Değişme*, İstanbul: Gerçek Yay., 1981
- FORSTER, E.M., *Roman Sanatı*, (Çev. Ünal Aytür), İstanbul: Adam Yay., 2001

- İSLAM KÜLAHLIOĞLU, Ayşenur, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839–2000*, Ankara, Grafiker Yay., 2004
- KAPLAN, Mehmet., *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yay.2003
- KERMAN, Zeynep, *Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri*, Ankara: Akçağ Yay., 1998
- KOLCU, Ali İhsan, *Öykü Sanatı*, Konya: Salkım Söğüt Yay., 2003
- _____, *Servet-i Fünun Edebiyatı*, Erzurum: Salkım Söğüt Yay., 2005
- KURDAKUL, Şükran, *Çağdaş Türk Edebiyatı 4*, İstanbul: Bilgi Yay., 1992
- KUTLU, Şemsettin, *Başlangıçtan Günümüze Türk Romanları*, İstanbul: Toker Yay., 1999.
- LEKESİZ, Ömer, *Yeni Türk Edebiyatında Öykü*, İstanbul: Kanküs Yay., C.III, 1999
- MORAN, Berna, *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: Cem Yay., 1994
- _____, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*, İstanbul: İletişim Yay., 2008
- MUTLUAY, Rauf, *50 Yılın Türk Edebiyatı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yay., 1976
- OKAY, Orhan, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul: Dergâh Yay., 2005
- STEVICK, Philip, *Roman Teorisi*, (Çev. Sevim Kantarcığlu), Ankara: Akçağ Yay., 2004
- TANPINAR, Ahmet Hamdi; *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Çağlayan Kitapevi, 1997
- _____, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İstanbul: Dergâh Yay., 2000
- TEKİN, Mehmet, *Roman Sanatı Romanın Unsurları I*, Ankara: Ötüken Yay.,2011
- YAVUZ, Hilmi, *Roman Kavramı ve Türk Romanı*, İstanbul: Bilgi Yay., 1977

2. Dergiler

“Öykü Özel Sayısı”, *Çağdaş Türk Dili*, S.113-114-115, Temmuz-Ağustos-Eylül 1997.

Öykü Sempozyumu Bildirileri, Konya Öykü Günleri 1, , ed: Mehmet Harmancı, Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi, 25 Ekim 2003

“Roman Özel Sayısı I”, *Türk Dili*, Eylül 1964, C.13, S.154,

“Roman Özel Sayısı II”, *Türk Dili*, Aralık 1964, C.14, S.159

“Türk Öykücülüğü Özel Sayısı”, *Türk Dili*, S.286, 1 Temmuz 1975.

“Türk Öykücülüğü Özel sayısı”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim-Kasım 2000, S.46/47

“Türk Öykücülüğünde Aşk”, *Hece Öykü*, Nisan Mayıs 2006, S.14

“Türk Romanı Özel Sayısı”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S.65-66-67

“Türk Romanında Kurtuluş Savaşı Özel Sayısı” Temmuz 1976, C.34, S. 298

3. Makaleler

ADIVAR, Halide Edip, “Türk Edebiyatı: Roman Üzerine”, *Türk Dili*, Roman Özel Sayısı I, Temmuz 1964, C.13, S.154, ss. 637-639

AĞAOĞLU, Adalet, “Roman ve Öykülerde Dış Göç Sorunu”, *Türk Dili*, Eylül 1981, C.43, S.357, s.160

AKARSU, Hikmet Temel, “Türk Öyküsünün Kanonik Öyküsü”, *Varlık*, Kasım 2008 s.64

AKÇAM, A.Alper, “Günümüz Öykücülüğü Üzerine Bir Deneme”, *Adam Öykü*, Kasım-Aralık 2003, s.44

- AKÇAY, Ahmet Sait, “Türk Öyküsünün Yeni Çehresi: Yeni Öykü ya da Bireysiz Öykü”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, S.46/47, Ekim/Kasım 2000, ss.96-98
- ALANGU, Tahir, “Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman”, *Türk Dili*, Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Dili ve Yazını Özel Sayısı, Kasım 1973, C.29, S.266, ss.109-115
- ANDAÇ, Feridun, “1960’tan 2000 Yılına Öykücülüğümüze Genel Bakış”. *Dil Dergisi*, Nisan 2000, S.90, ss.10-11.
- ATAÇ, Nurullah, “Türk Edebiyatı: Roman Üzerine”, *Türk Dili*, Roman Özel Sayısı I, Temmuz 1964, C.13, S.154, ss. 648-651
- ATOK, Oğuz Kâzım, “Roman Üstüne Tartışma”, *Türk Dili*, Mayıs 1966, C.15, S.176, ss. 500-503
- AYDIN, Ertuğrul, “Edebiyatımızda Batıya Açılma”, *Hece*, Hayat Edebiyat Siyaset Özel Sayısı, Haziran/Temmuz/Ağustos 2004, S. 90-91-92, ss.84-88
- BATUM, Oya, “Çağdaş Roman ve Yeni Yaklaşımlar”, *Türk Dili*, Şubat 1982, C.44, S.362, ss.81-88
- BOYNUKARA, Hasan, “Hikâye ve Hikâye Kavramları”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, S.46/47, Ekim/Kasım 2000, ss.40-47
- _____, “Karakter ve Tip”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Türk Romanı Özel Sayısı, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S.65-66-67, s.170
- BOWLING Lawrence, E., “Bilinç Akışı Tekniği Nedir?”, Çev. Murat Belge, *Yeni Dergi*, ed. Mehmet Fuat, İstanbul: De Yayınevi, 1965. S.8, ss.10-22
- CÜNEYT, Ahmet, “Türk Edebiyatının Romanla Tanışması”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Türk Romanı Özel Sayısı, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S.65-66-67, s.20
- ÇAĞLAR, Behçet Kemal, “Türk Destanından, Türk Masalından Çağdaş Romana”, *Türk Dili*, Nisan 1968, C.18, S.199, ss. 21-23

- ÇELİK, Behçet, “Günümüz Hikâyeciliğine Bakarken”, *Varlık*, Nisan 2005 s.6
- ÇİFTLİKÇİ, Ramazan, “Romanda Anlatıcı ve Bakış Açısı Problemi”, *Türk Dili*, Nisan 1994, C.1994/I, S.508, ss.290-294
- DAL, Güney, “Roman ve Öykülerde Dış Göç Sorunu”, *Türk Dili*, Eylül 1981, C.43, S.357, s.161
- DAYIOĞLU, Gülten, “Roman ve Öykülerde Dış Göç Sorunu”, *Türk Dili*, Eylül 1981, C.43, S.357, s.162
- DİZDAROĞLU, Hikmet, “Öykülerde Cinsel İlişkiler”, *Türk Dili*, Nisan 1970, C.22, S.223, ss.32-36
- ENGİN, Gülseren, “Günümüzde Öykü ve Romanın Durumu”, *Çağdaş Türk Dili*, Haziran,2000 s.177
- ERTOP, Konur, “Türk Edebiyatı: Cumhuriyet Çağında Türk Romanı”, *Türk Dili*, Roman Özel Sayısı I, Temmuz 1964, C.13, S.154, ss.592-607
- GÜNAY, Mehmet, “Hikâye Etmede Kurgu Kavramı”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss.76-83
- HANÇERLİOĞLU, Orhan, “Roman Sanatı”, *Türk Dili*, Haziran 1953, C.2, S.21, s.600
- HİSAR, Abdülhak Şinasi,” Türk Edebiyatı: Edebiyatta Roman”, *Türk Dili*, Roman Özel Sayısı I, Temmuz 1964, C.13, S.154, ss. 640-646
- İLERİ, Selim, “Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri”, *Türk Dili*, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, 1975, C.32, S.286, ss.2-29
- _____, “Öyküde Roman Dünyası”, *Türk Dili*, Şubat 1978, C.37, S.317, ss.154-156
- LEKESİZ, Ömer, “Öykücülüğümüzde Dönemler”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss.17-25

- _____, “Öykü Eleştirisi”, *Konya Öykü Günleri 1*, ed: Mehmet Harmancı, Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi, 25 Ekim 2003
- MERT, Necati, “Öyküde Kişisel Alan”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss.71-75
- NARLI, Mehmet. “Roman İncelemesi Üzerine Notlar”, *Türk Dili*, Ekim 2004, C.88, S.634, ss.463-476
- OKUR, Enver, “Çok Partili Demokrasi Dönemi Türk Romanı”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Türk Romanı Özel Sayısı, Mayıs/Haziran/Temmuz 2002, S.65-66-67, s.74
- ORHANOĞLU, Hayrettin, “Anlatı Kişilerinde ‘Özne’ Tavrının İşlevsellikleri Yahut ‘Ben’in Hâlleri”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss.48-69
- ÖZEL, Sevgi, “Yükseköğretimde Türkçe Yazım ve Anlatım”, *Türk Dili*, Geçen Yıla Bakış Özel Sayısı, Ocak 1978, C.42, S.316, s. 72
- _____, “Türkçede Önadların (Sıfatların) Tamlama İçindeki Sıraları”, *Türk Dili*, Yazın Dergileri Özel Sayısı, Haziran 1978, C.37, S.321, ss. 498-500
- _____, “Dilbilim ve Türkiye Türkçesi”, *Türk Dili*, Eylül 1980, C.41, S.345, ss. 333-336
- _____, “Türkçenin Gelişimi”, *Türk Dili*, Özel Bölüm: Necati Cumalı ve Şiiri, Şubat 1981, C.42, S.350, ss. 479-481
- _____, “Elli Yılda Dilbilgisi Çalışmaları”, *Türk Dili*, Mayıs 1982, C.44, S.365, ss. 302-305
- _____, “1928'den Bu Yana Yazım Kılavuzları”, *Türk Dili*, Ocak 1983, C.46, S.373, ss.40-43
- _____, “Çiçek mi, Kitap mı?”, *Çağdaş Türk Dili*, Mayıs 1988, S.3, s.100

- _____, “Niçin Az Okuyoruz?”, *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Şubat 1989, S.104, ss.96-71
- _____, “Erhan Bener’le Söyleşi”, *Çağdaş Türk Dili*, İnsan Hakları Özel Sayısı, Temmuz 1989, S.17, ss.234-236
- _____, “Şükran Karakul ve Şairce Düşünmek”, *Çağdaş Türk Dili*, Ocak 1991, S.35, ss.130-132
- _____, “Ne İmiş Aşk-ı Muhabbet Sevda” (Erhan Bener’in Eseri Üzerine), *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Ağustos 1992, S.146, s.58
- _____, “Cevdet Kudret’e”, *Çağdaş Türk Dili*, Cevdet Kudret Özel Sayısı, Eylül 1992, S.55, ss.35-37
- _____, “‘Paşa Tasarruflarıyla’ Oluşan ‘En’ Yüksek Kurum”, *Çağdaş Türk Dili*, Temmuz/Ağustos 1993, S.65-66, s.46
- _____, “Suçlu Kıştırıldı (mı)”, *Hürriyet Gösteri*, Ağustos 1993, S.153, s.40
- _____, “Erhan Bener’le Söyleşi”, *Varlık*, Nisan 1995, S.1051, ss.33-36
- _____, “Öyküsü Değil Nasıl Yaşandığı Önemli...”, *Çağdaş Türk Dili*, Yaşam Öyküleri Özel Sayısı, Temmuz/Ağustos 1995, S.89-90, ss.101-104
- _____, “Dilbilimciden Öyküler” (Söyleşi), *Hürriyet Gösteri*, Ağustos 1995, S.177, ss.30-32
- _____, “Sunucu Yaşlanabilir Ancak”, *Çağdaş Türk Dili*, Ocak 1996, S.95, s.25
- _____, “Atatürk’ün Türk Dil Kurumu 64 Yaşında”, *Çağdaş Türk Dili*, Temmuz 1996, S.101, ss.33-35
- _____, “Bilgiçlik Taslayanların Yasa Taslağı”, *Hürriyet Gösteri*, Şubat 1997, S.195, ss.50-53

_____, “Sevgili Ekmekçi”, *Çağdaş Türk Dili*, Eylül 1997, S.113-114-115,
ss.11-13

_____, “18. Yaşımız”, *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, 2005, C.17 S. 206, s.50

_____, “Doğru Yazmak Varken”, *Çağdaş Türk Dili Dergisi*, 2005, C.17
S.211, s.323

_____, “Her Kitapta Yazarın Kendisi de Vardır!”, *Çağdaş Türk Dili
Dergisi*, Yaşam-Yapıt İlişkisi Özel Sayısı, Temmuz 2006, S.221, ss.230-
236

ÖZGÜL, M. Kayahan, “Hikâyenin Romanı”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*,
Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss.31-39

ÖZKILIÇ, Osman Fuat, “Roman Üstüne Notlar”, *Türk Dili*, Eylül 1990, C.2,
S.465, ss. 134-136

ÖZTOKAT, Nedret Tanyolaç “Üç Öykü Kitabı”, *Adam Öykü*, İstanbul: Adam
Yayıncılık, Eylül-Ekim 2000, S.30, s.150

PARLATIR, İsmail, “Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Konular”, *Türk Dili*,
Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Dili ve Yazını Özel Sayısı, Kasım 1973,
C.29, S.266, ss.124-131

SELÇUK, Kemal, “Öyküde Olay”, *Adam Öykü*, Temmuz-Ağustos 2004, S.53,
s.115

_____, “Öyküde Mekân”, *Adam Öykü*, Mayıs-Haziran 2005, S.58, s.78

SELİMOĞLU, Zeyyat, “Öykü Üzerine”, *Türk Dili*, Ocak 1975, C.31 S.280, s.17

SEZER, Şennur, “Seçme Öykülerle Türk Öykücülüğü Tarihçesi (1)” *Varlık*,
Eylül 2004, S.1164 s.42

_____, “Seçme Öyküler’le Türk Öykücülüğü Tarihçesi (2)” *Varlık*,

Ekim 2004, S.1165, s.61

SU, Hüseyin, “Öykümüzün Hikâyesi”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss. 6-16

TOSUN, Necip, “Modern Öykü ve Gerçekçilik”, *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, Ekim/Kasım 2000, S.46/47, ss.92-95

ULÇUGÜR, Saadet Timur “Öykü Üzerine”, *Türk Dili*, Mart 1982, C.44, S.363, ss.157-161

YALÇINER, Mustafa B., “Öyküde Geçmişe Gidişdönüş”, *Çağdaş Türk Dili*, Şubat 2013, S.300

4. Elektronik Kaynaklar

BİLDİRİCİ, Faruk, “Puzzle Portreler”,

<http://www.hurriyet.com.tr/pazar/18215592.asp> [10Temmuz 2011, Pazar]

Milli Kütüphane Bibliyografyalar, <http://eyayinlar.mkutup.gov.tr/>

Eskişehir Türkçe, Türkiye ve Bilim Gönülleri Söyleşisi,

<http://www.turkcesevdalilari.com/index.php/dil-ve-edebiyat/edebi-eserler/edebikose/roportajlar/item/1523-sevgi-%C3%B6zel-ile-s%C3%B6yle%C5%9Fi.html>

ÖNERTOY, Olcay, “Cumhuriyet Döneminde Hikâye”,

http://www.turkceciler.com/cumhuriyet_doneminde_hikaye.html

ÖZEL, Sevgi, “Yaşamöyküsü”, <http://www.sevgiozel.com.tr/p/yasam.html>

Türk Dil Kurumu Süreli Yayınlar Veri Tabanı,

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_sureli&view=sureli

YALÇINER, Mustafa B., “Öyküde Geçmişe Gidişdönüş”,

<http://blog.milliyet.com.tr/oykude-gecmise-gidis-donus/Blog/?BlogNo=402048>,

[12 Şubat 2013]

ÖZET

SEVGİ ÖZEL'İN ÖYKÜ VE ROMANLARI ÜZERİNE

BİR İNCELEME

Elif ER

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU

Haziran 2013, 316 sayfa

Bu yüksek lisans tezi, dilci kimliği ile ön plana çıkan, ancak yazın hayatında yazdığı öykü ve romanlarıyla başarılı bir şekilde ilerleyen Sevgi Özel'in öykü ve romanlarını çağdaş yaklaşımlar çerçevesinde inceleyerek, Türk edebiyat tarihi içerisinde Sevgi Özel'in yeri ve önemini belirtmek amacıyla ortaya konmuştur.

Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümde yazarın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde “Öykülerin İncelenmesi”, üçüncü bölümde ise “Romanların İncelenmesi” başlığı altında yazarın öykü ve romanları gerek içerik gerekse biçim bakımından incelenmiştir. Dördüncü bölümde “Anlatım Teknikleri” başlığı altında öykü ve romanlarda kullanılan anlatım teknikleri ele alınırken, “Dil ve Üslup” başlıklı beşinci bölümde öykü ve romanlardaki ağız özellikleri, benzetmeler, ikilemeler vs. gibi kullanımlar incelenmiştir.

Çalışmamızın sonuç kısmında yazarın Türk edebiyatındaki yeri ve önemi elde edilen bulgular ışığında değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sevgi Özel, Öykü, Roman, Çağdaş Türk edebiyatı, Kurgu

ABSTRACT

A REVIEW OF SEVGİ ÖZEL'S STORIES AND NOVELS

Elif ER

**Master of Science Thesis, Department Turkish Language
and Literature Department**

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman KOLCU

June 2013, 316 pages

This masters thesis have been revealed to specify he role and importance of Sevgi Özel in the history of Turkish literature with methods of contemporary approaches; who came into prominence with the identity of linguist, but have many successfully short stories and novels.

Thesis has five components. The first part is about her life, literary personality and works. The second part is about her “ short stories analysis”. The third part is about her “novels analysis”. The analysis at the second and third parts are try to look these works from her meanings and her style. The forth part’s title is “narrative technique”. At this part we look edn arrative techniques of the short stories and novels. At the fifth part, named “Language and style”, analyzed the style like dialects, similes, doubling etc.

At the last part of this thesis discussed the role and importance of Sevgi Özel in Turkish literature with the findings obtained in accordance.

Key Words: Sevgi ÖZEL, Storie, Novel, Contemporary Turkish literature, Fiction

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Elif ER

Doğum Yılı ve Yeri : 25.07.1986 / Çayeli

Medeni Durumu : Bekâr

Eğitim Bilgileri

Lisans : Yeditepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı
Öğretmenliği, Birleştirilmiş Lisans-Yüksek Lisans
(2010)

Lise : Pazar 75. Yıl İ.M.K.B. Anadolu Lisesi (2004)

Ortaokul : Ardeşen Fatih İlköğretim Okulu (2000)

İlkokul : Ardeşen Alparslan İlköğretim Okulu (1997)

İş Deneyimleri

Ardeşen Anadolu Teknik Lisesi, Mesleki Ve Teknik Eğitim Merkezi Ücretli
Öğretmenlik (2011)